

SLOVENSKA ARHITEKTURA
IN PROSTOR 2023

Novi časi, Jernej Prijon, predsednik ZAPS	6
V boju za javni prostor, Mika Cimolini, urednica	7
<hr/>	
DAN ARHITEKTOV 2023: ENIGMA RAVNIKAR – VPRAŠANJE PRIHODNOSTI SLOVENSKE ARHITEKTURE	
Program dogodka	12
Enigma Ravnikar – vprašanje prihodnosti slovenske arhitekture, Aleš Vodopivec	17
Odrast načrtov Edvarda Ravnikarja, Miloš Kosec	23
Ravnikarjev poskus reforme študija arhitekture – B-smer, Majda Kregar	29
V iskanju Ravnikarjeve teorije oblikovanja, Barbara Predan	35
Ravnikarjeva Nova Gorica?, Vinko Torkar	39
<hr/>	
PRIZNANJA ZAPS 2023	
Častni član ZAPS	45
Platinasti svinčnik	49
Patinasti svinčnik	57
Zlati svinčnik	63
na področju prostorskega načrtovanja	65
za odlično realizacijo	66
regijske nominacije	79
Platinasta komisija	85
Zlata komisija	
za odlično realizacijo in patinasti svinčnik	89
za patinasti svinčnik	93
za področje prostorskega načrtovanja	94

RAZSTAVA SLOVENSKA ARHITEKTURA IN PROSTOR 2023	
stanovanjska hiša	100
večstanovanjska stavba	108
poslovna stavba	115
javna zgradba	118
notranja oprema	138
urbani prostor	140
sprejet prostorski načrt	144
strokovna podlaga	146
zunaj konkurence	149
<hr/>	
ANGLEŠKI PREVOD	154

Arhitektura je star poklic. To kaže, da je zelo prilagodljiva. Pomeni pa tudi, da imamo veliko preteklosti, iz katere se lahko učimo.

Svet okoli nas se spreminja hitreje, kot smo pričakovali, in predvsem hitreje, kot lahko to ponotranjimo. Vabljava je možnost, da bi se prepustili prividu, da svet in družba nista tako drugačna kot pred nekaj desetletji in da velike spremembe v našem delovanju mogoče niso potrebne. Predvsem podnebne spremembe kažejo na omejitve aktualnega načina spoprijemanja z dilemami razvoja prostora ter zahtevajo nujne in odločne prilagoditve. Upravljanje prostora je v jedru zapleta. V času, ki od nas terja proaktivno odzivanje na prostorske probleme, je prostorsko načrtovanje, kot nam je na voljo, omejeno na dejavnost, ki se je iz vizionarske prakse preobrazila v pragmatično prilagajanje načrtov posameznim pobudam v prostoru.

V situaciji, ko je družba zaznala, da je na področju uporabe prostora potreben obrat, se nismo znašli prvič. Tako je zelo aktualno in primerno, da je letošnji Dan arhitektov posvečen arhitektu Ravnikarju in osrednji dogodek postavljen v Novo Gorico, ki jo je Ravnikar s svojo urbanistično vizijo v veliki meri zaznamoval. Gre za sporočilo o časih, ko se je družba spraševala o svoji prihodnosti. Zavedala se je, da so vsa prostorska in arhitekturna vprašanja hkrati tudi družbena vprašanja, torej politična, sociološka, ekonomska ali okoljska, in da jih je treba kot taka obravnavati. Družba si je bila po drugi svetovni vojni pripravljena zastavljati radikalna vprašanja in v procesu angažirati najboljše strokovnjake. Verjetno nimamo druge izbire, kot da se iz teh zglodov učimo.

K prof. Ravnikarju ter delu povojnih arhitektov in urbanistov se ne vračamo, da bi ponavljali takrat pripravljene rešitve. Te so bile odgovor na dileme drugega časa. Vir navdiha je sposobnost predstavljanja sveta, ki je drugačen od tega, v katerem živimo in katerega omejitve se nam vedno bolj jasno kažejo.

Če bi prof. Ravnikarju pokazali našo realnost v letu 2023, bi bil globoko razočaran. Kje je dokončanje modernističnega projekta razvoja prostora, ki naj bi v okviru ključnih urbanih struktur (bivanje, delo in rekreacija) zagotovil zdravje, socialno varnost, kakovostno osvetlitev in čist zrak za vse? Bili bi precej v zadregi. Verjetno bi poskušali razložiti, da se je teorija prostorskega razvoja spremenila. A kako? Kateri so naši deklarirani parametri razvoja in ali imamo še kakšne druge prioritete? Kaj je naša vizija? Je to rast družbenega proizvoda ali postopna preusmeritev k trajnostni odrasti? Če je prihodnost mobilnosti javni transport, zakaj bi širili avtoceste? Če zasledujemo decentralizacijo, zakaj bi vsi radi stanovanje v centru Ljubljane? Kako bomo pokrili družbene stroške vedno bolj razpršene poselitve? Kaj smo v zadnjih desetletjih ključnega dosegli na področju razvoja prostora? Mogoče bi prof. Ravnikarju omenili avtocestni križ, upajoč, da bi ga kot urbanist druge polovice 20. stoletja razumel kot napredek. A takoj bi morali začeti pojasnjevati, zakaj dva od štirih pasov zaseda vlakovni kompoziciji podobna kolona tovornjakov in v čem je prednost oblike transporta, kjer ima vsak paket tovora eno vozilo in enega voznika, v primerjavi z vlaki, kjer so te funkcije ... optimizirane. Lahko bi poskusili z informacijo, kako živahna je scena heterogenih pobud najrazličnejših združenj in nevladnih organizacij, ki prihajajo iz vseh smeri. A težko bi s tem fascinirali urbanista, ki je povsem na novo načrtoval srednje veliko mesto.

Problemi porabe prostora so očitni in za spopadanje z njimi bo treba ponovno razviti možnost zamišljanja drugačne prihodnosti. Stopnjevanje aktivnosti v isti smeri ni bo rešilo naših problemov. Zanimive pobude, ki se razvijajo na vseh ravneh, niso nujno rešitev, verjetno pa se v mnogih skriva vpogled v nove čase, kjer si bomo znali in upali zastavljati radikalna vprašanja ter si zamišljati zelo drugačen družbeni dogovor glede porabe prostora. Druge izbire nimamo – a na tej točki nismo prvič.

Arhitekturno snovanje Edvarda Ravnikarja, ki smo mu posvetili letošnji Dan arhitektov, je močno povezano z vprašanjem javnega prostora. Njegovi realizirani projekti, ki jih srečujemo v Ljubljani, Novi Gorici, Kranju, Celju in drugih krajih po Sloveniji, so zaznamovani z družbenimi procesi, od osamosvajanja naroda do protestov civilnodružbenih gibanj. Povezani so tudi z urbanizacijo in povojnim družbenim napredkom, ki je temeljil na industrializaciji. Predvsem pa odpirajo vedno aktualna vprašanja, ki se zrcalijo v boju za javni prostor. Spričo gentrifikacije in privatizacije je ta boj družbena konstanta.

Če je po definiciji javni prostor tisti, ki je odprt in dostopen vsem, je postal tudi nekakšen preizkusni kamen za kritično teorijo v povezavi s filozofijo, urbano geografijo, vizualno umetnostjo, kulturnimi študijami, družboslovjem in urbanističnim oblikovanjem.¹ Javni prostori so bili pogosto cenjeni kot demokratični prostori zbiranja in politične participacije, kjer lahko različne družbene skupine izražajo svoje mnenje. Morda se je prav na tem mestu treba vprašati, kako lahko Ravnikarjeva arhitektura vpliva na oblikovanje javnega prostora v prihodnosti.

Zgodovinsko je bil javni prostor v zahodni kulturi omejen na vaška in mestna središča, trge in prostore ob cerkvah; praviloma je bil zasnovan okoli osrednjega spomenika, ki mu je določal program. Čeprav so ti prostori nastali kot prostori trgovanja,² so delovali kot »skupna lastnina«, prostori prostega pretoka, kot politična, družbena in kulturna arena. Jürgen Habermas je koncept javne sfere povezal z razvojem demokracije. »Dogodke in priložnosti imenujemo 'javne', kadar so odprti za vse, v nasprotju z zaprtimi ali ekskluzivnimi zadevami. Ta 'javna sfera' je področje našega družbenega življenja, v katerem se lahko oblikuje nekaj, kar se približuje javnemu mnenju. Dostop je zagotovljen vsem državljanom.«³

Trg republike oziroma revolucije v Ljubljani ni nastal iz srednjeveškega trga, niti sprva ni bil zaznamovan s spomenikom. Nastal je iz antičnih ostalin, saj je bilo na tem območju nekdanje severno obzidje Emone, nedaleč stran je stalo več antičnih stavb, tu so tudi ostanki zgodnjekrščanskega središča. Kasneje so na praznem prostoru turjaški grofje uredili velik, baročno zasnovan vrt, ki je v 18. stoletju postal del zaledja uršulinskega samostana in je redovnicam zagotavljal tudi prehransko samooskrbo. Rob vrta so med obema vojnama pozidali s stanovanjskimi objekti. Zamera, da je bil po drugi svetovni vojni pozidan tudi sam vrt, in to z dodatkom ideoloških in političnih simbolov, še vedno živi. Vendar naš spomin najbolj burijo dogodki zadnjih 30 in nekaj let. Zgodovina trga odraža družbene in politične spremembe celotnega nacionalnega prostora v obdobju zadnjih treh desetletij. Čeprav demokracija in javni prostor ne sovpadata povsem, je potencial njunega prepleta tisti, ki je politično pomemben.

Gradnja današnjega trga, ki je trajala več kot dve desetletji, se je začela leta 1963 s parkirno hišo. Dve leti pozneje je bil zgrajen prizidek k današnji Gimnaziji Jožeta Plečnika, leta 1971 so dokončali trgovski objekt Maximarket ter stolpnico banke s prizidkom in ploščadjo. Leta 1975 je bil urejen priključek k uršulinski cerkvi in postavljen spomenik revoluciji. V nadaljevanju je bila dograjena še druga stolpnica s prizidkom. Cankarjev dom so začeli graditi leta 1979 in ga dokončali leta 1982. Tega leta so dodali še Kardeljev spomenik. Pri tej pozidavi so pod vodstvom Edvarda Ravnikarja sodelovali Anton Bitenc, Miloš Bonča, Jože Koželj, Anton Pibernik, Franc Rihtar, Vladislav Sedej in številni drugi. Leta 2005 je trg prešel v zasebno lastništvo. Po odločbi sodišča, češ da gre za streho parkirne hiše, ga je v last dobilo podjetje s sedežem v Švici, lastnik podzemne garaže. Vendar je z dogovorom leta 2011 ponovno postal občinski. Do takrat je bil trg parkirišče, šele po prenovi leta 2014 je namenjen le pešcem. Tako je bil vzpostavljen osrednji mestni in državni trg za prireditve.

foto: Miro Majcen

Prenova tlaka je bila izvedena po prvotnih načrtih arhitekta Ravnikarja: s kamnitimi ploščami in kockami pohorskega tonalita v pasovih različnih širin ter v linijah, ki tečejo v smeri vzhod–zahod,⁴ kot so nekdanj potekale gredice uršulink.

Ko se sprehodimo čez Trg republike, nekdanji Trg revolucije, nam v spominu oživijo dogodki, ki so neizpodbitno zaznamovali ta prostor. Ali pa je prostor zaznamoval dogodke? 26. junija 1991 je predsednik Milan Kučan tu razglasil samostojnost Slovenije. Tu je bila prvič javno dvignjena nova slovenska zastava. Trg republike je s tem postal simbol neodvisnosti in slovenske države. Pred seboj imamo slike protestov različnih civilnodružbenih gibanj, mitingov za resnico, zborov za republiko in soočenj, ki so del demokratičnih trenj.

Nedavni protesti, ki so potekali v času pandemije, so poudarili tudi koncept »pravice do mesta«, saj so protestniki zahtevali svobodo gibanja in se borili proti omejitvam glede uporabe javnega prostora. Koncept pravice do mesta je prvič izrazil francoski filozof Henri Lefebvre v knjigi Le droit à la ville leta 1968. Trdil je, da mestnega prostora ne bi smele nadzorovati izključno tržne sile, kot sta komodifikacija in kapitalizem, temveč bi ga morali oblikovati in upravljati prebivalci, ki v njem prebivajo. Mestni prostori morajo biti vključujoči, demokratični in dostopni vsem prebivalcem.⁵

Trg revolucije je na eni strani ograjen s stavbo parlamenta kot političnim simbolom ter s trgovsko hišo Maximarket, stolpnico banke in poslovno stolpnico kot simboli potrošništva in kapitalizma, na drugi strani pa s Cankarjevim domom, simbolom vedno bolj »državne« kulture. Poseben sloj trga sestavljajo spomeniki. Največji je spomenik revolucije, delo kiparja Draga Tršarja in arhitekta Vladimirja Braca Mušiča. Velika bronasta javna plastika, ki je bila postavljena leta 1975, še danes sodi med največje v

državi. Prostor okoli spomenika je uredil arhitekt Edo Ravnikar. V bližini so leta 1981 postavili še spomenik Edvardu Kardelju, delo Draga Tršarja in arhitekta Fedje Koširja. Leta 1982 so pred Cankarjevim domom postavili spomenik Cankarju, narejen po osnutkih Slavka Tihca. Nedaleč je skulptura Matjaža Počivavška, ki označuje službeni vhod v banko. V bližnji prihodnosti bomo na pobudo Milana Kučana na tem prostoru dobili še spomenik osamosvojitvi. Vprašanje je, ali današnja družba za svoje manifestacije še vedno potrebuje fizične simbole – ali pa so ti preživeti? Z vso legitimnostjo si lahko zastavimo vprašanje, kaj bo upodobljeno na spomeniku osamosvojitve. Katera podoba je tista, ki bo združila razdeljeni narod?

Ker so naša mesta vedno bolj podvržena segregaciji (socialni, ekonomski, kulturni, etnični), se možnosti za javno interakcijo zmanjšujejo, določene funkcije javnega prostora pa so se prenesle na socialna omrežja. John Chase piše: »Pomen prostovoljne in obvezne udeležbe v civilnem življenju sta si prisvojili zavest o arbitrarnosti pripisanih kulturnih pomenov in vse pomembnejša vloga, ki jo ima poraba blaga in storitev pri oblikovanju posameznikove identitete.«⁶ Stavbe ali nepremičnine v zasebni lasti, ki so vidne s pločnikov in javnih prometnic, vedno bolj vplivajo na javno vizualno krajino z zunanjim oglaševanjem, postavljanjem miz in stolov kavarn, zagrajevanjem ter drugimi fizičnimi posegi. Preoblikovanje javnih prostorov v zasebno last s pomočjo koncesij ali najemov je privatizacija javnega prostora, pogosta posledica prenove mest. Sodobna družba se je iz javnega življenja, ki je nekoč fizično zaznamovalo mestna središča, umaknila. Politične in družbene potrebe ter forumi za izražanje so zdaj dostopni od doma. To se odraža v izjavi Michaela Sorkina o »koncu javnega prostora«⁷. Nasprotno mnenje je, da je javni prostor, ne glede na to, kje je, v fizični ali virtualni obliki, vedno izključujoč in sam po sebi protisloven. Pojme javnega prostora, demokracije in državljanstva morajo uporabniki na novo definirati

na podlagi svojih izkušenj. »Uresničevanje urbane družbe zahteva načrtovanje, usmerjeno potrebe te družbe.. To zahteva znanost o mestu (o odnosih in korelacijah v mestnem življenju). Čeprav 'je izpolnitev teh pogojev nujna, ni zadostna'. Enako nujna je družbena in politična sila, ki je ta sredstva sposobna uporabiti.«⁸

Zato so javni prostori podvrženi nenehnemu spreminjanju, so prostor boja, spopada interesov. V odgovor na to njegovi uporabniki fizični prostor vedno prestrukturirajo. Zgodovinski ideal fiksnega javnega prostora okoli spomenika za raznoliko sodobno družbeno paleto ni več vzdržen, saj noben fizični prostor ne more pomeniti popolnoma vključujočega »prostora demokracije«. Velja enako tudi za simbole?

^[1] https://en.wikipedia.org/wiki/Public_space.

^[2] »Ko se začne industrializacija in se rodi kapitalizem v konkurenci s specifično industrijsko buržoazijo, je mesto že močna realnost.« Henri Lefebvre: The Right to the City (Le droit à la ville, 1968), povzeto po angleškem prevodu iz leta 1996, https://theanarchistlibrary.org/library/henri-lefebvre-right-to-the-city.

^[3] Habermas, Jürgen (1989), »The Public Sphere«, v Stephen E. Bronner, Douglas Kellner (ur.), Critical Theory and Society: A Reader, New York: Routledge, str. 136–142.

^[4] Mestna občina Ljubljana, pregled vseh projektov.

^[5] Henri Lefebvre: The Right to the City (Le droit à la ville, 1968).

^[6] John Chase, »The Garret, the Boardroom, and the Amusement Park«, JAE 47/2 (november 1993).

^[7] Michael Sorkin (ur.): Variations on a Theme Park: The New American City and the End of Public Space (New York: Hill and Wang, 1992).

^[8] Henri Lefebvre: The Right to the City (le droit à la ville, 1968).

10:30	<p>Vodeni ogled Nove Gorice Itinerarij vodenega ogleda je nastal v sodelovanju z Mestno občino Nova Gorica in Društvom primorskih arhitektov. Ogled bodo vodili arhitekta Aleksandra Torbica in Mitja Pekeč (MONG), Simon Kerševan (Društvo primorskih arhitektov) ter profesorica umetnostne zgodovine Alenka Di Battista (ZVKDS).</p> <p>Glavne točke ogleda:</p> <p>centralni del Nove Gorice (urbanistična zasnova, mestna palača)</p> <p>Ruski bloki</p> <p>Celovita prenova mestnega središča – trgovinskega centra Nove Gorice (Rusjanov trg, Trgovska ulica in Bevkov trg) – avtorji: Domen Mozetič, Simon Kerševan, Grega Klemenčič, Vladimir Filipič, Polona Filipič, Peter Šenk, Marko Pretnar in Primož Špacapan (Materia, d. o. o., Arco, d. o. o., Studio Stratum)</p> <p>Predstavitev EPK-distrikta</p> <p>Projekt prenove parka Vile Rafut – soavtorji: Urška Kranjc, Katarina Iskra, Mohor Kordež (LUZ, d.d.)</p> <p>Območje ob železnici v Novi Gorici – avtor: Boštjan Vuga (Sadar+Vuga, d. o. o.)</p> <p>Projekt prenove Trga Evrope / Piazza Transalpina – avtor: Robert Potokar (Ravnikar – Potokar, d. o. o.)</p> <p>Zasnova ureditve obmejnega zelenega pasu – avtorji: Saša Dobričič, Marco Acri (Univerza v Novi Gorici)</p> <p>Ogled je akreditiran – 1 KT (sklop B – Teorija in referenčna praksa).</p>
15:00	<p>simpozij »Enigma Ravnikar – vprašanje prihodnosti slovenske arhitekture«</p> <p>Aleš Vodopivec: Enigma Ravnikar – vprašanje prihodnosti slovenske arhitekture Miloš Kosec: Odrast načrtov Edvarda Ravnikarja Barbara Predan: V iskanju Ravnikarjeve teorije oblikovanja Majda Kregar: Ravnikarjev poskus reforme študija arhitekture – B-smer</p>

17:00	<p>Okrogla miza o Novi Gorici z uvodnimi tezami Vinka Torkarja Okroglo mizo bo moderirala Eva Sušnik (arhitektka)</p> <p>sodelujejo: dr. Alenka Di Battista (umetnostna zgodovinarica in konservatorica) Simon Kerševan (arhitekt) Tomaž Vuga (arhitekt in urbanist) Miha Kosovel (filozof, urednik Razpotij)</p>
18:30	<p>Sz. Berlin: Disonantna Sinteza – video performans Video performans Disonantna Sinteza, ki je nastal ob podpori Javnega zavoda GO! 2025 – Evropska prestolnica kulture, Nova Gorica, bo gledalce z zvokom in projekcijo popeljal na potovanje skozi preteklost, sedanost in prihodnost resničnega in namišljenega mesta. Video preoblikuje lokacijsko fotografijo, posnetke z dronom, zvočno skeniranje in arhivske podobe v kompleksne, barvite in hipnotične nove kompozicije. Utopične arhitekturne vizije mesta združuje z zvokom in podobami Nove Gorice 21. stoletja ter tako ustvarja novogoriški futurizem. Projekt je del festivala sodobnih intermedijskih in performativnih praks R.o.R. Projekcijo sta soomogočila Zavod BridA in Mestna občina Nova Gorica.</p>
19:00	<p>Slovenska arhitektura in prostor 2023 Sprejem novih članov ZAPS Podelitev nagrad ZAPS</p>
	<p>Uvodni nagovori:</p> <p>Samo Turel, župan Mestne občine Nova Gorica</p> <p>Jernej Prijon, predsednik, Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije</p> <p>Uroš Brežan, minister, Ministrstvo za naravne vire in prostor</p> <p>Matevž Čelik Vidmar, državni sekretar, Ministrstvo za kulturo</p> <p>Nastopil bo pevski zbor ARHIVOX.</p>
21:00	<p>Druženje ob zvokih DJ Codex Europa</p> <p>Dan arhitektov 2023 je akreditiran – 3 KT (sklop B – Teorija in referenčna praksa).</p> <p>Na dan dogodka je na voljo brezplačen avtobusni prevoz Ljubljana – Nova Gorica – Ljubljana, z odhodom ob 9.00 uri.</p>

ENIGMA RAVNIKAR – VPRAŠANJE PRIHODNOSTI SLOVENSKE ARHITEKTURE

Petek, 6. oktobra 2023, Trg Edvarda Kardelja 1, Nova Gorica

Dan arhitektov je osrednji dogodek Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije. Letos je posvečen arhitekturi Edvarda Ravnikarja in njegovemu izročilu. Potekal je v Novi Gorici, mestu ob italijanski meji, katerega osnovno zasnovo je postavil prav arhitekt Edvard Ravnikar. Bil je med ustvarjalci, ki so po drugi svetovni vojni prevzeli vodilno družbeno vlogo na slovenski arhitekturni sceni. Ravnikarjeva arhitektura je neobičajna avtorska sinteza, ki svojo likovno inventivnost napaja s Plečnikovim klasicizmom, Le Corbusierovim modernizmom in ljudsko arhitekturo, črpa pa tudi iz antičnih in drugih vzorov. Svoje delovanje je Ravnikar iz arhitekture in urbanizma širil tudi na polje oblikovanja: v oblikovanju predmetov, ki nas obdajajo, je prepoznal sredstvo za kultiviranje sveta.

V okviru Dneva arhitektov smo se uvodoma sprehodili po središču Nove Gorice, mesta, katerega osnovno strukturo je zasnoval Edvard Ravnikar. Na sprehodu smo se seznanili s prvinami njegove zasnove, ki so v prostoru še vedno prepoznavne, ter obiskali t. i. Ruske bloke, prvo stanovanjsko sozesko mesta, prav tako delo arhitekta Ravnikarja. Na poti smo spoznali genezo mestnega centra, katerega sestavni element je tudi poslovni del, ob nastanku prvo trgovsko središče nekdanje države, ter se srečali z avtorji njegove celovite prenove. Ogled smo nadaljevali z obiskom Vile Rafut, kjer so nam bodo avtorji pojasnili projekt prenove njenega izjemno zanimivega parka. Ogled smo zaključili na območju novogoriške železniške postaje (nekoč severne postaje Gorice) oziroma območju najtesnejšega stičišča urbanega tkiva Nove Gorice in Gorice; tu smo se seznanili z razvojnimi izhodišči, ki si jih je mesto v tem delu zastavilo skozi okvir projekta za evropsko prestolnico kulture GO! 2025 Nova Gorica – Gorizia, pa tudi z izzivi povezanega načrtovanja urbanega prostora v dveh državah.

Simpozij, ki ga kurira prof. Aleš Vodopivec, je posvečen vlogi in pomenu Ravnikarjeve ustvarjalnosti za slovensko arhitekturo in njeno prihodnost. O aktualnosti Ravnikarjevega dela so spregovorili Miloš Kosec, Majda Kregar, Barbara Predan in Aleš Vodopivec ter udeleženci okrogle mize o Novi Gorici z uvodnimi tezami Vinka Torkarja.

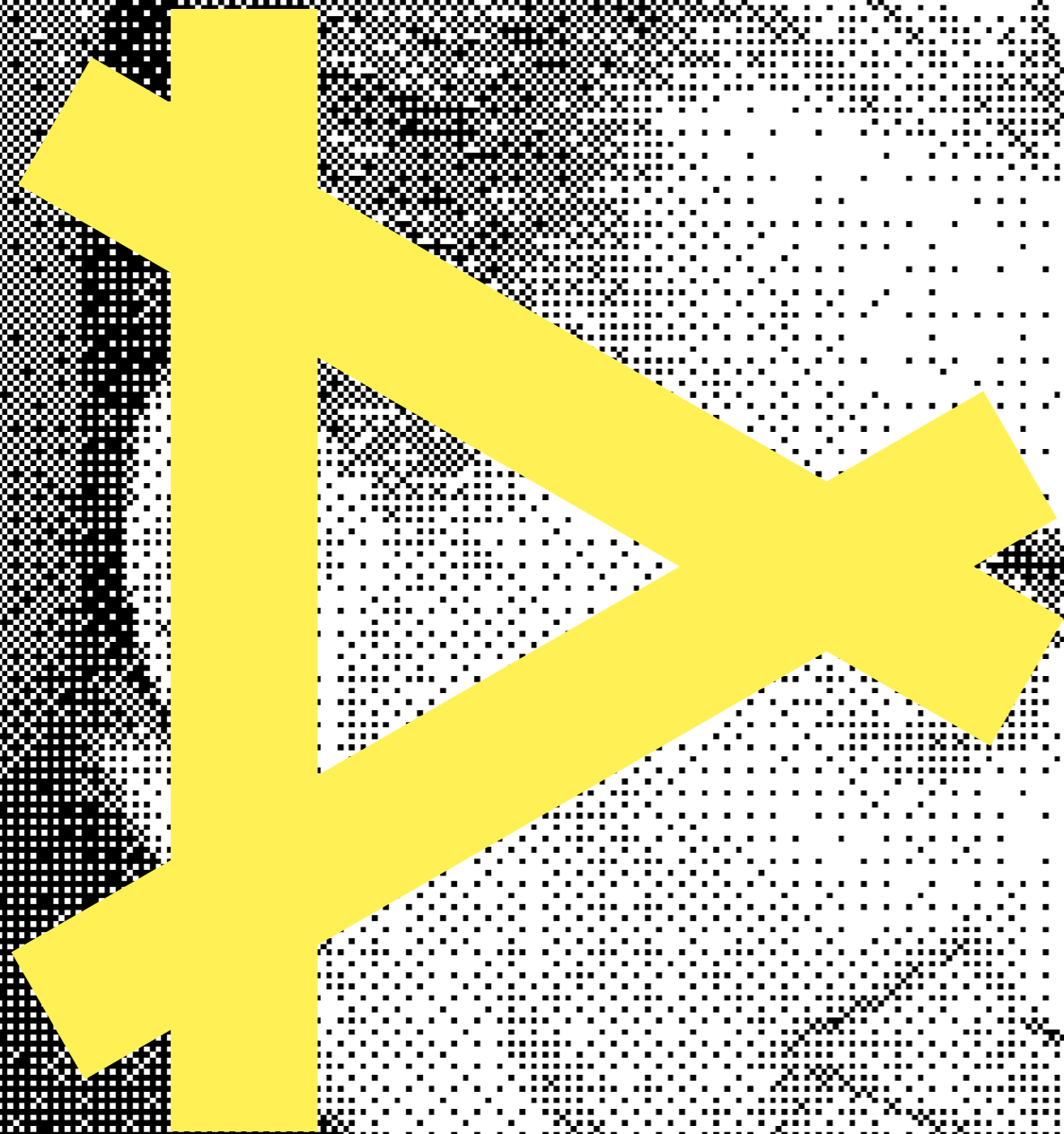
Na Dnevu arhitektov smo predstavili tudi performans *Disonantna Sinteza*, ki ga je mednarodno priznani umetnik Sz. Berlin v zadnjem letu razvil na umetniški rezidenci R.o.R. v Šempasu. Raziskoval je arhitekturni prostor v Novi Gorici in Gorici, mapiral zanimive stavbe ter podobe prek aplikacije spreminjal v zvok. Kulturni del programa je nastal v sodelovanju z Zavodom BridA in je del festivala sodobnih intermedijskih in performativnih praks R.o.R.

V okviru Dneva arhitektov so bila podeljena tudi najvišja strokovna priznanja arhitektom, prostorskim načrtovalcem in krajinjskim arhitektom, ki jih Zbornica podeljuje od leta 2005. Na priložnostni razstavi *Slovenska arhitektura in prostor 2023* so na ogled arhitekturne realizacije preteklega leta.

Dan arhitektov je Ministrstvo za kulturo uvrstilo med dogodke, s katerimi v Ravnikarjevem letu 2023 obeležujemo 30. obletnico njegove smrti.

DAN ARHITEKTOV 2023:

ENIGMA RAVNIKAR
- VPRAŠANJE PRIHODNOSTI
SLOVENSKE ARHITEKTURE

Kljub dejstvu, da od Ravnikarjeve smrti mineva že trideset let, in kljub številnim zapisom, knjigam in razstavam slovenske in jugoslovanske arhitekture ostaja Ravnikar v marsičem nerazumljen. Kar je glede na širino njegovih interesov in obseg njegovih dejavnosti do določene mere razumljivo. Aktiven je bil dobrih šest desetletij in v tem času je postal naš najvidnejši arhitekt modernizma in karizmatični profesor, ki je usodno zaznamoval ljubljansko šolo za arhitekturo, imel pa je tudi pionirsko vlogo na področju urbanizma, oblikovanja in publicistike. Če k temu, kar je v javnosti znano, dodamo še zasebnejši del njegove zapuščine, obsežen slikarski opus in veliko število njegovih dnevnikov, je težko verjeti, da ga sploh kdo resnično pozna, kaj šele razume. Ali kot je z grenkobo zapisal v svoj dnevnik: »Sprašujemo arhitekta, a odgovor je v njegovem delu. Tega pa ne znamo brati.«

Tudi po nedavni razstavi v prestižni galeriji MoMA v New Yorku ostaja nejasno, zakaj je imel Ravnikar med sodobniki v vseh republikah tedanje Jugoslavije tako izjemno mesto že desetletja pred dokončanjem Trga revolucije, ki je bil predstavljen kot njegovo najpomembnejše delo. Štejemo ga za pionirja modernega urbanizma, a je obenem opozarjal, da Ljubljana ne bo takšna, kot jo bomo zarisali v urbanističnih planih, temveč takšna, kot jo bomo zgradili z vsako posamezno stavbo. Že leta 1960 je s t. i. smerjo B predstavil svojo vizijo sodobne šole za arhitekturo, vendar pri vseh kasnejših reformah študija, vse do danes, ni bil upoštevan nobeden od njegovih predlogov. Malokdo tudi ve, da je z razpravo *Design 1969* postavil temelje teorije oblikovanja, kar je prispevalo k ustanovitvi oddelka za oblikovanje na ALUO na pobudo njegovih nekdanjih študentov. In končno je bila za simpozij ob Dnevu arhitektov izbrana Nova Gorica, ker naj bi bila Ravnikarjevo mesto – pa ne vemo, ali se te predstave sploh ujemajo z resničnostjo.

Da je bilo takoj za Plečnikovim razglašeno tudi Ravnikarjevo leto, je svojstven poklon Ravnikarju, s tem pa posredno tudi

moderne arhitekturi, ki jo velik del javnosti še vedno odklanja. Vendar Ravnikar nikakor ni bil značilen predstavnik modernizma internacionalnega značaja, temveč utemeljitelj posebne, slovenske veje modernizma. V obdobju, ko so se v svetu regionalne značilnosti grajenega okolja začele izgubljati, se je zavzemal za kulturno specifični značaj arhitekture, kar kažejo že njegova zgodnejša dela. V času, ko so v Zagrebu, Beogradu in drugih mestih Jugoslavije gradili vedno nove bele in na stebre dvignjene »corbusierovske« bloke, kakršne lahko vidimo na vseh kontinentih, je Ravnikar iskal svoje kulturne korenine in s tem tudi avtentično tradicijo slovenske arhitekture. Ta razlika je očitna, če primerjamo mestno hišo arhitekta Kazimirja Ostrogovića v Zagrebu (1956–1958) z Ravnikarjevo, v istem času zgrajeno v Kranju (1954–1960). Obe sodita med vrhunska dela tedanje arhitekture v jugoslovanskem prostoru. Prva je tipično modernistično delo, avtonomen objekt v prostoru, ki ni vezan na prostorski in kulturni kontekst, Ravnikarjeva stavba pa je sicer prav tako moderna, vendar lokalno prilagojena, s prepoznavno kulturno identiteto okolja.

Elementi regionalne arhitekture so se izjemoma pojavljali tudi v moderni arhitekturi, predvsem v ruralnem okolju, vendar bi si malokdo upal na reprezentančni objekt v mestnem središču postaviti dvokapno streho z dolgimi napušči, kot to vidimo v Kranju. Zgradba OLO Kranj (danes MO Kranj) je bila že kmalu po dokončanju tudi s strani arhitekturnih kritikov iz vrst umetnostnih zgodovinarjev prepoznana kot kakovostni vrh tistega časa in svojstven mejnik,¹ ki označuje rojstvo slovenske arhitekture modernizma. Zato je še toliko bolj presenetljivo, da je bila v kasnejših prikazih slovenske ali jugoslovanske arhitekture njena ključna vloga večinoma prezrta. Prepričan sem, da je prav to Ravnikarjevo delo našo arhitekturo v okviru Jugoslavije postavilo na posebno mesto, ljubljansko šolo pa za več desetletij zasidrilo v kakovostnem vrhu študija arhitekture v državi.

Edvard Ravnikar, Dvoranska stavba OLO Kranj, foto Janez Kališnik

Zasnova širšega kompleksa OLO Kranj je rezultat prvonagrajene rešitve internega natečaja, izvedenega leta 1954. V naslednjem letu, v času izdelave končnih načrtov, je Ravnikar napisal dva članka, »Ljudska arhitektura v Jugoslaviji« in »Povojna arhitektura v Jugoslaviji«; oba sta bila objavljena v tujini. V obeh je pisal o pomenu tradicije in ljudskega stavbarstva, ki je zaradi svoje avtentičnosti in elementarnosti »presenetljivo blizu iskanju sodobne arhitekture«. ² Opozoril je na pomembno vlogo Le Corbusiera v razvoju tedanje arhitekture v Jugoslaviji, čeprav je kritično ocenil, da so »nekatera dela včasih precej stereotipna, nezadostno raznovrstna, pa tudi toga ali slabo prilagojena našim posebnostim«. ³ Ob tem je posebej poudaril, da je Le Corbusier »spodbudil zanimanje za opazovanje in študij ljudske arhitekture, zlasti bosanske. Posledično je bilo mnogo naporov vloženih v ustvarjanje nacionalne, čeprav povsem moderne arhitekture, prilagojene regionalnim razmeram. To bo nedvomno spodbudilo razvoj arhitekture in je lahko osnova, iz katere bosta zrasla zdrava nacionalna tradicija in avtohton izraz.« ⁴

Prav s ciljem iskanja avtohtone arhitekture se je Ravnikar ob pripravi končnih načrtov za stavbo OLO Kranj odločil za radikalne spremembe natečajnega projekta. Če je bil v natečajnem predlogu novi objekt občine zasnovan v enem stavbnem volumnu, ki postopoma prehaja od anonimnega pisarniškega značaja k likovno poudarjeni kompoziciji dvoranskega dela, je kasneje celoto razdelil v štiri samostojna stavbna telesa, ki oklepajo zunanji prostor novonastalega trga. Posebej je izpostavil osrednji, nekoliko višji dvoranski objekt z reprezentančnimi prostori, ki s svečano fasado dominira v prostoru. Na vzhodni strani je dodal nižji trietažni pisarniški trakt, ki se navezuje na obstoječo občinsko stavbo; na drugi strani je predvidel štirinadstropni prizidek k stanovanjskemu bloku Vladimirja Šubica, ki zaključuje stavbni niz ob Koroški cesti, obenem pa je s pritličnim paviljonom kavarne zamejil zahodno stranico trga.

Dvoranska stavba MO Kranj najbolj nazorno pojasnjuje Ravnikarjevo razumevanje regionalno prilagojene arhitekture, njene svojstvene identitete. V sodobni zasnovi in moderni konstrukciji vidimo sledi ljudskega stavbarstva: dvokapno streho, logično konstrukcijo, uporabo domačih materialov, skromne in premišljene detajle, preprosto organizacijo notranjega prostora in zadržano svečanost. Obenem pa poudarjena, plastično oblikovana konstrukcija odreja prostorski koncept in artikulira zunanost objekta. Osno simetrično pročelje zgradbe je svojevrstna parafraza tako slovenske ljudske arhitekture kot klasičnega templja. Že pozabljeni in na novo odkriti zgodovinski motivi, konstrukcijski principi in prostorske zasnove v kombinaciji z modernističnimi načeli ustvarjajo arhitekturo, ki je organsko povezana z neposrednim okoljem.

Ravnikar v domačem stavbnem izročilu ni iskal formalnih zgledov in slogovnih posebnosti, temveč aktualnost tradicionalne gradnje. Občudoval je njeno racionalnost ter konstrukcijsko iskrenost in prostorsko logiko. Njegovo zavzemanje za kulturno specifični značaj arhitekture lahko razumemo tudi kot nadaljevanje Plečnikovih prizadevanj. Zavzemal se je za arhitekturo, ki je svojevrstna sinteza univerzalnih načel in regionalnih posebnosti. Že leta 1949 je zapisal: »Univerzalizem in regionalizem v arhitekturi si nista nasprotna, ampak se dopolnjujeta.« ⁵ Očitno ga je zaposlovalo sorodno vprašanje, kot ga je dobrih deset let kasneje postavil francoski filozof Paul Ricoeur – »kako postati moderen in se vrniti k izvorom«. ⁶ Na teh teoretskih izhodiščih je bil v osemdesetih letih utemeljen t. i. kritični regionalizem »kot most, preko katerega mora vsaka nova humanistična arhitektura prihodnosti«. ⁷

Dvoranska stavba MO Kranj je svojevrsten manifest slovenskega modernizma in obenem najnatančnejša ilustracija Ravnikarjevih arhitekturnih nazorov. Tistih nazorov, ki jih je posredoval tudi v

šoli svojim študentom. Zato je to delo postalo zgled, obenem pa tudi merilo kakovosti do danes najuspešnejši generaciji slovenskih arhitektov (Savin Sever, Stanko Kristl, Oton Jugovec, Milan Mihelič, Grega Košak, Janez Lajovic, Majda Dobravec Lajovic idr.). Njihova dela ne kažejo formalnih sorodnosti, so pa zelo očitni izraz sorodnih nazorov in iskanj.

Ker se sodobna slovenska arhitektura že nekaj časa utaplja v poplavi podob svetovnih dosežkov ter s tem izgublja prepoznavnost in identiteto, ki jo je imela v času Plečnikove in Ravnikarjeve šole, je vredno vedno znova premisliti vprašanje, ki ga je Ravnikar zapisal v svoj dnevnik: »Kje je prostor naše (slovenske) arhitekture? Ostane samo ... dvigniti se v mednarodni svet s svojo pedagoško disciplino in moderno tradicijo, s svojo omiko in oblikovalsko kulturo ...«

¹ Nace ŠUMI, Dve razstavi slovenske moderne arhitekture, Sinteza 10-11, 1968, in Stane BERNIK, Oris sodobne arhitekture v Kranju, Sinteza 17, 1970.

² Edvard RAVNIKAR, Sedem naglavnih grehov naše arhitekture, Sodobnost 10, 1963, str. 924.

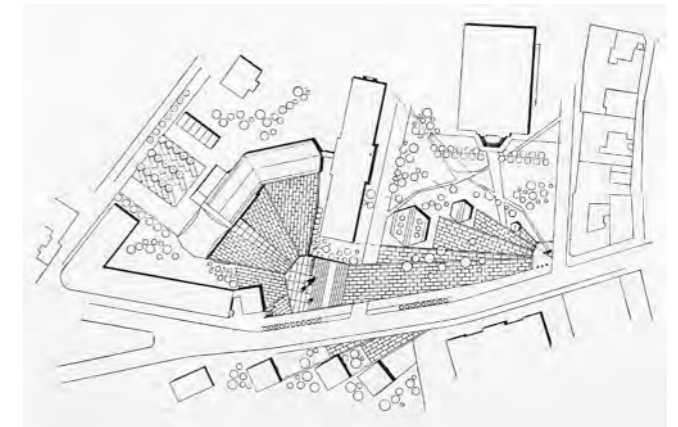
³ Edvard RAVNIKAR in France IVANŠEK, Post-war Architecture in Yugoslavia, Architects' Year Book, London 1955, vol. 6, str. 122.

⁴ Ibid.

⁵ Edvard RAVNIKAR, Ob razstavi arhitekture FLRJ v Moderni galeriji, Novi svet, Ljubljana, 1949, št. 6, str. 608.

⁶ Paul RICOEUR, Universal Civilization and National Cultures, v Kenneth FRAMPTON, Nasproti kritičnemu regionalizmu: šest točk v prid arhitekturi odpora, AB 117/118, str. 86.

⁷ Alex TZONIS in Liliane LEFAIVRE, The Grid and the Pathway, v Kenneth FRAMPTON, Nasproti kritičnemu regionalizmu: šest točk v prid arhitekturi odpora, AB 117/118, str. 87.

Edvard Ravnikar, OLO Kranj, natečajni projekt - situacija

Dvoranska stavba v času gradnje, avtor fotografije neznan

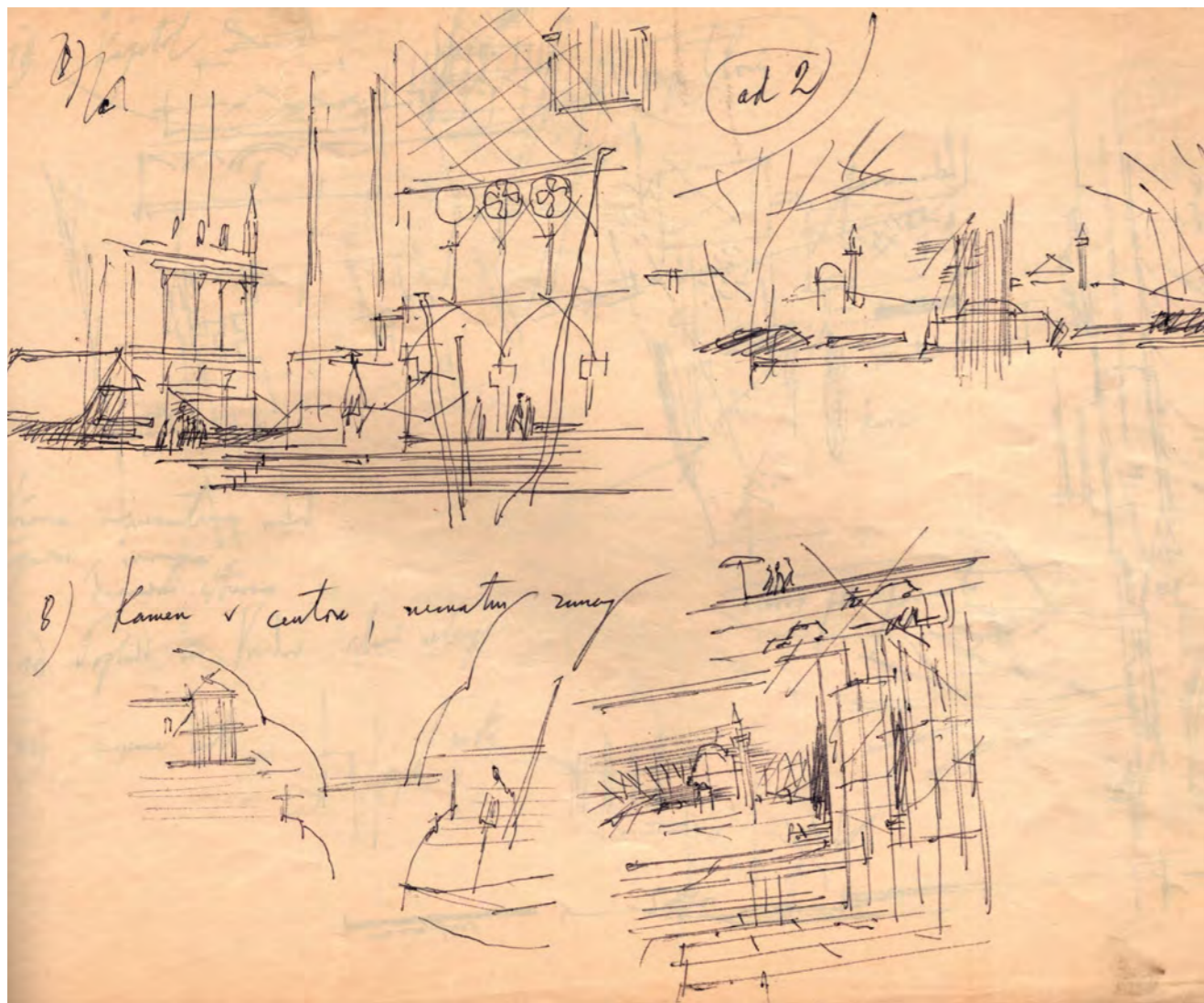
Na začetku šestdesetih let je Edvard Ravnikar nihal uspeh za uspehom. Dokončani sta bili stavbi Narodne banke v Celju in Kranju, pa tudi palača Občinskega ljudskega odbora Kranj. Te realizacije so z izvirno sintezo avtorskega modernizma in reinterpretacije tradicije od detajla do urbanistične umestitve napovedale resnično samonikel modernizem ljubljanske šole za arhitekturo, ki se mu ni bilo več treba zanašati na dogme mednarodnega sloga, ampak se je postavil na lastne noge. Nedavno pred tem projektirane Tiskarna ljudske pravice, stavba Gradbene fakultete ter stanovanjske stolpnice v Ljubljani so bile tik pred dokončanjem. Zmaga na natečaju za ureditev središča Ljubljane s Trgom revolucije leta 1960 pa je za arhitekta pomenila preskok v merilu in napovedala seganje na regionalni in globalni nivo.

Šestdeseta leta pa se nato za Ravnikarja in njegove sodelavce niso izkazala za nadgradnjo neprekinjenih uspehov. Namesto tega so postala leta preizkušanj in oscilacij med vedno bolj drznimi zasnovami in neizpolnjenimi pričakovanji. Vrsta vidnih zmag na nacionalnih in tudi mednarodnih natečajih je ostala brez realizacij. Na Fakulteti za arhitekturo so kolegi leta 1961 zatrli Ravnikarjeve načrte o radikalni prenovi študija s smerjo B. Leta 1964 so zaradi gospodarske krize zastala tudi dela na prestižnem Trgu revolucije in nobenih zagotovil ni bilo, da se Ravnikarjeva življenjska priložnost za modernizacijo in metropolizacijo republiške prestolnice ne bo spremenila v nedokončan torzo. Sredi turbulentnih zastojev in frustracij sta se skoraj vzporedno, drug ob drugem, zvrstila dva velika projekta, prispevka za mednarodna natečaja za novo središče po potresu leta 1963 uničenega Skopja (1964) in za ureditev umetno nasutega otoka Tronchetto v Benetkah (1964). Rezultat velikega mednarodnega natečaja za Skopje, ki se je odvijal pod pokroviteljstvom Združenih narodov in na katerem je zmagal japonski zvezdniški strukturalist Kenzo Tange, je Ravnikarju po besedah arhitektove

dolgoletne sodelavke Majde Kregar pomenil največje razočaranje v življenju, uspeh na beneškem natečaju, kjer je avtorska ekipa Ravnikarja, Eda Ravnikarja mlajšega in Majde Kregar dosegla eno od petih enakovrednih prvih nagrad, pa največji in mednarodno najvidnejši uspeh. Kljub temu so danes od obeh projektov ostali samo neuresničeni načrti, skice, zapiski in objave. Skopje so začeli obnavljati (vendar obnove niso nikoli dokončali) po kompromisnem načrtu japonske in zagrebške ekipe arhitektov, Ravnikarjev načrt za Tronchetto pa je po obetavnejših prvih letih sintetiziranja več prvonagrajenih projektov v enotno rešitev zaradi političnih sprememb v Benetkah leta 1967 doletela podobno jalova ustavitve projektiranja. Kljub temu pa sta načrta za Skopje in Tronchetto, še posebej če ju beremo vzporedno, še danes izjemno pomembna mejnika v Ravnikarjevem opusu in po mojem mnenju tudi ključna dokumenta alternativnega modernizma, ki je v petdesetih in šestdesetih skozi kritiko dogmatičnega visokega modernizma vzpostavljala možnosti drugačne, progresivne prihodnosti. S tem se načrta za Skopje in Tronchetto pridružujeta številnim neuresničnim arhitekturnim in urbanističnim idejam v zgodovini, ki ravno zaradi svoje radikalnosti in neuresničenosti ostajajo vitalni del sodobnih prostorskih in družbenih premislekov.

Skopje je po potresu, ki je uničil dve tretjini urbanega tkiva, na prvi pogled pomenilo tabulo raso, idealno ravnino za – že od renesanse naprej – sanje in grozo vsakega arhitekta: novo mesto. V zmagovalnem predlogu Kenza Tangeja in njegovih sodelavcev je bilo v razmeroma preprosti urbanistični shemi, sestavljeni iz nekaj zgoščenih megastruktur in prometne infrastrukture, začuti piš novega začetka. Dosledno nivojsko ločevanje prometne infrastrukture je bilo v neposrednem nasprotju z Ravnikarjevim načrtom, ki je predvideval zgraditev novega modernističnega mesta kot organsko nadaljevanje in nadgradnjo tradicionalnih urbanih odlik v jedru še osmanskega

Edvard Ravnikar, skice primerjav starih beneških urbanih ambientov in novih ambientov za Skopje, 1964, last Ambient.

Skopja, pri mešanju avtomobilskih in peš poti pa se je Ravnikar naslonil ravno na arhetip slikovitega evropskega mesta: Benetke. Z vrsto skic, ki stoletne beneške pejzaže eksplicitno povezujejo z novimi modernističnimi elementi Ravnikarjevega Skopja, se izrisuje vizija modernističnega mesta kot slikovitega in doživljajsko bogatega mesta za pešce.

Po drugi strani so zgostitve in modernizacija z Ravnikarjevega načrta za Skopje vplivale na nizke megastrukture, ki jih je predvidel kot pozidavo novega kompleksa Tronchetto. Benetke so še danes arhetip starega, zaradi organske rasti in usahle gospodarsko-politične moči ikonično slikovitega tradicionalnega mesta, razraslega do svojih naravnih meja, meja lagune. In vendar ravno Tronchetto, ne pa Skopje, pomeni pravo tabulo raso – morju iztrgan, nov umetni otok. Javni mednarodni natečaj za Tronchetto je prinesel možnost, da se urejanje novega območja Benetk iztrga zasebnim investitorjem in uredi v skladu z željami po revitalizaciji tisočletnega mesta.

Prvotno idejo Tronchetta kot prometnega vozlišča za Benetke je Ravnikar preoblikoval v še danes izjemno zanimivo stopenjsko rešitev, ki je v arhitekturni praksi nakazala smer k pojmom, ki v šestdesetih še nista obstajala. Pojma, ki ju imam v mislih in s katerima se intenzivno ukvarjamo v enaindvajsetem stoletju, sta prilagojena ponovna raba (kako s prilagajanjem in prenovo obstoječih stavb bolj trajnostno in v skladu z novimi potrebami naseliti že zgrajeni svet) in odrast (kako upočasniti ali celo demontirati ogrodje napredka dvajsetega stoletja, ki je napredek razumelo izključno kot eksponentno rast ekonomskih in drugih kvantitativnih kazalcev, s tem pa vzpostaviti pogoje za bolj vzdržen in trajnosten, kvalitativni napredek). Ravnikar je nove, modernistične Benetke gradil ne samo z dodajanjem, ampak tudi z odvzemanjem: na podlagi pravilne analize, da sta za propad Benetk kriva tudi avtomobilski in železniški nasip do mesta v

laguni, ki sta omogočila vedno bolj povampirjeno turistifikacijo in izgon avtohtonega prebivalstva na kopno, je predvidel pragmatično in postopno, vendar brezkompromisno odstranitev obeh nasipov ter vzpostavitev sodobnih hitrih hidroglierskih povezav med celino in Benetkami, ki bi tako spet postale mesto na vodi. S snovanjem razsežnih prilagodljivih megastruktur pa ni samo vzpostavil pogojev za realistično in pragmatično prometno infrastrukturo, ki bi se jo dalo postopno umakniti iz lagune; megastrukture so obenem že ogrodje za končno, idealno stanje: nizko in gosto, v zelenje potopljeno mesto za nove prebivalce in nove kulturno-izobraževalne ustanove, ki bi omogočale trajnostno revitalizacijo in nov razcvet Benetk. V projektu za Tronchetto gre za projektiranje struktur, ki že vključuje razmislek o lastni prihodnji transformaciji. S projektom za Tronchetto je Ravnikar demonstriral, da lahko modernizem gradi nove Benetke ne z oponašanjem starih, ampak z radikalno restitucijo in revitalizacijo osnovnih življenjskih pogojev tradicionalnega mesta.

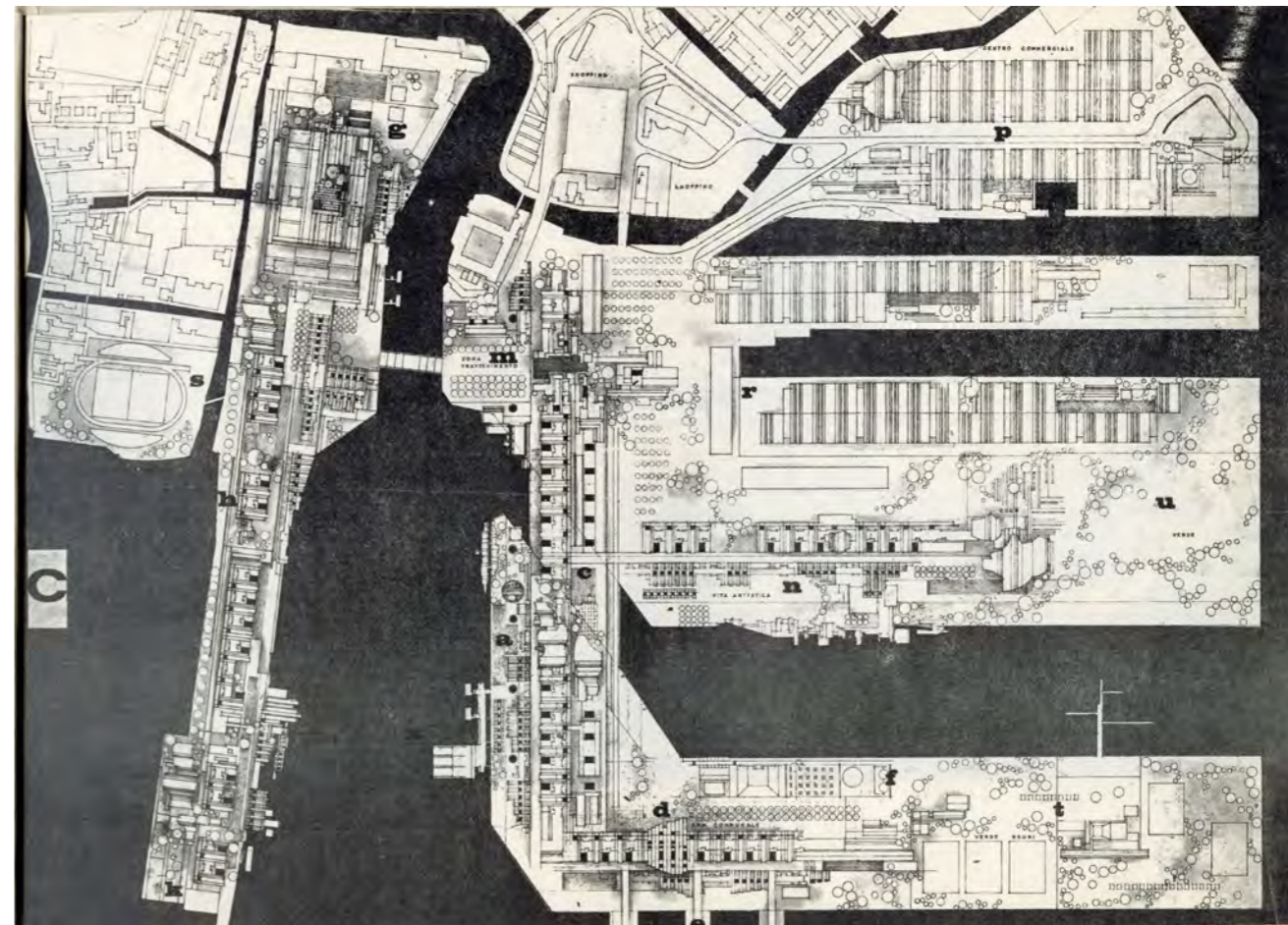
Ravnikarjevi projekti so krizo modernizma, ki se je v šestdesetih letih že jasno izrisovala, razrešili na povsem modernističen način – z brezkompromisno analizo in doslednim popravkom stanja, ki je modernistični projekt korigiral na točkah, kjer je najbolj klecnil: na področjih prometne infrastrukture, javnega prostora za pešce, odnosa do dediščine in okoljskega vpliva. V nasprotju s postmodernistično kritiko modernizma, ki je z drugačnim branjem tradicije in predvsem pod vplivom mednarodnega vzpona ekonomske doktrine neoliberalizma v mnogočem nadaljevala ali celo še stopnjevala družbeno in okoljsko dezintegracijo, sta Ravnikarjeva načrta skupaj z drugimi alternativnimi modernizmi petdesetih in šestdesetih let ključna dokaza, da bi lahko mesta že v drugi polovici dvajsetega stoletja začeli revitalizirati v skladu s sodobnimi zahtevami po trajnostni in solidarni družbi. Ravnikarjeva »odrast« ni regresivna: ne pomeni niti vrnitve k tradiciji niti dviga rok od modernističnega

projekta. Konceptualna bližina obeh načrtov temelji na tem, da zmore modernistični arhitekt paleto možnosti svojega delovanja razumeti tudi skozi sposobnost, da razvoj odvrne od rušenja obstoječih in preusmeri v prevajanje tradicionalnih odlik skozi nove materialne in družbene potrebe; predvsem pa na tem, da v paleto svojih zmožnosti uvrsti tudi demontažo škodljivih preteklih odločitev in infrastrukturnih pogojev.

Usoda Skopja in Benetk po obeh natečajih je ključna za razumevanje, zakaj neuresničitev obeh urbanističnih načrtov ni bila tragedija samo za Ravnikarja, ampak tudi za obe mesti. Po intenzivnem, a nikoli dokončanem projektu ponovne zgraditve Skopja je mesto svojo najnižjo točko doživelo s projektom »Skopje 2014«, ki je realizirane modernistične stavbe preoblekel v vulgaren mavčasti približek neoklasicističnih palač, odprte prostore pa v totalitarnem horror vacui zapolnil s pozlačenimi kipi Aleksandra Velikega in drugih mitskih figur. Benetke so istočasno doživele predvidljivo posledico popolnega turističnega poglobljenja prostora in izгона avtohtonega prebivalstva. Vse intenzivnejše poplavljanje mesta je postalo učinkovita alegorija globalne impotence pri spopadanju z zaostreno podnebno krizo. Ravnikarjeva načrta iz leta 1964 tako ostajata pomembna referenčna točka alternativ obeh mest in medsebojnega oplajanja dveh na prvi pogled povsem različnih urbanih kontekstov. Obzorje, proti kateremu je v svojih urbanističnih načrtih v šestdesetih letih stremel Ravnikar, je realnost današnjega dne – nerazrešeno razmerje med tradicijo in razvojem, regulacija parcialnih špekulativnih shem, predvsem pa okoljske in družbene posledice nepremišljenih posegov v prostor. Namesto tega sta danes mesti Skopje in Benetke dosegli skupno usodo na koncu slepe ulice neoliberalnega sveta. Tudi zato novo branje Ravnikarjevega urbanizma ni samo stvar arhitekturne zgodovine, ampak sestavni del študij na temo razreševanja danes še bistveno bolj zaostrenih razvojnih izzivov.

Edvard Ravnikar, shema prometa na vodi v beneški laguni po predvideni odstranitvi cestnega in železniškega nasipa, 1964, zbirka MAO.

Edvard Ravnikar, tretja faza preobrazbe območja Tronchetto in nekdanje železniške postaje v novo stanovanjsko in kulturno-izobraževalno, beneško četrt, 1964, zbirka MAO.

IZGUBLJENA PRILOŽNOST

Vemo, da je bil Ravnikar pomemben člen pri vzgoji arhitektov ter učitelj z izjemnim teoretičnim in praktičnim znanjem. Poznamo njegov eksperiment z reformo študija arhitekture, B-smer. Naj kot študentka te smeri še nekoliko osvetlim takratno dogajanje in pomen tega dramatičnega eksperimenta. Kronološko dogajanje v zvezi z B-smerjo, nekatere njene cilje in njen formalni status je verodostojno opisala Majda Dobravec v Ivanškovi knjigi *Hommage à Edvard Ravnikar, 1907–1993*. Bila je pomembna profesorjeva sodelavka pri tem projektu in je njegov poskus reforme tudi najbolj angažirano razumela.

B-smer je v letu in pol v takrat zaprašeno in rigidno atmosfero na FAGG vnesla nereverzibilne učinke z različnim vplivom v praksi. Pojasniti hočem, kako da reforma kljub temu – zaradi vpliva doslej manj izpostavljenih dejstev tega vznemirljivega obdobja študija na Grabnu – ni uspela.

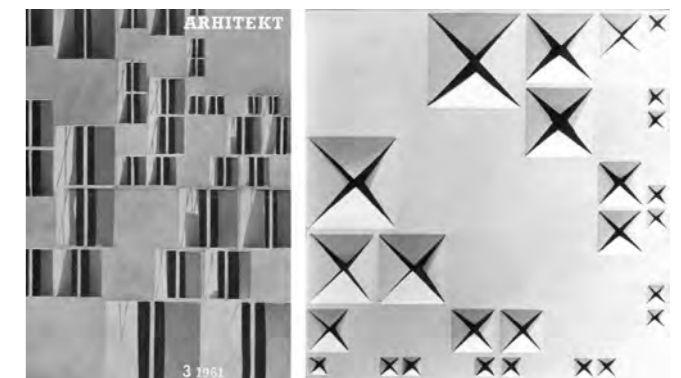
Ozreti se moramo na družbeno ozadje tistega časa

Ravnikar se je za reformo študija arhitekture zavzemal ob vseh priložnostih. Ko ga je na univerzo že pred vojno povabil Vurnik, ga je delegiral v skupino, ki naj bi jo pripravila in izvedla. V tem smislu je kot izredni profesor reformo skušal nadaljevati tudi po vojni, ko se je Vurnik umaknil. Leta 1946/47 je izdal prvi zbornik oddelka za arhitekturo, leta 1948 je uvedel tedenske pogovore o pomenu oblikovanja industrijskih izdelkov, leta 1953 je v domačem stanovanju organiziral zunajšolski krožek likovnega pouka po vzoru Bauhauasa; obiskovali so ga njegovi zgodnji učenci (M. Šlajmer, B. Mušič, B. Tancig, B. Gaberščik, F. Ivanšek, M. Jernejc, M. Lapajne in drugi).

Ko je nato konec petdesetih let politično pobudo za spremembe študija na univerzah dal zvezni izvršni svet, jo je ljubljanski univerzi priporočila komisija za šolstvo pri IS LRS. Takrat je mesto

predstojnika na oddelku prevzel Ravnikar, ki mu prej, ves čas po vojni, ta funkcija ni pripadla. S tega mesta je imel kljub odporu večine učečih kolegov na oddelku možnost začeti uresničevati svoj koncept reformiranega študija, ki se je v njegovem pedagoškem delovanju že nekaj časa odražal.

Reforma, kakor jo je videl Ravnikar, je zahtevala miselni (logični) obrat v okostenelem obstoječem odnosu do discipline, tako na univerzi kot v praksi; ta intervencija pa je bila drugačna od tega, kako so si spremembo študija zamišljali pri – po partijski direktivi pristojnih – organih IS LRS. Ravnikar je že leta 1950 v časopisu *Ljudska pravica* objavil odmevni članek *Arhitekturi dajmo boljše pogoje*. S tem se je, poleg nekaterih svojih prejšnjih intervencij v tej smeri, dokončno zameril ministru za gradnje Ivanu Mačku. Maček je s svojim brezprizivnim vplivom na univerzi dejansko odločal tudi o študiju arhitekture, slednjo pa je videl kot podrejeno stransko vejo gradbene stroke. Kako nova B-smer ogroža njegove prioritete v tem pomembnem gospodarskem segmentu, so ga opozorili enako misleči svetovalci – predvsem gradbeni tehniki ter nekaj inženirjev in arhitektov. In ko je instrumentaliziral partijsko organizacijo na fakulteti, je, po vsega letu in pol, dosegel ukinitve B-smeri.

O ravni nasprotovanja programu govori tudi dejstvo, da je fakultetna administracija skrbela, da B-smer ves čas svojega kratkega obstoja za svojo dejavnost ni dobila nobenih finančnih sredstev. (Tako je Ravnikar zunanjemu predavatelju Rudolfu honorar izročal v kuverti, iz svoje plače.) Zato moramo, če hočemo razumeti zaton Ravnikarjevega prizadevanja za reformo študija arhitekture, upoštevati njegov konflikt z eksponenti režima. Vzporedno z ostracizmom se je pritlehno vzdrževala fama, da je njegov problem to, da začetih stvari ne izpelje, ko je bila v resnici vzrok za večino njegovih neuspešnih projektov sabotaža, in to z vrha politične moči.

O programu reforme

Ravnikar je razumel pomen večplastnosti arhitektovega dela, njegovega tehnološkega, oblikovalskega, umetnostnega, pa tudi filozofskega izziva. Zavedal se je, da je obstoječi študijski program z duhamornim podajanjem tehničnih predmetov v prvih dveh letih, najpomembnejših za razvoj ustvarjalnosti, škodljiv. S seminarskim delom takoj na začetku študija je hotel v študentih aktivirati interes za umetnost, znanost, tehnologijo in filozofijo, odkriti nadarjenost, izzvati radovednost in tako vzgojiti široko izobraženega arhitekta.

Za asistentsko delo v seminarju je navdušil več mladih arhitektov, svojih najboljših študentov: Majdo Dobravec, Svetozarja Križaja, Braca Mušiča, Grego Košaka. Uvedel je svobodno katedro z zunanjimi predavatelji: umetnostnim zgodovinarjem Brankom Rudolfom, Jožetom Brumnom, Valentinom Scagnettijem, Francetom in Marto Ivanšek – intelektualci s širokimi, posebnimi znanji. Vsak teden je z novo temo – o kompoziciji, tehnologiji materialov, umetnosti, kulturi in zgodovini – nastopil drug predavatelj.

Morda nam je v zavesti najbolj ostal Branko Rudolf s krogom predavanj o kulturni zgodovini. Rudolfova predavanja so bila kot

intenzivni tečaj iz splošne izobrazbe in širjenja obzorja, polna erudicije, dokumentirana s primeri na diapozitivih in povezujoča različne vidike kreativnih prizadevanj v razumljivo celoto.

V program je bilo vključeno tudi učenje prostoročnega in tehničnega risanja ter pomena pravila in barve v kompoziciji. Na koncu drugega leta je profesor skupaj z Ivanškoma organiziral tečaj Barva in oblika, z udeležbo švedskih predavateljev, kar je prineslo premik v oblikovanju, še posebno pri tekstilijah.

V nadaljevanju reformiranega študija bi predavanja zajela še nekatera področja strokovno-znanstvenega značaja, tudi osnove logike in filozofijo matematike. Ta program je v osnutku čakal na potrditev statusa B-smeri ter na delovne pogoje in sredstva. Opredelil bi smisel matematično-geometričnega vzorca v arhitekturi, predstavil bi filozofa Popperja in umetnostnega zgodovinarja Gombricha. Ravnikar je že v prvem letu v svojih predavanjih o slikarstvu in o arhitekturi orisal tem filozofijam analogne postopke v arhitekturi.

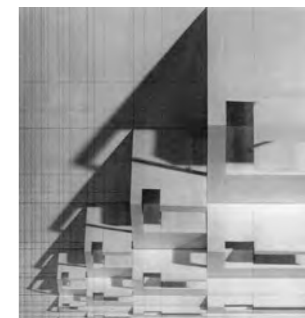
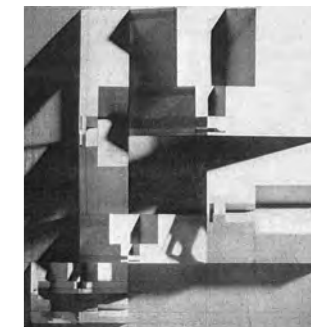
Ideja reforme je upoštevala intelektualno dediščino evropskega prosvetljenstva, brez »izmov« in ideoloških stereotipov. Njen *credo* je mogoče povzeti v splošno razumljenem okviru: s prvo svetovno vojno se je v Evropi končalo obdobje druge industrijske revolucije, ki jo je omogočila radikalna znanstvena revolucija v vsem svojem spektru, od fizike in matematike do biologije, medicine in inženirstva. Stara Avstrija, Ravnikarjeva intelektualna domovina (kar je od časa do časa zadržano afirmiral), je bila v svetovnem centru tega dogajanja. Njegova reforma bi se naravno oprla na filozofske premise dunajskega kroga in analitične filozofije. Ob tem je vedel in poudarjal, da ima na tej osnovi tudi naš minimalni prostor realne možnosti za razvoj na zdravo pamet oprtih komparativnih prednosti. Inovativnost v arhitekturi, kakršna je bila pred njim značilna za njegova intelektualna predhodnika Wagnerja in Plečnika, je razumel kot možni element slovenske dodane vrednosti na svetovnem trgu.

B-smer je bila skromen, a v perspektivi zadosti učinkovit poskus razvoja tehnične komponente arhitekturne stroke na znanstvenem temelju, v funkciji produktivnega faktorja gradbenega inženirstva. Tako je bil njegov odnos do teorije povsem pragmatičen. Iskal je arhitekturi lastne formalne postopke, pri čemer je teorijo razumel kot logično zgradbo, ne kot »mnenje«, arhitekturo pa kot znanost o logični strukturi artefakta, na pravem mestu, med objekti Popperjevega »tretjega sveta«.

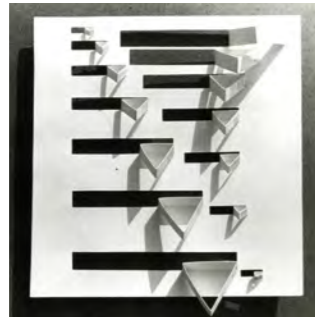
Likovni tečaj – logični pomen vzorca

Risalnica B-smeri je bila nekaj posebnega, natrpana z okrog 60 študenti, stisnjenimi po dva pri vsaki mizi. Profesor nam je že prvi dan predstavil program študija, in to tako, da nas je obšel poseben entuziazem. Potem smo bili prisotni vztrajno in redno, razpoloženje je bilo optimistično. Začeli smo na seminarski način, s tako imenovanim osnovnim likovnim tečajem. Že drugi dan smo dobili prvo nalogo, nato pa vsak ali vsak drugi naslednji dan novo. Študent je na mizo dobil v profesorjevem kabinetu na roke odrezan kvadraten kos šelešamerja, velik 20 × 20 cm. Imeli smo še svinčnike in trikotnike ter rezila – skalpele ali običajne britvice, dokler se niso pojavili prvi eksotični japonski noži.

Naloga, ki jo je profesor vsakokrat razložil in njeno idejo skiciral na tablo, je bila sprva ploskovna in nato postopoma prostorska: iz kosa papirja je bilo treba nekaj ustvariti, temu dati izraz, pomen, na koncu pa za nastalo shemo poiskati funkcijo. Začeli smo s črtami na papirju, zastavljenimi v določenem redu, papir smo razrezali po izbranem pravilu ter nato nastale dele v drugem redu, ritmu ali razmerju sestavili. Drugič smo v papir samo zarezali, da je celota ostala skupaj, ali pa dele celote po pravilu zapognili v tretjo dimenzijo. Tako je disciplina kaos oblik nadomestila s harmoničnim stanjem. Naloge so imele preproste geometrične podlage: kvadrat, trikotnik, pravokotnik, krog.

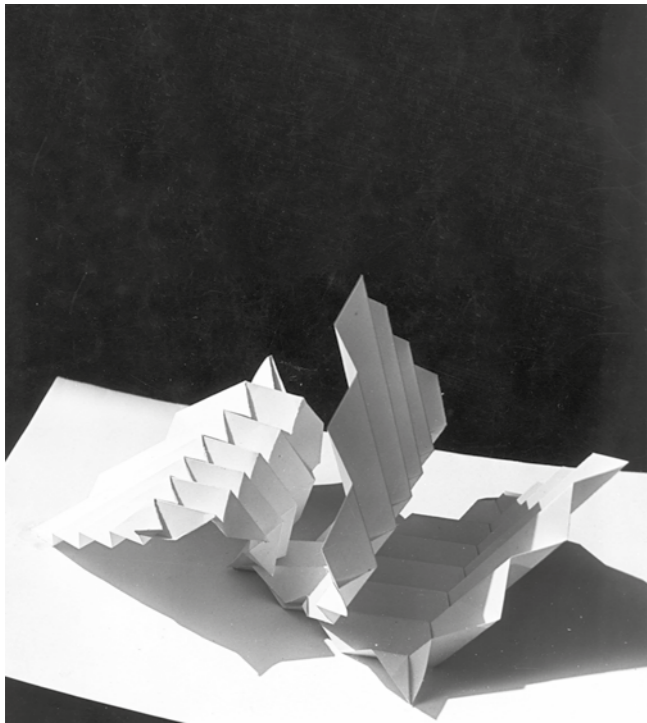

Spoznavali smo učinke ritma, razmerij in stopnjevanja, kontrast polno : prazno, igre senc itd. Šlo je za eksperimentiranje, vsakokratno iznajdbo algoritmičnega postopka. To kreativno delo je bilo spodbudno, morali smo misliti in se odločati. Rešitve so bile raznolike, bogate in sugestivne. Sledil je Ravnikarjev vsakodnevni podrobni komentar uspešnih poskusov, pri čemer je pokazal, kako najti kakovost v posebnostih posameznega izdelka. Avtorji produktov smo v teh komentarjih izvedeli, v čem je njihov pomen, kako členom kompozicije atribuirati smisel, da shema poleg uporabnosti dobi še estetsko dimenzijo. Izzvani smo bili v medsebojno tekmovanje. S časom so se obdelave razvijale v zahtevnejše prostorske formacije. Pomen vzorca je bil v njegovi logiki, ne v grafiki ali likovni prezentaciji.

Na tej osnovi je bila za drugi letnik – ki svojega programa ni končal – kot glavni predmet predvidena metoda arhitekturnega projektiranja. Tako bi na daljši rok, ko bi se B-smer v sedemdesetih letih ujela z razvojem, ti začetki smiselno prerasli v delo z računalniki, kjer bi v algoritmičnih postopkih kodirani rezultati dobili matematične strukture in bi njihovo nadaljnjo obdelavo lahko poganjala hitro razvijajoča se informatika.

Ravnikar je arhitekturo po instinktu razumel kot logično strukturo. Ukvarjal se je z njeno postopno izpeljavo iz skice v kompleksno obliko. Tako je imela njegova metoda osnovo za formalizacijo. Pri tem je bil kos šeleshamerja nastavek z enako didaktično funkcijo, kot bi jo pozneje dobil računalniški zaslon. Logično pravilnost te poti sta obdelala Popper (*»objective knowledge«*) in Gombrich (*»making before matching«*), zato gre podrobne utemeljitve poiskati pri njiju. Namen B-smeri je bil te univerzalne premise sodobne epistemologije – z absurdno skromnimi sredstvi, vendar študijsko korektno – uvesti v študij arhitekture.

Sekundarnost utemeljitve funkcionalnosti določenega vzorca glede na njegovo kreacijo je v filozofiji znanosti temeljito preigrana postavka. Konvencionalni pristop k izdelavi artefakta je: *»premislim, kaj potrebujem, nato pa to naredim«*. To deluje za kladivo ali klešče, ne pa več, ko je artefakt zelo artikulirana struktura, kar stavbe so. Tako gre pri kompleksnih objektih za pristop *»najprej premislim, kaj lahko naredim, nato šele, kako je tisto uporabno«*. To velja v matematiki. Ko tehnologija uporablja matematiko, se opira na produkte čiste matematike, ki se delajo *»na zalogo«* in dobivajo interpretacije šele, ko praktiki odkrivajo, kateri je za kaj uporaben.

Na istih principih temelji sodobna informacijska tehnologija, kadar rešuje tehnične probleme. Po starem je primarno opazovanje in je teorija izvedena iz njega. Po Popperju – in v skladu s splošnim konsenzom – je izvorna teorija, opazovanje pa jo potrdi ali ovrže.

Tako je bila Ravnikarjeva ambicija mnogo širša od *»likovnega tečaja«* in obravnave oblikovanja v konvencionalnem smislu. Ni sledila le Bauhausovi šoli. Izročilo B-smeri je širše, kot je videti na prvi pogled. Ko bi se B-smer v miru in znosnih pogojih nadaljevala, bi se ujela z razvojem informacijske tehnologije, kar bi ljubljansko šolo za arhitekturo zgodaj uvrstilo v vrh četrte tehnološke revolucije. Pomen LŠA je v tem, da so se nastavki delovne metode te nesojene šole logično ujemali s sodobno teorijo kompleksnosti.

To bi bil slovenski prispevek k danes v svetu še popolnoma odprtemu vprašanju – tudi v najrazvitejših okoljih – digitalnega zapisa arhitekture (t. i. *popolne informacije*; ni treba poudarjati, da parametrizem, elektronski zapisi risbe in renderingi to niso) kot pogoja industrializacije in robotizacije gradbeništva, tega zadnjega segmenta ekonomije, ki ostaja v predindustrijskem stanju, ker prevladujoča metoda izdelave gradbene informacije ostaja risarska in zato ne dosega kompleksnosti sodobne

izvedbene tehnologije, kljub ogromnemu teoretičnemu fondu, ki se na drugih področjih ukvarja z ustvarjanjem, nastajanjem, opisovanjem in delovanjem kompleksnih sistemov.

Ravnikar ni poznal informacijskih teorij in ni obvladal matematike. Poudarjal pa je, da prihaja čas, ko bo imela matematika v arhitekturi odločilno vlogo; imel je predstavo, kje in kako. In ta se je povsem ujemala s sodobno interpretacijo kreativnega procesa. Z njim smo imeli v Ljubljani možnost razviti šolo za arhitekturo, ki bi vzpostavila spoštovanja vredno tehnološko kategorijo te umetnosti. Ker razmere tega niso dopustile, ostajamo zbegani posnemovalci univerzalnih trendov.

Ime Edvarda Ravnikarja je, kar zadeva stroko oblikovanja, v javnosti povezano predvsem z ustanovitvijo (danes že razvpite) eksperimentalne B-smeri v študijskem letu 1960/61 in z njenim nenadnim koncem, še preden se je visokošolski študij oblikovanja na takratni fakulteti za arhitekturo dodobra začel.¹ Manj znano je, da je Ravnikar v želji, da bi moderniziral in vsebinsko razširil tradicionalni obseg vzgoje arhitektov, že konec leta 1948 uvedel tedenske pogovore s študenti o pomenu malih industrijskih predmetov.² V večji meri spregledana pa je ostala njegova razprava *Design* iz leta 1969. Ravnikar jo je napisal na podlagi naročila komisije za industrijsko oblikovanje, ki je v tistem času delovala pod okriljem Gospodarske zbornice Slovenije. Naročila mu je pripravo študije, ki bo z različnih vidikov obravnavala aktualna vprašanja industrijskega oblikovanja, s ciljem sestaviti enotno stališče gospodarstva o tem vprašanju. Slednjega se Ravnikar ni povsem držal, saj je, kot je navedel pod naslovom razprave, dejansko pripravil »študijo o problematiki designa nasploh, s predlogom za ukrepe, ki bi jih morali napraviti za njegov razvoj v Sloveniji«. ³ Povedano drugače, Ravnikarjeva razprava *Design* sodi med prva slovenska strokovna besedila, ki se poglobljeno ukvarjajo s problematiko teorije oblikovanja pri nas, kljub temu pa je bila vse do leta 2017⁴ ohranjena zgolj kot tipkopis v obliki fotokopij na polici knjižnice Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani.

Spregledanost je simptomatična na več nivojih. Najočitnejši je nedvomno tisti, na katerega je že pred časom opozoril François Burkhardt, ko je zapisal, »da je teorija do šestdesetih let obstajala vzporedno z dizajnom, kot so obstajale metoda aplikacij, kritika, zgodovina, ki so sodelovale med sabo. Medtem ko smo danes priča fenomenu, da ljudje enostavno počnejo, kar jim pade na misel, da gredo v vse mogoče smeri, ob tem pa ne vedo, zakaj.«⁵ Malo manj očitno, a za stroko oblikovanja

nezanemarljivo dejstvo pa je, da Ravnikarja skozi celotno razpravo muči problem, kako dati besedo in glas tistemu, kar v družbi največkrat prezremo. Kako torej narediti prisotno nekaj, kar se ne vidi? In to kljub dejanski vseprisotnosti. Kot pronicljivo pojasni Ravnikar, se problem izrekanja pojavi že na samem začetku, pri iskanju definicije oblikovanja. Kajti »do danes se je pokazalo že toliko različnih, med seboj tako protislovnih njegovih podob, da ostaja delo za to definicijo in vsak poizkus definicije samo provizorij. Vedno na novo nastajajoče oblike kažejo design v spet in spet spremenjeni luči.«⁶

Ravnikar oblikovanje več kot očitno umesti na področje tako imenovanih »odprtih« pojmov, o katerih je prvi pisal Ludwig Wittgenstein,⁷ kasneje pa jih je dodatno osvetlil Władysław Tatarkiewicz; v uvodu dela *Zgodovina šestih pojmov* pojasni, da so »med izrazi, ki jih uporabljamo, tudi takšni, ki ne ustrezajo definiciji, ker se uporabljajo na ohlapen, nedoločen način in predmeti, ki jih z njimi označujemo, nimajo skupnih značilnosti. Med seboj so si le 'družinsko sorodni'.«⁸ Ravnikar v razpravi oblikovanje ves čas postavlja onkraj vnaprej definiranih okvirjev, saj zagovarja stališče, da oblikovanje »postaja enoten pojem najširših razmerij«. ⁹ Pri tem trdno sledi Wittgensteinovi logiki, da koncept nastaja na podlagi uporabe, ne pa uporaba kot taka zaradi vnaprej danega koncepta. Poenostavljeno rečeno, oblikovanje svoje polje definira vsakič, ko nastaja, ko preoblikuje svet okoli nas. Z vsako vnaprej dano definicijo bomo pojem oblikovanja zamejili in mu odvzeli potencial, ki ga dejansko ima. Še več, s sprejemanjem vnaprej danih omejitev njegovega delovanja bomo privolili v njegovo vlogo obrti, v zgolj urjenje večšine, ne pa (z)možnost ustvarjanja novega znanja. Zato ne preseneča, da je Ravnikar zavrnil mesto, oblikovanju odkazano s strani drugih, in v nadaljevanju kot eno od izhodišč za vzpostavljanje razumevanja pojma predlagal razbitje »evropskega mita mojstrstva strokovnosti,

ki človekove aktivnosti sistematizira, jih ospi in poudarjeno razlikuje. Trdovratno vztrajanje pri 'strokovnih' kompetencah je ostanek tipično evropskega cehovskega mišljenja, ki postaja očiten v dveh značilnih evropskih pedagoških pojavih: v obilnem govorjenju o interdisciplinarnosti, kooperaciji in integraciji ter temu nasprotujoči in neumorni vnemi za delitev obstoječih in ustanavljanje novih strok.«¹⁰

Ravnikar v študiji večkrat ponovi: ko govorimo o oblikovanju, govorimo o tvornosti, v kateri se »zrcalijo družbeni in kulturni standardi, navade, pričakovanja in hotenja sodobnika«. ¹¹ V obeh tezah odzvanjajo misli dveh Ravnikarjevih sodobnikov s področja teorije oblikovanja. Kritika vseprisotnega občutka nujnosti glede obstoja tako imenovanega nenadomestljivega specialista temelji na teoriji Buckminstra Fullerja,¹² nujnost zavedanja o povezanosti oblikovanja s kulturnim in družbenim kontekstom pa sledi misli teoretika ulmske Hochschule für Gestaltung Tomása Maldonada.¹³

Odmik od obeh se zgodi v zadnjih dveh komponentah, v »pričakovanju in hotenju sodobnika«. Oba avtorja v svoji teoriji vztrajata pri soodnosnosti oziroma tezi, da se potencialnost oblikovanja gradi na sinergiji oblikovanja in znanosti. Ravnikar te pozicije ne zavrne, hkrati pa vztraja pri dodatnem vidiku hotenja; pri oblikovanju, ki gleda naprej, v nedorečeno, imaginarno. Še več, prav na tej točki oblikovanje še trdneje umesti med pojme, katerih vnaprej definirana zamejitev ni mogoča. S to pozicijo, ki je še danes aktualna, se približa teoriji Cliva Dilnota. V razpravi namreč ves čas išče in gradi na točkah trenja ob prehajanju oblikovanja čez različna (znanstvena) področja. Podobno Dilnot točke prečenja prepozna v neizogibnem dejstvu, da stroka oblikovanja leži v domeni možnega, saj ne temelji na predpostavki tega, kar je, temveč na predpostavki tega, česar ni. Natančneje, na vmesnem prostoru razumevanja tega, kar je, in tega, kar bi lahko bilo. S temeljenjem na možnosti, ki bi lahko bila (ali pa tudi

ne), se po Dilnotu vzpostavlja omenjena točka trenja med enim in drugim pristopom raziskovanja. Primarna značilnost znanosti je vendarle osnovanje védnosti na sistematični metodologiji in dokazih, ne pa na še tako utemeljeni domnevi potencialnosti, ki je vendarle še vedno »zgolj« domneva.¹⁴ Če slednje povemo z Ravnikarjevimi besedami:

»Vse te neznanke so najbolj občutljive ravno v fazi dela designerja, saj programira potrebe v konkretnem prostoru in času. Drugače kot inženir, ki razvija samo čiste funkcije. Designer mora vedno računati s koščkom neurejenosti, z razpokami [...]. Če bi hoteli s kako drugo analizo priti do dna iracionalnosti imaginarnega, ne smemo pozabiti, da se take raziskave lahko delajo samo za nazaj, design pa le za naprej.«¹⁵

S to mislijo Ravnikar dregne neposredno v srž oblikovanja, saj že takrat v oblikovanju uvidi tudi tisto, kar se na prvi pogled ne vidi. Uvidi razpoko med govorjenjem o tem, kar je (pogled nazaj), in mislijo o tem, kar bi lahko bilo (pogled naprej). Hkrati pa se ves čas zelo dobro zaveda dejstva, da oblikovalec dela danes za jutri znotraj danih kontekstov. Prav zato se lahko dejansko spremembo prepozna šele za nazaj. Še več, največkrat se jo prepozna v potencialu za novo hotenje, drugačno vedénje.

To nas pripelje do točk, ki jih Ravnikar predlaga za nadaljnji razvoj stroke v Sloveniji. Tudi tu mu uspe postaviti ključne mejnike, ki več kot petdeset let po nastanku še vedno ponujajo prostor za njihovo preizpraševanje v 21. stoletju. Med drugim pravilno napove naraščajočo moč informacijskega oblikovanja,¹⁶ kot dodatno nalogo oblikovanja pa prepozna nujnost reševanja psiholoških vprašanj. Porast obeh smo v zadnjih desetletjih nedvomno videli, a predvsem na področju sprejemanja odločitev in spreminjanja vedénja¹⁷ se zdi, da ta povezava – kljub prej opredeljeni soodvisnosti – še danes ostaja (vsaj v slovenskem prostoru) le na

površju. Potencialnost tako imenovanega vedenjskega oblikovanja in teorije dregljaja ostaja odprta naloga za nadaljnje raziskovanje in umeščanje v polje oblikovanja. Podobno je še vedno aktualna njegova napoved, da se bo oblikovanje »v bodoče glede hotenj gibalob med kibernetično diferencirano serijsko produkcijo in humanističnim izrazom kulture. Kar moremo in moramo napraviti v Sloveniji, je priprava lastne produkcije na tako bodočnost.«¹⁸

Kljub izredno prodornemu pogledu naprej Ravnikar ostaja trdno zasidran v 20. stoletju, in sicer na dveh točkah: v antropocentrističnem pristopu k oblikovanju in v pozitivističnem razumevanju rasti. V prepletu obeh prepozna optimistično modernistično maksimo o dvigu civilizacijske kulture bivanja za vse. A tudi na tej točki nas že takrat v luči spodbujanja industrijske produkcije napoti k nujni vzpostavitvi krožnosti, saj se bo, kot pravilno predvidi, trajnost »obogatila za nov odtonek tega pojma. S kolobarjenjem sestavin, ki se pritikajo, bo stvar na nov način neomejeno trajna.«¹⁹

Če kaj, je Ravnikarjeva razprava dokaz, da sta temelja za dobro oblikovanje in arhitekturo širina misli in izjemna razgledanost posameznika. Slednje poetično ilustrira z nujnostjo vzpostavitve skupnega debela znanj (tudi na visokošolski ravni), iz katerega nato šele v kasnejših fazah izraščajo (specialistične) veje. Po Ravnikarjevem mnenju nam bo šele z vzpostavitvijo skupnega torišča z ostalimi znanostmi na področju oblikovanja in arhitekture uspelo preseči provincialne standarde. Šele takrat bodo vzpostavljeni temelji za vključevanje v mednarodna merila,²⁰ delovanje mislečega posameznika z zmožnostjo anticipiranja nadaljnjih hotenj in uvida (novih) možnosti.

^[1] Za več o tem gl.: Metka Dolenc Šoba, Šolanje slovenskih oblikovalcev in Ravnikarjeva »B smer«, Zbornik za umetnostno zgodovino, 2007, letnik 43, št. 43, str. 266–287.

^[2] France Ivanšek (ur.), Hommage à Edvard Ravnikar: 1907–1993, Ljubljana, France in Marta Ivanšek, 1995, str. 18.

^[3] Edvard Ravnikar, Design, Ljubljana: Pekinpah, 2017.

^[4] Delo je v tiskani obliki prvič izšlo leta 2017 pri založbi društva Pekinpah.

^[5] Brina Švigelj - Mérat, François Burkhardt. Evropa, postmodernizem in Eifflov stolp, Ars Vivendi, 1992, št. 14, str. 38.

^[6] Ravnikar, Design, str. 11.

^[7] Ludwig Wittgenstein, Filozofske raziskave, Ljubljana: Krtina, 2014.

^[8] Władysław Tatarkiewicz, Zgodovina šestih pojmov, Ljubljana: Labirinti, 2000, str. 33–34.

^[9] Ravnikar, Design, str. 19.

^[10] Ibid., str. 18.

^[11] Ibid., str. 48.

^[12] R. Buckminster Fuller, Priročnik za vesoljsko ladjo Zemlja, Ljubljana: Pekinpah, 2016.

^[13] Tomás Maldonado, New Development in Industry and the Training of the Designer, Ulm 2, Quarterly Bulletin of the Hochschule Für Gestaltung, Ulm, oktober 1958.

^[14] Clive Dilnot, The Science of Uncertainty: the Potential Contribution of Design to Knowledge (draft paper/proceedings of the Ohio Conference), 1998.

^[15] Ravnikar, Design, str. 66.

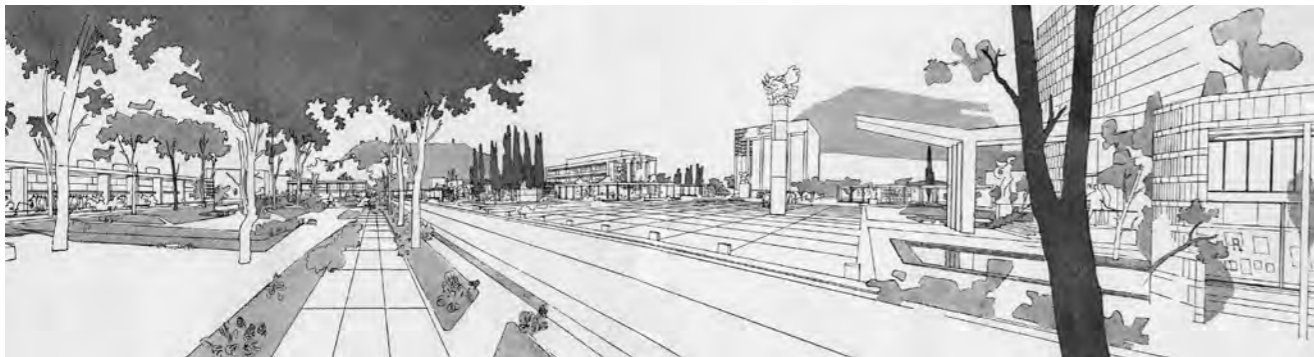
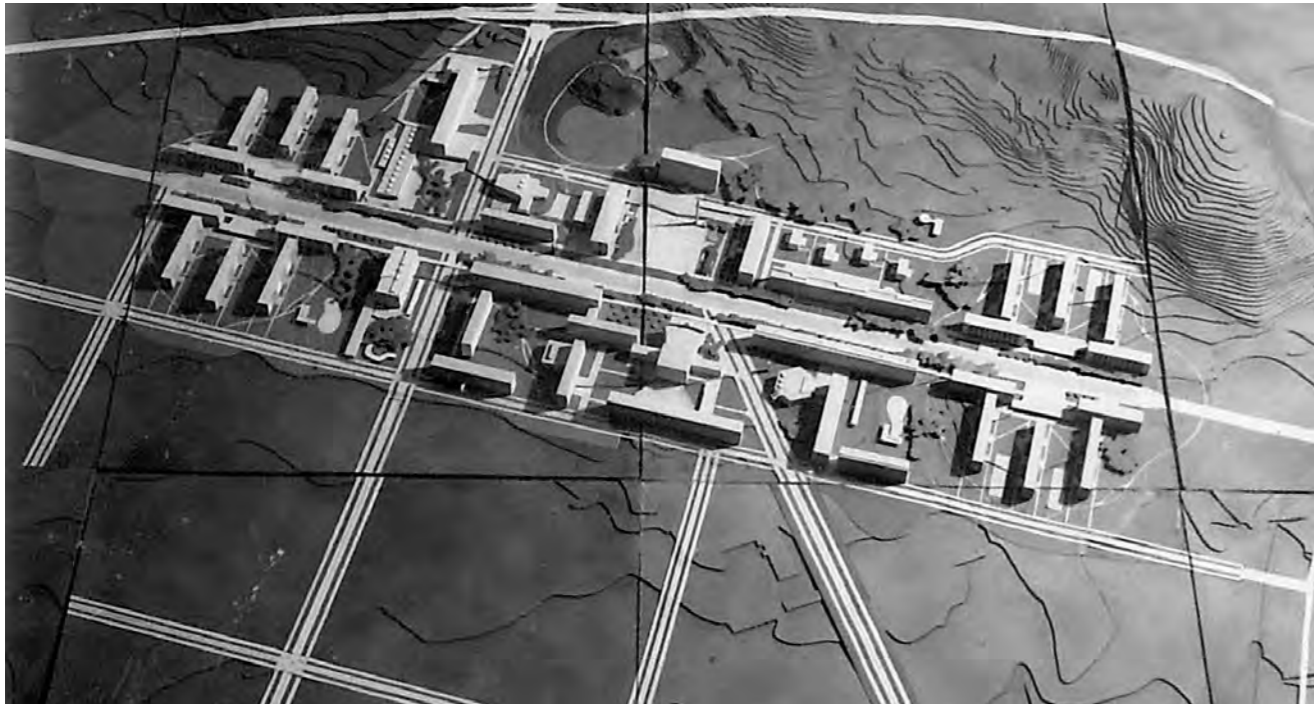
^[16] Ibid., str. 70–71.

^[17] Ravnikar se s tem ukvarja v sedmem poglavju, Prisotnost psiholoških sestavin v designu. Ibid., 55–64.

^[18] Ibid., str. 67.

^[19] Ibid., str. 62.

^[20] Ibid., str. 92.

Le zakaj je v naslovu vprašaj? Vprašaj vnaša dvom. Ali obstaja nekaj takega, kot je Ravnikarjeva Nova Gorica? Ni to le neki votel mit? Ena od zgodb v času zgodb? Nista to le dve sugestivni podobi, perspektivna risba in fotografija makete, ki je ulita v bron sredi Nove Gorice?

Nekorektno je govoriti o Ravnikarjevi Novi Gorici, ne da bi upoštevali, kaj o tem meni on sam, profesor Edvard Ravnikar, ne da bi najprej dali besedo profesorju. Pri 76 letih je napisal neke vrste »obračun s preteklim« (»Nova Gorica po 35 letih«, AB 68/69, 1983), članek, v katerem je pojasnil zgodovinsko enkratna tedanja hotenja, inovativni koncept zasnove novega (socialističnega) mesta in to, zakaj se je vse skupaj sfižilo in tako klavrno propadlo.

Pri svojih 76 letih sem po dolgih letih, ob priložnosti pisanja uvodnika za pričujočo okroglo mizo, ponovno bral tisti članek in priznam, da so mi skoraj prišle solze v oči, tako trpek je. Šele ko gre celo življenje mimo, šele takrat lahko razumeš, vsaj malo, kako težko je bilo profesorju, ko je to pisal:

... »Zgradili naj bi nekaj velikega, lepega in ponosnega, nekaj kar bi sijalo preko meje, je bilo rečeno. Vsi od kmeta do najvišjih političnih mest, smo se te misli navdušeno oprijeli. Moderni urbanizem je tako za nas postal tudi orožje v nacionalnem in političnem boju.« ...

... »Koncept za kaj takega mora izžarevati neko velikodušnost, širino zasnove brez težjih napak v merilu, mestno lepoto brez praznega gigantizma v gradbenih masah, predvsem pa večjo razsežnost vegetacije in nasadov, značilnih za to regijo. V takrat predloženem konceptu je tak pristop že odseval Le Corbusierjevo urbano filozofijo, ki smo jo že pred vojno spoznali pri naših ljudeh, ki so pri njem delali.« ...

... »Zelo preprosto in naravno se je pri tej zasnovi dal uporabiti Le Corbusierov princip cestnega križa z razdelitvijo bistvenih mestnih con ob njem. Po Le Corbusierovi teoriji mesta, ki smo ji takrat popolnoma verjeli, je ta delitev na štiri strani cestnega križa skladna s štirimi osnovnimi mestnimi funkcijami, centrom, stanovanjem, industrijo in oddihom, vse dokler se njihova velikost giblje v skromnejših merah.« ...

... »Magistrala, tj. smer sever – jug, bi bila nosilec centra, njen zgornji del rekreacijska površina, levi krak stanovanjski del in desni industrijski. Nastal bi torej center mediteranskega tipa, ob ravni skoraj 2 km dolgi cesti z gosto zasaditvijo platan, z javnimi zgradbami ob robu in na pločnik odprtimi poslovalnicami.« ...

... »Tako bi dobili center s široko, izrazito slovesno zasnovo, kjer bi lahko dali nekaj sijaja, ki smo ga obljubljali in ki bi to vlogo z večjo vrtnarsko kulturo prav lahko opravil.« ....

Ravnikarjevo ukvarjanje z načrti za Novo Gorico je trajalo od prvih zasnov jeseni 1947 do oddaje urbanističnega načrta leta 1950, torej slaba tri leta. Zgradili so eno »široko cesto«, kot bi rekel minister Matija Maček, cesto brez drevoreda platan in brez prizvoka Coursa Mirabeau iz Axe-en-Provencea, šest Ravnikarjevih »ruskih blokov«, štiri bloke ob Kornu arhitekta Danila Fürsta, palačo nove oblasti arhitekta Vinka Glanza, še vedno najlepše in najmogočnejše zgradbe v mestu, pa tudi nastavke za Delpinovo, Gregorčičevo in Kajuhovo ulico.

Po letu 1953 o Ravnikarjevem načrtu ni bilo več nobenega sledu. Ravnikarjev načrt mesta je dobesedno utonil v pozabo.

... »Z leti se je prvotni koncept začel usodno drobiti, ker vedno novi mestni očetje končno niso več vedeli za kaj gre, a tudi

potrebnega znanja ni bilo. Odločitve in rešitve so se začele seliti iz rok v roke, s foruma na forum in v vedno večjo samovoljno menjajočih se projektantov.« ...

... »Tedaj smo imeli enkratno priložnost za naš kvalificiran vstop v svet modernega urbanizma, in ta bi nam, kot sedaj vidimo, tako koristil še desetletja naprej. Današnje stanje Nove Gorice pa pripoveduje, da se nam ni posrečilo uspešno izrabiti vseh možnosti, ki smo jih imeli. Prav zato je danes tako aktualna misel, če se zamujeno da kako popraviti in če se lahko vsaj miselno vrnemo v takratno napetost.« ...

»Vendar lahko ostaja vsem različnim pogledom navkljub vsaj ena trajna in nesporna vrednota, koncept novega mesta, njegova praktična uporabnost in družbena koristnost.« ...

»Danes je bridko reči, da Nova Gorica kot pionirska zamisel, ni uspela, in se zato odpira vprašanje, kaj storiti, da bi.« ...

Štirideset let je od takrat, ko je profesor Ravnikar to pisal. Vprašanja, »kaj storiti, da bi«, si takrat ni zastavljal nihče, in tudi danes si ga ne.

Acqua passata. Ravnikarjev načrt in profesorjevo triletno ukvarjanje z nastajajočo Novo Gorico lahko razumemo le kot prvi sunek, big bang, prapok nastajajočega mesta, ki se, prav tako kot vesolje, širi samodejno.

Najpreprosteje se lahko urbanistični razvoj mesta od rojstva do danes pojasni s »pravilom drugega moža«, ki ga je opisal E. N. Bacon v knjigi Design of Cities. To pravilo se glasi: drugi mož (urbanist) je tisti, ki odloči, ali bo zasnovo prvega (urbanista) nadaljeval ali jo bo uničil. Ni težko uganiti, da so lepa tista mesta, kjer je določena zasnova izpeljana, kot je bila zamišljena. Ne velja samo za Novo Gorico, da je drugi mož uničil zasnovo prvega, tretji

zasnovo drugega, četrti zasnovo tretjega in tako naprej. Rezultat je v našem primeru mesto kot konglomerat fragmentov različnih zasnov in različnih konceptov, ki so jih različni arhitekti, urbanisti, načrtovali v toku sedmih desetletij.

A za mesto je bil v zadnjih štiridesetih letih najusodnejši neki tretji mož – mož, ki je leta 1984 v hotelu Park odprl Roulette Salon. Danes Nova Gorica slovi predvsem kot igralniško mesto v zatonu. Če danes kaj sije prek meje, so to barvne lučke casinojev. Zgradili naj bi nekaj socialističnega, proletarskega, pravičnega, visoko moralnega ..., a smo zgradili vrhunski simbol ameriškega kapitalizma, kot je utelešen v Las Vegasu.

Vsemu navkljub: Meja je generirala novo mesto v bližini starega in s tem ustvarila enkratni urbani fenomen: somestje dveh paradigmsko različnih mest.

Starih, po izvoru in zasnovi klasičnih mest je v svetu veliko, novih mest, ki so nastala po načelih Le Corbusierovega modernega urbanizma, pa je zelo malo. Somestij starega in novega skoraj ni. Ta fenomen je pripomogel, da bo na stiku obeh mest čez dobro leto prestolnica evropske kulture.

Sotočje Soče in Vipave, stik dveh dolin, prehod gorovja v ravnino, stalen vpliv morja ter s tem prepletena primorska mentaliteta in ambient omogočajo zasnovo mesta kot »pod provansalskim nebom«, kot je rekel Ravnikar. Tisto, kar je profesor že leta 1948 zaslužil kot bistvo bodočega mesta, ostaja poleg multikulturalnosti osrednja vrednost in najmočnejša identifikacijska osnova bodočega razvoja Nove Gorice.

Naravni okvir, veliko zelenja in praznega prostora, mediteranska klima, oljke, palme, zelenice, vrtnica v grbu ... – to je najpomembnejša dediščina Ravnikarjeve zasnove Nove Gorice. Nova Gorica ni ravno »smart«, je pa, v duhu časa, »green«.

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS) vsako leto organizira pregledno razstavo in podeli strokovna priznanja za največje dosežke svojih članov na področju arhitekture, krajinske arhitekture in prostorskega načrtovanja. Namen priznanj je spodbujati ustvarjalno delo, usmerjati pozornost širše javnosti na kakovostno arhitekturo, ureditve odprtega prostora in prostorsko načrtovanje ter dvigati zavest o kulturni in ustvarjalni razsežnosti projektiranja in prostorskega načrtovanja. ZAPS podeli tudi priznanja za posebne organizacijske in širše strokovne prispevke k razvoju in uveljavljanju institucije in stroke. Priznanje dobi član ZAPS oz. podjetje ali avtorska skupina, v kateri član deluje.

Priznanja prejmejo projekti, ki pomembno prispevajo h grajenju kakovostnega lokalnega okolja. Priznanja se podeljujejo v skladu s splošnim aktom o podeljevanju nagrad ZAPS. Zbornica priznanja podeljuje nepretrgano vsako leto že od leta 2005.

Priznanje častni član podeli upravni odbor ZAPS

za največje oz. obširnejše organizacijske in strokovne prispevke

k razvoju in uveljavljanju ZAPS in stroke.

ČASTNI ČLAN ZAPS DR. ANDREJ GOLJAR, U.D.I.A.

Andrej Goljar je nekdanji predsednik ZAPS z najdaljšim mandatom in daleč najširše odprto strukturo vodenja doslej. Člani so mu vodenje zaupali kar za štiri mandate, od leta 2009 do leta 2017, v času, ko je slovenska stroka pri urejanju prostora in graditvi delovala najbolj medsebojno povezano in se hkrati soočala tudi s posledicami velike gospodarske krize.

Andrej Goljar si je po izvolitvi poleg upravnega odbora za potrebe posvetovanja o razmerah v stroki in praksi hitro organiziral tudi strokovni svet, v katerega je poleg članov ZAPS povabil tudi druge ugledne kolegice in kolege, ki so skupaj z izbranimi člani predstavljali zelo široko polje strokovnega delovanja in razmislekov. V tistem času se je stroka soočala z velikimi posegi politike v prostorsko in gradbeno zakonodajo, in Andrej Goljar je kot predsednik ZAPS brez zadržkov podprl pobudo stroke, da bi pri soočanju z razmerami organizirano sodelovala z Inženirsko zbornico Slovenije, strokovnimi društvi, fakultetami in drugimi organizacijami. Od začetka leta 2010 je aktivno sodeloval pri povezovanju organizacij in zagonu dela skupine Odgovorno do prostora! ter omogočil in vsebinsko podpiral njeno delovanje. Skupina je v naslednjih letih sistematično in povezano oblikovala stališča do zakonodajnih predlogov in različnih razvojnih dokumentov ter pripravljala tudi samostojne predloge sistemskih rešitev. V dobrih šestih letih delovanja je z vztrajnim opozarjanjem na razmere, nastopi v Državnem svetu, odzivi na predloge zakonodajnih sprememb in iskanjem novih rešitev postala pomemben akter v urejanju prostora; med drugim je izdelala poročilo o stanju v sistemu urejanja prostora in graditve (Kultura urejanja prostora in graditve zdaj!) ter sodelovala pri oblikovanju predloga za poenostavitev postopka izdaje gradbenega dovoljenja.

Zbornica pomeni eno ključnih organizacijskih struktur za delovanje stroke v prostorsko načrtovalski in projektantski praksi, pri čemer glavnina njenega dela in tudi promocija tega dela nista

posebej javno izpostavljeni. Pa vendar, z dobro organiziranim in proaktivnim delovanjem lahko zbornica tudi izstopa in vsak dan sproti daje vedeti, da se zaveda svojega poslanstva, članom odgovorno zagotavlja dober servis ter krepi integriteto stroke in njen ugled v javnosti. Pomembno je, da se stroka zaveda, da dobra organiziranost in delujoča struktura nista samoumevni. Kolegu Goljarju je uspevalo, da je ZAPS dolgih osem let delovala izjemno dobro, učinkovito podpirala člane in se razvijala v vedno bolj prepoznavno in trdno organizacijo.

Kolega arhitekt dr. Andrej Goljar je z organizacijo in razvojem samostojne zbornice arhitektov in prostorskih načrtovalcev povezan vse od njenih začetkov, ki segajo še v čas delovanja stroke v okviru Inženirske zbornice Slovenije. Kasneje je na povabilo prvega predsednika samostojne zbornice dr. Viktorja Pusta vzpostavil službo javnih pooblastil in bil zadolžen za izvajanje strokovnih izpitov za arhitekte. Člani so takrat njegovo delo verjetno najbolj poznali prek prve organizirane zbirke veljavne zakonodaje, ki je kot gradivo za strokovne izpite šla skozi roke vseh kandidatov in postala pomembna sestavina knjižnic v večini birojev.

Res ključno in neizbrisno pa je kolega Goljar zaznamoval delo in duha zbornice v času svojih štirih predsedniških mandatov. S svojimi poslovnimi izkušnjami, držo in načinom dela je postopoma vzpostavil delovno ekipo, vzdušje in formalno strukturo zbornice ter tako zgradil ogrodje njenega delovanja. Zbornica se je v njegovem mandatu vsebinsko in organizacijsko izoblikovala ter postala verodostojen varuh javnega interesa, upoštevan sogovornik pri vseh nivojih in dimenzijah delovanja ter učinkovit promotor strokovnega dela.

Med pomembnejše projekte, ki jih je dr. Andrej Goljar izpeljal v času svojega vodenja ZAPS, gotovo sodi prizadevanje za ustrezno

vrednotenje arhitekturnega projektiranja oziroma vzpostavitev sodobnega »cenika« dela projektantov, ki temelji na minimalnih normiranih urah, potrebnih za izvedbo del. Ob tem si je ves čas aktivno prizadeval za sodelovanje med strokami v okviru zbornice ter vzpostavil tudi res zgledno sodelovanje z Inženirsko zbornico Slovenije. V sodelovanju s IZS sta potrebno širšo uveljavitev pridobila tudi priročnik in računalniški program Arhigram 2.

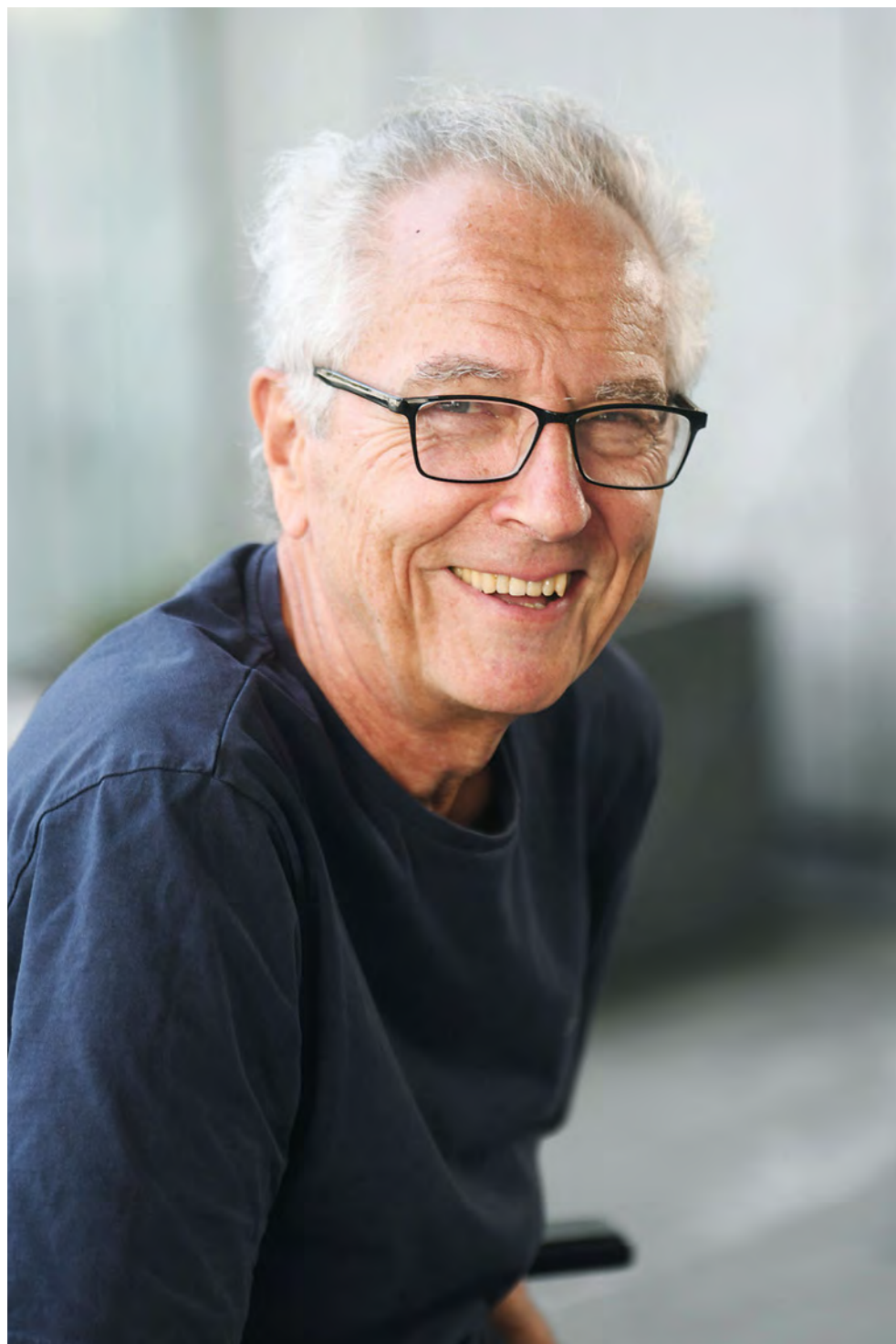
V času svojega delovanja je dr. Goljar okrog zborničnih organov zbral uglašeno ekipo sodelavcev, od katerih mnogi z ZAPS še vedno sodelujejo pri izvajanju dopolnilnega izobraževanja, javnih natečajev, promocije in organizacijske podpore stroke. Iz njegovih časov se je ohranila dobra tradicija – ki se ponovno krepi – da se zbornica skupaj s partnerskimi organizacijami odziva na aktualno dogajanje in tako prispeva k temu, da politika pri pripravi zakonov večkrat upošteva predloge stroke za izboljšanje transparentnosti, kakovosti in učinkovitosti poseganja v prostor. Prav z vzpostavitvijo dobrega sodelovanja med strokami znotraj ZAPS, pa tudi širše v sistemu urejanja prostora in graditve, je zbornica pod vodstvom kolega Goljarja postala nepogrešljiva pomočnica pri našem profesionalnem delu. Njegova zavzetost za strokovno skupnost, odgovornost do prostora in javnih interesov pri njegovem urejanju ter timski duh so se prenesli tudi na mlajše generacije.

.....

Arhitekta Andreja Goljarja upravni odbor v imenu članic in članov zbornice za njegovo dolgoletno odgovorno in kakovostno delo, ki še danes v mnogočem zaznamuje način našega delovanja, v znak velikega spoštovanja in priznanja razglaša za častnega člana ZAPS.

Andrej Goljar je bil rojen leta 1959 v Ljubljani. Diplomiral in magistriral je na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani, kjer je bil v letih 1986–1998 tudi asistent. Leta 2009 je doktoriral na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Zagrebu. Deluje kot samostojni ustvarjalec na področju kulture. Njegovo delo je osredotočeno na projektiranje in svetovanje pri vodenju investicij. Objekti, po njegovih načrtih zgrajeni v Sloveniji in tujini, so s področja visokega šolstva, raziskovalne dejavnosti, državne uprave, poslovne, trgovske in servisne dejavnosti ter stanovanjske gradnje. Od leta 1999 aktivno sodeluje z ZAPS; bil je član upravnega odbora, predsednik izpitnega odbora za strokovne izpite in predsednik skupščine, med letoma 2009 in 2017 pa tudi predsednik ZAPS.

PLATINASTI
SVINČNIK
ZAPS
2023

Platinasti svinčnik podeli platinasta komisija članu ZAPS za obsežen opus in vrhunske dosežke na področju arhitekture, krajinske arhitekture ali prostorskega načrtovanja.

PLATINASTI SVINČNIK PROF. DR. ALEŠ VODOPIVEC

za življenjski opus na področju arhitekture

Arhitekt prof. dr. Aleš Vodopivec je širšo arhitekturno stroko zaznamoval na več področjih, od številnih izvedenih arhitekturnih del, zmag na natečajih, obširnega publicističnega opusa in več izdanih knjižnih del do ohranjanja arhitekturne dediščine in pedagoškega dela na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. Verjetno gre za enega najbolj izobraženih in pronicljivih mislecev na področju arhitekture pri nas, pa tudi za publicista, ki je s svojim kritičnim pogledom na stroko marsikdaj vitalno vplival na dogajanje znotraj arhitekturne in urbanistične stroke.

Prof. dr. Aleš Vodopivec se je rodil leta 1949 v Ljubljani. Po študiju na Fakulteti za arhitekturo, kjer je diplomiral pri prof. Edvardu Ravnikarju, je svojo strokovno pot nadaljeval kot samostojni arhitekt.

Med njegovimi izvedenimi deli izstopa Pokopališki kompleks Srebrniče pri Novem mestu. Delo zaznamuje izjemno občutljiv odnos arhitekture z okoliško naravno krajino. Izpovednost arhitekture in poetika notranjega prostora sta tukaj v tako tesnem stiku z dejavniki okoliške narave, da je težko določiti, kje se arhitektura konča in začne narava.

Med ostalimi izvedenimi projekti prof. dr. Aleša Vodopivca velja omeniti še prenovo Festivalne dvorane na Bledu in Hotel Jezero v Bohinju. Pri prvem delu gre za eno prvih doslednih prenov slovenske modernistične arhitekture. Problema ohranjanja kakovostnih del iz obdobja modernizma se je Aleš Vodopivec zavedal, še preden je konservatorska stroka sploh začela razmišljati o spomeniški zaščiti del iz naše polpretekle zgodovine, in s prenovo Festivalne dvorane na Bledu je ohranil spomin na delo Iva Spinčiča. Podobno lahko tudi Hotel Jezero štejejo za pionirsko delo v slovenskem prostoru, saj ga lahko brez zadržkov umestimo v tisto, kar Kenneth Frampton imenuje »kritični regionalizem«.

Kot pisec, teoretik in arhitekturni kritik se je Aleš Vodopivec začel udeleževati že v času študija, saj je bilo že njegovo diplomsko delo pri prof. Edvardu Ravnikarju (*Arhitektura Ljubljane*) teoretske narave. Leta 1987 je skupaj s prof. Janezom Koželjem izdal knjižno delo *Iz arhitekture*. Njegovo besedilo »Vprašanja umetnosti gradnje«, ki je izšlo v sklopu te knjige, je še danes marsikdaj osnova za diskurze o arhitekturni stroki. Med mnogimi članki, knjigami in ostalimi pisnimi deli Aleša Vodopivca je nujno omeniti tista, ki se ukvarjajo z delom prof. Edvarda Ravnikarja. Tako je uredil zbornik esejev Edvarda Ravnikarja z naslovom *Umetnost in arhitektura*, skupaj z izr. prof. Rokom Žnidaršičem pa je tudi avtor knjige *Edvard Ravnikar, Architect and Teacher*, ki je izšla pri založbi Springer Verlag. Navedeno raziskovanje in dokumentiranje Ravnikarjevega dela je bistveno prispevalo k zavedanju pomembnosti dela tega modernističnega arhitekta in marsikdaj tudi pripomoglo k ohranitvi njegove arhitekture. Tudi sicer je Aleš Vodopivec reden sogovornik v različnih razpravah, ki se dotikajo ohranjanja slovenske arhitekturne dediščine.

Aleš Vodopivec je poleg sodelovanja v drugih uredništvih tudi dolgoletni član uredniškega odbora revije *AB*. Krog ljudi, zbranih okoli nje, je več desetletij ustvarjal trdno jedro slovenske arhitekturne teorije in kritike, in eden njegovih najvidnejših in najbolj aktivnih članov je bil prav Aleš Vodopivec. Svojo zavezanost arhitekturni teoriji in kritiki je ohranil vse do danes, ko je na tem področju nedvomno ena največjih in najbolj spoštovanih eminenc.

Poleg vsega navedenega je velik pečat v arhitekturni stroki pustil tudi s svojim pedagoškim delom. V začetku devetdesetih let, ko je postal pedagog na Fakulteti za arhitekturo, je prevzel predmet Stanovanjske stavbe 2, kasneje pa je dolga leta predaval predmet Arhitekturna zgodovina 3. Prek navedenih predmetov, predvsem pa v seminarju je izobrazil in izoblikoval generacije študentov,

tudi arhitekta, ki so danes osrednja imena slovenske arhitekturne prakse, publicistike in kritike. Njegova predavanja so desetletja veljala za najbolj relevantna, obiskana in spoštovana.

Za svoje delo je Aleš Vodopivec prejel več nagrad in priznanj: leta 1991 nagrado Prešernovega sklada, leta 2000 nagrado piranesi, leto zatem Plečnikovo nagrado, v letih 1990, 2008 in 2010 tri Plečnikove medalje, leta 2011 nagrado Ernsta A. Plischkeja, leta 2013 še zlato plaketo Univerze v Ljubljani za pedagoško delo ter leta 2019 zlato svinčnik. Od leta 2012 je tudi častni član ZAPS.

Aleš Vodopivec je arhitekt, katerega življenjski opus je tako obširen, da se ga v tako kratki predstavitvi ne da opisati, prav tako ni mogoče v nekaj stavkih opisati širine njegovega intelektualnega duha. Vsekakor pa je arhitekt, čigar delo se je že in se še bo z velikimi črkami zapisalo v zgodovino slovenske arhitekture.

PLATINASTI
SVINČNIK
ZAPS
2023

Platinasti svinčnik podeli platinasta komisija članu ZAPS za obsežen opus in vrhunske dosežke na področju arhitekture, krajinske arhitekture ali prostorskega načrtovanja.

PLATINASTI SVINČNIK DR. ALEŠ MLAKAR

za opus na področju prostorskega načrtovanja
in krajinske arhitekture.

Krajinski arhitekt dr. Aleš Mlakar sodi med najprepoznavnejše in najbolj dejavne prostorske načrtovalce v državi. Njegov opus obsega več desetih bibliografskih enot in vključuje številne študije ter načrtovalske in okoljevarstvene sestavine prostorskih aktov državnega in občinskega pomena, izvedbene projekte, znanstvenoraziskovalna dela ter predavanja in prispevke na konferencah, v revijah in knjigah. Odlikujejo ga izjemna delovna zavzetost, strokovnost in učinkovitost, odgovornost do okolja in družbe ter predanost visokim strokovnim in etičnim standardom.

Že od vsega začetka svoje skoraj 30 let dolge profesionalne kariere Aleš Mlakar vsestransko aktivno in pomembno prispeva k razvoju in dobri praksi urejanja prostora, krajinske arhitekture in prostorskega načrtovanja. Je aktiven in nagrajen član Društva krajinskih arhitektov Slovenije, Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije ter ZAPS, kjer je tudi član izpitne komisije za preverjanje usposobljenosti kandidatov za samostojno opravljanje poklicnih nalog s področja prostorskega načrtovanja. Leta 2011 je med drugim prejel diplomu ZAPS za izjemno odmeven prispevek k zasnovi in izvedbi dodatnih strokovnih izobraževanj v letih 2009–2011. Leta 2017 je ob 25-letnici delovanja prejel priznanje Društva krajinskih arhitektov Slovenije za svoj prispevek k razvoju stroke in delovanju društva ter za strokovne dosežke.

Študij krajinske arhitekture, vključno s semestrom na Utah State University v ZDA v letu 1991, je končal na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, kjer je tudi uspešno zaključil doktorski študij. Poklicno pot je začel leta 1994 na Ljubljanskem urbanističnem zavodu, od leta 2007 pa s svojo ekipo deluje samostojno. Med letoma 1997 in 2012 je bil tudi sodelavec Oddelka za krajinsko arhitekturo na Biotehniški fakulteti, kjer je skupaj s prof. dr. Ivanom Marušičem razvijal in v praksi uporabljal metode za celovito presojanje sprejemljivosti razvojnih teženj v prostoru. Zaradi njegovega poglobljenega

vpogleda v prakso prostorskega načrtovanja so bila (in ostajajo) njegova predavanja posebej zanimiva in odmevna tako med študenti krajinske arhitekture in prostorskega načrtovanja kot tudi med drugo strokovno publiko.

Danes je v različnih strokovnih skupinah in poslovnih sestavah doma in v tujini aktiven v širokem polju prostorskega načrtovanja; njegovo delo obsega naloge iz načrtovalske analize in valorizacije, krajinskega in prostorskega planiranja, krajinskega oblikovanja in varstva okolja, pa tudi tematsko povezano raziskovalno delo, revizije in aktivno udeleževanje pri posodabljanju in dopolnjevanju zakonskih rešitev in drugih predpisov s področij prostorskega načrtovanja, varstva okolja in projektiranja. V preteklosti je med drugim vidno prispeval k zgraditvi avtocestnega križa ter umeščanju številnih drugih velikih in okoljsko zahtevnih posegov v prostor. Zaradi dobrega razumevanja pomena in izjemno bogatih izkušenj z delovanjem v interdisciplinarnih delovnih skupinah, sestavljenih iz gradbenih inženirjev, vodarjev, prometnikov, energetikov ter različnih specialistov s področja varstva okolja in ekonomike infrastrukturne gradnje, je zelo cenjen vodja priprave najzahtevnejših državnih prostorskih načrtov. V zadnjem času je bil zelo pomemben tudi njegov prispevek k razvoju metodologije za izdelavo krajinske zasnove in pripravo predloga krajinske politike Slovenije.

Poleg izjemne izkušnosti in strokovne usposobljenosti, sposobnosti dobrega sodelovanja v interdisciplinarnih skupinah in visokih etičnih standardov Aleša Mlakarja zaznamujeta tudi res uspešno pedagoško delo in prenašanje znanja v okviru različnih študijskih programov Univerze v Ljubljani in zunaj nje. Svoje znanje in izkušnje redno posreduje mlajšim kolegom v načrtovalski praksi in prek strokovnega usposabljanja v okviru ZAPS, Društva krajinskih arhitektov Slovenije ter Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije. Njegovo raziskovanje, poglobljeni

študij in kritična misel so pomembna spodbuda za preseganje ustaljenih praks in iskanje najboljših možnih rešitev v prostoru ob upoštevanju visokih strokovnih in akademskih standardov ter realnih možnosti za uveljavitev v praksi.

Aleš Mlakar je tudi vsestransko aktiven član ZAPS, bil je eden ustanovnih in vidnih članov projektne skupine Odgovorno do prostora! in je kot predstavnik krajinskih arhitektov v ZAPS leta 2009 uvedel prakso rednih predavanj za arhitekte, krajinske arhitekte in prostorske načrtovalce. V času predsedovanja matični sekciji prostorskih načrtovalcev je bil njegov prispevek k položaju stroke in priznavanju pomena prostorskega načrtovanja v okviru ZAPS in širše v praksi neprecenljiv. Svoje delovanje nadaljuje in ostaja nepogrešljiv pri različnih aktivnostih stroke na področjih zakonodaje in prakse urejanja prostora v najširšem smislu.

Danes prostorsko načrtovanje ob soočanju s podnebnimi tveganji in drugimi izzivi prihodnosti dobiva nov, še večji pomen. Medtem ko nas dosegajo vse glasnejša opozorila o potrebi po izboljšanju učinkovitosti procesov načrtovanja razvoja v prostoru, nujnosti celovitega in povezanega delovanja v skupno dobro in korist ter ko moramo na novo ozavestiti vlogo prostorskega načrtovanja za varstvo kakovosti bivanja, nacionalne identitete in naših skupnih razvojnih možnosti, so znanje in bogate izkušnje, kakršne ima kolega Aleš Mlakar, za stroko in družbo izjemnega pomena. Današnje razmere v okolju in prostoru so še dodaten razlog za to, da se dr. Alešu Mlakarju za njegov delovni opus in prispevek k razvoju stroke in dobre prakse prostorskega načrtovanja ter k varstvu in razvoju slovenske krajine podeli najvišja stanovska nagrada.

PATINASTI SVINČNIK

Patinasti svinčnik je priznanje za odlično realizacijo starejšega datuma, katere kakovostno načrtovanje in izvedba sta se potrdila z leti obstoja in uporabe. Za priznanje lahko praviloma kandidirajo realizacije, starejše od deset in hkrati mlajše od trideset let. O priznanju patinasti svinčnik odloča zlata komisija za odlično realizacijo, in sicer na predlog samih članov komisije, matičnih sekcij in drugih organov ZAPS, članov ZAPS ali drugih pripadnikov zainteresirane (strokovne) javnosti.

Za priznanje patinasti svinčnik je prispela ena kandidatura, ki jo je obravnavala komisija za zlati svinčnik, z dodatnim članom, imenovanim za patinasti svinčnik, vendar je predlog ni prepričal. Podeljen je bil en patinasti svinčnik na predlog članov komisije.

POKOPALIŠČE SREBRNIČE

Aleš Vodopivec, u.d.i.a., Nena Gabrovec, u.d.i.a.,

Dušan Ogrin, u.d.i.k.a., Davorin Gazvoda, u.d.i.k.a.

Kar je pisec argumentacije za podeljeno nagrado kot prvo padlo v oči, je skrivnostno pomanjkanje javno dostopnega gradiva o zgodovini in razvoju projekta pokopališča Srebrniče. Realizacijo sta ob otvoritvi z objavo obeležili reviji *AB* in *AR*, nagrajena je bila tako s Plečnikovo nagrado kot z nagrado piranesi. Nato pa – kot da bi za nadaljnjih dvajset let utonilo v tišino, v nekakšno razdaljo.

Nemara je tako tudi prav. Srebrniče so teh dvajset let potrebovale. Če je arhitekturno delo dokončano, ko zadnji obrtnik odloži orodje in si obriše roke, je krajinskoarhitekturno delo proces, ki potrebuje leta, tudi desetletja. Prav tu, še veliko bolj kot pri kakšnem drugem projektu, krajina ni zgolj ozadje za arhitekturo ali njena okolica. Mojstrska ureditev prof. Ogrina tvori enakovredno polovico zaključene celote. Polovico, ki je zares razvidna šele danes. In ki je ključ tako do značaja kot do trajne kakovosti pokopališča.

Če za večino stavb (z morebitnim presenečenjem v glasu) ob komentiranju povemo, da »dobro kljubujejo zobu časa« ali da »so se lepo postarale«, tukaj ta dikcija nekako ne zveni pravilno. Srebrniče se ne starajo. S tokom let vedno bolj postajajo one same. Tu ne govorimo zgolj o trpežnosti materialov ali šarmantni patini. S tem ko se arhitektura in krajina postopoma zraščata in vedno bolj intimno prepletata, projekt šele zares dobiva svoj pravi značaj. Če se mu druge stavbe upirajo, se – ravno zato, ker niso zgolj stavba – Srebrniče vraščajo v čas.

In če se vrnemo nazaj – morda smo teh dvajset let potrebovali tudi mi. Ne da bi v delu samem prepoznali neizpodbitno mojstrstvo, temveč da bi ga lahko doživeli tako, kot je bilo zamišljeno. Šele zdaj, ko je osvobojeno napetosti arhitekturnega »novuma«, lahko nanj pogledamo s svežimi, mirnimi očmi. V času realizacije je bilo veliko pozornosti posvečene temu, kako je kot prvo »gozdno pokopališče« pri nas predstavljalo povsem nov model in novo tipologijo ureditve, ali novosti, da je bilo v samem začetku

PATINASTI SVINČNIK

zasnovano kot sekularen, ne verski prostor. Ter seveda čistim, vrhunskim betonskim volumnom objektov, objetih z jasami, izdolbenimi v temni volumen gozda.

Danes, ko se je hrup polegel, lahko nekje na obrobju Novega mesta stopimo na tlakovano os, ki nas skozi diskretno vrzel med vstopnim objektom in strmim terenom popelje v gozd. Že ta prvi stik nam nakaže, da kraj ponuja neko drugačno razmišljanje konca. Smrti niti ne spektakularizira niti ne banalizira. K njej pristopa mirno in z dostojanstvom. In ko pot nadaljujemo – ali naravnost po osi ali vijugavo prek jas in skozi gruče dreves – morda prvič zares zaslutimo, kaj pomeni »večni počitek«. Medtem ko strma ukoreninjenost smrek daje težo, nežno presipanje svetlobe med krošnjami ohranja lahkost in mir. Skoraj si zaželim, da bi pot trajala dlje. Kot da bi avtorji zaslutili to misel, se nam takoj, ko prispemo iz gozda, že daleč pred črto objekta – ne da bi sami vedeli, zakaj – korak upočasni.

Celota izkustvene poti je bila zasnovana s pretanjeno mislijo prostorske sekvence, svetlobe in sence, gozda in jase. In ta pot nas neizogibno pripelje do objekta (in trenutka) slovesa, kjer leži v tleh črta, edina poteza kamnitega tlaka, ki kot prag med dvema svetovoma v prostor (in v nas) začrta sublimno in nepovratno dejstvo »zadnjega slovesa«. Potopljen v tihoto gozda, prostor na izgubo odgovarja z mirom, na žalost z lepoto.

Komisija za patinasti svičnik:

Sergej Hiti, u.d.i.k.a.

Bor Pungerčič, u.d.i.a.

Denis Rován, u.d.i.a.

Vesna Vozlič Košir, u.d.i.a.

Prof. Maruša Zorec, u.d.i.a.

Prostor pokopališča v gozdu opredeljujeta dva objekta, manjša stavba s cvetličarno, servisnimi prostori in pisarnami ob glavnem vhodu ter osrednji poslovilni objekt z vežicami v osi obredne poti. Kompozicija poslovilne dvorane je tripartitna. V osi sprevodne poti je pokrit portik, od koder se vstopi v dvorano, ki se prek panoramskih zasteklitev odpira v naravno okolje. Linearno nanizane vežice ločujejo ozelenjeni atriji, ki pomenijo edini stik z zunanjim svetom. Lesen zaslon, ki je tudi na fasadi servisnega objekta, razmejuje prostor osrednje pokopališke aleje od intimnejšega gaja pred vežicami. Tanka, prosojna linija je v prostoru prisotna predvsem s svojo senco. Zaključni se s cevni zvonovi.

Od predvidenih 36 hektarjev pokopališča jih je izvedenih 10, z vsemi ključnimi sklopi. Poleg stavb so v gozdu pod obstoječim drevjem ovalna žarna grobna polja, na jasnih pa so urejena ortogonalna travnata grobna polja za pokop krst. Glavna os se na najvišji točki terena zaključuje s prostorom za raztros pepela.

Arhitektura: **Aleš Vodopivec, u.d.i.a., Nena Gabrovec, u.d.i.a.**

Krajinska arhitektura: **Dušan Ogrin, u.d.i.k.a.,**

Davorin Gazvoda, u.d.i.k.a.

Skulpture: **Janez Pirnat, akad. kipar**

Projektivno podjetje: **Arhitekton, d.o.o.**

Lokacija in leto zgraditve: **Srebrniče pri Novem mestu,**

Slovenija, 2000

Velikost območja/objekta: **10 ha/1200 m²**

Tip objekta: **poslovilni in servisni objekt**

Fotograf: **Davorin Gazvoda**

Priznanje zlati svinčnik je častno in se podeljuje za odlično izvedbo s področja arhitekture in krajinske arhitekture, vsako drugo leto pa tudi s področja prostorskega načrtovanja v zadnjih petih letih. Za nagrado zlati svinčnik za odlično izvedbo so kandidirale realizacije, nastale v obdobju zadnjih petih let (2018–2023), le v kategorije krajinskih ureditev, vrtov in urbanih prostorov so bile lahko uvrščene tudi realizacije, ki so nastale v obdobju največ zadnjih desetih let (od 2013), če je narava ureditev takšna, da je njihova končna podoba lahko vidna šele po preteku daljšega časovnega obdobja. Kandidirajo lahko le redni člani ZAPS.

Priznanje zlati svinčnik za odlično realizacijo na področju arhitekture in krajinske arhitekture podeli t. i. zlata komisija, ki jo sestavljajo trije arhitekti in krajinski arhitekt. Priznanje zlati svinčnik na področju prostorskega načrtovanja podeli zlata komisija za področje prostorskega načrtovanja, ki jo sestavljajo štirje strokovnjaki iz prostorskega načrtovanja, med njimi pa mora biti vsaj en arhitekt in en krajinski arhitekt, oba pooblaščenata prostorska načrtovalca, vsaj eden član komisije pa mora biti mednarodno uveljavljen kritik ali teoretik s področja prostorskega načrtovanja.

Komisija za zlati svinčnik za odlično realizacijo je pregledala prispele predloge in obiskala projekte, ki jih je uvrstila v ožji izbor. Dobitnike priznanj je izbrala na podlagi kompleksnosti, inovativnosti in oblikovalske odličnosti, ne glede na slog, vrsto ali velikost projekta. Nagrajene realizacije morajo slediti kriterijem za trajnostno gradnjo.

Priznanje za odlično realizacijo s področja arhitekture, krajinske arhitekture in prostorskega načrtovanja se lahko podeljuje v naslednjih kategorijah:

- stanovanjska hiša (z manj kot petimi stanovanji)
- večstanovanjska stavba (z več kot štirimi stanovanji)
- poslovna stavba (administrativne in proizvodne stavbe)
- javna zgradba (izobraževalna, turistična, zdravstvena, trgovska, rekreacijska ...)
- notranja oprema
- krajinska ureditev (parki, pokopališča, rekreacijska območja, ureditve ob infrastrukturnih objektih)
- vrt
- urbani prostor (ureditev odprtega javnega prostora)
- usklajen predlog oziroma sprejet prostorski načrt (prostorski načrt lokalne skupnosti, regije, države ali čezmejne ureditve, smiselno soroden načrt ali izvedbeni prostorski načrt) študije, strokovne podlage in raziskave na področju prostorskega načrtovanja

Za nagrado zlati svinčnik za odlično realizacijo na področju arhitekture in krajinske arhitekture je kandidiralo 44 projektov, od tega 8 stanovanjskih hiš, 7 večstanovanjskih stavb, 3 poslovne stavbe, 18 javnih stavb, 4 projekti notranje opreme in 4 ureditve urbanih prostorov.

Strokovna komisija za zlati svinčnik za odlično izvedbo je izmed vseh prispelih del izbrala regijske nominacije. Nominirani projekti so se za nagrado zlati svinčnik potegovali tudi kot predstavniki svojih regij.

Za nagrado zlati svinčnik na področju prostorskega načrtovanja so kandidirali skupno štirje projekti, od tega dva sprejeta občinska prostorska načrta in dve prostorski študiji.

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

64

UREDITEV ROMSKEGA NASELJA BREZJE - ŽABJAK

Acer Novo mesto, d. o. o.

Kar zadeva področje načrtovanja prostora, je komisija pregledala štiri prispelle predloge, ki obravnavajo tako urejanje razmerij v obstoječih zidanih strukturah kot tudi umeščanje nove pozidave. V vseh predlaganih projektih je prepoznala nadgradnjo ustaljenih praks prostorskega načrtovanja, ki v fazah nastajanja poleg analize obstoječih struktur, dejavnosti in potreb skozi skrbno načrtovan proces iskanja končne rešitve aktivno vključuje različne deležnike in uporabnike prostora. To pomeni seznanjanje, izobraževanje in lajšanje razumevanja teh vsebin ljudem, ki tega niso večši, ter njihovo usmerjanje k sooblikovanju rešitve, ki jim bo omogočala in izboljševala sobivanje.

Nagrado zlati svinčnik za področje prostorskega načrtovanja se je komisija odločila podeliti projektu Ureditev romskega naselja Brezje - Žabjak - izdelovalka Jelka Hudoklin, Acer Novo mesto, d. o. o., soavtorji Igor Črnugelj, u. d. i. a., mag. Radovan Nikič, u. d. i. g., mag. Zoran Gajski, u. d. gosp. inž., Jernej Radovac, u. d. i. g., mag. Irena Hočevar, u. d. geogr., Tanja Jerin Jevnikar, i. g., Iztok Jerala, u. d. i. k. (MONM). Projekt je bil realiziran v obliki sprejetega prostorskega načrta in pomeni primer reševanja močno degradiranega območja s stihijsko, komunalno neopremljeno pozidavo in poudarjeno problematiko integracije prebivalcev naselja v družbo. Specifična situacija - pretežno črnograditeljsko romsko naselje Žabjak na območju opuščene vojaške rabe - je eden skrajnejših primerov tematike degradiranih območij pri nas. V navezavi z delno urejenim romskim naseljem Brezje oblikuje eno največjih romskih naselij v državi; leži ob načrtovani gospodarski coni in večjih urejenih zelenih površinah, namenjenih različnim javno pomembnim programom. Z izrazito interdisciplinarnim pristopom, z aktivnim vključevanjem uporabnikov prostora, občine in tudi resornega ministrstva ter s številnimi posveti, vključno s prikazom in prenosom parcel na teren, je bila dosežena in izbrana rešitev, sprejemljiva v lokalnem okolju. Temelji na upoštevanju obstoječih prostorskih struktur in mreže poti, na organskem prepletu novega

65

ZLATI SVINČNIK NA PODROČJU PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

in starega ter na ohranjanju obstoječih elementov, s čimer je omogočila etapno izvedbo, celo z možnim bivanjem v času gradnje cest in komunalne infrastrukture.

Na splošno se izkazuje, da je eden temeljnih problemov našega prostora njegova neurejenost - in ta se še toliko bolj kaže na degradiranih območjih, pa naj bodo industrijska, poslovna, »vikendaška« ali stanovanjska. V danem primeru je bila ta neurejenost še izrazitejša in vprašanje, kako in v kolikšni meri jo je skozi prostorsko načrtovanje in posege mogoče reševati ter s tem vplivati tudi na drugo problematiko v družbi in prostoru, je bilo velik izziv.

Komisija projektu podeljuje nagrado zlati svinčnik zaradi pomembnega prispevka k reševanju tovrstne problematike ter izkazane pomembnosti prostorskega načrtovanja v iskanju rešitev za povečanje kakovosti bivanja in izboljšanje družbe, v danem primeru pa tudi zaradi možnosti nadgradnje kot enega od načinov za reševanje problema ustrezne integracije.

odgovorna prostorska načrtovalka: **mag. Jelka Hudoklin**
sodelavci: **Igor Črnugelj, mag. Radovan Nikič,**
mag. Zoran Gajski, Jernej Radovac,
mag. Irena Hočevar, Tanja Jerin, Izidor Jerala
projektivno podjetje: **Acer Novo mesto d.o.o.**
naročnik: **Mestna občina Novo mesto**

ZLATI SVINČNIK ZA ODLIČNO REALIZACIJO

POROČILO

zlate komisije za odlično realizacijo;

Sergej Hiti, u.d.i.k.a.

Bor Pungerčič, u.d.i.a.

Denis Rovan, u.d.i.a.

Vesna Vozlič Košir, u.d.i.a.

O tem, da dobra arhitektura najde svoje mesto povsod, ne glede na kontekst, program in obseg, nas samih, arhitektov, gotovo ni treba prepričevati. Prav tako o dejstvu, da naše znanje in izkušnje lahko najdejo plodna tla ne le v naši lastni disciplini, temveč tudi v številnih drugih. Nekateri med nami so to spoznali iz lastne radovednosti in ambicije, mnogi drugi iz nuje ob zadnji gospodarski krizi.

Ko pa pogovor nanese na stanje v splošni javnosti, samotrepljanje po rami večinoma zamenja črn obup nad pomanjkanjem znanja, razumevanja in spoštovanja na vseh straneh. Splošna vizualna kultura – na vseh svojih področjih – v Sloveniji gotovo ni na vrhunski ravni, toda že ob hitrem pregledu prejetih predlogov je komisija z veseljem spoznala, da se stanje vendarle izboljšuje. Tako iz nagrajenih in nominiranih kot iz vseh ostalih projektov gre prepoznati naslednje: zavedanje o pomenu in vlogi arhitekture – pa četudi pozno – potopoma vendarle pronica (nazaj) v vse pore družbe. Naloge, ki bi še pred nekaj leti ostale žalostne priče stihijskih ad hoc rešitev, korak za korakom postajajo pripoznane kot naloge, vredne strokovne obravnave ter kakovostnih, dobro premišljenih in načrtovanih rešitev. Med kandidati za letošnji svinčnik je komisija našla tako različne programe, kot so začasni paviljon za športne prireditve, industrijsko-obrtni objekt, most, muzejska postavitev, parkirna hiša in turistična pot. Zavedanje o vrednosti našega znanja se vendarle širi.

A vzporedno s tem podrobnejši pogled pripelje do še enega, morda celo pomembnejšega spoznanja. Da najboljši izmed vseh projektov, tisti, ki resnično presežejo ali premikajo meje prostora in discipline, dosledno nastanejo kot rezultat skupnega dela z ostalimi strokami in udeleženci. Najsi gre za krajinske arhitekte, umetnostne zgodovinarje, tehnologe ali projektante iz drugih gradbenih polj, projekt za projektom izkazuje, da smo lahko ponosni, da imamo arhitekti še naprej pravico voditi čudovite time strokovnjakov, ki nam pomagajo uresničiti naše vizije. Skupaj s to pravico pa prihaja tudi odgovornost, da poskrbimo za to, da je ta vizija skupna, ne le naša.

Po obdobju recesij in bitk za pristojnosti in pripoznanje nas lahko ti dve spoznanji ohrabrita, da se bomo prihodnjih projektov lotevali drznejše, hkrati pa tudi bolj skromno. Ker v njih nismo sami.

Komisija je na prvi seji izbrala najprepričljivejša dela po kriterijih umestitve arhitekture v prostor in njenega vpliva na grajeno in naravno okolje, izbranega arhitekturnega jezika, mojstrstva detajla in inovativnosti. V štirih dneh si je nato ogledala petnajst arhitekturnih del v šestih regijah po Sloveniji in eno v tujini.

Sprva smo se nadejali le dobro umeščениh, temeljito domišljenih in odlično izvedenih del. A pri petih primerih arhitekture nas je dodatno presenetila posebna milina objektov in prepričala

senzibilnost avtorjev, in komisija jim je soglasno podelila priznanje zlati svinčnik 2023. To so: Prenova dveh vrstnih hiš stanovanjske zadruge »Progres – Mirje«, Vrtec Kočevje – enota Čebelica, Nadkritje ostalin cerkve sv. Janeza Krstnika v Žički kartuziji, Bazenski kompleks Češča vas ter Most za pešce in kolesarje v Irči vasi pri Novem mestu.

Tudi vsi primeri arhitekture, ki so prejeli nominacijo, so odlično izvedeni ter bistveno prispevajo k dvigu splošne kulture in krepitvi zaupanja v našo stroko: Hiša na Bledu, Promocijski paviljon v Planici, Športni objekt Brajda, Stanovanjska soseska Pod Pekrsko gorco in Bolnica Varaždin.

In ne nazadnje imamo še javne natečaje, z njimi pa odprto pot za ideje – tudi mladih ustvarjalcev – ki se kasneje pogosto zrcalijo v presežnih rešitvah. Letos je med desetimi nominiranimi in nagrajenimi projekti kar osem takih, ki so plod uspešno izvedenih natečajev. Letošnja nagrada žal ne more bistveno prispevati k odpravljanju ali vsaj upočasnitvi vsega negativnega, kar se dogaja na polju urbanizma. Na potovanjih po prelepem pejsažu Slovenije smo videli pozidave rodovitnih polj, neokusne gradnje po pravljličnih hribčkih, spreminjanje zidanic v stanovanjske objekte ...

Na pravem mestu in ob pravem času je treba delati prave stvari. S temi besedami pogosto označujejo delo vplivnega grafitarja

Banksyja. Grajena arhitektura ni grafit na zidu, a verjamemo, da letos nagrajeni projekti naročnikom sporočajo, kaj je in kaj ni dostojno.

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

PRENOVA DVEH VRSTNIH HIŠ

Dans arhitekti, d.o.o.

ZLATI SVINČNIK
ZA ODLIČNO REALIZACIJO

Leta 1957 so Marko Šljamer in njegovi kolegi na Teslovi ulici v Ljubljani združno ustvarili vrstne hiše v nizu, ki so v takratni prostor uvajale vrsto novih premislekov – zelene vhodne vrtove in dvoriščne fasade z zadnjim izhodom na vrt, pa tudi inovativno koncipirane nivojsko zamaknjene prereze z zaprtim osrednjim stopniščem. 66 let kasneje je skupina DANS arhitekti ponovno premislila obstoječi koncept.

Avtorji so ohranili tako umestitev stavbe kot fasadni plašč ter spoštljivo prenovili vse fasadne detajle in vrt. Tu velja poudariti izjemno delo pri stavbnem pohištvi in umestitvi novega okna, v katerem je mogoče prepoznati tako sodelovanje s strokovnimi službami na področju zaščite kot spoštovanje mojstrstva izvedbe posameznih obrtnikov in njihovo vodenje.

Toda prava vrhunskost projekta se pokaže v notranjosti. Arhitekti so na novo izumili vertikalno členitev stavbe – tekočo, sproščeno in odprto – da so obstoječi koncept prilagodili sodobnemu načinu bivanja. Interni »raumplan« naravnost očara z avtorsko senzibilnostjo za razmerja in povezovanje notranjih prostorov, s skromnostjo glede izbranih materialov, z absolutnim poslušom za svetlobo in senco ter z brezmejno mirnostjo v ustvarjanju zahtevnega arhitekturnega tipa, ki se imenuje dom.

Nekoč razsekani ritem vertikalno ločenih prostorov se je pod taktirko DANS arhitektov spremenil v lagoden valček vzpona skozi hišo, v nežen gradient prehoda iz javnega v zasebno. Nikakor ne gre spregledati tudi z izurjeno roko izvedenih vertikalnih rezov, ki so prostore povsem na novo povezali med nadstropji in nekdanje ločene etaže spletli v živo tkanino družinskega življenja.

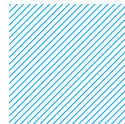
Gre za odlično obnovo zdaj že ikonične arhitekture iz petdesetih let, obnovo, ki niti za hip ne dovoli, da bi se izgubila fina nit, ki jo prepoznamo kot pravo arhitekturo.

Komisija je delu Prenova dveh vrstnih hiš stanovanjske zadruga »Progres – Mirje« soglasno in z vsem spoštovanjem dodelila zlati svinčnik.

avtorji: **Vlatka Ljubanović, Maja Cvelbar, Miha Dešman,**
Eva Fišer Berlot, Katarina Pirkmajer Dešman
odgovorni projektant: **Vlatka Ljubanović**
naročnik: **Zasebni**

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

70

VRTEC KOČEVJE – ENOTA ČEBELICA

Svet vmes, d.o.o.

ZLATI SVINČNIK
ZA ODLIČNO REALIZACIJO

Vrt, ki tvori pomenski koren besede vrtec, je arhetipski prostor varstva in izobraževanja otrok. V osnovi gre torej bolj za urejeno krajino kakor za hišo. Na lokaciji v središču Kočevja, v prostoru znotraj stavbnega otoka, ki ga sedaj obkrožajo občinska stavba, tiskarna, večstanovanjski objekti in trgovski objekt z večjim parkiriščem, je bil nekoč morebiti prav vrt. Umestitev novega vrtca v ta prostor, ki je potreboval preobrazbo, je bila logična odločitev. Tudi zato, ker je tu že prej stala stavba vrtca, ki jo je nova nadomestila, poleg tega pa se je za pravilno izkazala tudi odločitev za revitalizacijo mestnega jedra z javnimi vsebinami.

Vrtec je zasnovan izrazito topološko, kot krajina, ki prepleta različne notranje in zunanje prostore. Obsežen program enote s šestnajstimi oddelki je umeščen v enonadstropno stavbo, ki je na severu prislonjena ob rob parkirišča. Z izrazitim volumenskim členjenjem se stavba razmika in tvori atrije ter se postopoma znižuje proti jugu, kjer je odprt zunanji prostor z igriščem. Vse igralnice imajo neposredne izhode, bodisi na strešno teraso ali na teren, ki je oblikovan kot abstraktna igralna krajina s hribčki in vrtačami.

Stavba se, tako kot rastejo otroci, razvije od znotraj navzven. Od manjšega gradnika k večjemu, od kokona do zunanjega sveta. Gre za obvladljiv svet prostorskih relacij, kjer igralnica ponazarja hišo, ki ima s sosednjo skupno dvorišče – garderobo. Medprostorji, ki jih ustvarjajo hodniki s kotički, stopnicami, rovi in atriji, postanejo ulice, trgi in parki tega malega mesta, v katerem lahko otrok razvija lastne interese in se uči družbenih odnosov. Kompleksen prostorski preplet so avtorji v jasni zasnovi stavbe obvladali suvereno. Stavbo, členjeno v grozd drobnejših struktur, so oblekli v enovito sivo leseno fasado, ki je v zalednem delu dobila še tradicionalni podstavek iz grobega ometa.

Uporabljena gradiva spodbujajo vse otrokove čute. Površinske obdelave so taktilne, stavba diši po lesu. Umirjeno naravno

71

barvno paletu popestrijo živahni barvni poudarki bistvenih stavbnih elementov.

Izbira materialov je pravzaprav logična. Celotna nosilna konstrukcija in večina stavbne opreme sta iz lesa, gradiva, ki ga bodo v porabljeni količini okoliški kočevski gozdovi z letnim prirastom gotovo hitro nadomestili.

Projekt je vse do ravni detajla izjemno dovršeno izveden, kar je pri javnih investicijah redko in pohvale vredno – sploh tam, kjer za razliko od večjih urbanih središč tovrstne investicije terjajo precejšen delež občinskega proračuna.

Očitno je, da avtorji dobro razumejo, prepoznajo in upoštevajo potrebe lokalne skupnosti, staršev in zaposlenih, predvsem pa mladega roda uporabnikov. Zasnovali so objekt, ki je premišljeno umeščen v naselbinsko tkivo, kakovostno izveden, prijeten za delo in v prvi vrsti namenjen otroku. Ta vrtec življenja ne simulira, temveč o njem uči – na najboljši način.

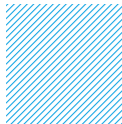
avtorji arhitekture: Svet vmes: Jure Hrovat, Ana Kreč,
Katja Paternoster

avtorji krajinske arhitekture: Kolektiv Tektonika:
Darja Matjašec, Nejc Florjanc, Katja Mali
odgovorni vodja projekta: Jure Hrovat

naročnik: Občina Kočevje ob sofinanciranju Eko sklada j.s.,
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

72

NADKRITJE CERKVE SV. JANEZA KRSTNIKA V KARTUZIJI ŽIČE

Medprostor

Dejstvo je, da se med arhitekti, ki nam je zaupana naloga ustvarjanja nove grajene tvarine družbe, in umetnostnimi zgodovinarji, katerih poslanstvo je, da skrbijo za ohranjanje vsega, kar so ustvarili avtorji pred nami, mnenja pogosto krešejo. Dejstvo ni ne novo ne kontroverzno. V resnici ni niti problematično. Vsaka stroka (in vsaka resnično odprta in demokratična družba) bi morala z odprtimi rokami pozdravljati soočanja nasprotujočih si mnenj, izmenjavo vidikov in vzajemno širjenje obzorij.

A kljub temu je vseeno vedno lepo videti, kadar kakšni arhitekturni realizaciji vendarle uspe združiti obe stroki v takšni meri, kot je to uspelo nadkritju ostalin cerkve sv. Janeza Krstnika v Žički kartuziji. Da je stroki združila v globoki razklanosti mnenj, se morda na prvi pogled zdi manj slave vredno. A le na prvi pogled. Že zelo bežen pogled na zgodovino pokaže, da med stavbami, ki se jim danes klanjamo, malodane ni takšne, ki ne bi v času nastanka povzročila škandala.

A kontroverznost sama po sebi ni porok za kakovost. Zato bi za začetek morda pregledali dejstva. Vlada je dodelila financiranje pod pogoji, ki so bili v nasprotju z mnenjem stroke. Za porabo teh sredstev je bil določen nepremičen in skrajno kratek rok. Ekipa za izdelavo projekta je bila izbrana na podlagi referenc, izkušenj in strokovne debate.

A prav tako je dejstvo, da je bilo kratkemu roku navkljub pripravljenih pet različnih rešitev in da je bil izbor med temi rešitvami opravljen tako na podlagi strokovnega posveta kot participacije lokalne skupnosti in odločevalcev.

Pri projektu nadkritja ostalin cerkve sv. Janeza Krstnika avtorske skupine Medprostor drznost in skromnost hodita z roko v roki. Podobno kot za okoliščine nastajanja bi lahko tudi za sam projekt zapisali, da ima dva pola, dve podobi. Prvo opazimo že iz daljave. Po letih razpadanja ima cerkev spet streho, krito z avtentičnim skrilom, ki se brez trenja vključuje v obnovljeno podobo kartuzije. Drugo podobo razkrije šele pohod med ruševinami. Ko stojimo med

73

ZLATI SVINČNIK ZA ODLIČNO REALIZACIJO

pokopanimi stenami in vrtovi, je teža kamnite strešine naenkrat le še senca. Le še jasno začrtana, a skoraj breztežna črta silhуетe nad maso preteklosti. In cerkev je spet ena izmed ostalin.

V neveščih rokah bi si ta dva obraza z lahko stopila navzkriž. A ko vstopimo v ladijski prostor in nad sabo uzremo potezo neba, ki med novim in starim zre proti nam, se obe plati med sabo prepleteta v edinstveno ravnotežje. Če je južna fasada odprta čipka gotskih oken, ki ji stoji nasproti zaprta ploskev Zadnikarjeve stene, se nad njo situacija obrne – črnemu monolitu nove strehe odgovarja odprta zračna odsotnost. Če stare zidove zaznamuje in definira prav nepremičnost, je nova poteza mobilna skulptura, ki prav s svojo gibkostjo kaže, da je iz novega časa. Toda svoji sodobnosti navkljub ne podlega sodobni časovnosti. Tudi ko enkrat zabrnijo motorji, je v njenem z očesom komaj zaznavnem gibanju mogoče čutiti vse trajanje let, ki jih nosi.

Toda vse naštete dvojnosti služijo nečemu višjemu. Z njimi avtorji, kot med glasovi gregorijanskega korala, tkejo ubrano melodijo potencialnosti. Ruševino v resnici zaznamuje tisto, kar ji manjka. Prav s to vrzeljo v nas odpira prostor spomina in domišljije. In največja odlika projekta je morda ravno v tem, da to misel razume. Dodani novi arhitekturni detajli razlagajo stare, izbrani novi materiali se oplajajo iz obstoječega, nove tehnične rešitve stkejo vez med preteklostjo in prihodnostjo.

Nadkritje ostalin cerkve sv. Janeza Krstnika v Žički kartuziji je mojstrsko delo. In letošnja komisija mu enoglasno podeljuje zlati svinčnik za vrhunsko realizacijo.

avtorji: **Medprostor: Rok Žnidaršič, Jerneja Fischer Knap, Samo Mlakar, Katja Ivič, Dino Mujič**
odgovorni konservator: **ZVKDS OE Celje: Matija Plevnik**
odgovorni projektant: **Rok Žnidaršič**
naročnik: **Občina Slovenske Konjice**

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

BAZEN V ČEŠČI VASI

Enota

ZLATI SVINČNIK ZA ODLIČNO REALIZACIJO

Vse, kar bazen zares potrebuje, je streha.

Kot da bi ta mandat vzeli res dobesedno, so avtorji novega kompleksa v Češči vasi posegli po najbolj arhetipskem odgovoru – geometrijsko čisto začrtani in z a la skodlami pokriti štirikapni masi. Masi, ki tudi najbolj laičnemu pogledu že od daleč jasno in brez cmoka v grlu pove: »Jaz sem streha.« Toda stavba že od trenutka, ko jo uzremo za belo opno velodroma, izpričuje smelost, kakršno v slovenski arhitekturi srečamo le poredko. Kot da bi jo preprostost koncepta osvobodila dvoma, se avtorska ekipa biroja Enota nikjer ne ustraši lastne ideje, nikjer ne zatakne pri nepotrebnih dodatkih ali zaplete pri odvečnih ambicijah.

Preprostost poteze morda hipoma pusti vtis, da lahko objekt v celoti razumemo prima vista. A z vsakim korakom bliže se ta ideja kaže kot bolj in bolj varljiva. Medtem ko uniformirana masa lebdečega monolita strehe sicer deluje kot glavna in najprepoznavnejša črta stavbe, je ravno njen protipol – tla – tisti element, ki med gibanjem skozi objekt s svojo razgibanostjo ustvarja in odpira sveže poglede, prostore in situacije. Že hiter obhod tanke steklene opne, ki v pritličju le za spoznanje ločuje interier od zunanosti, v telesu vzpostavlja nove in nove relacije do objekta ter prostora.

Za globoko jekleno predalčje vidne strešne konstrukcije bi lahko na hitro zapisali, da se formalno zgleduje po vzorih polpreteklega jugoslovanskega modernizma. A ti vzori gredo v resnici še veliko dlje od formalnih potez. S svojim obravnavanjem javnega prostora, zanosom razponov in živahnostjo izbranega kolorita stavbi novega bazena v Češči vasi uspe ujeti nekaj mnogo lepšega in veliko bolj izmuzljivega – optimizem in zanos vere v skupno in svetlo prihodnost. Iz spomina priključuje čase, ko smo še gradili za vse, kakovostno in dobro, ter čutili vpetost v lok zgodovine in širši skupni projekt sveta.

Za drznost v zasnovi in doslednost v detajlu ter za nebrzdani pogum, ki seva iz novega bazenskega kompleksa v Češči vasi, komisija arhitektom biroja Enota soglasno podeljuje zlati svinčnik za nedavno realizacijo.

avtorji: Enota: Dean Lah, Milan Tomac, Jurij Ličen,
Nuša Završnik Šilec, Polona Ruparčič, Sara Ambruš,
Eva Tomac, Eva Javornik, Urška Malič, Rasmus Skov,
Sara Mežik, Jakob Kajzer, Peter Sovinc,
Carlos Cuenca Solana, Goran Djokić
odgovorni projektant: Milan Tomac
naročnik: Mestna občina Novo mesto

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

76

MOST ZA PEŠCE IN KOLESARJE V IRČI VASI PRI NOVEM MESTU

Jereb in Budja arhitekti

Novi most za pešce in kolesarje v Irči vasi je osmi most, ki prek reke Krke povezuje oba dela območja Novega mesta, vendar je s svojo dosledno izvedbo preproste osnovne ideje, inovativno tehnično rešitvijo in zadržano umestitvijo v prostor reke tisti, ki zagotovo izstopa tudi na bistveno širši ravni.

Osrednja ideja prvonagrajene natečajne rešitve je izvedba novega mostu kot oblikovno in konstrukcijsko čim bolj zadržanega posega v občutljivi prostor reke Krke. Zaradi tega je bil most zasnovan brez vmesnih podpor, kot obešena mostna konstrukcija z vitko, oblikovno izčiščeno in skrajno racionalno konstrukcijo, ki kot tanka linija v blagi krivulji povezuje oba bregova, hkrati pa ne posega v strugo vodotoka, kar omogoča neoviran pretok reke tudi ob višjih vodostajih.

Ravno konstrukcijske odločitve so pripomogle k temu, da je most kot elegantna krivulja položen nad reko, da se na obeh bregovih mehko, brez opaznih opornikov ali visokih nasipov vključi v brežino in zato s svojo pojavnostjo v ničemer ne ruši krajinske prepoznavnosti območja. Na mestni strani z dodatno razgledno ploščadjo uspešno tvori mestni prostor, na nasprotnem bregu pa v blagem zavoju neopazno izgine med drevesa in se naveže na kolesarsko pot, ki poteka v zaledju.

Tudi s svojimi dimenzijami in oblikovanjem nosilne konstrukcije most sledi osnovni ideji minimalno potrebnega posega, saj je ob 130-metrskem razponu in 4-metrski širini mostne konstrukcije debelina pohodne plošče zgolj 42 cm, v njenem srednjem delu le 17 cm. Sestavlja jo 46 predizdelanih armiranobetonskih elementov, položenih na prednapete jeklene kabelske vrvi, konstrukcija pa je na obeh bregovih zasidrana v betonska bloka, ki sta globoko temeljena na vodnjakih.

Najnižja točka mostu je približno 11 metrov nad gladino reke, vendar se zdi, da ravno višinska razlika med obema bregovima in

77

ZLATI SVINČNIK ZA ODLIČNO REALIZACIJO

blaga krivulja mostne konstrukcije v prostor mirne in široke reke Krke vnašata dodatno dinamiko, zaradi česar je rešitev še prepričljivejša.

Avtorjem je tako z rešitvijo, ki uspešno združuje arhitekturno, inženirsko in krajinskoarhitekturno stroko, v prostor uspelo prenesti nesporno enega najlepše oblikovanih in umeščenih mostov, ki prepoznavnost in doživljanje arhitekture in narave ne samo spoštuje, temveč k njima tudi prispeva, zaradi česar mu komisija podeljuje nagrado zlati svinčnik.

avtorji: **Blaž Budja, Rok Jereb, Marjan Pipenbahr, Tomaž Weingerl**
krajinska ureditev: **dr. Dušan Stupar**
odgovorni projektant: **Blaž Budja**
naročnik: **Mestna občina Novo mesto**

STANOVANJSKA SOSESKA POD PEKRSKO GORCO

Jereb in Budja arhitekti

REGIJSKA NOMINACIJA REGIJA MARIBOR

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

Načrtovanje stanovanjskih sosesk – še posebej tistih za socialna stanovanja – pri nas ni lahka naloga. Sredstva so večinoma skromno odmerjena. Zapovedi problematičnega pravilnika o stanovanjski gradnji so ostro začrtane. Podatki o končnih uporabnikih segajo nekako od generične družine z 2,4 otroka do arhitektovega lastnega ugibanja na podlagi novic o demografskih trendih ...

Postavlja se vprašanje, kako naj se torej arhitekt takšnega projekta loti. Avtorji soseske Pekrska gorca na to odgovarjajo s preprostostjo zasnove, maksimalnim izkoriščanjem uporabe ponovljivih elementov in dosledno uporabo minimalnega števila preprostih, a vrhunsko izpiljenih detajlov. To spoštovanja vredno vztrajanje v doslednosti jim nato omogoči, da si proti vsem pričakovanjem znotraj ozkih okvirjev projekta ustvarijo manevrski prostor za drobne dosežke, ki ga povzdignejo daleč nad siceršnjo bero stanovanjske gradnje. Razkošno dimenzionirani javni in poljavni prostori, kot so kolesarnice, sobe za otroške vozičke in etažne avle z zračnimi pogledi v zelenje, vsi pričajo o predanosti arhitektov ustvarjanju skupnega. Kopica drobnih vizualnih trenutkov, ki jih nihče ne bi zavestno pogrešal, a subtilno bogatijo vsakdanjik stanovalcev, pa je dokaz ne le vrhunskega obrtnega mojstrstva, temveč predvsem empatije do prav vsakega uporabnika stavbe.

Vsi ti elementi bi seveda morali biti standard sleherne stanovanjske gradnje, a v našem prostoru projektu, ki ga sicer zaznamujejo tudi zelo konservativen urbanizem brez palete meril in konvencionalni stanovanjski tlorisi, podeljujejo avro manjšega čudeža.

Kar tej avri za spoznanje zmanjšuje žar, je le dejstvo, da je projekt realiziran s konceptom in na lokaciji, ki ju z urbanističnega vidika gotovo lahko označimo kot problematična. Pod stanovanjsko sosesko Pekrska gorca je namreč (kot pod mnogimi drugimi pred njo) izginilo še eno zeleno zemljišče na samem robu mesta, oddaljeno od vseh logističnih, vsebinskih in kulturnih povezav z mestom. Kot že tolikokrat poprej se tudi tu pred nas postavlja vprašanje, do kdaj bomo prisiljeni graditi tovrstne getoizirane projekte oz. kdaj bodo odločevalci nad nami začeli razmišljati bolj mestotvorno.

Za spoštovanja vreden boj v težkih okoliščinah in brezprizivno realizacijo komisija avtorski ekipi biroja Jereb Budja arhitekti soglasno podeljuje nominacijo za zlati svinčnik. In hkrati drži pesti, da bodo projekti s takšno mero dovršenosti v slovenskem prostoru v kratkem standard, ne izjema.

odgovorni projektant **Rok Jereb, u.d.i.a.**,
projektivno podjetje **Kostak gip d.o.o.**,
Jereb in Budja arhitekti, d.o.o., **Dobrin Arhitekti d.o.o.**,
soavtorji **Rok Jereb, u.d.i.a.**, **Blaž Budja, u.d.i.a.**,
Miha Dobrin, u.d.i.a., **MPHIL(AA)**, **Ervin Mahne, u.d.i.a.**,
Maruša Trnovec, m.i.a., **Manica Lavrenčič, m.i.a.**, **Petra Stojšavjevič, u.d.i.a.**,
Nina Majoranc, u.d.i.a., **Anja Šuštar, m.i.a.**, **Sara Zorzut, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Maribor, slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **45.873 m² / 59.342 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Blaž Budja, Miran Kambič**

REGIJSKA NOMINACIJA

REGIJA KRANJ

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

Obisk Bleda je vedno povezan s pričakovanjem presežkov glede arhitekturne in naravne dediščine. Nove gradnje na Bledu so namreč še posebej pod drobnogledom ozaveščene javnosti. Toda kljub temu le pri redkih med njimi prepoznamo usmeritev oziroma kar sporočilo, kako v tem specifičnem in občutljivem prostoru spodobno graditi. Ena takšnih realizacij je rekonstrukcija tipične enodružinske hiše iz sedemdesetih, ki so jo avtorji skozi radikalno rekonstrukcijo tako funkcionalno kot vizualno prelevili v hiši za dve sestri.

Nekdanji konservativni monolit, kakršne lahko iz tega obdobja prepoznamo po vsej Sloveniji, ne glede na njihovo skladnost s siceršnjim prostorskim kontekstom, so arhitekti brez vsakršne sentimentalnosti prirezali na polvkopano bazo pritličja. Nato so kot spretni vrtnarji iz te korenine preteklosti vzgojili dve novi rasti – dva nova, sveža in prostorsko veliko bolj uglašena stavbna volumna, ki že na zunaj jasno izpričujeta dvojnost in povezanost identitet hkrati.

Arhitekturo še posebej odlikuje ravno dobro odmerjena velikost teh dveh novih volumnov.

Poleg formalnih odlik pa se ob sprehodu skozi objekt za enako pomembnega izkaže tudi družabni, psihološki in emocionalni premislek, ki za to formo stoji in iz katerega je slednja očitno tudi izšla. »Prvo pritličje« – edini preostanek nekdanjega objekta – je skupni prostor, namenjen uporabi vseh stanovalcev. Nad njim »pritličji« obeh volumnov povezujeta skupni vhod in terasa, ki obe lastnici hkrati povezujeta in individualizirata. Kot mehko prostorsko tkivo odpirata možnosti za naključna srečanja ter ponujata prostor za neprisiljeno in sproščeno druženje, a obenem tako eni kot drugi strani zagotavljata intimo in mir.

Ob avtorskem oblikovanju detajlov je opaziti poznavanje vernakularne arhitekture in občutek za kompleksnost preprostosti. Posebej navdušijo tudi zavestno nedokončane malenkosti.

Gre za hišo, ki z arhitekturnim jezikom slavi življenje in spomin na generacije ene družine ter podaja prav poseben razmislek o tem, kako v skladu z okoljem in naravo dograditi, spremeniti, prilagoditi stavbe, ki ne služijo več svojemu namenu.

odgovorni projektant **Andrej Černigoj, u.d.i.a.**
soavtorji **Mojca Švigelj Černigoj, u.d.i.a., Nejc Černigoj, mag. inž. arh.**
lokacija / leto izgradnje **Bled, Slovenija / 2020**
velikost območja / objekta **860 m² / 360 m²**
tip objekta **stanovanjska hiša**
foto **Miran Kambič**

HIŠA NA BLEDU

Genius Loci, d.o.o.

80

PROMOCIJSKI PAVILJON V PLANICI

dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a.,

Katja Cimperman, u.d.i.a.

V začetku leta 2023 je bilo v Planici organizirano svetovno prvenstvo v nordijskih disciplinah. Lokacija prizorišča, v krasnem naravnem amfiteatru ob robu Triglavskega narodnega parka, je bila zaradi organizacije dogodka opazno preoblikovana. Ob skrbno umeščenih in oblikovanih objektih Nordijskega centra Planica je nastala struktura iz generičnih šotorov, kontejnerjev, označevalnih konstrukcij in prostorskih pregrad, ki niso v sozvočju s prostorskim kontekstom, kar je bil klic h kakovostnejši vizualni identiteti prizorišča.

Promocijski paviljon je avtorsko delo, ki celostno upošteva problematiko prostorskega konteksta tega enkratnega dogodka. S svojim kakovostnim oblikovanjem in prostorsko pojavnostjo pritegne pozornost, kar izkoristi za ozaveščanje o trajnostni gradnji z naravnimi materiali in ponovni uporabi gradiv. Paviljon na robu zemeljske brežine z vzhodne strani deluje lahкотen in nizek, na zahodni pa je umeščen na podstavek iz masivnih lesenih tribun. Izrazito podolgovata zasnova objekta omogoča zlahka berljivo pot skozi notranji razstavni prostor, katerega dinamičnost ustvarjata obe daljši stranici, ki kot španski steni diskretno ločujeta notranjost od zunanosti. Paviljon po celotni površini prekriva neenakomerno zgibana streha, katere oblika se zdi parafraza grebenov okoliških gor.

Dodatna vrednost tega projekta je tudi izjemno premišljena uporaba gradiv in stavbnih elementov. Sestavni deli paviljona so namreč oblikovani iz lesenih izdelkov, ki jih proizvaja njegov pokrovitelj. V največji meri so bili vgrajeni elementi v modularnih proizvodnih merah oziroma kar najmanj predelani gradniki. Vsi spoji so izvedeni z mislijo na kasnejšo demontažo. Elementi za ponovno uporabo imajo naravni videz lesa, ostali gradniki pa so preplaščeni z belo barvo. Vizualni značaj stavbe zato jasno izraža tudi bodočo usodo njenih sestavnih delov. Običajno se zdi, da lahko prireditelji velikih dogodkov izbirajo zgolj med namestitvijo generičnih modularnih struktur za večkratno uporabo ali pa unikatno postavitev objekta s kratkim rokom uporabnosti. Avtorjema promocijskega paviljona v Planici je uspelo združiti najboljši iz obeh svetov. Zasnovala sta prepoznaven promocijski objekt, ki so ga po dogodku v celoti razstavili in njegove sestavne dele namenili za gradnjo druge stavbe.

avtorja **dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a., Katja Cimperman, u.d.i.a.**
odgovorni projektant **dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a.**
projektivno podjetje **Studio Abiro, d.o.o.**
soavtorji **Aljaž Kurnik, abs.arh., Marko Zupan, štud.arh.**
statika **Bruno Dujic, Blaž Kocina, Žiga Stepišnik, Marko Kolenac**
lokacija / leto izgradnje **Planica - Rateče, Slovenija / 2023**
velikost območja / objekta **623,65m² / 265,76m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Miran Kambič**

81

REGIJSKA NOMINACIJA

REGIJA KRANJ

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

REGIJSKA NOMINACIJA

REGIJA NOVA GORICA

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

Športni objekt Brajda je osrednji novi večnamenski objekt s tribuno, ki dopolnjuje celovito ureditev športnega parka v Tolminu. Ta sicer leži na robu mesta, ob sotočju Soče in Tolminke, vendar novi objekt pokaže svojo dodano vrednost v kontekstu lokacije, ki jo opredeljujejo panoramski pogledi proti okoliškim gorskim vrhovom.

Projekt gradi na zasnovi obstoječega športnega parka; brežino ob atletskem stadionu z nogometnim igriščem so avtorji nadomestili z novim lamelnim objektom, ki je v celoti zasut, na brežine nasutja pa so umestili nove tribune, delno nadkrite s privlačno leseno streho. S takšno zasnovo jim je uspelo vse utilitarne programe skriti, hkrati pa objekt, v katerega so umeščene, združiti z uporabnimi zelenimi površinami, ki tvorijo bistvo športnega parka.

Nova zelena »guba« tako po eni strani ločuje atletski stadion od drugih igrišč in športnih površin, hkrati pa tvori osrednje programske vozlišče, na katero so umeščene obojestranske tribune z leseno streho. Prav slednja konstrukcijsko, oblikovno in ne nazadnje tudi izvedbeno zaznamuje prostor atletskega parka, saj ga določa tako s svojo dvignjeno lego kot z dinamično oblikovanimi stebri in streho. Privzdignjena in v profilu lomljena lesena streha z domiselno konstrukcijo se sicer zarezhe v panoramo Tolmina, vendar tako, da je v svoji pojavnosti nemoteča, saj z dokaj tanko horizontalo strehe in ritmom stebrov pogled uokvirira, hkrati pa ga ne segmentira na način, da silueta gorske poteze v ozadju ne bi bila več jasno prepoznavna.

Projektne rešitve mestoma sicer niso izkoristile celotnega potenciala prostora, vendar je projekt z njihovo večplastnostjo komisijo prepričal in dodelila mu je regijsko nominacijo.

ŠPORTNI OBJEKT BRAJDA

Arhitektura Krušec

odgovorni projektant **prof. mag. Tomaž Krušec, u.d.i.a.**
projektivno podjetje **ARK Arhitektura Krušec, d.o.o.**
soavtorji **Lena Krušec, u.d.i.a., Jurij Nemeč, u.d.i.a., Vid Kurinčič, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Tolmin, Slovenija / 2021-2022**
velikost območja / objekta **7.500m² / 1.500m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Miran Kambič**

82

BOLNICA VARAŽDIN

Katušič Kocbek arhitekti

Kompleks splošne bolnišnice Varaždin je umeščen v stanovanjsko zaledje na zahodnem robu mesta. Nekdanja avstro-ogrška bolnica je stala v parku, v katerega so bile točkovno umeščene podporne bolnišnične vsebine. Toda prvotna zasnova bolnišnice v zelenju, ki je bila oblikovana po meri človeka in se je skladala tudi z merilom mesta, je bila v poznejših pozidavah zabrisana. Nova stavba varaždinske bolnice je kljub povsem spremenjenemu prostorskemu kontekstu naša navdih v paviljonski zasnovi parkovne bolnišnice. Ker so od parka ostali le še fragmenti, si je svoj kos narave zagotovila v notranjem zelenem atriju, umeščenem v os novega glavnega vhoda na bolnišnično območje. Atrij, ki bo s predvidenimi drevesi nekoč še prijetnejši, deli stavbo na dva dela. V večjem, dvonadstropnem objektu delujeta nujna medicinska pomoč in kirurgija, dnevna bolnišnica pa je v manjšem, pritličnem objektu. Oba volumna povezuje odprt zunanji hodnik, ki stavbo poenoti in optično zniža.

Notranjost deluje kot dobro naoljen stroj, kar narekujejo predpisane funkcionalne zahteve, ki delijo čiste prostore od nečistih ter javne površine od zasebnih, določajo pa tudi gibanje obiskovalcev, pacientov in zaposlenih. Ob tem ima večina prostorov zagotovljeno naravno svetlobo in razgled v zunanost. Zasnovo objekta, ki sledi predpisom in standardom gradnje zdravstvenih objektov, so arhitekti nadgradili z inteligentno prostorsko umestitvijo in kompozicijo stavbe, ki zagotovi ambientalno bogat zunanji prostor. Humanistični pristop k zasnovi tega zdravstvenega objekta se kaže tako v razmerju odprtih in zaprtih površin kot pri artikulaciji stavbnih volumnov. Tudi uporaba gradiv, kot je drobno strukturirana fasadna opeka, ki ni zgolj prazen odmev grajenega značaja Panonske nižine, stavbi doda človeško toplino. Objekt dosledno upošteva merilo človeka ter dostojanstvo pacientov, zaposlenih in obiskovalcev. Stavba deluje pomirjujoče in daje pacientom ohrabrujoč občutek, da bo na koncu vendarle vse v redu.

odgovorni projektant **Davor Katušič, d.i.a., ma bia**
projektivno podjetje **Katušič Kocbek Arhitekti**
avtorji **Davor Katušič, d.i.a., ma bia; Jana Kocbek, u.d.i.a.; Antonija Anđelić, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Varaždin, Hrvaška, 2022**
velikost območja / objekta **5.3452m² / 3.255m²**
tip objekta **javna zdravstvena zgradba**
fotograf **Bosnić+Dorotić**

83

REGIJSKA NOMINACIJA

TUJINA

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

84

Lena Krušec je leta 2001 diplomirala na Fakulteti za arhitekturo, pri prof. dr. Alešu Vodopivcu. Od leta 2002 skupaj s Tomažem Kruščem vodi arhitekturno pisarno Arhitektura Krušec. Za svoje delo je prejela vrsto pomembnih strokovnih in nacionalnih nagrad. Leta 2017 je bila dobitnica nagrade Prešernovega sklada za arhitekturna dela zadnjih dveh let (skupaj s Tomažem Kruščem in Vidom Kurinčičem). Za stavbo Biotehniške fakultete v Ljubljani in za Tržnico Ptuj je s soavtorji prejela Plečnikovo nagrado, za Nogometni center Brdo, prenovo Linhartove dvorane v Cankarjevem domu in Celjsko kočjo pa Plečnikovo medaljo. Štirikrat je bila tudi dobitnica priznanja zlati svinčnik – za Hišo na Golem, Skalni vili, Poslovilni objekt Teharje in Celjsko kočjo (vse v soavtorstvu s Tomažem Kruščem in Vidom Kurinčičem). Leta 2022 je v soavtorstvu prejela nagrado platinasti svinčnik. Prav tako so biliprojekti, pri katerih je soavtorica, šestkrat nominirani za nagrado Miesa van der Roheja, objekt tržnice v Celju in Tržnica Ptuj sta se uvrstila v ožji izbor. Leta 2018 je bila za stanovanjsko naselje Pri Myte v Bratislavi nominirana za nagrado slovaške zbornice za arhitekturo CE ZA AR.

Maja Simoneti je krajinska arhitektka, prostorska načrtovalka in urbanistka, aktivna članica Društva krajinskih arhitektov Slovenije in častna članica ZAPS. Zaposlena je kot vodja projektov in raziskovalka na IPoP – Inštitutu za politike prostora. Diplomirala in magistrirala je na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete v Ljubljani, doktorirala pa je iz prostorskega in urbanističnega načrtovanja na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani. Trideset let je kot vodja projektov ali sodelavka v interdisciplinarnih skupinah delala v podjetju LUZ, d. d., kjer je skupaj s kolegi izdelala več deset projektov različne narave in meril za potrebe prostorskega razvoja države oziroma občin in za druge naročnike. Skupina krajinskih arhitektov, ki jo je s kolegi vzpostavila v podjetju, je sodelovala pri razvoju metodologije in izdelavi več vrst strokovnih podlag, primerjalnih študij in prostorskih aktov ter prispevala tudi rešitve za potrebe priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije ter Prostorske zasnove Mestne občine Ljubljana. Kakovostne in nadstandardne rešitve ji je uspelo prenesti tudi v nekatere uspešne projektne realizacije (Šmartinski park, Otroško igrišče na Trgu 9. maja v Ljubljani). Raziskovalno se ukvarja z različnimi vrstami in vidiki urejanja zelenih in javnih površin ter s sodelovanjem javnosti in drugih akterjev v urejanju prostora. Zadnja leta v okviru IPoP – Inštituta za politike prostora pogloblja znanje s področja načrtovanja in upravljanja zelenih površin in javnega odprtega prostora ter se v okviru soočanja s podnebnimi tveganji ukvarja z novimi praksami načrtovanja in upravljanja prostora, aktivno mobilnostjo ter povezavami med javnim zdravjem in urejanjem prostora, pa tudi z usposabljanjem in javnim zagovorništvom javnih interesov v urejanju prostora. Strokovne ugotovitve in raziskovalna spoznanja širi z objavami v publikacijah, tudi znanstvenih in strokovnih monografijah (*Mestne zelene površine, Pot – največja načrtovana zelena površina v Ljubljani, Ljubljansko barje – moj navdih, Mestno drevje, Berilo za trajnostno urejanje prostora*), ter o njih poroča na različnih dogodkih in konferencah doma in v tujini.

Maria Zlobec je arhitektka in urbanistka. Leta 1993 je diplomirala na Fakulteti za arhitekturo, pri prof. Vladimirju Brezarju, in sicer na temo revitalizacije zgodovinskega jedra Milj. Po diplomi se je vrnila v rodni Trst, kjer je za krajši čas poučevala v srednji šoli in sočasno pridobivala projektantske izkušnje v arhitekturnem biroju. Leta 1994 je opravila strokovni izpit na Fakulteti za arhitekturo v Benetkah in bila dve leti tudi članica zbornice arhitektov v Trstu. Od leta 1996 je zaposlena v biroju City Studio, d. o. o., kjer je več let vodila oddelek za arhitekturo in urbanizem, leta 2017 pa je prevzela funkcijo direktorice. Ukvarja se predvsem s prostorskim načrtovanjem, z izdelavo arhitekturno-urbanističnih zasnov in izvedbenih prostorskih aktov. Skupaj s sodelavci, ki so večinoma inženirji prometne stroke, sodeluje tudi pri umeščanju prometnih ureditev v prostor ter pri oblikovanju gradbeno-inženirskih objektov in protihrupnih ograj. Pri svojem delu posebno pozornost namenja racionalni izrabi prostora ter na prvo mesto postavlja uporabnika in javni interes. Verjame, da k dobrim prostorskim rešitvam pripomore aktivno sodelovanje različnih strok, ki s svojim znanjem in izkušnjami soustvarjajo kakovostne, človeku prijazne in trajnostne rešitve oz. posege v prostor.

SERGEJ HITI, U.D.I.K.A.

ZLATA KOMISIJA
ZA ODLIČNO REALIZACIJO
IN PATINASTI SVINČNIK

Sergej Hiti deluje kot pooblaščen krajinski arhitekt in prostorski načrtovalec. Po končanem študiju krajinske arhitekture na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani je od leta 2007 zaposlen v podjetju Ljubljanski urbanistični zavod (LUZ, d. d.), kot izvršni direktor za področje prostorskega planiranja. Kot vodja projektov se ukvarja z načrtovanjem in projektiranjem odprtega prostora ter deluje na področju prostorskega načrtovanja na občinski, regionalni in državni ravni. Je dobitnik priznanja zlati svinčnik za projekt Študija lokacij P + R (LUZ, d. d., in IPOP s skupino Maja Farol). Blizu mu je tudi področje grafičnega in industrijskega oblikovanja. Je član Društva krajinskih arhitektov Slovenije (DKAS), kjer je bil med letoma 2007 in 2009 tudi član upravnega odbora. Med letoma 2015 in 2023 je opravljal funkcije člana skupščine ZAPS, predsednika matične sekcije krajinskih arhitektov (MSKA) in člana upravnega odbora ZAPS.

ZLATA KOMISIJA
ZA ODLIČNO REALIZACIJO
IN PATINASTI SVINČNIK

BOR PUNGERČIČ, U.D.I.A.

Bor Pungerčič je arhitekt, pisec in urednik. Od leta 2019 deluje kot vodja komuniciranja in odnosov z javnostjo pri podjetju Arcadia Lightwear. Od leta 2021 je glavni urednik arhitekturne revije *Pro Bauhaus*. V prostem času se še vedno ukvarja tudi z arhitekturo. Za projekt enodružinske hiše v Podvrhu je leta 2022 skupaj s Petro Stojsavljević prejel zlati svinčnik za odlično realizacijo.

DENIS ROVAN, U.D.I.A.

Denis Rován je leta 2008 diplomiral na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. V okviru študijske izmenjave je nekaj časa študiral tudi na UTL v Lizboni. Od leta 2012 je pooblaščen arhitekt, vpisan v imenik ZAPS. V letih 2013 in 2014 je deloval na Fakulteti za arhitekturo kot sodelavec pri predmetih prof. Jurija Sadarja. Od leta 2023 je član skupščine ZAPS. Od konca študija je zaposlen v projektivnem podjetju Navor, d. o. o. Ukvarja se pretežno s projektiranjem javnih stavb ter z arhitekturno podprtim umeščanjem in oblikovanjem inženirskih objektov. Je tudi soustanovitelj arhitekturnega kolektiva Mismo, ki se posveča iskanju novih praks na področju prenove stavb. Za projekt povečave in energetske obnove vrtca Pedenjped (enota Učenjak) je prejel zlati svinčnik 2022. Projekt je zasnoval s člani kolektiva Od-do arhitektura, s krajinsko arhitektko Laro Gligič ter z arhitektkama Vesno Draksler in Nino Vidić Ivančič. Z različnimi avtorskimi skupinami se udeležuje projektov natečajev in doslej je bil soavtor že več nagrajenih rešitev. Izvedeni projekti, pri katerih je sodeloval, so pogosto objavljeni v tiskanih in spletnih medijih.

ZLATA KOMISIJA
ZA ODLIČNO REALIZACIJO
IN PATINASTI SVINČNIK

ZLATA KOMISIJA
ZA ODLIČNO REALIZACIJO
IN PATINASTI SVINČNIK

VESNA VOZLIČ KOŠIR, U.D.I.A.

Vesna Vozlič Košir je leta 1981 diplomirala na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani. Kot arhitektka pripravnica je bila do leta 1983 zaposlena v projektivnem biroju v Krškem. Strokovni izpit je opravila v Zagrebu. Med letoma 1986 in 1989 se je ob delu izobraževala v ateljeju arh. Borisa Podrecce na Dunaju, kjer je v mednarodni družbi mladih arhitektov sodelovala tudi pri projektu trga v Piranu in notranje opreme galerije DESSA v Ljubljani. Od leta 1988 skupaj s soprogom, arhitektom Matejem Vozličem, ustvarja v arhitekturnem biroju Atelje Vozlič, katerega dela so pogosto razstavljena doma in v tujini ter predstavljena v domačem in tujem strokovnem tisku. Najpogosteje so izpostavljeni projekti mestnih ureditev v središču Ljubljane, nabrežja Ljubljanice med Tromostovjem in Zoisovo cesto z Ribjim, Dvornim in Novim trgom, nekatere zgradbe v Ljubljani, kot so Policijska postaja Moste, poslovna stavba Linde MPA in Hiša ob Ižanki, interier Opera bara na Cankarjevi cesti in Center inovativnega podjetništva NLB v kompleksu TR2, pa tudi dela drugod po Sloveniji, med njimi POŠ Višnja Gora, ŠD Svetje v Medvodah in hiša na Krasu. Vesna Vozlič Košir je članica Društva arhitektov Ljubljane, zavoda DESSA z arhitekturno galerijo ter več natečajnih komisij in komisij za podeljevanje arhitekturnih priznanj. Kot soavtorica je prejela več nagrad in priznanj za natečajna dela ter vrsto arhitekturnih odličij doma in v tujini (priznanje piranesi – 1990, Plečnikova medalja – 1994 in 2003, častna nagrada sejma Domofin – 2003, slovenska nagrada za oblikovanje za javni interier – 2006 in 2016, nagrada Prešernovega sklada – 2007, European Prize for Urban Public Space – 2012, Plečnikova nagrada – 2018, srednjeevropska nagrada Jožeta Plečnika – 2022).

PROF. MARUŠA ZOREC, U.D.I.A.

Diplomirala je leta 1989 na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani. Po diplomi je bila samostojna kulturna delavka, od leta 1989 do 1996 je delala v projektivnem biroju Vojteha Ravnikarja. Leta 1997 je ustanovila svoj projektivni biro Arrea arhitektura. Od leta 1993 je profesorica na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani. Ukvarja se s problematiko in prakso prenove anonimne arhitekture in kulturne dediščine, njeno posebno zanimanje velja raziskovanju, varovanju in prenovi arhitekture 20. stoletja.

Čeprav je najbolj znana po prenovah zgodovinskih stavb, ki jih subtilno preoblikuje s pogumnimi novostmi, sega njeno delovanje vse od scenografij do urbanih posegov, od raziskovanja slovenske arhitekture šestdesetih in sedemdesetih let do pisanja. Prizadeva si odkrivati različne plasti prostora, a njeno največje občudovanje je rezervirano za praznine in za naravo. Za svoje delo je prejela že več arhitekturnih priznanj. Med pomembnejša sodijo platinasti svinčnik ZAPS (2018), nagrada Prešernovega sklada za prenovu grajske pristave v Ormožu (2012), Steletovo priznanje za prenove (2011), nagrada piranesi za prenovu Naskovega dvorca v Mariboru (2011), Plečnikova nagrada za trg in zunanji oltar na Brezju (2009) ter Plečnikova medalja za monografijo in razstavo *Oton Jugovec – arhitekt* (2002). Razstavljala je na številnih predstavitvah sodobne slovenske arhitekture doma in v tujini, med drugim na glavni razstavi 16. bienala v Benetkah leta 2018. O svojem delu predava na več evropskih šolah za arhitekturo.

ZLATA KOMISIJA
ZA PATINASTI SVINČNIK

ZLATA KOMISIJA
ZA PODROČJE
PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

MARICA ŽEN BRECELJ, U.D.I.A.

Marica Žen Breclj je arhitektka in občinska urbanistka. Diplomirala je leta 1992 na takratni Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, pri prof. Petru Fistru. Med študijem si je delovne izkušnje nabirala v različnih birojih (Primorje, IBE, Slovenijales). Po diplomi je sodelovala pri projektu Glosar slovenske arhitekture, ki ga je vodil prof. Peter Fister. Od leta 1993 je zaposlena na Občini Ajdovščina, najprej je delala na Zavodu za prostorsko planiranje, sedaj na Oddelku za prostor, kot občinska urbanistka in višja svetovalka. Sodeluje pri različnih projektih urejanja prostora, pri pripravi prostorskega plana OPN, izvedbenih prostorskih aktih OPPN ter pripravi mnenj o skladnosti s prostorskimi akti in projektov za urejanje javnih površin in objektov na območju občine. Na Občini Ajdovščina poleg vodenja priprav deluje tudi kot članica ocenjevalne komisije, poročevalka ali skrbnica pri različnih arhitekturnih in urbanističnih natečajih. Pri svojem delu v občinski upravi si želi čim bolj vključevati delo mladih arhitektov in fakultete, saj lahko s svežimi, inovativnimi idejami zelo obogatijo in razširijo pogled na urejanje prostora. Po njenem mnenju so natečaji pomemben del procesa urejanja, saj poleg širokega kroga strokovnjakov, arhitektov, vključujejo tudi javnost oz. uporabnike, ki so vedno pomemben člen sooblikovanja prostora.

NATAŠA IPAVEC, U.D.I.A.

ZLATA KOMISIJA
ZA PODROČJE
PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

Po končanem študiju arhitekture v Ljubljani je Nataša Ipavec sprva delovala na področju arhitekturnega načrtovanja v zasebnem arhitekturnem biroju; kariero je nadaljevala kot samostojna arhitektka, nato pa tudi v okviru projektivnega podjetja. Izziv ji je pomenilo predvsem načrtovanje objektov v navezavi z notranjo opremo. Sodelovala je pri natečajih za objekt podjetja HIT in za stavbo banke SKB v Novi Gorici. Tri mandatna obdobja je delovala v odboru Društva primorskih arhitektov. Po desetletni zaposlitvi v projektivnem biroju, usmerjenem predvsem v načrtovanje infrastrukturnih objektov in komunalne opreme, pri čemer se je srečevala s širšimi prostorskimi ureditvami, se je odločila svoje znanje razširiti na področje prostorskega načrtovanja v okviru službe za okolje in prostor na Mestni občini Nova Gorica. Tu deluje že šesto leto, leto in pol tudi kot v. d. vodje oddelka za okolje, prostor in javno infrastrukturo. Ukvarja se s postopkom spremembe občinskega prostorskega načrta, deluje tudi pri pripravi podrobnih občinskih prostorskih aktov. Od sprejema nove gradbene zakonodaje opravlja naloge občinskega urbanista.

ZLATA KOMISIJA
ZA PODROČJE
PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

KARLA JANKOVIČ, U.D.I.K.A.

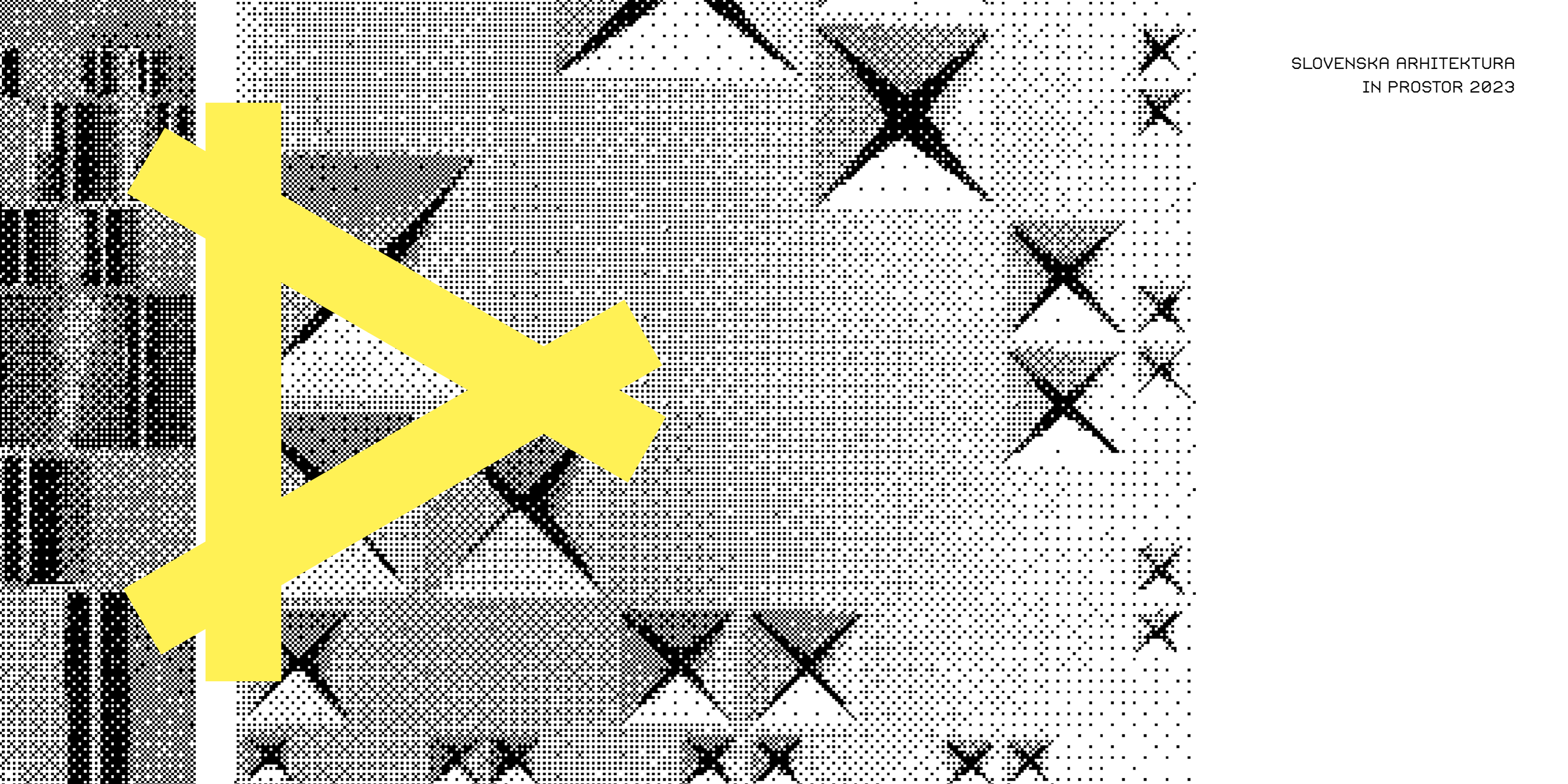
Karolina Jankovič je izkušena prostorska načrtovalka in urbanistka. Študij krajinske arhitekture je končala na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Najprej je bila zaposlena na občini kot svetovalka za urbanizem, nato na Ministrstvu za okolje in prostor, kjer je sodelovala pri pripravi Strategije prostorskega razvoja Slovenije. Danes je zaposlena na Ljubljanskem urbanističnem zavodu, d. d., kot svetovalka uprave za krajinsko arhitekturo. Deluje v Društvu krajinskih arhitektov Slovenije, je tudi članica ZAPS ter članica Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije. Sodeluje v žirijah javnih urbanističnih, arhitekturnih in krajinskoarhitekturnih natečajev. Glavna področja njenega dela so prostorsko planiranje na državni, regionalni in lokalni ravni, urbanizem in krajinskoarhitekturno projektiranje. Obvladuje vodenje projektov, metodologijo izdelave strateških in izvedbenih prostorskih dokumentov ter delo v interdisciplinarnih delovnih skupinah. Pri pripravi projektov aktivno sodeluje z javnostjo na javnih predstavitvah, razpravah in delavnicah. Med njenimi uspehi so sodelovanja v več nagrajenih avtorskih skupinah (priznanje zlati svinčnik ZAPS v letih 2007 in 2009, priznanje Maksa Fabianija v letih 2008, 2013 in 2021, 1. nagrada na natečaju za ureditev javnih površin središča Kranja ter ureditev kanjona Kokre leta 2009).

NATAŠA KOLENC, U.D.I.A.

Nataša Kolenc je arhitektka in konservatorka, specializirana za stavbno dediščino in njeno vključevanje v sodobno življenje. Od leta 2016 je zaposlena v Projektni pisarni Mestne občine Nova Gorica za delo na področju obnove, revitalizacije ter integracije kulturne dediščine in drugih dediščinskih vsebin v gospodarski razvoj. Izmed več dediščinskih in s trajnostnim razvojem povezanih projektov izstopa njeno vodenje večletnega projekta obnove in revitalizacije gradu Rihemberk v Braniku. Nataša Kolenc deluje tudi na področju trajnostne preнове naselij in kulturne krajine.

ZLATA KOMISIJA
ZA PODROČJE
PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

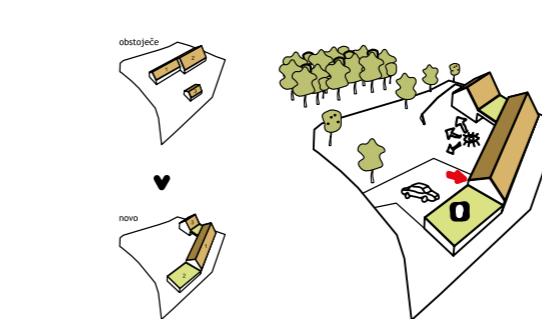

Na robu некоč kamnoseške vasice Kal, kjer se vas izteka v okoliška polja, se nahaja Hiša na Krasu. Naročnika sta želela rekonstruirati in dograditi manjšo obstoječo hišo in jo spremeniti v zdrav, trajnosten in z lokalnim izročilom povezan družinski dom, kar se odraža tudi pri izbiri uporabljenih materialov. Kamen, v katerega je odet novonastali objekt, namreč prihaja iz lokalnega kamnoloma, za dodaten pridih domačnosti pa poskrbijo les, apno, v notranjosti pa tudi ilovnati ometi. Tradicionalni latnik na zunanjih terasah je izdelan iz lokalnih akacijevih sušic, suhozid za niveliranje terena pa je mojstrstvo enega od lokalnih kraških kamnosekov.

ROBERT VESELKO, DI AVSTRIJA HIŠA NA KRASU

odgovorni projektant **Robert Veselko, DI Avstrija**
lokacija / leto izgradnje **Kal, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **870 m² / 160 m²**
tip objekta **stanovanjska hiša**
fotograf **Matej Lozar**

Hiša po obodu je nadomestila starejšo dotrajano domačijo. Nova hiša je umeščena v prostor tako, da maksimalno izkoristi prisojen bivalni vrt, hiša pa pri tem tvori obod in zaščito ob severni strani. Zasnova hiše sledi logiki morfologije domačije, ki je bila sestavljena iz treh stavbnih volumnov. Tudi nov objekt sestavljajo v homogeno celoto povezani trije stavbni volumni. Karakter domačije odseva tudi materialnost nove hiše z uporabo tradicionalnih materialov kot so les, ilovica, apno...

Na dvorišču ob stari domačiji je rasel oreh, tako kot hiša v že precej slabem stanju, zato ga je doletela usoda hiše – novo življenje pa je dobil njegov les, ki so ga, kot je navada v teh krajih, uporabili za pohištvo v novi hiši. Kljub temu, da o stari domačiji ni več sledu, so vseeno stkane nevidne povezave, ki ohranjajo vez med tem, kar je bilo, in tem, kar je sedaj.

ROBERT VESELKO, DI AVSTRIJA HIŠA PO OBODU

odgovorni projektant **Robert Veselko, DI Avstrija**
lokacija / leto izgradnje **Ptuj, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1440 m² / 300 m²**
tip objekta **stanovanjska hiša**
fotograf **Matej Lozar**

KATARINA HOSTAR, U.D.I.A. HIŠA AS

odgovorni projektant **Katarina Hostar, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Predoslje, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **761 m² / 154 m²**
tip objekta **enostanovanjska stavba**
fotograf **Klemen Korenjak**

Hiša za dva je umeščena na severni rob gorenjskega naselja. Z atrijsko zasnovo ustvarja notranje dvorišče, ki se preko izdatno pokrite terase in travnikov izteka proti Julijskim Alpam. Nasprotna stran, ob kateri sta razvrščena bivalni in spalni prostor, pa se v celoti odpira proti zasebni vzhodni strani, proti gozdu in zelenemu pasu reke Kokre. Bivalnemu delu dodatno razsežnost daje tudi strop, odprt vse do slemena dvokapne strehe, nad spalnim delom pa je podstrežje namenjeno servisu.

102

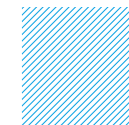
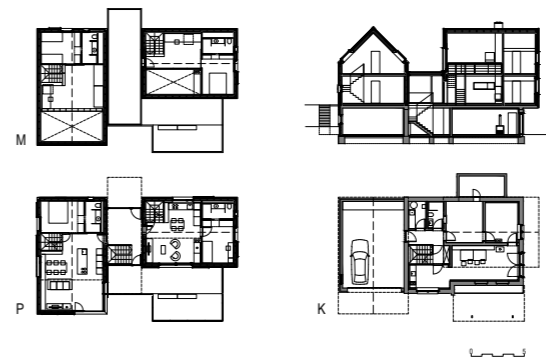

Niz štirih vrstnih hiš je postavljen ob Opekarski ulici v Ljubljani. Posamezna hiša je definirana s členitvijo in zamikanjem stavbnega volumna ter z opečno perforacijo v poglobitvi. Programska zasnova obsega dnevne prostore in garažo v pritličju, dve sobi, kopalnico in utility v nadstropju, ter spalnico s kopalnico in teraso v zgornjem nadstropju. Odprtost komunikacijskega dela (hodnik s stopniščem) na ulično in vrtno fasado ter dvovišinski prostor v pritličju omogočata osvetlitev skozi hišo po celi višini. Perforacija na fasadi z igro svetlobe in sence bogati interier, ponoči pa tke mehko svetlobno čipko. Izbor opečne obloge kot glavnega materiala fasadnega ovoja izhaja iz same zgodovine Opekarske ulice. V kombinaciji z aluminijem gre za preplet dediščine in sodobnosti.

103

VAL BURGAR KUŽELIČKI, U.D.I.A. VRSTNE HIŠE OPEKARSKA

odgovorni projektant **Val Burgar Kuželički, u.d.i.a.**
soavtorji **Roman Martinjak**
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1079 m² / 749,5 m² (4 hiše skupaj)**
tip objekta **enostanovanjske vrstne hiše**
fotograf **Miran Kambič**

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

KOMBINAT. HIŠA V VINJAH

odgovorni projektant **Alenka Korenjak, u.d.i.a.**
soavtorji **Ana Grk, u.d.i.a., Blaž Kandus, u.d.i.a., Rok Preskar, m.i.a., Rok Hočevar, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Vinje, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1000 m² / 249 m²**
tip objekta **stanovanjska hiša**
fotograf **Jana Jocif**

Hiša v Vinjah je zasnovana za petčlansko družino, ki ima trenutno svoj prvi dom v tujini. OBJEKT stoji na brežini, ki se spušča proti jugovzhodu. Naklon je narekoval ozko podolgovato tlorisno zasnovo. Asimetrična dvokapna streha sledi terenu. Pritlična etaža, v kateri se nahajajo bivalni prostori in otroške sobe, se z višinskim zamikom prilagaja terenu. Različna nivoja omogočata prostornejši bivalni del in široko teraso, na drugi strani pa manjšo višinsko razliko ob vhodu in racionalnejši volumen sob v pritličju. Te se med seboj povezujejo in tako ustvarjajo vtis večjega prostora, hkrati pa omogočajo bolj povezano družinsko življenje. Višje pod streho so umaknjeni spalnici prostori - spalnica staršev in spalne niše nad otroškimi sobami. geomehanske značilnosti terena so pogojevale globoko temeljenje, zato je hiša v celoti podkletena. Groba fasada iz termično obdelane smreke je sodoben odgovor na prvinsko arhitekturo slovenskega podeželja.

104

105

Hiša na Bledu je radikalno rekonstruirana stanovanjska hiša. Zasnovana je tako, da lahko v njej neodvisno bivata sestri, ki sta hišo podedovali od staršev. Ohranjena je v brežino vkopana klet s servisi in prostorom za druženje, dozidana pa je garaža. Nanju sta postavljeni dve samostojni hišici, povezani s skupnim vstopnim delom in teraso na južni strani. Objekt, ki leži v naravnem okolju, je tako členjen v manjše stavbne volumne. Zasnova zidanega, delno vkopanega podstavka in lesene nadgradnje na sodoben način interpretira tipologijo gorenjske stavbne dediščine. Oba volumna in povezovalni del so v celoti izvedeni iz križno lepljenih lesnih plošč. Lesena konstrukcija je obložena s fasado iz smrekovih desk, v notranjosti pa ostaja vidna. Interier tako zaznamuje obilica lesa, kar ustvarja občutek domačnosti in toplote. Minimalistično notranje oblikovanje poživi nekaj živopisnih eklektičnih dodatkov.

GENIUS LOCI D.O.O. HIŠA NA BLEDU

odgovorni projektant **mag. Andrej Černigoj, u.d.i.a.**
soavtorji **Mojca Švigelj Černigoj, u.d.i.a., mag. Andrej Černigoj, u.d.i.a., Nejc Černigoj, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Bled, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **860 m² / 360 m²**
tip objekta **stanovanjska hiša**
fotograf **Miran Kambič**

PRIMOŽ ROŠKAR, U.D.I.A.
HIŠA LAI

odgovorni projektant **Primož Roškar, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Murska Sobota, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1520 m² / 370 m²**
tip objekta **stanovanjska hiša**
fotograf **Matej Fišer**

Vsaka arhitektura je skulptura, prilagojena prostoru in okolju. V tem primeru je to hiša, zasnovan v obliki črke L. Je bele barve, kar je značilno za področje ob reki Muri. Bela barva je včasih pomenila slovensko, barvasta (rdeča, zelena) pa madžarsko, le „zatrepi“ so tradicionalno leseni. Zasnova fasad je navdihnjena z lokalno ornamentiko, saj so tradicionalno hiše v Prekmurju prej okraševali z ornamentami kot z arhitekturnimi elementi. Pomembno vlogo v hiši igra tudi svetloba. Če ornamenta na fasadi dajejo fasadi ritem, svetloba ustvarja dinamiko, spremembe, življenje.

Vrstne hiše Marka Šlajmerja in kolegov iz leta 1957 navdušijo z inovativnim prostorskim konceptom. Pri prenovi dveh vrstnih hiš smo na novo definirali vertikalno členitev obeh enot, na večje družinsko stanovanje in manjše stanovanje za eno osebo. V omejenem polju natančno definiranih obstoječih prostorov iščemo, kako prostore odpreti z vodenjem svetlobe in odpiranjem pogledov preko stopnišča, nivojsko in med etažami. Osrednje stopnišče poveže vse prostore v hiši. Vzpostavimo dodatno odprtino v stropni plošči med dneвно sobo in knjižnico in oba nivoja povežemo z velikim oknom na zahod. Ta omogoči prehod svetlobe, zvoka, pogleda in ustvari okensko nišo za posedanje. Ko spustimo del dnevnih prostorov na koto terena, nastane presenetljiv volumen jedilnice sicer nizkih prostorov obstoječe strukture. Vrstne hiše so zavarovane kot arhitekturna dediščina. Pri prenovi upoštevamo enotnost fasad.

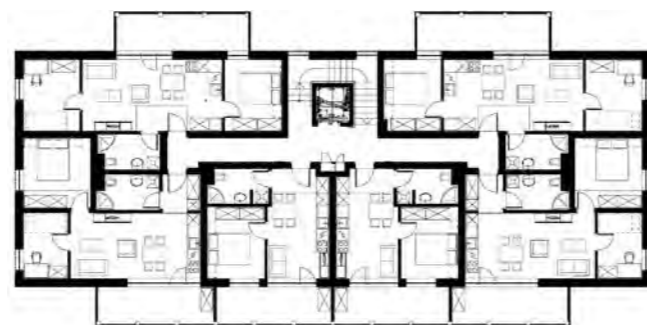
**REGIJSKA
NOMINACIJA
2023**

**ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023**

DANS ARHITEKTI, D.O.O.
PRENOVA DVEH VRSTNIH HIŠ

odgovorni projektant **Vlatka Ljubanović, u.d.i.a.**
soavtorji **Maja Cvelbar, Miha Dešman, Eva Fišer,**
Vlatka Ljubanović, Katarina Pirkmajer Dešman
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **370 m² / 210+130 m²**
tip objekta **stanovanjska hiša**
fotograf **Miran Kambič**

ROK POLES, U.D.I.A.
BLOK DOBRNA

odgovorni projektant **Rok Poles, u.d.i.a.**
soavtorji **Teja Šarlah**
lokacija / leto izgradnje **Dobrna, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1585 m² / 1713 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Rok Poles**

Stanovanjski blok v Dobrni je umeščen na ozko parcelo med potokom in Občinsko stavbo, na mesto dotrajane, nedelujoče pekarne. Z revitalizacijo grajenega tkiva se je območje likovno in vsebinsko prerodilo in oživilo. Volumensko se stavba podreja tradicionalni trški arhitekturi z dvokapno opečno streho in zemeljsko barvno lestvico, pri razmestitvi in proporcijah okenskih odprtin na zatrepnih fasadah pa je uporabljen sodobni pristop (francoski balkoni, razsuta kompozicija). Zaradi razmeroma majhnega tlorisa so stanovanja dobro osvetljena, imajo tudi večje bivalne lože.

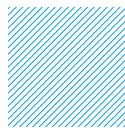

Večstanovanjski blok je bil zgrajen kot nadomestna gradnja na lokaciji dotrajane stanovanjske stavbe kot par južno ležečemu objektu Harpf 1. Oba objekta sta prepoznavno oblikovanja s poltransparentnimi kovinskimi paneli z vzorcem razmetanih krožnih predrtin različnih premerov. Vzpostavljena je prepoznavna identiteta mikro-okolja. Pri zasnovi notranjščine so bila stanovanja orientirana na jug, kjer ima objekt kontinuirane lože, severna fasada, ki meji na cesto, pa je oblikovana z majhnim številom predrtin. Okolica stavbe je bila aktivno ozelenjena.

ROK POLES, U.D.I.A.
BLOK HARPF 2

odgovorni projektant **Rok Poles, u.d.i.a.**
soavtorji **Teja Šarlah**
lokacija / leto izgradnje **Slovenj Gradec, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1200 m² / 1575 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Rok Poles**

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

JEREB IN BUDJA ARHITEKTI POD PEKRSKO GORCO

odgovorni projektant **Rok Jereb, u.d.i.a.**
soavtorji **Rok Jereb, u.d.i.a., Blaž Budja, u.d.i.a., Miha Dobrin, u.d.i.a.,**
MPHIL(AA), Ervin Mahne, u.d.i.a., Maruša Trnovec, m.i.a.,
Manica Lavrenčič, m.i.a., Petra Stojavljević, u.d.i.a., Nina Majoranc, u.d.i.a.,
Anja Šuštar, m.i.a., Sara Zorzut, u.d.i.a.
lokacija / leto izgradnje **Maribor, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **45.873 m² / 59.342 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Blaž Budja, Miran Kambič**

Stanovanjske soseske so za mnoge izmed nas okolje naše najbolj igrive mladosti. Da pa soseska to lahko postane, potrebuje primeren odnos med javnimi, poljavnimi in zasebnimi ambientii. Prav tako mora omogočati prijetno bivanje raznolikim generacijam in profilom ljudi. Kot vodilno misel soseske smo vnesli občutek celovitega, večplastnega malega mesta. Volumni objektov so oblikovani zadržano, postavljajo okvire za razgibane ozelenjene atrije. Motorni promet je omejen in tako se ustvarja možnost kvalitetnega zelenega in varnega okolja tik ob domu. Atriji so tematski in medsebojno povezani. Volumni pa nam ob sprehodu skozi sosesko nizajo razgibane poglede na življenje med njimi in okoliške naravne ikone. Slikovitost soseske pa tvori preplet zadržane a taktilno in vzorčno razgibane fasade ter vedno spreminjajoče narave.

110

Devana park I je zahodni del enovito zasnovanega kompleksa več stanovanjskih lamel z zunanjimi površinami in parkirišči. Koncept se naslanja na zatečeno topografijo in geometrijo prostora in posebno kvaliteto lokacije – bivanja v mestnem okolju, vendar med zelenjem, na stiku z gozdom ter s pogledi na mesto. Kompozicija stavbnih mas obeh lamel ter skupnih odprtih prostorov je regularnih oblik, kjer vse stopničasto prehaja od občestnega prostora do gozdnega roba. Identiteto in likovno razpoznavnost obeh lamel tvorijo gabaritno manjši, dinamično in terasno zamaknjeni stavbni deli, ki se skupaj z zunanjo ureditvijo stapljajo z naklonom pobočja in krošnjami dreves. Fasade so členjene v horizontalnih pasovih, kot plastnice, kjer pred vsakim stanovanjem raste drevo. Ekološke cementne letve na njih so barvno nevtralne, da ne konkurirajo bogastvu naravnih odtenkov v okolici.

111

GENIUS LOCI D.O.O. DEVANA PARK I

odgovorni projektant **Jadranka Grmek, u.d.i.a.**
avtor **Jadranka Grmek, u.d.i.a.**
sodelavci **Tamara Glavnik, m.i.a., Jan Tinunin, m.i.a.,**
Matej Košmeri, abs.arh., Urh Vidmar, ing.pom.
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **8100 m² / 2670 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Virginija Vrecl, Miran Kambič**

DIMITRIJ COCEJ, U.D.I.A. OSKRBOVANA REZIDENCA

odgovorni projektant **Dimitrij Cocej, u.d.i.a.**
soavtorji **Anja Koršič Mravljje m.i.a., Mina Iskra AA, Nika Svetina u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1320 m² / 2560 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Dimitrij Cocej**

Objekt »Rezidenca Dravljje« oskrbovanih stanovanj si prizadeva zagotoviti primerno bivalno okolje za starejše in osebe z omejitvami in omogočiti samostojno življenje v varnem in udobnem okolju, hkrati pa zagotoviti potrebno podporo in oskrbo. Objekt se je z obliko prilagodil danostim majhne parcele izrazito konične oblike z veliko omejitvami. Lokacija objekta se nahaja med prometnim mestnim središčem in zaledjem polj s kozolci, ki so ostanki nekdanjih draveljskih kmetij. Želja snovalcev je bila, da se poleg udobnih in svetlih stanovanj izoblikuje »notranje dvorišče« objekta, kjer bo prostor srečevanj in druženj in pomeni nadaljevanje skupnega »družabnega prostora« v pritličju. Stanovanja so razporejena v obliki črke T, svetla, obogatena z ložami, balkoni ali terasami, ki imajo vzdolž prometne Regentove ceste zvočno zaščito na stropu za zmanjšanje hrupa.

112

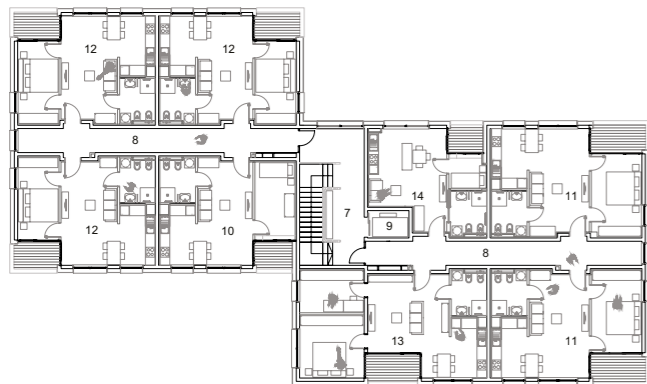
Večstanovanjski objekt Čardak v Črnomlju je lociran ob vstopu v mesto s severozahodne strani na nekoliko dvignjenem platoju. Zgrajen je bil v sodelovanju Stanovanjskega sklada Slovenija ter izvajalskega podjetja TGH d.o.o. iz Črnomlja. V objektu je 49 stanovanj, od tega 30 najemniških in 19 lastniških. Objekt obsega nizko pritličje, visoko pritličje, tri enake etaže in terasno etažo. Objekt je zaradi nagnjenega terena umeščen v prostor tako, da so vse etaže na terenu, servisne vsebine pa v celoti vkopane v teren. Vsako stanovanje ima kar najboljši pogled na mesto in ne samo bližnjo okolico, temveč tudi širšo okolico (Gorjanci, Kočevski Rog). Enako velja za dvonivojske parkirne površine. Vsa stanovanja, ki se nahajajo v nizkem pritličju, so namenjena funkcionalno oviranim osebam oziroma se lahko zaradi bližine doma za starostnike uporabljajo tudi kot oskrbovana stanovanja – dodane so vsebine, ki so zahtevane po tovrstnih kriterijih. Ostala stanovanja so standardna. Zaradi združitve standardnih in oskrbovanih stanovanj, objekt združuje vse generacije (v okolici so igrišča za igre z žogo, park za starostnike, otroška igrišča in odprte površine za bivanje na prostem). Gre za klasično AB in opečno zidavo z zelo dobro izolacijo in vgradnjo varčnih inštalacijskih naprav, tako da objekt sodi med nizkoenergijske stavbe - A.

113

LIDIJA MALERIČ KAMNIKAR, U.D.I.A. VEČSTANOVANJSKI OBJEKT ČARDAK

odgovorni projektant **Lidija Malerič Kamnikar, u.d.i.a. (AB biro d.o.o., Ljubljana)**
soavtorji **Ivana Jezerinac, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Črnomelj, Slovenija / 2021**
velikost območja / objekta **2.306,9 m² / 4461,18 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Jani Pavlin**

Medgeneracijski center z najemnimi oskrbovanimi stanovanji za starejše MGC Bled zajema dva večstanovanjska objekta zasnovana kot del celostne urbanistične zasnove širšega območja z umestitvijo večnamenskega kulturnega centra občine Bled, ki omogoča tudi vključevanje stanovalcev v kulturno in družabno življenje kraja. Arhitekturno-urbanistični koncept tako zunanje ureditve kot objektov temelji na zagotavljanju kvalitetnih in raznolikih mikroambientov v naselju tako, da so v čimvečji meri upošteevane specifične potrebe starejših, pri katerih je zaradi manjše mobilnosti bivalno okolje še toliko bolj pomembno. Urbanistična zasnova temelji na členitvi tlorisnih gabaritov objektov in ustvari razgibane stavbne volumne, ki formirajo interni trg med objektoma kot osrednji prostor druženja in srečevanja. Okoli objektov je zasnovana parkovna površina, ki omogoča dejavnosti na prostem in vrtnarjenje na visokih gredah. Pozicioniranje in zasnova stavbnih volumnov omogoča dobro izkoriščenost vseh delov parcele ter organizacijo različnih programskih sklopov ter nivoja intime zunanjega prostora. Parkirne površine in vhod v podzemno garažo so locirane v manj kvalitetnem delu lokacije ob ulico in sosednji objekt. Stanovanjski objekti etažnosti P+3 s členitvijo stavbnega volumna vzpostavljajo vizualno manjše merilo kljub relativno veliki tlorisni površini. Objekta sta tlorisno členjena na način, da ima večina stanovanj vogalno lego z dvostransko osvetlitvijo in kvalitetne odprte poglede. V pritličju so skupni družabni prostori orientirani na interni trg. Modularna zasnova tipov stanovanj se sistemsko ponavlja po vertikali kar je omogočilo funkcionalno in racionalno izvedbo. Zasnova sicer funkcionalno preproste fasadne opne temelji na parafraziranju lokalno tradicionalnih arhitekturnih elementov s poudarki z lesenimi brisoleji in ograjami.

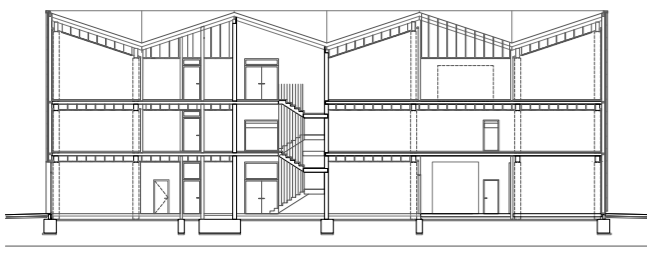
GUŽIČ TRPLAN ARHITEKTI DVA VEČSTANOVANJSKA OBJEKTA Z OSKRBOVANIMI STANOVANJI V MGC BLED

odgovorni projektant **Gregor Trplan, u.d.i.a.**
soavtorji **Gregor Trplan, u.d.i.a., Mojca Gužič Trplan, u.d.i.a.**
sodelavci **Aleš Golob u.d.i.a., Anže Čuden m.l.a.**
lokacija / leto izgradnje **Bled, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **6747 m² / 3448 m²**
tip objekta **večstanovanjska stavba**
fotograf **Miran Kambič**

Zaradi gradnje 3. razvojne osi je bilo potrebno prestaviti lokacijo družbe DBSS na novo lokacijo v bližini. Zgrajena je bila jeklena proizvodnja hala s klasično zidanim upravnim aneksom. Hala je bila oblikovana nevpadljivo, v antracitni barvi, aneks pa v kontrastni beli barvi z rumenim poudarkom: oblogo iz zlatega travertina.

ROK POLES, U.D.I.A. HALA DBSS

odgovorni projektant **Rok Poles, u.d.i.a.**
soavtorji **Teja Šarlah**
lokacija / leto izgradnje **Velenje, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **8100 m² / 2670 m²**
tip objekta **poslovna stavba**
fotograf **Rok Poles**

DR. MATEJ BLENKUŠ, U.D.I.A.
 KATJA CIMPERMAN, U.D.I.A.
 DAVID KLOBČAR, M.I.A.
 GREGA VALENČIČ, M.I.A.
 MATEJA ŽELEZNIK, M.I.A.
 PROIZVODNO POSLOVNI OBRAT RIBNICA

odgovorni projektant **dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a.**
 projektivno podjetje **studio abiro, d.o.o.**
 lokacija / leto izgradnje **Ribnica, Slovenija / 2022**
 velikost območja / objekta **2601,96 m² / 2331,33 m²**
 tip objekta **poslovna stavba**
 fotograf **Miran Kambič**

V neposredni bližini gradu Ribnica se nahaja proizvodno-obrtna cona, obdana s stanovanjsko sosesko, reko Bistrica in bližnjim grajskim parkom. Zavedajoč se občutljivosti lokacije in ohlapnih urbanističnih pogojev, kjer ima podjetje Leokom svoje prostore že več desetletij, je bila v tesnem sodelovanju med naročnikom in arhitekti zasnovana nova proizvodno-administrativna stavba. Jedro stavbnega telesa predstavlja osrednja proizvodna dvorana, tehnično zgrajena iz armiranobetonskih troslojnih prefabriciranih stenskih elementov in prednapetih votlih plošč. Ob osnovni kvader je prislonjen ritmično členjen in lomljen pisarniški trakt, kjer se prepletata skeletna betonska in lesena konstrukcija. Menjava materiala sten in fasade precizneje komunicira z grajskim parkom in okoliškimi stanovanjskimi objekti. V vrhnji etaži se, preko proizvodnega dela stavbe, razprostira velik večnamenski prostor, prekrit z večkapno lomljeno streho, ki se proti tehničnemu delu stavbe zravnava v ravno streho. Kompleksno oblikovanje strehe, ki hkrati združuje kubično in lomljeno geometrijo, simbolno združuje oba materialno členjena dela stavbe v enovit objekt. Pisarniški del je v celoti zastrt z opno iz lesenih letev, ki hkrati zagotavljajo učinkovito senčenje in poenotenje fasadnega plašča. Dvojnost zasnove je reprezentacija zagonetne dvojnosti mehanike in človeka, globalnega in lokalnega ter univerzalnega in krajevnega – razmerij, s katerimi se morata soočiti tudi sodobno gospodarstvo in ekonomija.

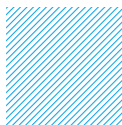
V sklopu popotresne obnove Posočja je bil industrijski objekt stare kompresorske postaje zaradi preobsežnih poškodb porušen, na njegovem mestu pa je bila zgrajena nova zgradba, v kateri so in-situ prezentirani restavrirani kompresorji za potrebe rudnika živega srebra. Novi objekt je zasnovan kot lahka lesena lupina. Uporaba lesa kot glavnega gradnika tako konstrukcije kot ovoja stavbe je narekovala slaba nosilnost terena, zaradi katerega je morala biti konstrukcija čim lažja in uporaba lesa v tradicionalni lokalni gradbeni praksi na idrijskem. Les se pojavi tudi na fasadi kot obloga in hkrati kot vidna konstrukcija, ki povzema tradicionalne detajle starih tesarskih mojstrov. Ohranil se je ritem konstrukcije, členitev volumna stavbe, gabariti in zasnova fasad. Ohranjena umestitev okenskih odprtín, ki so se povezale v neprekinjeno potezo, omogoča dobro osvetljenost objekta, pri čemer svetloba prihaja samo z vrha in ustvarja bazilikalno osvetlitev.

TEJA SAVELLI U.D.I.A. ,
 TINE KLJUN DOTT.MAG.ARCH.
 KOMPRESORSKA POSTAJA IDRİJA

odgovorni projektant **Teja Savelli u.d.i.a.** , **Tine Kljun dott.mag.arch.**
 soavtorji **Tomaž Bizjak (Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija),**
Matej Peternej – grafični oblikovalec (3D Art d.o.o.)
 lokacija / leto izgradnje **Idrija, Slovenija / 2020-2021**
 velikost objekta **385 m²**
 tip objekta **poslovna stavba / razstaveni prostor**
 fotograf **arhiv avtorja**

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

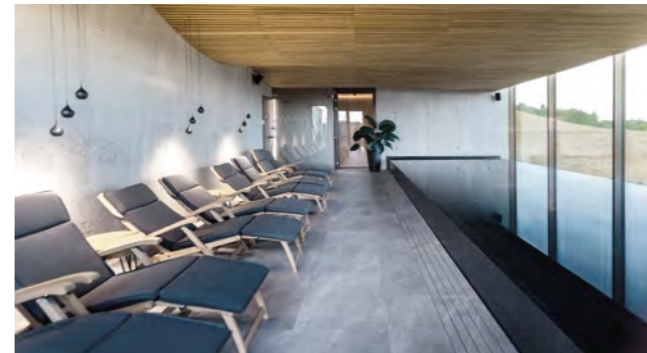
REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

ENOTA BAZENSKI KOMPLEKS ČEŠČA VAS

odgovorni projektant **ENOTA d.o.o.**
soavtorji **Dean Lah, Milan Tomac, Jurij Ličen, Nuša Završnik Šilec, Polona Ruparčič, Sara Ambruš, Eva Tomac, Eva Javornik, Urška Malič, Rasmus Skov, Sara Mežik, Jakob Kajzer, Peter Sovinc, Carlos Cuenca Solana, Goran Djokić**
lokacija / leto izgradnje **Češča vas, Slovenija / 2023**
velikost območja / objekta **13.370 m² / 4.770 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Miran Kambič**

Nov bazenski kompleks v Češči vasi pri Novem mestu je postavljen v prostoru, kjer dominira obstoječi velodrom. V želji po ohranitvi prostorskih odnosov bazenski objekt izkorišča topografske danosti nagnjenega terena. Umeščen je karseda nizko in ne predstavlja nove prostorske dominante. Nevpadljiva pojavnost stavbe v prostoru je dosežena z nizko, lebdečo streho, mimo katere okoliška krajina steče preko objekta. V notranjosti svetloba po celotnem obodu ustvarja občutek, da strešni volumen lebdi nad bazensko površino, iz bazena pa se odpirajo široki pogledi proti okoliški naravi. Konzolna streha na vhodni strani skupaj z vkopano amfiteatralno površino ustvarja zunanjo vstopno ploščad. Edini materialni poudarek je spodnja stran bazenske strehe, ki je obarvana v enotnem toplenem barvnem tonu. Strop je tako dovolj prisoten, da kljub temu da bazenski prostor pravzaprav nima polnih okoliških sten, ustvari prijetno zavetje uporabnikom.

118

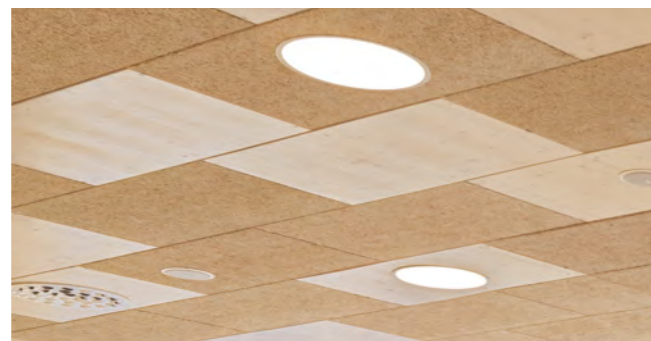
Hiša 1624 leži le streljaj od avstrijske meje, na obronkih Slovenskih goric. Gre za družinsko kmetijo znanih štajerskih vinarjev, ki so se odločili oživiti spomeniško zaščiteno zidanico iz začetka 17. stoletja s poznorenesančnimi detajli. Prenovljeni objekt je dobil nov turistični program, ki vključuje nastanitve, wellness in spremljajoči vinski program. Ta se naslanja na prvotno vsebino zgodovinskega objekta. Cilj prenove je bil ohraniti obstoječo stavbo v avtentični podobi, tam je umeščen nastanitveni program in jo nemoteno ter zadržano povezati s sodobnim nizkim prizidkom, kjer je Wellness program in, ki ne posega v fasado historične stavbe. Prizidek je umeščen na južno stran obstoječega objekta in oblečen v fasado iz plošč v barvi zemljine. Tako se z občutkom zlije z okolico, panoramska stekla pa nudijo izvrstne poglede na okoliške vinograde in delujejo kot kontrapunkt manjšim historičnim oknom obstoječe zidanice.

119

TOMAŽ PAŽEK, M.I.A. GAŠPER KOGELNIK, M.I.A. TAJA BENČINA, U.D.I.A. HIŠA 1624

odgovorni projektant **Taja Benčina**
lokacija / leto izgradnje **Zgornja Kungota, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1285 m² / 376,8 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Tadej Bernik, Tomaž Pažek**

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

SVET VMEŠ, D.O.O. VRTEC KOČEVJE, ČEBELICA

odgovorni projektant **Jure Hrovat**
soavtorji **Jure Hrovat, Ana Kreč, Katja Paternoster**
krajinska arhitektura **Kolektiv Tektonika, d.o.o., Darja Matjašec, Nejc Florjanc, Katja Mali**
lokacija / leto izgradnje **Kočevje, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **9075 m² / 5025 m²**
tip objekta **javna izobraževalna zgradba, vrtec**
fotograf **Ana Skobe, Matevž Paternoster, Žiga Lovšin**

Namesto uzurpacije neokrnjene narave na obrobju Kočevja, vrtec regenerira degradirano območje v mestnem središču, neposredno ob občinski stavbi. Kot odgovor na manj kakovosten okoliški prostor je novi vrtec zasnovan z dvema kontrastnima fasadama z izrazito členjenimi in introvertiranimi volumni. Objekt lociran na skrajnem severnem robu parcele, kaže hrbet javnemu trgovskemu programu s parkiriščem ter se odpira proti igrišču na jugu. Kompozicija volumnov tvori prepleteno krajino zunanjih in notranjih prostorov, v oblikovnem izrazu in uporabniški izkušnji pa parafrazira zasnovo manjših enot hiš, teras, ulic in trgov kot mesta v malem. Oblikovanje notranjega prostora sledi ideji nizanja igralnih enot okoli dveh odprtih atrijev »luže« in »hriba«. Igralnice se povezujejo v paviljonske sklope po dve, s predprostorom in pomičnimi garderobami, DA spodbujajo zavedanje o medsebojnih relacijah in sobivanju.

120

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

Hiša se nahaja v kompleksu splošne bolnice Varaždin, ki iz paviljonske pozidave postaja konglomerat objektov. Nova stavba stoji ob vhodu v kompleks. V njej so združeni trije programi; nujna medicinska pomoč, dnevna kirurgija in dnevna bolnica. Program je razdeljen na dva volumna z namenom ohraniti parkovni značaj in vzpostaviti zunanji atrij. Oba volumna povezuje zunanji "ganjek" ali "pasarella" na način, da tvori nadstrešnico nad vhodi, intimo pri uvozu vozil prve pomoči, senčenje prostorov orientiranih na jug in parkovne mikroprostore. Jasni in čisti programski zasnovi sledi tudi materializacija stavbnega ovoja. Kot odgovor na uporabo opeke v lokalnem stavbarstvu je stavba ovita v opeko, pasarella pa je izvedena v vidnem betonu in poudarja funkcijo. Zasnova tlorisov odgovarja na vse kompleksne zahteve stroja, kot je medicinski program; ločitev na javno / službeno, čisto / nečisto.

121

KATUŠIĆ KOCBEK ARHITEKTI BOLNICA VARAŽDIN

odgovorni projektant **Davor Katušić, d.i.a., ma bia**
soavtorji **Davor Katušić, d.i.a., ma bia, Jana Kocbek, u.d.i.a.; Antonija Andelić, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Varaždin, Hrvaška / 2022**
velikost območja / objekta **5.3452 m² / 3.255 m²**
tip objekta **javna zdravstvena zgradba**
fotograf **Bosnić+Dorotić**

Parkirna hiša Sonce služi kot izhodiščna mobilnostna točka (p+r) za obiskovalce mesta Koper. V parkirni hiši je 464 parkirnih mest za avtomobile in 26 za motorna kolesa ter 48 mest za kolesa. Pomemben del prostorske zasnove je postajališče avtobusa, ki parkirno hišo povezuje z mestnim jedrom. Parkirna hiša ima tri etaže parkirnih površin in strešno etažo, ki je bila predvidena kot javna rekreacijska in družabna površina. Prostorska in konstrukcijska zasnova parkirne hiše omogoča prilagoditve namembnosti in zmogljivosti stavbe v prihodnosti - nadstandardne etažne višine omogočajo spremembo namembnosti dela ali celote stavbe različnim potrebam. Zasnova omogoča tudi možnost nadzidave stavbe z dvema dodatnima etažama. Prihodnost tako ni nujno namenjena (le) avtomobilom. Medetažne klančine so umeščene v osi objekta, kar omogoča lažjo orientacijo, boljše naravno osvetlitev parkirne hiše in enostavne prometne poti, saj je mogoče iz pritličja do druge etaže priti v eni potezi. Pred garažno hišo smo uspeli iz dela površine odstraniti ves promet, tako da se je oblikoval trg, ki predstavlja edino javno neprometno površino v okolici. Na trg se odpira tudi gostinski lokal v pritličju.

KOMBINAT. PARKIRNA HIŠA (P+R) SONCE

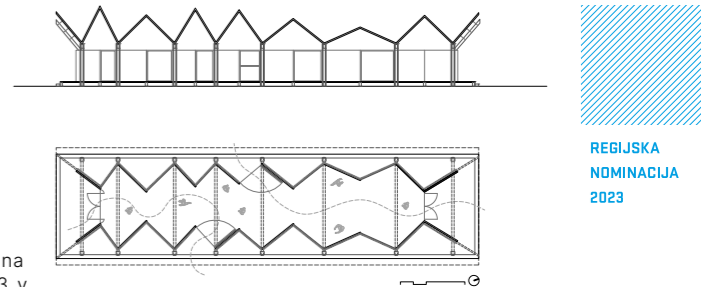
odgovorni projektant **Blaž Kandalus, u.d.i.a.**
soavtorji **Ana Grk, u.d.i.a., Alenka Korenjak, u.d.i.a., Rok Preskar, m.i.a., Alja Mišigoj, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Koper, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **7859 m² / 14716 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Janez Marolt**

122

Promocijski paviljon švedsko-finskega proizvajalca trajnostnih gradbenih in embalažnih materialov Stora Enso je bil postavljen na prizorišču Svetovnega prvenstva v nordijskih disciplinah 2023 v Planici. Z njim je podjetje, kot glavni sponzor športne prireditve, želelo skozi primerno arhitekturno in konstrukcijsko oblikovanje izkazati svoje vrednote skrbnega ravnanja z naravnimi viri. Zato smo zasnovali paviljon, ki je v celoti razgradljiv, pri čimer je uporabljen gradbeni material možno po koncu prvenstva ponovno uporabiti za druge namene. Uporabljeni so trije osnovni materiali, CLT plošče za strehe in stene, lepljeni LVL nosilci za okvire in termično obdelan les za tlake in fasado. S skrbnim umeščanjem vseh treh vrst lesenih polizdelkov smo skušali izpostaviti njihove arhitekturne in gradbene potenciale ter izpostaviti strukturno doslednost. Leseni elementi so s tem ohranili svoje proizvodnje dimenzije, tehnologija spajanja je izbrana tako, da je izvrtin in poškodb robov materiala čim manj. Izjemo predstavljajo leseni elementi z belo barvo barvani, saj so s pomočjo CNC razreza posebej oblikovani in jih po razgradnji paviljona ne bo mogoče več ponovno uporabiti. Z njimi smo zasnovali posebne konstrukcijske spoje, strešni odkap in vratne detajle. Paviljon so izvajalci po zaključku prvenstva razstavili, material pa bo vgrajen v nadzidavo večstanovanjske stavbe v Ljubljani.

123

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

DR. MATEJ BLENKUŠ, U.D.I.A. KATJA CIMPERMAN, U.D.I.A. PROMOCIJSKI PAVILJON V PLANICI

odgovorni projektant **dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a.**
projektivno podjetje **studio abiro, d.o.o.**
soavtorji **Andraž Kurnik, abs.arh. / Marko Zupan, štud.arh.**
statika **Dujič Bruno, Kocina Blaž, Stepišnik Žiga Kolenac**
markolokacija / leto izgradnje **Planica - Rateče, Slovenija / 2023**
velikost območja / objekta **623,65 m² / 265,76 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Miran Kambič**

ATELJE OSTAN PAVLIN INTERPRETACIJSKI CENTER IG

odgovorni projektant **Aleksander S. Ostan, u.d.i.a.**
soavtorji **Aleksander S. Ostan, u.d.i.a., Nataša Pavlin u.d.i.a., Nena Gabrovec, u.d.i.a., Jerko Gluščević, u.d.i.a., Urška Špeh, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Ig, Slovenija / 2021-2022**
velikost objekta **555 m²**
tip objekta **javni objekt**
fotograf **Virginia Vrecl**

Muzej kulture in narave dopolnjuje arheološki muzej na prostem. Skupaj s kaščo (rešeno pred rušenjem in obnovljeno) tvori stavba kompozicijski dialog med starim in novim, tradicionalnim in sodobnim, zaprtim in odprtim. Z glavno fasado se hiša orientira proti novemu trgu in parkcu. Objekt je natančno umeščen v kontekst središča Iga (tu je večina javnih programov kraja). Volumen sledi morfološki logiki naselja (prečno na cesto); pomakne se na sever parcele (do dopustne meje s sosedom), s tem osvobodi južno zelenico; spoštljivo se izmakne stari kašči, da ji omogoči lastno življenje. Za konec obe hiški poveže z mostičem. Ti manevri rezultirajo v dinamičnem tlorisno- strešnem gabaritu (v eksterierju in interierju). Tipološko se navezuje na lokalno tradicijo, a jo na sodoben način preoblikuje. To se manifestira tudi pri materialih: omet in steklo v bazi, les v nadstropju in zatrepu. Strukturnim stebrom dodani leseni stebriči v pritličju evocirajo koliščarskega duha.

124

Pri projektu smo se ukvarjali z umestitvijo in oblikovanjem »nevidne arheološke dediščine« v občutljivem prostoru kulturne krajine Ljubljanskega barja. Zasnovali smo reinterpretacijo koliščarske naselbine in situ, pozicionirali in oblikovali dostopne poti, počivališča, brv ter vso spremljajočo infrastrukturo, ki predstavlja različne vsebine ob poti. Osrednji prostor naselbine je umeščen na jaso ob sotočju in na otoku med tremi rečicami ter vključuje ojezeritev, ki evocira atmosfero prazgodovinskega časa. Arheo park premore sodobne lesene arhitekture (vstopni objekt, toaleta, poti z opremo) ter poskus »rekonstrukcije« koliščarske naselbine (po najdišču Iščica-Parte). Arhit. jezika se razlikujeta (intencionalna distinkcija), a hkrati konvergirata (skupen karakter). Krožna pot obiskovalca pripelje do petih kolib, katerih konstrukcije so lesene, stene so iz vrbovih popletov ter glinenih ometov, strehe pokrite s slamo ali trstiko. Zasnova dopušča nadaljnjo rast.

125

ATELJE OSTAN PAVLIN KOLIŠČARSKA NASELBINA IG

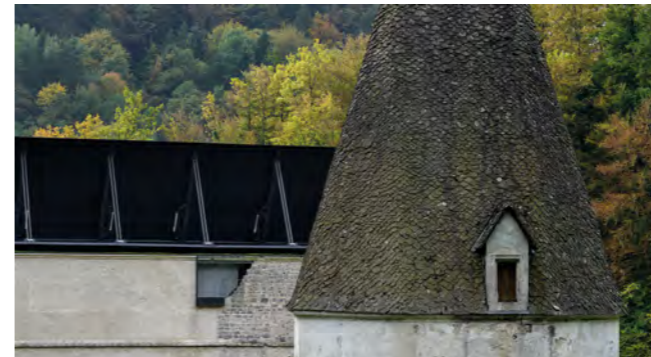
odgovorni projektant **Aleksander S. Ostan, u.d.i.a.**
soavtorji **Aleksander S. Ostan, u.d.i.a., Nataša Pavlin, u.d.i.a., Jana Kozamernik, u.d.i.k.a., Anže Repinc, m.i.a., Laura Medina Medina, m.i.a., Altan Jurca Avci, arb/RIBA-1, Alja Cevc, abs.arh., dr.Tina Demšar, u.d.i.ka. (zasaditev)**
lokacija / leto izgradnje **Ig, Slovenija / 2022-2023**
velikost objektov **511 m²**
tip objekta **javni objekt in krajinska ureditev**
fotograf **Aleksader S. Ostan, Miha Žlindra**

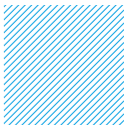
LUČKA M. LESJAK SOKLIČ, U.D.I.A.
PALAČA SABINI-GRISONI

odgovorni projektant **Lučka M. Lesjak Soklič, u.d.i.a.**
soavtorji **Elija Štader, abs. arh.**
lokacija / leto izgradnje **Koper, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **691 m² / 782 m²**
tip objekta **poslovna stavba, javna stavba**
fotograf **Aleš Rosa, Arhiv Biro42**

Palača Sabini-Grisoni je nastala s prezidavo več starejših stavb v starem mestnem jedru Kopra, ob vzhodni strani Vergerijevega trga, ki se na severu odpira proti morju. Po smrti grofa Grisonija, je njegova soproga skladno z oporoko v stavbi ustanovila sirotišnico. Kljub nekaterim prezidavam v 80. letih je bila stavba pred prenovo v tako slabem stanju, da so se delno uporabljali le pritlični prostori. S konceptom ohranjanja duha palače in ne le adaptacije poslovne stavbe so prostori umeščeni tako, da so s prenovo prezentirani kakovostni historični elementi, istočasno pa je projekt upošteval vse prostorske zahteve sodobne stavbe, tako iz funkcionalnega vidika, kot tudi zagotavljanja bistvenih lastnosti stavbe. V stavbi se danes spet izvaja poslanstvo zakoncev Grisoni, saj v njej delujejo različni socialno-varstveni programi. Palača je bila med gradnjo razglašena za kulturni spomenik.

V zožitvi zaključka doline sv. Janeza Krstnika se nahaja zgornji samostan Žičke kartuzije. Višinsko dominantno samostana predstavlja velika redovna cerkev sv. Janeza Krstnika. Obiskovalec ob vstopu v samostan opazi ambient obzidja nad katerim se pne prostorski klica, gotska cerkev s strmo streho. Gre za konceptualno izredno domišljeno rešitev, ki v več ključnih točkah razrešuje vsaj pol stoletja stare dileme glede sprejemljivosti posegov v historično stavbno substanco in vprašanja načina njenega nadkritja. Poleg svoje estetske funkcije kot prostorske retuše ima drastično lažja strešna konstrukcija v obliki polovične dvokapnice predvsem izrazit utilitaren značaj, ki fizično zaščiti originalne zidove. Ob odprti pomični strehi je v zadostni meri izpostavljena tudi nematerialna vrednota kolektivnega spomina zadnjih dvesto let – pogled, ki se preko kamnitega oboda sten dviga v nebo.

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

MEDPROSTOR
NADKRITJE OSTALIN CERKVE SV. JANEZA
KRSTNIKA V ŽIČKI KARTUZIJI

odgovorni projektant **Rok Žnidaršič, u.d.i.a.**
soavtorji **Rok Žnidaršič, u.d.i.a., Jerneja Fischer Knap, u.d.i.a., Samo Mlakar, u.d.i.a., Katja Ivič, m.i.a., Dino Mujič, m.i.a., glavni konservator ZVKDS OE Celje Matija Plevnik**
lokacija / leto izgradnje **Stare sleme, Žička kartuzija, Slovenija / 2022**
velikost objekta **355 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Miran Kambič, Tadej Bolta**

TEJA SAVELLI U.D.I.A.,
TINE KLJUN DOTT.MAG.ARCH
OSNOVNA ŠOLA MARTINA KRPAN
-NOVI PRIZIDEK

odgovorni projektant **Teja Savelli u.d.i.a.**, **Tine Kljun dott.mag.arch.**
soavtorji **Miha Rijavec arhitekt**, **Tinkara Kodolja u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Nove Fužine, Ljubljana, Slovenija / 2020-2021**
velikost objekta **1.200,86 m²**
tip objekta **javni objekt – osnovna šola**
fotograf **Janez Marolt, arhiv avtorja**

Novi prizidek k Osnovni šoli Martina Krpana v Ljubljani je nadomestil dotrajano in premajhno pritlično stavbo na JV vogalu šolskega kompleksa. Zaradi želje po skladnosti novega prizidka s staro šolo, se je povzelo gabarite južnega trakta šole z učilnicami in ga podaljšalo z enakimi konstrukcijskimi in oblikovnimi prijemi. Tlorisno se je podaljšala glavna osrednja os hodnika, ob katero so z obeh strani nanizale učilnice ter pomožni prostori. V pritličju se nahaja vhodna avla z garderobami in pet učilnic prve triade, v nadstropju pa je lociranih preostalih šest učilnic druge triade. Notranjost objekta je svetla in zelo preprosta, komunikacije so kratke in ravne ter omogočajo dobro orientacijo tudi s tem, da se vsi hodniki zaključijo s kadrom v zeleno okolico šole. Tudi učilnice se odpirajo bodisi v brezov gaj na severni strani ali na Ljubljano na južni. Toplina ambienta je dosežena z uporabo naravnih materialov in pastelnih tonov, kar dopušča da pisanost vnašajo uporabniki. Fasada prizidka, ki je strukturirana v več ravninah, s čemer se poudari njena globina, povzema členitev fasade obstoječega J trakta šole. Opečna obloga fasade tvori deloma prosojno, deloma pa polno tančico hiše, odvisno od programa za njo, ter povzema motiv silikatne opeke na stavbah v neposredni okolici.

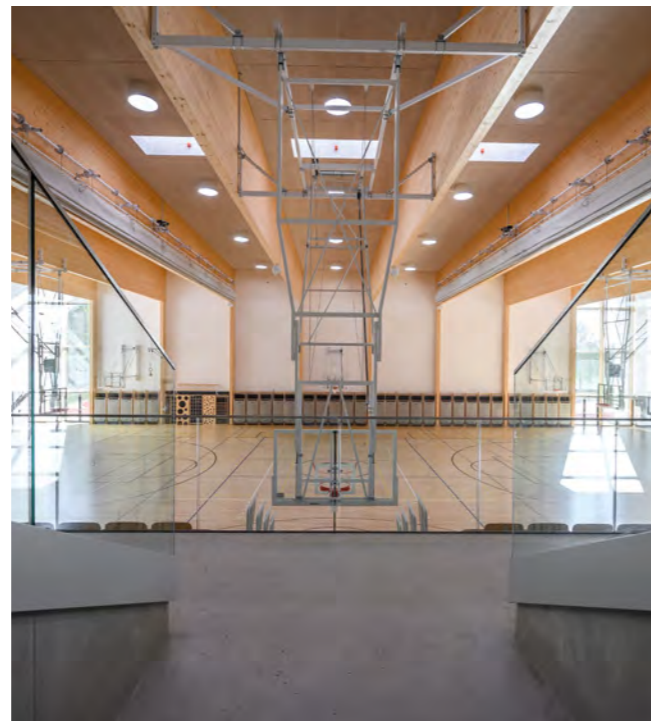

V srcu Julijskih Alp je gostišče Milka dobilo novo življenje. Celoten objekt se razteza preko štirih nadstropij. V pritličju se nahaja restavracija z zunanjo teraso s prekrasnimi pogledi na jezero Jasna in okoliške vrhove. V kleti so hotelska recepcija, manjši spa za goste in servisni prostori. V nadstropju in mansardi je šest elegantnih apartmajev novega butičnega hotela, vsak s popolnoma unikatnim oblikovanjem.

Hotel je zasnovan kot celostno doživetje, ki združuje tradicionalno slovensko alpsko izkušnjo s sodobnim udobjem in kvaliteto. Na vsakem koraku je bila rdeča nit oblikovanja prav izjemna lokacija. Jezero Jasna je s svojo hribovito in z drevesi pokrito okolico narekovalo barvne poudarke, osnova vseh arhitekturnih posegov pa so bili kvalitetni in trajni materiali, ki izhajajo iz lokalne, slovenske tradicije – les, kovina, kamen – in ponujajo izjemno bogato taktilno izkušnjo na vsakem koraku.

GARTNER ARHITEKTI, D.O.O.
MILKA

odgovorni projektant **Brigita Gartner, u.d.i.a.**
soavtorji **Jernej Gartner, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Kranjska gora, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **1021 m² / 790 m²**
tip objekta **turistični objekt**
fotograf **Claudio Parada Nunes, Studio Capn**

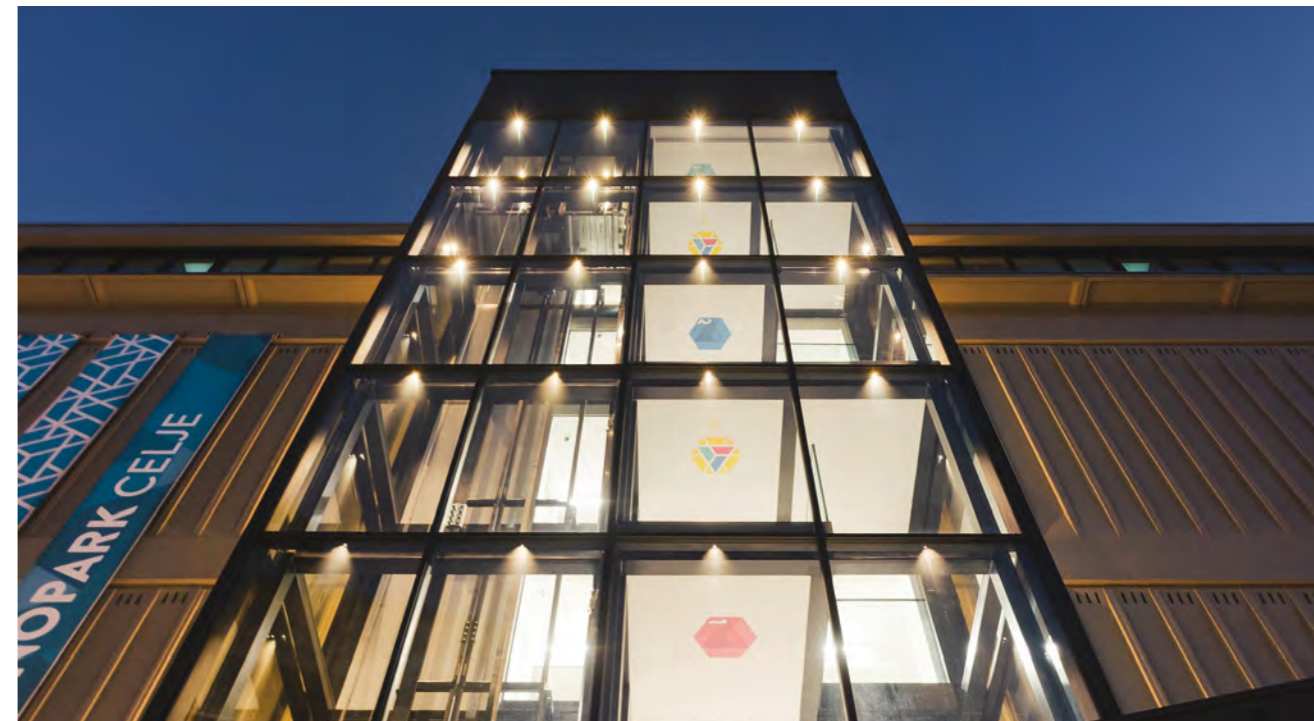

GARTNER ARHITEKTI, D.O.O. ŠPORTNA DVORANA MENGEŠ

odgovorni projektant **Brigita Gartner u.d.i.a.**
soavtorji **Jernej Gartner, u.d.i.a., Gregor Košorok, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Mengeš, Slovenija / 2020**
velikost območja / objekta **24.610 m² / 2.700 m²**
tip objekta **rekreacijski objekt**
fotograf **Jernej Gartner**

Nizkoenergijska športna dvorana Mengeš je situirana ob osnovni šoli, obdana z zelenimi parkovnimi in rekreacijskimi površinami ter potokom Pšata. Objekt je zasnovan kot izčiščen, svetel kubus, ki se z načrtno umeščenimi steklenimi površinami odpira proti jugu, vzhodu in zahodu, kar omogoča, da ima obiskovalec na vsaki točki lep pogled v zunanost. Na severu je glavni vhod, ki ga definirata dve med seboj zamaknjeni steni, ki vodita pot v dvorano. Povezava med dvorano in osnovno šolo je izvedena s podzemnim povezovalnim traktom, kar ohrani zunanji prostor med objektoma bolj odprt in prehodan. Vkopani del dvorane je betonski, konstrukcijski material preostalega dela toplotnega ovoja pa je les. 37,5 metrov dolgi vidni leseni lepljeni nosilci dajo dvorani poseben občutek mogočnosti in topline. Les tako postane topel kontrast velikim belim stenam, vidnemu betonu in nevtralnemu tonom, ki povežejo interier v zaključeno celoto.

130

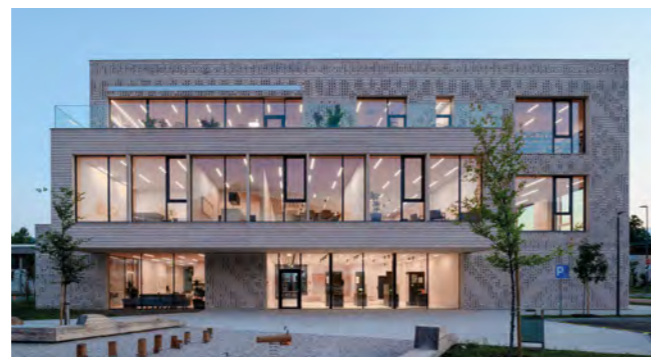

Projekt celovite prenove objekta Veleblagovnica »T« arhitekta Danila Sajovica, Celjanom poznanega tudi kot »silos«, saj je bil od svoje izgradnje tujek oz. orjaška gmota v sofisticiranem mestnem kontekstu. predstavljal je svojevrsten izziv, kako stavbo, ki je imela introvertiran značaj trgovskega objekta, odpreti in jo povezati z mestnim središčem ter ji nameniti novo vsebino. Z ohranitvijo panoramske zasteklitve v terasni etaži, uvedbo vzhodne in zahodne zasteklitve v nadstropjih ter obnovo izlozb v pritličju je objekt svetel in v vsaki etaži sprejema panoramo mesta. Objektu smo dodali panoramsko dvigalo in vhodni aneks, ki je oblikovan kot nadaljevanje uličnega niza. Gradnja je vseskozi potekala pod nadzorom in v sodelovanju Zavoda za kulturno varstvo Slovenije, OE Celje, ki je vseskozi potrjeval detajle izvedbe na fasadi objekta, izbiro materialov in barv. Stavbi smo želeli povrniti vrlino moderne arhitekture.

131

DIMITRIJ COCEJ, U.D.I.A. TEHNOPARK CELJE

odgovorni projektant **Dimitrij Cocej, u.d.i.a.**
soavtorji **Anja Koršič Mravlje, m.i.a., Samo Oblak, m.i.a., Barbara Pirh, m.i.a., Špela Kranjc, u.d.i.a., Mina Iskra aa, Anna Pastuszko, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Celje, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **4500 m² / 5500 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Mihaela O. Majerhold**

Medgeneracijski center Vezenine Bled je zasnovan kot večnamenski javni objekt za kulturne in družabne dejavnosti občine Bled v sklopu urbanistično-arhitekturne zasnove širšega območja, ki je vključevala tudi naselje z neprofitnimi oskrbovanimi stanovanji. Pod svojo streho združuje prostore knjižnice, dnevnega centra za starejše in sklop večnamenskih dvoran, klubskih, učnih in upravnih prostorov. Medgeneracijski center Vezenine s svojo vsebino in podobo ohranja spomin na bivšo tovarno Vezenine Bled, ki je pomemben del industrijske kulturne dediščine kraja. Umestitev objekta na lokacijo formira vhodno ploščad pred objektom in interni trg z otroškim igriščem v začetju kot zunanji javni prostor za raznolike dejavnosti kulturnega centra. Arhitekturni koncept temelji na vzpostavitvi značilne podobe objekta v prostoru ter ustvarjanju harmoničnega in sonaravnega notranjega ambienta. Izbera lesa kot osnovnega materiala za gradnjo objekta se odraža tudi v konstrukcijski zasnovi, ki je v celoti izvedena iz križno lepjenih lesenih plošč. Fasadni plašč je zasnovan iz perforiranih macesnovih desk z abstrahiranim vzorcem ene izmed vezenin, ki jih je v preteklosti izdelovala tovarna. Trajnostno zasnovani objekt dosega najvišje ekološke kriterije glede vgrajenih naravnih materialov in energetske učinkovitosti. Volumenska zasnova objekta izhaja iz različnih programskih vsebin, pri čemer členitev osnovnega volumna stavbe definirajo posamezni programski sklopi. S tem je na fasadnem ovoju vzpostavljena dinamika med različnimi volumni, ki s svojimi previsi oblikujejo prepoznavno pojavnost objekta. Lesene fasadne površine se izmenjujejo s celostenskimi zasteklitvami po celotnem obodu, kar dopušča odprte poglede na okolico iz objekta in hkrati omogoča mimoidočim vpogled na pestrost dogajanja v objektu.

GUŽIČ TRPLAN ARHITEKTI MEDGENERACIJSKI CENTER VEZENINE BLEĐ

odgovorni projektant **Gregor Trplan, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Bled, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **6747 m² / 1945 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Miran Kambič**

132

Osnovna šola Oskarja Kovačiča Škofije stoji na mestu stare montažne šole. S kamnitimi zidovi se vpenja v teren in med lamelami ustvarja ambiente zelenih klinov z raznoterimi lokalnimi drevesnimi vrstami, v katere se odpirajo učilnice. Tako ustvarjen preplet razširjene učne krajine in kulturne krajine slovenske istre odpira nove možnosti organizacije pouka s stalno prisotnim pogledom proti morju. Razvejana stavbna masa novogradnjo umerja na merilo vasi. Umeščena je okoli obstoječe šolske telovadnice, ki je bila v sklopu projekta energetsko sanirana. V prerezu se šola razpenja med obstoječim športnim igriščem na južni strani in Porečanko (Parenzano, op. a.) na severni. Višinski gabarit ne presega kote igrišča in ohranja odprt horizont za predvideno pozidavo pobočja na jugu. Pred šolo je ustvarjen nov trg z baliniščem, ki se preko glavnega vhoda v osi spomenika NOB skozi višinsko in tlorisno razgiban sistem skupnih prostorov izteka na šolsko igrišče.

133

STUDIO A+V. D.O.O. OSNOVNA ŠOLA OSKARJA KOVAČIČA ŠKOFIJE

odgovorna projektanta **Anže Koren, u.d.i.a., Žiga Kreševič, u.d.i.a.**
soavtorja **Robert Prašnikar, u.d.i.a., Viktorija Žavbi, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Škofije, Koper, Slovenija / 2023**
velikost območja / objekta **24.000 m² / 6.400 m²**
tip objekta **javna zgradba - izobraževalna**
fotograf **Žiga Intihar, Rok Deželak**

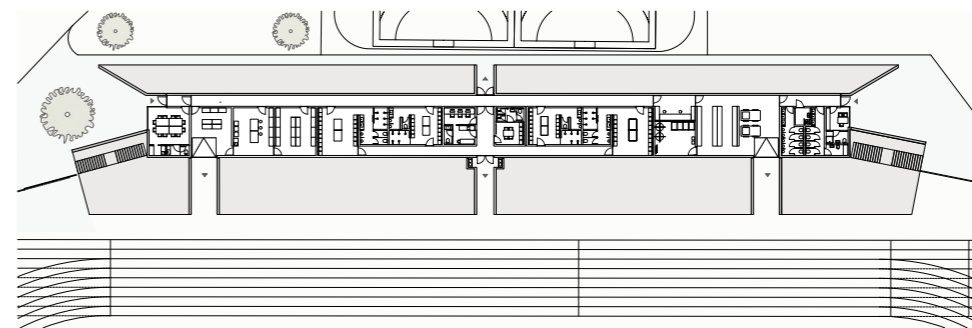

ELEMENTARNA REVITALIZACIJA STARE STEKLARSKÉ

odgovorni projektant **Matevž Zalar, u.d.i.a.**
soavtorji **Ambrož Bartol, m.i.a., Dominik Košak, m.i.a., Miha Munda, m.i.a., Rok Staudacher, m.i.a., Samo Kralj, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Ptuj, Slovenija / 2023**
velikost območja / objekta **1088 m² / 1361 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Matevž Zalar**

Projekt se izogiba dojamu prenove kot nostalgije rekonstrukcije preteklosti. Skozi jasno in enostavno zasnovo nova struktura postane vitalni kurator dialoga preteklega in sedanjega tako v smislu utalitarne (sanacijske) vloge kot tudi oblikovne in programske nadgradnje obstoječega. Nov zid, ki ga rešitev uvaja, je tektonski element. Služi kot usmerjevalec gibanja skozi prostore in je obenem tudi mediator med zunanjimi prostori ulic, stez in dvorišča ter notranjimi prostori kulturnega centra. Vse zidove, nove in stare, skupaj spne tektonsko jasno izražen horizontalni venec, ki teče vzdolž kapi celotne strehe in predstavlja vezni element celotne nove intervencije. Nov poseg tako predstavlja le še eno poglavje v izrazito večplastni zgodovini kareja. Vse plasti poveže v likovno zaključeno celoto, kjer vsak element jasno kaže svoje mesto v odnosu do celote, ne glede na obdobje v katerem je nastal.

134

Bistveno kvaliteto obstoječega prostora predstavljajo široki panoramski pogledi proti okoliškim gorskim vrhovom, ki obdajajo lokacijo iz vseh smeri. Zaradi velike površine potrebnega programa in visoke višine, ki jo narekujejo optične vizure iz tribun proti tekaški progji in nogometnemu igrišču, obstaja nevarnost, da bi volumen objekta zakril vedute okoliškega hribovja. V želji, da se v največji možni meri percepcijsko zmanjša volumen objekta, je ves zaprt program zasut z zemljino in zatravljen. Prav tako je streha nad tribunami zasnovana transparentno, tako, da so skozi objekt omogočeni pogledi proti okoliškemu hribovju. Streha objekta je zasnovana iz avtohtonega lesa, ki poseblja identiteto Posočja. Koničen prerez strehe je po eni strani odslikava statične logike konstrukcije, po drugi pa pripomore k optičnem tanjšanju debeline strešne plošče. Streha na opisan način izgubi svojo maso in kot tanka plošča horizontalno »zareže« v panoramo tolminskega hribovja.

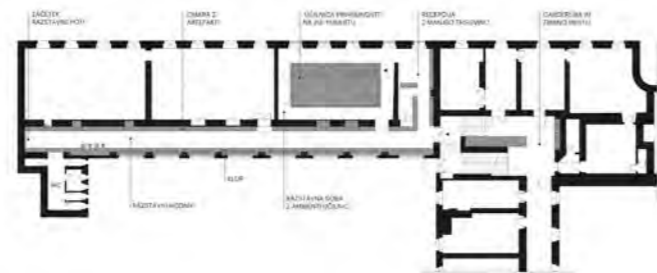
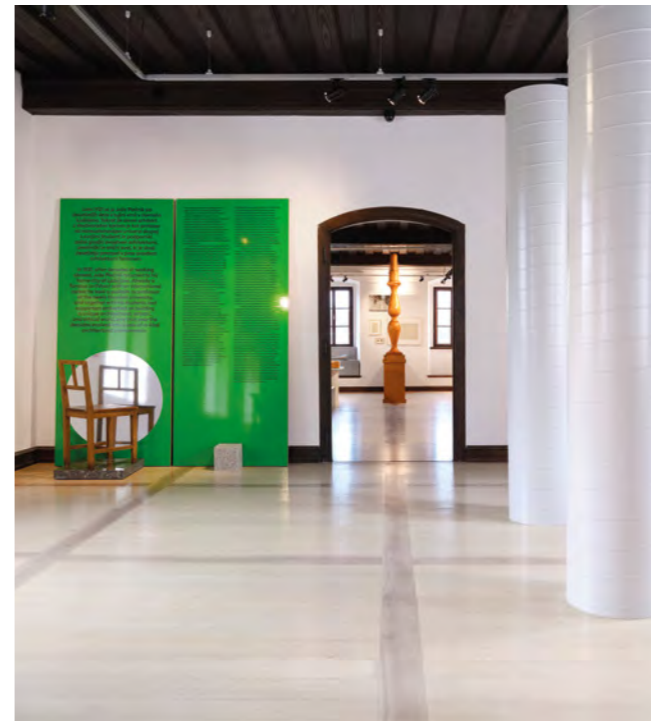
135

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

ARHITEKTURA KRUŠEC ŠPORTNI OBJEKT BRAJDA

odgovorni projektant **prof. mag. Toma Krušec, u.d.i.a.**
soavtorji **prof. mag. Toma Krušec, u.d.i.a., Lena Krušec, u.d.i.a., Jurij Nemeč, u.d.i.a., Vid Kurinčič, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Tolmin, Slovenija / 2021-2022**
velikost območja / objekta **7.500 m² / 1.500 m²**
tip objekta **javna zgradba**
fotograf **Miran Kambič**

Obisk sodobnega muzeja mora biti doživetje, ki nudi mnogo več kot le suhoparno branje in pomnjenje informacij. Postati mora pustolovščina, ki integrira vse čute. Informacije morajo biti skrbno izbrane in predstavljene na vrsto različnih načinov; s foto-grafijami, shemami, tabelami, maketami, z avdio posnetki in možnostjo izvajanja poizkusov. Predvsem je nujna interakcija med obiskovalcem, vsebino in prostorom. Le celostna izkušnja obiska muzeja se bo obiskovalcu dolgoročno vtisnila v spomin. Razstava z odebeljeno steno – šolsko tablo ob šolskem hodniku – in vstavljenim volumnom omogoča stalno preigravanje možnosti doživetja razstave, tako da le ta ostaja zanimiva za otroke, odrasle in strokovno javnost. pot skozi časovna obdobja spremljajo risani junaki – maskote muzeja, ki zgodovino šolstva prikazujejo na otrokom dojemljivejši način. Za odrasle in strokovno javnost pa so predvideni dodatni elementi, skozi katere lahko poglobijo poznavanje določene teme.

136

Razstava skozi obravnavo izbranih arhitektonskih pristopov in tematiziranjem kompleksnega odnosa med učiteljem in študenti reflektira bogato zapuščino Jožeta Plečnika in doslej manj izpostavljene teme. Konceptualno izhodišče za oblikovanje izhaja iz Plečnikovih oblikovalskih pristopov, njegovih intervencij v javni prostor in obstoječe grajeno tkivo, kjer z dodajanjem, odvzemanjem, odpiranjem, zapiranjem, simetrijo, asimetrijo, prožnostjo merila, repetitijo ter skrito simboliko, umetno poveže obstoječe in dodane arhitekturne elemente v novo celoto. Napake in skromnejši materiali, se pri Plečniku kažejo kot priložnost za invencijo in ne kot ovira. Prostor arhitekturnega muzeja je postal polje prostorskih intervencij, v katerem smo z novo vstavljenimi arhitekturami izkoristili prostorske danosti in omejitve grajskega kompleksa ter jih simbolno povezali z vsebino razstave, ki je zasnovana okoli štirih raziskovalnih tem.

137

SVET VMES, D.O.O. STALNA RAZSTAVA SŠM

odgovorni projektant **Jure Hrovat**
soavtorji **Ana Kreč, Ana Križaj**
grafično oblikovanje **Padalci (Irena Gubanc, Teja Jalovec, Mateja Škofič)**
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **300 m² / 300 m²**
tip objekta **javna izobraževalna zgradba, muzej, stalna razstava**
fotograf **Matevž Paternoster**

SVET VMES, D.O.O. UNIVERSUM PLEČNIK, OD DELAVNICE DO MITA

soavtorji oblikovanja razstave **Ana Kreč, Jure Hrovat, Marko Kavčič, Amadej Mravljak**
grafično oblikovanje **AA – Anja Delbello, Aljaž Vesel, Blaž Rojs**
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **500 m² / 500 m²**
tip objekta **javna izobraževalna zgradba, muzej,časna razstava**
fotograf **Klemen Ilovac**

DIMITRIJ COCEJ, U.D.I.A.
TRIGLAV SKLADI

odgovorni projektant **Dimitrij Cocej, u.d.i.a.**
soavtorji **Anna Pastuszko m.i.a., Mina Iskra aa**
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022**
velikost objekta **1300 m²**
tip objekta **notranja oprema**
fotograf **Mihaela O. Majerhold**

Poslovni prostor, ki je deljen na štiri prekate z armirano betonskimi stenami, povezanih preko polkrožnih odprtin se nahaja v drugem nadstropju poslovne stavbe Slovenijales, zgrajene leta 1980, po načrtih arhitekta Milana Miheliča.

Pri zasnovi smo poskušali združiti arhitekturno konstrukcijske omejitve, pričakovanja in zahteve bodočega uporabnika Triglav Skladi d.o.o. Pri oblikovalskih usmeritvah je kakor prioriteta bila fleksibilnost prostora, naravna osvetlitev, zagotovitev ustrezne etažne višine proporcionalne dimenzije prostora, funkcionalna razporeditev, zagotovitev mikro intimne in prostorska akustika. Primarna ideja je bila umestitev večnamenske funkcionalne osi, ki je bila zasnovana kakor prijeten, prostoren in pol formalni prostor, viden že od samega vhoda, ki bo strankam fizično onemogočen pa vendar vizualno dostopen.

138

Notranja oprema hotela april 1550 v stari Ljubljani sledi arhitekturnim elementom historičnega objekta in želji naročnika, da ustvari za svoje goste dom. Zasnova in lahkost izbranih materialov fiksne ter pomične opreme kot so fino brušen bor in tanki kovinski elementi predstavlja kontrast teži grobih opečnih zidov, nepravilnih lokov, globokih naključnih niš in odprtin ter robustnih hrastovih stropov. Izbrana osvetlitev in detajli oblikovanja so podrejeni obstoječi arhitekturi. Fino brušen masivni bor uokvirja okenske in druge odprtine za posedanje ali ustvarja kubuse in vzglavja postelj z odlagalnimi policami ter unikatno oblikovane mize, klopi in pručke. kovinski dematerializirani elementi debeline 3-5 mm so diskretno umeščeni kot regali med loki in garderobna obešala z nizkimi večnamenskimi komodami ter policami v sobah. Naravne tone lanu in reciklirana platna ter izbrane venikularne kose pohištva dopolnjujejo izdelki slovenskih oblikovalcev in umetnikov.

139

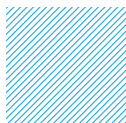

TATJANA KERČMAR, U.D.I.A.
HOTEL APRIL 1550

odgovorni projektant **Tatjana Kerčmar, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Ljubljana, Slovenija / 2022-2023**
velikost območja **480 m²**
tip objekta **javna zgradba, notranja oprema**
fotograf **Ana Skobe**

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

REGIJSKA
NOMINACIJA
2023

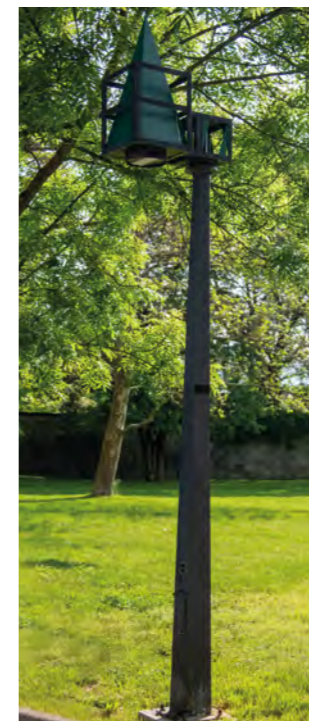
JEREB IN BUDJA ARHITEKTI MOST ZA PEŠCE IN KOLESARJE V IRČI VASI

odgovorni projektant **Blaž Budja, u.d.i.a.**
soavtorji **Blaž Budja, u.d.i.a., Rok Jereb, u.d.i.a., dr. h.c. Marjan Pipenbaher, u.d.i.g., Tomaž Weingerl, u.d.i.g.**
krajinska ureditev **Dr. Dušan Stupar, u.d.i.k.a.**
lokacija / leto izgradnje **Irča vas pri Novem mestu, Slovenija / 2023**
velikost območja / objekta **1.860 m² / razpon 130 m**
tip objekta **urbani prostor**
fotograf **Blaž Budja**

Brv v Irči vasi se izkaže kot primer spoštljive vpetosti arhitekture v naravno okolje. Vitka obešena konstrukcija višine zgolj 42 centimetrov se na razponu 130 metrov vije nad reko in omogoča harmonično vpetost v naravno okolje brez posega v območje obvodnega sveta. Materiali, uporabljeni pri gradnji mostu, so skrbno izbrani tako, da se estetsko in teksturno lepo zlijejo z okolico. Drzna in premišljena zasnovana betonska konstrukcija dopolnjena z jeklom in lesom ustvarja občutek, da most ni zgolj umetniška ali inženirska struktura, temveč postane del narave.

Nova brv s svojo obliko, izbranimi materiali in premišljeno uporabo svetlobe ustvarja ne le trajnostno in funkcionalno celoto, temveč pričara umetniški izraz, ki nadgradi naravno okolje ter obiskovalcem omogoča izkušnjo in spoštovanje lepote reke Krke.

140

Prikazana ulična parkovna in obcestna oprema predstavlja del javne razsvetljave v občini Radovljica. V oblikovnem smislu gre za uniformiran kovinski drog na katerega so nameščene svetilne glave, ki so različne, unikatne in tematsko pogojene.

tematika, ki je vizualizirana se razvija v razponu od lokalnega historičnega izročila preko Vurnikove likovne intelektualne dediščine, pa vse do povsem posvetnih, življenjskih kategorij.

Kot je bilo omenjeno so predstavljene luči del urbane ureditve in plod medsebojnega dela arhitekta in izvajalcev iz tradicionalne kroparske umetno kovaške delavnice UKO. V slovenskem prostoru tovrstno sodelovanje, ki je izvedeno v obliki ustvarjalne delavnice kroparskega kovaškega šmarna, pomeni neko nadvse uspešno refleksijo »Wiener Werkstätte« iz preloma predprejšnjega stoletja.

S tako zastavljenim delom in njegovim rezultatom je trajno obogaten in identitetno obarvan urban prostor ene izmed osrednjih gorenjskih občin.

141

IGNAC PRIMOŽIČ, U.D.I.A. UNIKATNE KOVANE LUČI

odgovorni projektant **Ignac Primožič, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Radovljica, Slovenija / 2018-2022**
velikost območja / objekta **2-4 m²**
tip objekta **urbani prostor (unikatne kovane luči)**
fotograf **Milan Malovrh**

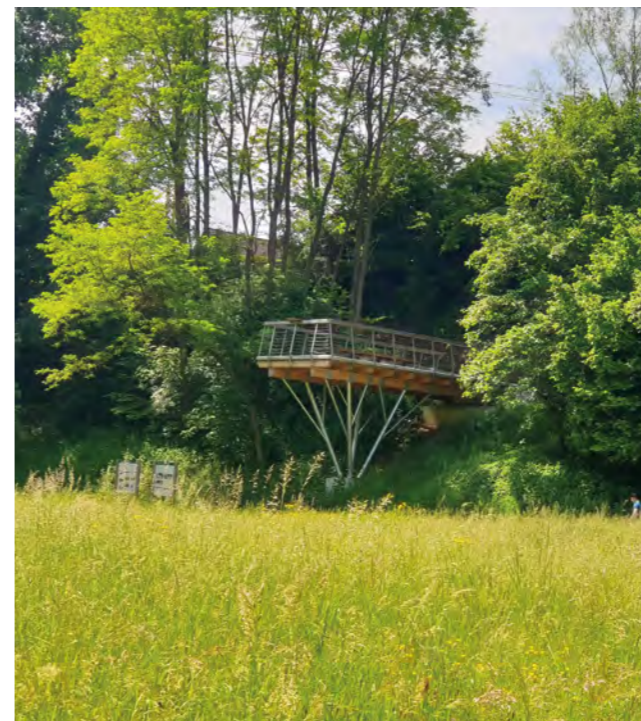

Nov poseg Biroja 3b Arhitekti je naravni vhod postavil na pedestal, skalnato odprtino pa oplemenitil z razkošno barvo in dal vhodu v jamo novo vrednost. Naravni vhod v podzemlje postojnske jame nas vabi v tišino preteklosti, v zgodbo prareke in odkritju novega sveta. Omogoča nam videti in razumeti minevanje zgodovine. Materija, prostor in čas se zlijejo v eno samo prvinsko doživetje« nove lepote». Intervencija je del širšega projekta Ureditve promenade v parku Postojnska jama, ki se izteče pred Jamskih dvorcem. Piazza pred dvorcem se nadaljuje v piazzetto, ki je obenem tudi naravni vhod v jamo. Tema velikega in malega trga, metafora na Piazza in Piazzeto san Marco v Benetkah, preigrava podobnosti in razlike teh dveh prostov. Prvi je formalen, javen in odprt, slednji pa je polformalen, skrit in izdolben v živo skalo. Je hkrati bolj temačen in skrivnosten – je pravhod reke, ki ga je izoblikovala pred milijoni let. Silhueta naravnega vhoda je služila kot izhodišče pri oblikovanju. Paravani v zlati barvi plemenito zaključijo organsko potezo silhuete in spremenijo zaznavnost vstopnega prostora. Izbira materiala, ki je bogat in veličasten, je bila edina možna, saj le ta poudari grobost in mogočnost skalnatega pravhoda. Živ in neobdelan kamen, ki ga je oblikovala narava, tvori močno nasprotje s prestižnim in docela preišljenim zlatim elementom, ki ga je oblikoval človek. A vendar oba elementa stopata z roko v roki, in obiskovalec ve, da vstopa v poseben prostor. Abstrakcijo tu ne gre razumeti kot historičen imperativ, temveč kot diagram možnega. Horizontalna poteza postane edini artefakt znotraj naravnega vhoda. Kontrast med abstrakcijo in kamnito strukturo, kjer tanka zlata linija vodi pot v neskončen paradiž. Z zlatimi paravani je prostor svetlejši in mehkejši, najbolj pa je slikovit ob jutranji zarji in v večernem soju. Zlata je barva uspeha, dosežkov in zmagoslavja, barva bogastva in statusa. Paravani so narejeni iz medeninaste konkavno ukrivljene plošče, ki je tolčena, kot produkt ročne spretnosti. Ob frontalnem pogledu deluje grobo, ob hoji in igri svetlobe pa spominja na brokatno zaveso, ki se dotika tal. Na obiskovalca deluje pomirjajoče in ga navdaja s spoštovanjem do jame in narave. Paravani so različnih širin in višin, ki so med seboj speti z medeninastimi sponkami. Krasi jih izrezan napis v z rekom odkritelja Luke Čeča v različnih jezikih, ki ga je izrekel, ko je leta 1818 odkril Postojnsko jamo: Tu je nov svet – tu je paradiž!

IZR. PROF. LEON BELUŠIČ, U.D.I.A. PARAVANI V NARAVNEM VHODU V POSTOJNSKO JAMO

odgovorni projektant **izr. prof. Leon Belušič, u.d.i.a.**
soavtorji **Jaša Belušič, abs. arh.**
lokacija / leto izgradnje **Postojna, Slovenija / 2021**
velikost območja / objekta **500 m² / 200 m²**
tip objekta **urbana oprema**
fotograf **Leon Belušič, Žiga Intihar**

142

Na robu grajene strukture Škocjana je nekdanja kmetijska površina s slabim dostopom postala pomembna javna odprta površina v samem občinskem središču. Travnik ob Radulji zaznamuje izredna biotska pestrost flore in favne, zato so nove ureditve načrtovane zadržano, prilagojene merilu prostora in estetiki obvodnega prostora, konstrukcije objektov pa so lahke in pretežno iz naravnih materialov. Na novo sta urejena dva dostopa na območje, vsi novi objekti (razgledna ploščad, sprehajalne poti, utrjene površine, počivališča za poučevanje na prostem, dostop do vode, most ter opazovalnica za opazovanje ptic in drugih živali, npr. bobra, v njihovem naravnem življenjskem okolju) pa so umeščeni na preišljene lokacije. Ureditve sledijo načelom sonaravnosti in večnamenskosti: ohranjajo kmetijsko rabo in hkrati omogočajo opazovanje narave, organizirano izobraževanje, raziskovanje in preživljanje prostega časa v naravnem okolju. Tako urejena površina ponuja številna kakovostna doživetja na dosegu roke, kar se odraža tudi v dobrem obisku in veliki priljubljenosti.

143

SUZANA SIMIČ, U.D.I.K.A. UREDITEV ŽELENICE OB RADULJI V ŠKOCJANU

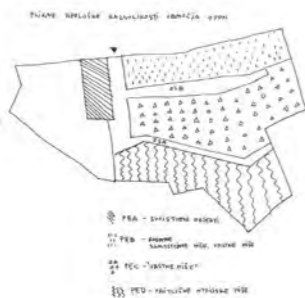
odgovorni projektant **Suzana Simič, u.d.i.k.a.**
soavtorji **Andrej Erjavec, u.d.i.a., (arhitektura), Gregor Gruden, u.d.i.g., mag. Radovan Nikič, u.d.i.g., mag. Robert Kepa, u.d.i.g.**
lokacija / leto izgradnje **Škocjan, Slovenija / 2022**
velikost območja **0,66 HA**
tip objekta **urbani prostor**
fotograf **Suzana Simič, Rok Petančič, Andrej Hudoklin**

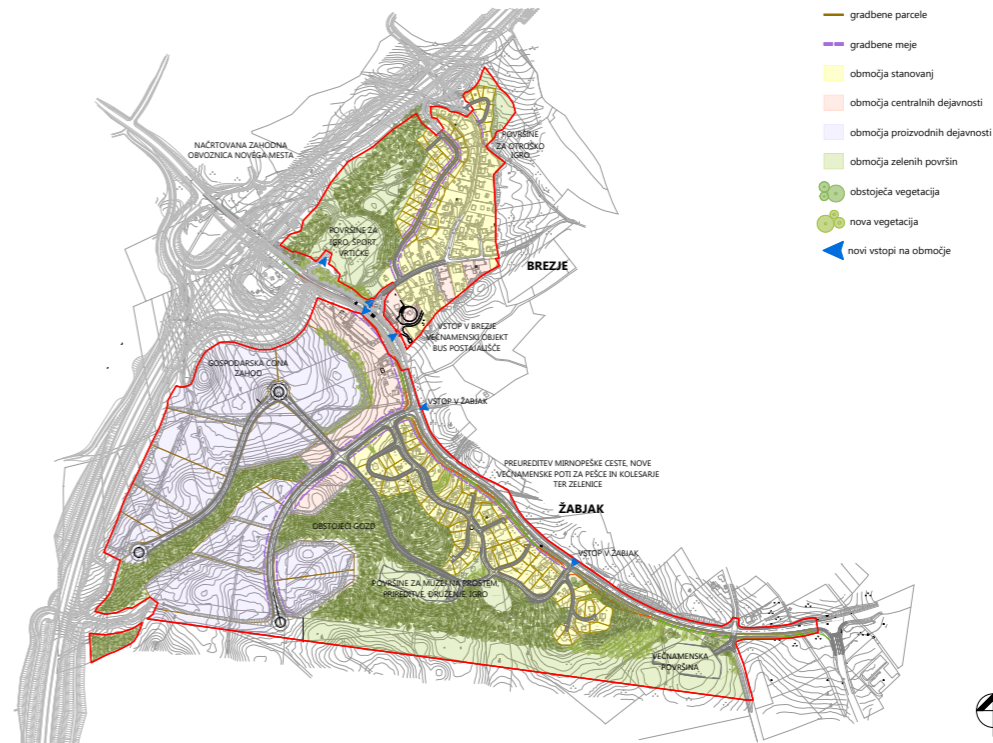

STRIP LAB OPPN ZELENI MARTINJAK

odgovorni projektant **Jure Henigsman, m.i.a.**
soavtorji **Vid De Gleria, u.d.i.a., Jure Henigsman, m.i.a., Žan Ketiš abs. arh., Manca Starman, m.i.a., Saša Štuhec, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Martinjak, Slovenija / 2022**
velikost območja **31.200 m²**
tip objekta **sprejet prostorski načrt**
fotograf **arhiv biroja**

Trajnostno načrtovanje prostora je najpomembnejša naloga, ki jo imamo kot stroka. V sodobnem načrtovanju se Instrument OPPN vse prevečkrat izkorišča za oblikovanje novih naselij z namenom bogatenja posameznikov in ne okolja ter tam živečih skupnosti. Trajnostna in etična odgovornost do oblikovanja prostora bi morala biti osnova za vsak poseg v prostor. Zasnove OPPN Martinjak smo se lotili z zavedanjem, da je prostor, v katerega posegamo, sestavljen iz mnogo obstoječih slojev, ki predstavljajo osnovni okvir delovanja v prostoru ter da s projektom vstopamo v prostor, katerega naravna in kulturna pestrost je izjemnega pomena na nacionalnem nivoju. Ključ za uspešnost projekta je bilo zelo tesno in konstruktivno sodelovanje med nosilci urejanja prostora, občino in zasebnim naročnikom. Zasnova soseske Martinjak predvideva rekonstrukcijo degradiranega industrijskega območja tovarne Brest in njeno spremembo v stanovanjsko rabo. Ključno pri oblikovanju soseske je bilo kako novo približati merilu trškega jedra vasi Martinjak ter nadaljevati krajinske značilnosti Cerkniškega jezera in jih uporabiti v javnem prostoru. Sosesko smo prekrvali z zadostno mrežo javnih poti - kapilar in ambientov, ki bodo omogočali prehodnost in s tem mešanje »prišlekov« in staroselcev. Skozi pestrost smo želeli novo sosesko približati in integrirati z lokalno skupnostjo in preko mreže novih poti povezati z dogajanci okoli cerkve Sv. Vida in gasilskega doma. Pester nabor stavbenih tipologij bo omogočal raznoliko ekonomsko in starostno sestavo nove skupnosti. Pri zasnovi smo uporabili tipologije, ki povzemajo morfološki vzorec kraja in nove tipologije, ki ustvarjajo vez med naravno krajino in grajenim. Trajnost smo naslovili z uporabo lesa kot primarnega konstrukcijskega materiala, ki zmanjšuje ogljični odtis, zasnovo javnih zelenih površin, ki bodo v prvi vrsti delovale kot spodbujevalci biotske pestrosti, preprečevale toplotne otoke, zagotavljale naravno ponikanje vode iz streh in javnih površin.

ZLATI
SVINČNIK
ZAPS
2023

Na zemljišču opuščene vojaške rabe se je razvilo neformalno romsko naselje Žabjak, ki je skupaj z delno urejenim romskim naseljem Brezje preraslo v največje romsko naselje v JV Sloveniji. S ciljem izboljšanja bivalnih pogojev in vzpostavitve fizičnih pogojev za uspešnejšo integracijo prebivalcev je bila načrtovana preureditev S dela (Brezje) in povsem novo ureditev J dela (Žabjak) ter ureditev funkcionalno povezanega romskega naselja Brezje-Žabjek, ob hkrati načrtovani gospodarski coni zahod in večjih urejenih zelenih površinah, namenjenih različnim, javno pomembnim programom. Na podlagi analize stanja in omejitev so bile predlagane variante ureditve varnih prometnih površin, gji ter gradbenih parcel za bivanje in javne programe. V postopku priprave sd opn3 (v podrobnosti oppn) je bila ob aktivnem sodelovanju različnih deležnikov na številnih posvetih izbrana rešitev, ki je temeljila na upoštevanju obstoječih prostorskih struktur in mreže poti ter tako omogočila etapno izvedbo in ob tem dokaj nemoteno bivanje med gradnjo cest in gji. Rešitve so se usklajevale s ključnimi deležniki, med javno razpravo so bile predlagane prostorske ureditve, vključno s prenosom meja gradbenih parcel na teren, predstavljene prebivalcem in z njimi usklajene na terenu. Vključujoča in odprta priprava prostorskega načrta ter prikaz rešitev na terenu sta bila bistvena za zagotovitev sprejemljivosti v lokalnem okolju. Ureditev cest, gji, dela zelenih površin in večnamenske stavbe za izvajanje programov integracije so že izvedeni.

ACER NOVO MESTO D.O.O. UREDITEV ROMSKEGA NASELJA BREZJE-ŽABJAK (SD OPN3 MO NOVO MESTO)

odgovorni projektant **mag. Jelka Hudoklin, u.d.i.k.a.**
soavtorji **mag. Jelka Hudoklin, u.d.i.k.a., Igor Črnugelj, u.d.i.a., mag. Zoran Gajski, u.d.gosp.inž., mag. Radovan Nikič, u.d.i.g., Jernej Radovac, u.d.i.g., mag. Irena Hočevar, u.d.geogr., Tanja Jerin, i.g. in Izidor Jerala, u.d.i.k.a., MO Novo mesto**
lokacija / leto izgradnje **Novo mesto, Slovenija / 2018**
velikost območja **29 HA**
tip objekta **sprejet prostorski načrt**

IVANKA KRALJIĆ, U.D.I.A.
SPEC. ARH. URB.
STROKOVNE PODLAGE ZA OBMOČJE
STANOVANJSKE POZIDAVE
V ŠENTJERNEJU

avtor **Ivanka Kraljić, u.d.i.a., spec. arh. urb.**
 soavtorji **Tadej Bajda, u.d.i.a.**
 lokacija **Šentjernej, Slovenija**
 velikost območja **10 HA**
 tip objekta **strokovna podlaga**

Na območju strokovnih podlag je predvidena stanovanjska pozidava in izdelava treh občinskih podrobnih prostorskih načrtov (v nadaljevanju oppn). Obravnavano zemljišče je na jugovzhodnem delu naselja Šentjernej, ki ni tipično urbano naselje, prerašča pa strukturo podeželskega naselja in je v bližini regionalnega središča Novega mesta. Občina Šentjernej je zavzela stališče, da je pred izdelavo posameznega oppn potrebno za celotno nepozidano območje izdelati strokovne podlage, ki bi podale usmeritve za urejanje celotnega območja s poudarkom na opredelitvi tipologije pozidave, odnosa do obstoječe pozidave ter javnega prostora in prometnega omrežja. Izdelane so bile tri variantne rešitve — na podlagi javne razprave in primerjalne analize je občina šentjernej izbrala varianto c kot najugodnejšo.

Z novimi pristopi smo preko urbanističnih kazalnikov izkazali obstoječe danosti mesta Brežice in tako zastavili izhodišča za načrtan razvoj mesta. Na podane izzive smo odgovorili z drugačno potjo razvoja, kjer bo mesto izkoristilo svoje sedanje zmogljivosti in nadgradilo kvaliteto bivanja. Naše vodilo je bilo napredek mesta brez potrebe po širjenju. Skupaj s prebivalci Brežic smo na posvetovanjih, delavnicah in v načrtovalskih skupinah s sodelovanjem, izmenjavo idej in konstruktivno kritiko pripravili urbanistično zasnovo s ciljem, da Brežice postanejo »Zelena prestolnica Posavja«, »Mesto po meri človeka« in »Mesto kratkih poti«. Vsebine dokumenta naslavlja aktualne spremembe v družbi, pomembno pa je, da smo v procesu uskladili in umestili razvojne potrebe ter dosegli dogovore o smelih ukrepih kot so: zaprtje starega mestnega jedra za motorni promet, večja dostopnost zahodnega zelenega roba prebivalcem, ohranjanje kmetijskih površin za obdelavo in oblikovanju uličnih profilov s poudarkom na javnem prostoru.

LOCUS D.O.O.
URBANISTIČNA ZASNOVA MESTA BREŽICE

odgovorni projektant **Manca Jug, u.d.i.a.**
 soavtorji **Maja Šinigoj, Nina Uršič, Nik Žagar, Luka Jereb, Žiga Smrekar, Ana Mestnik, Tosja Vidmar, Nuša Britovšek, Leon Kobetič, Katja Pongračič (občina Brežice)**
 lokacija / leto izgradnje **Brežice, Slovenija / 2023**
 velikost območja **850 HA**
 tip objekta **strokovna podlaga**

PROJEKTI IZVEN KONKURENCE

Novi 14-oddelčni vrtec Otona Župančiča na Loki v Črnomlju stoji na lokaciji nekdanjega, povsem dotrajanega in že delno porušenega "marlesovega" vrtca. Velika, sredinsko postavljena lipa, namenjena poseku, nam postane glavni motiv arhitekturno krajinske zasnove. Dopolnjuje jo motiv zelene hribine, ki povezuje nadstropje z igriščem - rešitev izrabe delno vkopanega obstoječega zaklonišča. Zasnova objekta izhaja iz nizke, zelo omejene višine investicije - manj kot 4 mio za 14 oddelčni vrtec! Navzven preprost, kompakten in racionalno oblikovan volumen (samo 2058m² neto ogrevanih površin za 14 oddelkov!) Ima vse in še več kot "veliki vrtci": igralnice, telovadnico, upravo, kuhinjo, ločene dostope, povezanost, prehodnost, fleksibilnost prostorov,... Z zamikom in razmikom volumnov, vmesnimi terasami in neobičajno podolgovato zasnovo kuhinje so vsi prostori izjemno svetli in optično večji, kljub globokemu volumnu in dvostranski umestitvi igralnic (s-j).

KONTRA ARHITEKTI D.O.O.
OAZA D.O.O.
VRTEC OB DREVESU

odgovorni projektant **Mojca Gregorski, u.d.i.a., Maja Ivanič, u.d.i.a.**
soavtorji **Mojca Gregorski, u.d.i.a., Maja Ivanič, u.d.i.a.**
sodelavci **Tina Kavčič, m.i.a., Aljaž Tumpej, abs.arh.,**
Žiga Misjak, u.d.i.a. (grafika)
lokacija / leto izgradnje **Črnomelj, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **8547 m² / 2058 m² (s terasami 2.525 m²)**
tip objekta **javna stavba**
fotograf **Miran Kambič**

STUDIO. A+V BISTRO LALU

odgovorni projektant **Anže Koren, u.d.i.a.**
soavtorji **Viktorija Žavbi, u.d.i.a., Robert Prašnikar, u.d.i.a., Petra Dolžan, m.i.a., Manja Berginc, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Celje, Slovenija / 2022**
velikost objekta **130 m²**
tip objekta **javni objekt**
fotograf **Rok Deželak**

Želja naročnika je bila, da uredimo bistro v sodobnem duhu, a s pridihom domačnosti in udobnosti. gradnja poteka v dveh delih. Faza I je bila obnova že prej obstoječega gostinskega lokala. Kasneje se bo temu dodan še sosodbnější del, ki predstavlja fazo II.

Tako bo bistro sestavljen iz dveh popolnoma različnih in ločenih jedilniških ambientov, igre starega in novega sveta. Metaforično jih poimenujmo »hiša« - obstoječi prostor in »skriti vrt« - prostor, ki se bo ponujal v atriju objekta. Želeli smo oblikovati letni vrt, ki je zelen in odprt, a uporaben tudi pozimi. Za obstoječ del smo uporabili stare materiale, ki so reciklirani - les, stari ometi, kovina. Za paviljon bomo prav tako uporabili enake materiale, a na sodobnejši način - les, opeka.

150

Prenovljena stavba omogoča delovne prostore za 34 ljudi, poleg tega so v njej vsi pripadajoči servisni prostori – sejne sobe, arhiv, skladišče, mešalnica za barve, razstavni prostor za predstavitev produktov in srečanja z izvajalci. Na strehi je izvedena predpriprava za namestitvev fotovoltaike. Niše na fasadi so obdelane v različnih izvedbah, ki jih ponuja investitor v svoji dejavnosti. S tem je fasada postala razstavni prostor. Na željo investitorja skladno z njihovimi korporativnimi usmeritvami v zdravo in čim bolj naravno gradnjo smo med drugim odgovorili z umestitvijo drevesa v prostor med stopniščem in ovojem. Pisarne odprtega tipa so povezane z dvovišinskim prostorom. Zaposleni so veliko časa na terenu in ne potrebujejo stalnega delovnega mesta. Zunanje stopnišče je delno razširjeno v tribuno namenjeno občasnem neformalnemu druženju in izobraževanju.

151

STUDIO. A+V REKONSTRUKCIJA IN PRIZIDAVA POSLOVNA STAVBA BAUMIT

odgovorni projektant **Anže Koren, u.d.i.a.**
soavtorji **Viktorija Žavbi, u.d.i.a., Robert Prašnikar, u.d.i.a., Petra Dolžan, m.i.a., Emir Jelkič, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Trzin, Slovenija / 2023**
velikost območja / objekta **1260 m² / 1500 m²**
tip objekta **poslovna stavba**
fotograf **Rok Deželak**

DR. DOMEN ZUPANČIČ, U.D.I.A.
DNEVNI CENTER LOGATEC

odgovorni projektant **dr. Domen Zupančič, u.d.i.a.**
soavtorji **Maša Iša Bračevac, m.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Logatec, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **891,5 m² / 284,9 m²**
tip objekta **Stanovanjske stavbe za druge posebne družbene skupine**
fotograf **mag. Viktor Žigon, u.d.i.a.**

Samostojen objekt z javnim, poljavnim prostorom za dnevno varstvo starejših oseb in z delovnimi prostori za zaposlene ter s servisno tehničnimi prostori. Zasnova in umestitev objekta sledita danostim lokacije in v največji možni meri ohranjata obstoječo vegetacijo na območju.

Parkovna ureditev je zasnovana po načelu krožnih poti, ki nudijo obiskovalcem in stanovalcem DSO Logatec udobno telesno in duhovno dejavnost na odprtih površinah parka dnevnega centra.

Oblikovno je objekt zasnovan kot sestav dveh kubusov, prvi je vrinjen v teren in drugi je nanj prečno postavljen ter previseva nad spodnjim. Fasadne ravnine so minimalno lomljene. Previsni del nad vhodnim delom poudarja vstop v objekt in ga ščiti pred vremenskimi vplivi ter nudi zavetje.

152

Izhodišče prenove je bila želja, da so bivalni prostori svetli, prostorni in medsebojno povezani. Z odstranitvijo stropa nad osrednjim bivalnim prostorom je le-ta postal dvoetažen z galerijo, ki volumensko razgiba prostor, oblikuje se dodaten bivalni prostor. Z novim balkonom se bivanje na mansardi razširi tudi v zunanost.

Naročnik in njegova družina se ukvarjajo z lesom, ded je bil mizar, oče izdeluje preprosto leseno pohištvo, naročnik rezbari. VelikofORMATNI hrastov parket in masivno leseno hrastovo stopnišče na galerijo povezujeta vse bivalne prostore, pohištvo pa je zasnovano kot preplet lesenih elementov in elementov iz barvanega mediapana.

Opečne elemente / pečnice v kuhinji je izdelal naročnikov ded in se idejno navezujejo na element ognja in ognjišča kot središča doma.

153

DAMJANA ZAVIRŠEK HUDNIK, U.D.I.A.
SANDRA BANFI ŠKRBEČ, U.D.I.A.
PRENOVA MANSARDE

odgovorni projektant **Damjana Zaviršek Hudnik, u.d.i.a.**
soavtorji **Sandra Banfi Škrbec, u.d.i.a.**
lokacija / leto izgradnje **Mengeš, Slovenija / 2022**
velikost območja / objekta **150 m²**
tip objekta **stanovanjska stavba**
fotograf **Ana Skobe**

New Times , Jernej Prijon, President of Slovenian Chamber of Architecture and Spatial Planning (ZAPS)	6
Fighting for Public Space , Mika Cimolini, editor	7
<hr/>	
ARCHITECTS' DAY 2023: ENIGMA RAVNIKAR – ON THE FUTURE OF SLOVENIAN ARCHITECTURE	
Event program	12
Enigma Ravnika – On the Future of Slovenian Architecture, Aleš Vodopivec	17
Degrowth of Edvard Ravnikar's Plans , Miloš Kosec	23
Ravnika's Attempt at the Reform of the Architecture Study – the B Course , Majda Kregar	29
In search of Ravnikar's Design Theory , Barbara Predan	35
Ravnika's Nova Gorica? , Vinko Torkar	39
<hr/>	
PRIZNANJA ZAPS 2023	
Honorary member of ZAPS	45
Platinum Pencil	49
Patina Pencil	57
Golden Pencil	63
in spatial planning	65
for outstanding realization	66
regional nomination	79
Platinum Committee	85
Golden Committee	
for outstanding realization and Patina Pencil	89
for Patina Pencil	93
in spatial planning	94

SLOVENIAN ARCHITECTURE AND SPATIAL PLANNING 2023	
Residential building	100
Apartment building	108
Commercial building	115
Public building	118
Interior design	138
Urban area	140
Adopted spatial plan	144
Studies, expert groundwork and research	146
Projects not in the running for the Golden Pencil Award	149
<hr/>	
ENGLISH LANGUAGE	154

NEW TIMES JERNEJ PRIJON

president of Slovenian Chamber of Architecture
and Spatial Planning (ZAPS)

Architecture is an old profession and its long history goes to show not only how flexible it is, but also that we have a lot of past to learn from.

The world around us is changing faster than we have expected, and certainly faster than we can absorb. It is tempting to surrender to the mirage that the world and society are not as different as they were only a few decades ago and that perhaps our practice does not need big changes after all, but climate change reminds us that the way we are currently dealing with spatial development dilemmas will only take us so far and requires urgent and decisive action for adaptation. Here is where the plot thickens. At the time when spatial dilemmas require proactive action, spatial planning has been reduced from what was once a visionary practice to what is now a pragmatic adaptation to individual initiatives in space.

It is not the first time that we have found ourselves in a situation where society realized it needed a turnaround in the way space is used. It was therefore most appropriate and relevant to dedicate this year's Architects' Day to architect Ravnikar and hold the central event in Nova Gorica, the city he shaped to his urban vision. It communicates a message of the time when society was interested in its future, aware that all questions about spatial planning and architecture were in fact social – political, sociological, economic or environmental questions – and had to be addressed as such. After World War II society was ready to ask radical questions and engage top experts to resolve them. We do not seem to have much choice but to follow those examples.

We are not looking back to Prof. Ravnikar and post-war architects and urban planners to make use of their solutions. They tackled dilemmas of a different time. What inspires us is their ability to envision the world, one which is different from the world in which we are living and whose limitations are becoming increasingly clear to us.

If Prof. Ravnikar were to see our reality in 2023, he would be deeply disappointed. Whatever happened to the modernist spatial development project that was to provide access to health services, social security, quality lighting and clean air through key urban functions (housing, work and recreation)? It would be quite a predicament, trying to find an answer. We might feel compelled to explain that the spatial development theory has changed. But how? What have we declared as our development parameters and do we have any other priorities? What is it that we aspire to achieve? Is it higher GDP or gradual shift to sustainable degrowth? If public transport is the future of mobility, why do we need wider highways? If we are pursuing decentralization, why do we all want a flat in the centre of Ljubljana? How will we cover the social costs of increasing dispersion? What have been our key achievements in spatial development in the last decades? Perhaps we would bring up the motorway network, hoping that as an urban planner from the second half of the 20th century he would see it as progress. But then we would have to explain why two of four lanes are occupied by long compositions of heavy goods vehicles and justify the benefits of transportation where every package requires its own vehicle and driver as opposed to trains, where these functions are ... optimized. We could try offering the information on the vibrant scene of heterogeneous initiatives from all kinds of associations and NGOs, but it would hardly fascinate the planner who designed a medium-sized city from scratch.

Space use issues are obvious and to address them we will have to regain the skill to imagine a different future. Merely intensifying the efforts we are making now will not solve our problems. Interesting initiatives that have been emerging at all levels are not necessarily a solution, but may still offer at least a peek into a new time, when we will know and dare to ask radical questions and imagine a very different social agreement on the use of space. It is the only choice we have – but we have been here before.

FIGHTING FOR PUBLIC SPACE MIKA CIMOLINI

editor

Edvard Ravnikar's architectural design practice, the theme of this year's Architects' Day, has much to do with the public space issue. The projects that he realized in Ljubljana, Nova Gorica, Kranj, Celje and other Slovenian towns and cities tell stories of social processes that took place in the country, from national liberation to civil society protests. They played a role in urbanization and in the industrialization-driven post-war social progress, but most importantly, they continue to open up questions that never lose relevance as they keep coming up through the fight for public space. The fight that has become a constant in the face of gentrification and privatization.

If by definition a public space is a place that is open and accessible to all, it has, on the other hand, also become something of a touchstone for critical theory in relation to philosophy, urban geography, visual art, cultural studies, social studies and urban design.¹ Public spaces have often been valued as democratic venues of congregation and political participation, where any social group could express their point of view. Perhaps this is where one should ask how Ravnikar's architecture could shape public space design in the future.

Historically, public space in Western culture was limited to village and town centers, plazas and church squares, as a rule around a central monument that informed the program of the space. Although they originally emerged as marketplaces,² they acted as the "commons" of the people, spaces of free flow, as a political, social and cultural arena. Jürgen Habermas related the concept of the public sphere with the development of democracy. "We call events and occasions 'public' when they are open to all, in contrast to closed or exclusive affairs. This 'public sphere' is a realm of our social life in which something approaching public opinion can be formed. Access is guaranteed to all citizens."³

Republic Square in Ljubljana, formerly Revolution Square, neither evolved from a medieval square, nor

was it originally marked by a monument. It was built on ancient remains, on the site where the northern walls of Roman Emona had once stood, not far from several ancient Roman buildings and the remains of an early Christian center. Later, the Counts of Turjak created a large, Baroque-style garden there, which in the 18th century became a part of the Ursuline monastery and allowed the nuns to be self-sufficient. Between the world wars, the city authorities turned the margins of the garden into a residential area. The resentment over the fact that the garden itself was also built up after World War II, together with added ideological and political symbols, still lingers. But it is the events of the last 30 years and more that resonate the most. The history of the square evokes the social and political changes that have swept across the country in the last three decades. And while democracy and public space do not entirely coincide, it is the potential of their intersection that carries political weight.

The more than two decades-long construction of the square began in 1963 with a parking garage. Two years later, the building of what is now Jože Plečnik Grammar School received an annex, and in 1971 the Maximarket department store and the bank tower with the extension and platform were completed. The connection to the Ursuline church was built in 1975, the same year when the monument to the revolution was erected. Next came the second tower with an extension. The construction of Cankarjev Dom cultural and congress centre began in 1979 and was completed in 1982. The monument to Kardelj was erected the same year. Ravnikar's collaborators in the project were Anton Bitenc, Miloš Bonča, Jože Koželj, Anton Pibernik, Franc Rihtar, Vladislav Sedej, and many others. In 2005 the square changed owners and became private. Following the court order that stated it was the roof of a parking garage the square became the property of the garage owner, a Switzerland-based company. With an agreement signed in 2011, the ownership of the square was transferred back to the City of Ljubljana. Having served as a car park the square was renovated in 2014 and has since served for pedestrians only. Thus the central city square for municipal and state-level events was finally established. The paving followed Ravnikar's

original designs with with Pohorje tonalite blocks and panels forming strips of different widths in lines running east-west,⁴ mimicking the orientation of Ursuline nuns' garden beds.

A walk across Republic Square (former Revolution Square) brings back memories of events that have left an indelible mark on this space. Or was it the space that has left its mark on the events? It was here that President Milan Kučan declared Slovenia's independence on 26 June 1991. The first raising of the new national flag took place here, establishing the square as the symbol of the Slovenian state and its independence. Other images also come to mind, those of protests of different civil society movements, truth rallies, assemblies for the republic, and confrontations that come with democratic tensions.

Recent protests that took place during the pandemic reaffirmed the “right to the city” concept as protesters demanded the freedom of movement, fighting against the restrictions that banned them from using public space. The right to the city concept was first articulated by French philosopher Henri Lefebvre in his 1968 book *Le droit à la ville*, in which he argued that urban space should not be controlled solely by market forces, such as commodification and capitalism, but should be shaped and governed by the citizens who inhabit it. Urban spaces are meant to be inclusive, democratic and accessible to all citizens.⁵

Revolution Square is enclosed on one side by the parliament building as the political symbol and the Maximarket department store, bank tower and business tower as the symbols of consumerism and capitalism, and on the other side by Cankarjev Dom cultural and congress center, the symbol of increasingly “state-led” culture. Monuments constitute a special layer of the square. The largest is the monument to the revolution, the work of sculptor Drago Tršar and architect Vladimir Braco Mušič. Erected in 1975, the bronze public sculpture still ranks among the largest in the country. The site design was the work of architect Edo Ravnikar. In 1981, the monument to Edvard Kardelj was erected nearby, the work of Drago Tršar and architect Fedja Košir. In 1982, the monument to Ivan Cankar was unveiled in front of Cankarjev Dom to the design of Slavko Tihec.

Not far stands Matjaž Počivavšek's sculpture, marking the entrance to the bank. On Milan Kučan's initiative we are soon to see another monument erected there – a monument to independence. The question is, however, whether society today still needs physical symbols for its manifestations, or have they outlived their purpose? We have the legitimate right to ask what the monument to independence will depict. Which image will bring the divided nation together?

As our cities are becoming increasingly (socially, economically, culturally, ethnically) segregated, the opportunities for public interaction are diminishing and social media have taken over the role of certain public space functions. John Chase noted: “The importance of voluntary and compulsory participation in civic life has been usurped by the awareness of the arbitrariness of assigned cultural meanings and by the increasingly important role that the consumption of goods and services plays in the formation of individual identity.”⁶ Privately owned buildings and spaces that we see from pavements and thoroughfares are increasingly shaping our visual landscape through outdoor advertising, café tables and chairs, enclosures and other physical interventions. Public places turning private through concessions or leases is in fact privatization of public space, a frequent by-product of urban renewal. Modern society has withdrawn from public life that used to physically shape urban centers. Political and social needs can be satisfied from home, through online opinion forums. Michael Sorkin's declaration of “the end of public space”⁷ reflects the same sentiment. The other side of the coin would be that regardless of its form, physical or virtual, public space is always inherently exclusionary and contradictory. The concepts of public space, democracy and citizenship must be redefined by users through lived experience. “The realization of urban society calls for a planning oriented towards social needs... It necessitates a science of the city (of relations and correlations in urban life). Although necessary, these conditions are not sufficient. A social and political force capable of putting these means into oeuvres is equally indispensable.”⁸

This is why public spaces undergo constant change – they are battlegrounds of various interests,

arenas where conflicts take place. Their users react by constantly restructuring the physical space. The historic ideal of a fixed public space around a monument is no longer viable for the diverse contemporary social palette, for there is no physical space that can represent a completely inclusive “space of democracy”. Is the same true for symbols?

- https://en.wikipedia.org/wiki/Public_space.
- “When industrialization begins, and capitalism in competition with a specifically industrial bourgeoisie is born, the city is already a powerful reality.” Henri Lefebvre; *Le droit à la ville*, 1968 (English translation as *The Right to the City*, 1996), https://theanarchistlibrary.org/library/henri-lefebvre-right-to-the-city.
- Habermas, Jürgen (1989), “The Public Sphere”, in Stephen E. Bronner, Douglas Kellner (eds.), *Critical Theory and Society: A Reader*, New York: Routledge, pp. 136–142.
- The City of Ljubljana, overview of all projects.
- Henri Lefebvre: *The Right to the City (Le droit à la ville*, 1968).
- John Chase, “The Garret, the Boardroom, and the Amusement Park” *JAE* 47/2 (November 1993).
- Michael Sorkin (ed.): *Variations on a Theme Park: The New American City and the End of Public Space* (New York: Hill and Wang, 1992).
- Henri Lefebvre: *The Right to the City (Le droit à la ville*, 1968).

ARCHITECTS’ DAY 2023

ARCHITECTS’ DAY 2023

ARCHITECTS’ DAY 2023 ENIGMA RAVNIKAR – ON THE FUTURE OF SLOVENIAN ARCHITECTURE

Friday, 6 October 2023,

Trg Edvarda Kardelja 1, Nova Gorica

The Architects’ Day is the central event of the Chamber of Architecture and Spatial Planning of Slovenia. This year it is dedicated to Edvard Ravnikar's architecture and his legacy, and will take place in Nova

Gorica, the city at the border with Italy that was built to Ravnikar's design concept. After World War II Ravnikar was one of the actors in the Slovenian architecture scene that took the social lead in post-war reconstruction. His architecture is a unique synthesis of references that builds its visual innovation through diverse references spanning Plečnik's classicism, Le Corbusier's modernism and vernacular architecture as well as models from the Antiquity and beyond. But Ravnikar also ventured beyond architecture and urbanism to the field of design, as he recognized in the design of objects that surround us the means with which one could cultivate the world.

This year's Architects’ Day will begin with a walk through the center of Nova Gorica, the city whose urban structure was conceived by Edvard Ravnikar. We will look at the features of his design that still come through in public space today and visit the city's first neighbourhood, the so-called Russian blocks, also designed by Ravnikar. On our way through the city we will learn more about the genesis of the city centre and its business quarter, which at the time of its construction was the first commercial center of the former country. We will meet with the authors of the renovation of the city center project who will tell us more about the overhaul of the city's central space. The tour will continue with a visit to Villa Rafut, where we will see its fascinating park and learn more about its renovation from the authors of the park renovation project. The last stop on our walk will be the Nova Gorica train station (former Gorizia North station), the spot where the urban fabrics of Nova Gorica and Gorizia come together the closest – the perfect place to find out more about the development objectives that the city has set for this area in the framework of the European Capital of Culture project GO! 2025 Nova Gorica – Gorizia, and learn about the urban planning challenges in two countries.

Curated by Prof. Aleš Vodopivec, the symposium will be dedicated to the role and significance of Ravnikar's creativity for Slovenian architecture and its future. His work and its relevance for the present will be discussed by Miloš Kosec, Majda Kregar, Barbara Predan and Aleš Vodopivec as well as the guests at the round table on Nova Gorica, with Vinko Torkar's opening theses kicking off the discussion.

The Architects’ Day evening will begin with a video performance *Dissonant Synthesis*, which the internationally acclaimed artist Sz. Berlin developed during his R.o.R. residency in Šempas. For the performance, he explored the architectural space of Nova Gorica and Gorizia, mapped interesting buildings, and converted images to sound using an application. The Architects’ Day cultural program was a collaboration with Zavod BridA and is a part of R.o.R. festival of contemporary and intermedia art practices.

The program will continue with the awards ceremony, where the Chamber will confer the most prestigious professional awards (presented since 2005) on architects, spatial planners and landscape architects. The temporary exhibition *Slovenian Architecture and Spatial Planning 2023* will present architectural projects realized in the previous year.

The Ministry of Culture has recognized the Architects’ Day as a Ravnikar Year event that marks the 30th anniversary of the architect's death.

PROGRAM ARCHITECTS’ DAY 2023

10:30 Guided tour of Nova Gorica

The itinerary was prepared in collaboration with the Municipality of Nova Gorica and Architects Society of Primorska. The tour will be led by architects Aleksandra Torbica and Mitja Pekeč (MONG), Simon Kerševan (Architects’ Society of Primorska) and art history professor Alenka Di Battista (Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia).

Tour highlights:

- The central part of Nova Gorica (urban design, the municipal palace)
- Russian blocks
- The Complete Renovation of the City Center – Commercial Center of Nova Gorica project (Rusjan Square, Trgovska Ulica Street and Bevk Square) – authors: Domen Mozetič, Simon Kerševan, Grega Klemenčič, Vladimir Filipič, Polona Filipič, Peter Šenk, Marko Pretnar and

² Edvard RAVNIKAR, Sedem naglavnih grehov naše arhitekture, Sodobnost 10, 1963, p. 924.

³ Edvard RAVNIKAR and France IVANŠEK, Post-War Architecture in Yugoslavia, Architects’ Year Book, London 1955, vol. 6, p. 122.

⁴ Ibid.

⁵ Edvard RAVNIKAR, Ob razstavi arhitekture FLRJ v Moderni galeriji, Novi svet, Ljubljana, 1949, no. 6, p. 608.

⁶ Paul RICOEUR, Universal Civilization and National Cultures, in Kenneth FRAMPTON, Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance, https://modernindenver.com/wp-content/uploads/2015/08/Frampton.pdf (accessed on 28/8/2023)

⁷ Alex TZONIS in Lilliane LEFAIVRE, The Grid and the Pathway, in Kenneth FRAMPTON, Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance, https://modernindenver.com/wp-content/uploads/2015/08/Frampton.pdf (accessed on 28/8/2023)

DEGROWTH OF EDVARD RAVNIKAR’S PLANS MILOŠ KOSEC

in the early 1960s, Edvard Ravnikar was on the roll. He completed the National Bank buildings in Celje and Kranj as well as the palace of the Municipal People’s Committee in Kranj. In an original synthesis of the author’s modernism and reinterpretation of tradition from the detail to the urban siting, these realizations were a forecast of a truly grassroots modernism of the Ljubljana School of Architecture which no longer needed the dogmas of the International Style to rely on as it had found its own ground. The buildings of Ljudska pravica printworks and offices, the Faculty of Civil Engineering, and residential towers in Ljubljana, which he had designed not long before, were nearing completion. This string of successes culminated with his winning proposal for the competition for the design of the Revolution Square in the center of Ljubljana, which marked a shift in scale and presaged a move to the regional and global levels.

The rest of the 1960s were less fortunate for Ravnikar and his associates. The string of successes broke and what followed were years of trials and tribulations, oscillations between increasingly bold

concepts and unmet expectations. A series of notable award winning submissions for national and international competitions never evolved beyond the planning stage. In 1961, Ravnikar’s colleagues at the Faculty of Architecture crushed his plans for a radical reform of architectural education, the B Course. In 1964, in the wake of the economic crisis, the works on the prestigious Revolution Square came to a standstill, and there were no guarantees that Ravnikar’s once in a lifetime opportunity for modernization and metropolization of the republic’s capital would not end up as an unfinished torso. In the midst of turbulence of delays and frustrations, two major projects came up side by side, at almost the same time – proposals for the international competitions for the reconstruction of Skopje city center after the 1963 earthquake (1964) and for the regulation of the artificial island of Tronchetto in Venice (1964). According to Ravnikar’s long-time collaborator Majda Kregar, the international competition for the design of Skopje city center, which was coordinated by the United Nations and won by Japanese star architect, structuralist Kenzo Tange, was the biggest disappointment in Ravnikar’s life, whereas his successful submission for the Venice competition, where his team with Edo Ravnikar Jr. and Majda Kregar won one of the five equal first prizes, was the biggest success of his career and the one that received the most international acclaim. Nevertheless, both projects ultimately ended as unrealized plans, sketches, notes and papers in various publications. Skopje reconstruction began (but was never finalized) with a compromise, a plan devised by both the Japanese and Zagreb team of architects. Similarly, after the more promising first years of efforts to synthesize the first-prize winning projects into a single solution, Ravnikar’s plan for Tronchetto also turned futile due to political changes in Venice in 1967. Yet, Ravnikar’s plans for Skopje and Tronchetto, especially when read together, still stand out as milestones in Ravnikar’s oeuvre, and in my opinion also as key documents of alternative modernism of the 1950s and 1960s that critiqued the dogmatic high modernism and thus established the possibility of a different, progressive future. Skopje and Tronchetto projects have thus become another two of many unrealized architectural and urban design ideas

that have been deposited through history and remain a vital part of spatial planning and social considerations precisely because they were radical and unrealized.

After the earthquake destroyed two thirds of its urban fabric, Skopje appeared at first sight as a tabula rasa, the ideal ground for what every architect has dreamed of and dismayed at since the Renaissance: a new city. Kenzo Tange and his team’s proposal was a relatively simple urban design scheme that consisted of several densely arranged megastructures and a traffic infrastructure, and carried with it a whiff of a new beginning. Its insistence on grade-separated traffic infrastructure was a direct opposite of Ravnikar’s plan, which envisaged a new modernist city as an organic continuation and upgrade of the traditional urban qualities of Skopje, then still Ottoman in its core; in his blending of roads and walkways, however, Ravnikar turned to the archetype of a picturesque European city: Venice. A series of sketches that explicitly relate centuries-old Venetian sceneries with new modernist elements of Ravnikar’s Skopje conjure up a vision of a picturesque modernist city that offers a multitude of experiences for pedestrians.

Densification and modernization in Ravnikar’s plan for Skopje, on the other hand, informed the low-rise megastructures that he envisaged for the new Tronchetto complex. To this day, Venice remains the archetype of an ancient, iconic, picturesque traditional city that has grown to its natural borders, those of the lagoon, under the weight of its organic growth and diminished economic and political sway. And yet, it is Tronchetto, not Skopje, that is the true tabula rasa – a new artificial island reclaimed from the sea. The international competition for Tronchetto was the opportunity to snatch the regulation of the new Venice district from the hands of private investors and regulate it so as to revitalize the millennial city.

Ravnikar transformed the original idea of Tronchetto as Venice’s transportation hub into a phased solution that is still fascinating today, and which paved the way towards two concepts in architectural practice that were not yet around in the 1960s. The two concepts, intensely explored in the 21st century, are adaptive reuse (how to populate, sustainably and

in accord with new needs, the already built world by adapting and renewing existing buildings) and degrowth (how to slow down or even dismantle the 20th-century framework that measured progress exclusively in terms of exponential growth in economic and other quantitative indicators, and thus set the stage for more sustainable, qualitative development). Ravnikar built new, modernist Venice not only by adding, but also by subtracting: based on an analysis that accurately concluded that road and railway embankments leading to the lagoon city contributed to the deterioration of Venice because they spurred increasingly perverted touristification and drove local residents to the mainland, he envisaged a pragmatic and gradual, but uncompromising removal of both embankments and establishment of hovercraft lines between the mainland and Venice, restoring its position of a city on water. The expansive adaptable megastructures in his design served more than just to lay the ground for a realistic and pragmatic traffic infrastructure that could gradually be removed from the lagoon; the megastructures themselves also constitute the framework for the final, ideal state: low and dense city sunken in greenery, accommodating new residents and new cultural and educational institutions that would facilitate sustainable revitalization of Venice and its revival. The design of structures for the Tronchetto project already considered the possibility of its own future transformation. Ravnikar’s Tronchetto project demonstrated that modernism could build new Venice not by imitating the old, but with radical restitution and revitalization of basic living conditions of the traditional city.

Ravnikar’s projects resolved the crisis of modernism, which was already taking shape in the 1960s, in a very modernist manner – with uncompromising analysis and consistent adjustments that corrected the modernist project where it had stumbled the most: traffic infrastructure, public space for pedestrians, heritage, and environmental impact. Unlike the postmodernist critique of modernism, which by rereading tradition from a different angle and, even more importantly, under the influence of the global rise of the neoliberal economic doctrine, in many ways continued, and even accelerated social and environmental disintegration, Ravnikar’s

plans, combined with other alternative modernisms of the 1950s and 1960s, are the key pieces of evidence that show how already in the second half of the 20th century there were ways in which cities could be revitalized in line with contemporary calls for sustainable and solidary society. There is nothing regressive about Ravnikar’s “degrowth”: it neither implies a return to tradition, nor does it give up on the modernist project. The conceptual affinity of both plans is based on the modernist architect’s ability to understand the palette of possibilities of his practice also through the capacity to deter development away from demolishing existing and toward translating traditional qualities through new material and social needs; and in the first place on including the dismantling of pernicious past decisions and infrastructural conditions into the palette of his capabilities.

The fate that befell Skopje and Venice after both competitions is key to understanding why the non-realization of both urban designs was not tragic for Ravnikar alone, but for both cities as well. After ambitious, but never completed project for the reconstruction of Skopje, the city hit bottom with the “Skopje 2014” project, which in a burst of totalitarian horror vacui dressed up the realized modernist buildings into a vulgar, plastered copy of neoclassicist palaces and populated open spaces with gilded statues of Alexander the Great and other mythical figures. At the same time, Venice came to feel the foreseeable outcome of total, tourist-driven commodification of space and eviction of local residents. Increasingly severe, flooding in Venice has become a telling allegory of global impotence in combating growing climate crisis. Ravnikar’s 1964 plans thus remain an important point of reference that offers alternatives for both cities and proposes the ways in which two, at first sight completely different urban contexts, mutually inform one another. The horizon for which Ravnikar was reaching with his urban designs in the 1960s is the reality of today – the unresolved relationship between tradition and development, regulation of partial speculative schemes, and in the first place environmental and social impact of reckless spatial interventions. Instead, today, the cities of Skopje and

Venice share the same fate at the end of the neoliberal cul-de-sac. Which is yet another reason why Ravnikar’s urban planning is not only a matter of architectural history, but a constituent part of studies into the subject of resolving development challenges that are substantially more critical today.

RAVNIKAR’S ATTEMPT AT THE REFORM OF ARCHITECTURAL EDUCATION – THE B COURSE MAJDA KREGAR

Opportunity lost

It is common knowledge that Ravnikar was an important link in the education of architects and a teacher with exceptional theoretical and practical expertise. His experiment with the architecture education reform, the B Course, is equally well known. As one of the B Course students I feel compelled to shed more light on the process and the meaning of this dramatic experiment. Professor’s assistant Majda Dobravec gave a reliable account of the chronology of events associated with the B Course, its aims and formal status in Ivanšek’s book Hommage à Edvard Ravnikar, 1907–1993. As professor’s right hand in the project she was also the most engaged in his attempt at the reform and understood what it was trying to achieve.

In the course of a year and a half, the B Course irreversibly shook up the dusty rigid atmosphere at the Faculty of Architecture, Civil Engineering and Geodesy (FAGG), and made a strong impact in practice. My aim is to explain why despite all efforts the reform failed, and to shed some light on the lesser known facts about this exciting period of study at Graben that contributed to its falling.

A look at the social background of the time

Ravnikar advocated for the reform of architectural education whenever he could. Already before the war, Vurnik invited him to the university and delegated him to the group that was to prepare and implement the reform. After the war, when Vurnik left, Ravnikar tried to continue the reform project as associate professor. In 1946/47, he published the first

catalog of the architecture department, in 1948 he introduced weekly consultations on the role of industrial design, and in 1953 he organized an extra-curricular class at his home, which was modelled on the Bauhaus School and attended by his early students (M. Šlajmer, B. Mušič, B. Tancig, B. Gaberščik, F. Ivanšek, M. Jernejc, M. Lapajne, and others).

When at the end of the 1950s the federal executive council gave the political initiative for the university education reform, it was proposed to Ljubljana University by the education committee of the Executive Council of the People's Republic of Slovenia. The proposal came when Ravnikar took over as head of department, the position he had been denied until then. From this position he had, despite opposition from most of his colleagues at the department, an opportunity to begin to realize his concept of the reformed study, something he had already been doing as a teacher.

In Ravnikar's view, the reform called for an (logical) about-turn in the ossified attitude of both academics and practitioners towards the discipline, but his intervention was very different from how the officials at the executive council had imagined the change. As early as in 1950 Ravnikar published a widely influential article *Arhitekturi dajmo boljše pogoje* [Let's give architecture better conditions] in the newspaper *Ljudska pravica*. This was the final straw (following previous interventions to this end) that put him in disfavor with Ivan Maček, who was then the minister of construction. With his absolute influence on the university Maček was also the one who in fact had the final say on the study of architecture, which he saw as a branch of civil engineering. His like-minded advisors, especially construction technicians as well as several engineers and architects, warned him about the new B Course and how it could threaten his priorities in this economically important segment. Only a year and a half later, when he had instrumentalized the party organization at the faculty, he therefore had the B Course removed from the curriculum.

The fact that the faculty administration made sure the B Course never received any financial support also goes to show how much opposition the course had among faculty administration. (Ravnikar would pay guest lecturer Rudolf from his own salary and handed

Rudolf his fee in an envelope.) If we are to understand how Ravnikar's efforts for the reform of architectural education foundered, we therefore have to take into account his conflict with the exponents of the regime. In addition to ostracism, they spread rumors that Ravnikar's problem was his inability to see through what he had started, when in fact most of his projects failed because they were caught up as victim in a political power play.

On the reform program

Ravnikar understood the multiple layers of an architect's practice and its technological, design, artistic, and even philosophical challenges. He was aware that the existing study program that consisted in tedious lectures in technical subjects that dominated the first two, the most defining years in the development of students' creativity, was counterproductive. In his seminar, he wanted to spark students' interest in art, science, technology and philosophy at the very beginning, in order to discover talent, provoke curiosity, and thus educate all-round architects.

Some of his best students were highly motivated to work as assistants in his seminar: Majda Dobravec, Svetozar Križaj, Braco Mušič, Grega Košak. He introduced "free chair" with guest lecturers: art historian Branko Rudolf, Jože Brumen, Valentin Scagnetti, France and Marta Ivanšek – all of them intellectuals with a breadth and depth of expertise. Every week a new lecturer started a new theme – composition, technology of materials, art, culture and history.

Perhaps the most memorable were Branko Rudolf's lectures on cultural history. They were like an intensive course in general education meant to broaden our horizons; they were full of erudition and documented with examples that he showed on slides, and integrated different aspects of creativity into a coherent whole.

The program included free-hand and technical drawing, and the importance of rules and colors in composition. At the end of the second year, the professor together with France and Marta Ivanšek organized the Color and Form course and engaged Swedish experts for the lectures, which led to a shift in design, in particular textile.

The reformed study was to continue with some other courses of professional-scientific nature, including the basics of logic and philosophy of mathematics. The draft program was waiting for approval of the B Course status, which would determine the working conditions and resources. The program was to define the purpose of the mathematical-geometric pattern in architecture and introduce students to philosopher Popper and art historian Gombrich. Already in his first-year lectures on painting and architecture, Ravnikar outlined processes in architecture that were analogous to these philosophies.

The reform idea took into account the intellectual legacy of the European Enlightenment, without "isms" and ideological stereotypes. Its credo can be summed up in the following general terms: the end of World War I in Europe saw the end of the second industrial revolution that was made possible by the radical revolution in science across the spectrum, from physics and mathematics to biology, medicine and engineering. At the center of these developments was the old Austria, Ravnikar's intellectual homeland (which he affirmed from time to time, with some reservation). His reform was therefore to lean on the philosophical premises of the Vienna circle and analytic philosophy. Ravnikar was aware that with such fundamentals even our tiny space had a real chance of developing comparative advantages grounded in common sense. He saw innovation in architecture, which was so characteristic for his intellectual predecessors Wagner and Plečnik, as the element that could propel Slovenian added value to the world market.

The B Course was a modest, but in perspective sufficiently effective attempt at developing the technical component of the architectural profession on scientific foundations, in the function of the productive factor of civil engineering. Its approach to theory was entirely pragmatic. Looking for formal processes inherent to architecture it understood theory as a logical structure rather than "opinion", and saw architecture as a science of the logical structure of the artefact, in the right place, between objects of Popper's "world 3".

Art course – the logic of pattern

The B Course drawing room was a special place, with around 60 students crammed there, two at each desk. On the very first day, the professor presented the study program and we could feel his enthusiasm rub off on us. We attended every lesson and there was an atmosphere of optimism. We started with a seminar, the so-called basic art course. Our first assignment came on the second day, and then a new one every, or every other day. On the desk in the professor's study students received a hand-cut, 20×20 cm square of drawing paper. We still used pencils and triangles then, and blades such as scalpels or razor blades, until the first exotic Japanese knives appeared.

Initially, the tasks (which professor first explained and sketched the idea on the blackboard) were on a flat piece of paper, but they gradually turned three-dimensional: you had to make something from that piece of paper, give it expression, meaning, and ultimately find a function for the scheme. We started with lines on paper arranged in a specific order, cut the paper following a selected rule, and then put the pieces back together in a different order, rhythm or proportion. The next time we only cut into the paper, leaving the whole intact, or folded the different parts into the third dimension based on a given rule. Discipline thus transformed the chaos of forms into a state of harmony. The tasks were based on simple geometric forms: square, triangle, rectangle, circle.

We learned about the effects of rhythm, proportions and gradation, the opposition between full and empty, shadow play, and similar. The aim was experimentation, inventing an always new algorithm to apply to our processes. These creative endeavors were very stimulating, forcing us to think and make decisions. The solutions we produced were diverse, plentiful, and suggestive. At this stage, Ravnikar would comment in detail on the successful attempts, showing each time how to find quality in the specific aspects of our products. His commentaries told us what the meaning of our products was, and how to attribute purpose to particular elements of the composition so that in addition to utility the scheme had an aesthetic dimension as well. We were challenged to compete with each other.

Our work gradually evolved into more complex spatial formations. The meaning of a pattern was not in its graphic or visual presentation, but in its logic.

This constituted the basis for the architectural design method that was proposed as the main subject in the second year – which never got to be completed. Had the B Course continued, it would eventually have caught up with the developments in the 1970s and grow from these beginnings to computer work, where algorithm-coded results would obtain mathematical structures that could be further processed through rapidly developing information science.

Ravnikar instinctively understood architecture as a logical structure. He worked on its gradual realization from a sketch to a complex form. His method thus had the potential for formalization. A piece of drawing paper was a prop with the same didactic function that was later assumed by the computer screen. The logical accuracy of this method was discussed by Popper ("objective knowledge") and Gombrich ("making before matching"), and we can look to them for its justification. Despite absurdly modest resources, the aim of the B Course was to introduce these universal premises of contemporary epistemology to the study of architecture, with due academic rigor.

The fact that the justification of functionality of a pattern is secondary to its creation has been much discussed in the philosophy of science. The conventional approach to making an artefact is: "consider what you need, then make it". While this works for a hammer or a pair of pliers, it is no longer useful when the artefact is a highly articulated structure, which buildings definitely are. The approach for complex objects would therefore be "consider what you can make, then think about how it can be used". This is how it works in mathematics. When technology uses mathematics, it employs products of pure mathematics that are made to be kept "in stock" and are only interpreted as practitioners discover uses for them.

Contemporary information technology follows the same principles when it tackles technical problems. In the past, theory was derived from observation, which was primary. According to Popper – and general

consensus – theory comes first, and observation either proves or disproves it.

Ravnikar's ambition therefore reached far beyond the "art course" and design in the conventional sense. It was not modelled on Bauhaus School alone. The legacy of the B Course is much broader than might seem at first sight. Had the B Course continued in decent conditions and without interruptions, it would have caught up with the progress in information technology, which would have put the Ljubljana School of Architecture at the helm of the fourth technological revolution early on. The Ljubljana School of Architecture is important in that the conceptions of its work method logically coincided with the contemporary complexity theory.

This could have been Slovenian contribution to the question that is still entirely open the world over (even in the most developed countries) – the digital record of architecture (i.e. complete information; there is no need to emphasize that this does not include parametricism, electronic records of drawings and renderings) as a prerequisite of industrialization and robotization of the construction industry, the last segment of economy that remains in the preindustrial mode because drawing remains the prevailing method of making building information and therefore does not meet the complexity of contemporary production technology, despite the enormous stock of theory that in other fields deals with making, evolving, describing and functioning of complex systems.

Ravnikar was not familiar with information theories and was not a good mathematician, but he insisted that the time would come when mathematics would take the key role in architecture, and had an idea where and how. This idea completely fits in with the contemporary interpretation of the creative process. With him, we had the opportunity to develop a school of architecture in Ljubljana that would build a commendable technological category of this art. Yet, the circumstances prevented that, and we remain confused imitators of universal trends.

IN SEARCH OF RAVNIKAR’S DESIGN THEORY BARBARA PREDAN

In the design discipline, the name Edvard Ravnikar is generally associated with the (now legendary) experimental B Course, which he started in the academic year 1960/61 and was abruptly discontinued before the design study at the then faculty of architecture even had the chance to really take off.¹ It is less known that Ravnikar, eager to modernize and expand the traditional architectural syllabus, started weekly consultations on the role of small industrial objects with his students as early as in 1948.² Largely overlooked, on the other hand, was the treatise Design that Ravnikar wrote on commission from the industrial design committee, which at the time operated under the Chamber of Commerce and Industry of Slovenia. He was commissioned to prepare a study that would address topical industrial design issues from various aspects with the aim to produce a single position on the issue from the economy’s perspective. Ravnikar did not fully adhere to the instruction and prepared, as he indicated under the title, “a study on the design problems in general, with a proposal for measures to be taken for its development in Slovenia”.³ In other words, even though Ravnikar’s treatise Design is one of the first Slovenian in-depth scholarly papers on the theory of design, it nevertheless until 2017⁴ existed only as a typescript that circulated in photocopies from a library shelf at the Academy of Fine Arts and Design of the University of Ljubljana.

Disregard is symptomatic at multiple levels. The most obvious must be that which François Burkhardt pointed out when he noted that “until the sixties, theory existed parallel to design, as did the method of applications, criticism and history, which worked alongside each other and collaborated among themselves, while today we are witnessing the phenomenon that people simply do what comes to mind and go on in all possible directions, but they don’t know why”.⁵ A little less obvious, but not insignificant for the design profession is the fact that throughout the treatise Ravnikar struggles with how to give voice to that which society most often disregards. So how does one give

presence to something that is not seen, even when this something is in fact omnipresent? As Ravnikar astutely explains, the problem of putting the issue into words appears at the very beginning, with the attempts to find a definition of design, because “so many different and mutually contradictory images have arisen in the past that our efforts to compile this definition, and any attempt at a definition, can only be provisional. Always emerging new forms show design in an always new light.”⁶

Evidently, Ravnikar situates design in the sphere of so-called “open” concepts as first discussed by Ludwig Wittgenstein⁷ and subsequently elaborated by Władysław Tatarkiewicz, who in the introduction of his essay A History of Six Ideas explained that “there are terms in common use which defy attempts to define them with any degree of accuracy. It is in the nature of these terms that their denotation in each case tends to shift over a wide area, depending on the context in which they are used. The various objects which they are supposed to ‘denote’ do not, in fact, have any features in common. They bear, at most, a ‘family resemblance.”⁸ Ravnikar consistently situates design beyond predefined frameworks as he argues that design today is “becoming a comprehensive term for the widest range of relations”⁹ He remains firmly in line with Wittgenstein’s logic that a concept evolves based on use, rather than use evolving for a predesigned concept. In simpler terms, design defines its field every time it comes into being, as it transforms the world around us. Any predetermined definition only serves to delimit the concept of design and deprive it of the potential that is inherent to it. What’s more, by accepting the predetermined limitations of its activity we consent to its role of a craft, skill training, in place of its capacity or potential to create new knowledge. It is therefore hardly surprising that Ravnikar rejected the place that others had assigned to design, and proposed as one of the baselines to lead to its understanding the need to dispel

“the European myth of masterful expertise that systematizes human activities, sedates them, and stresses the differences between them. Stubborn insistence on ‘professional’ competencies is the remnant of a typically European guild mentality that

comes through in two, typically European phenomena in teaching: excessive focus on interdisciplinarity, cooperation and integration on the one hand, and its opposite – tireless eagerness to divide the existing disciplines and start new ones – on the other.”¹⁰

Ravnikar repeatedly stresses that when we speak of design we speak of the creativity which “reflects social and cultural standards, customs, expectations, and aspirations of our contemporaries.”¹¹ Both theses resonated with the ideas of two Ravnikar’s contemporaries in the field of design. The critique of the ubiquitous demand for so-called indispensable specialists is informed by Buckminster Fuller’s theory,¹² whereas the need of an awareness that design is inseparable from the cultural and social context resonates with ideas of Tomás Maldonado, one of the main theorists of the Ulm School of Design (Hochschule für Gestaltung).¹³

A shift from both happens in the last two components, in the “expectations and aspirations of our contemporaries”. In their theories, both authors insist on correlation or a premise that the potentiality of design grows from the synergy of design and science. While Ravnikar does not refute this position, he insists on the additional aspect of aspirations; on design that looks forward, towards what has been left unsaid, the imaginary. It is at this point that design becomes even more firmly established as a concept that defies a predefined delineation. This position, still relevant today, brings him nearer Clive Dilnot’s theory. Throughout his treatise, Ravnikar seeks and builds on the friction points that design encounters while crossing over various (scientific) fields. Similarly, Dilnot recognizes points of crossing in the inevitable fact that the design discipline lies in the realm of what is possible, for it is not grounded in the proposition of what is, but in the proposition of what is not. More specifically, it operates between the realms of what is and what could be. And it is in its grounding in the realm of possibility, of what could be (or not), where according to Dilnot lies said point of friction between the one and the other approach to research. The primary characteristic of science is that its body of knowledge is grounded in systematic methodology and evidence, and not on, however well-founded,

proposition of potentiality, which in the end is still “only” a proposition.¹⁴ Or in Ravnikar’s words:

“All these unknowns are the most delicate at the design stage, because the designer programs needs in a concrete space and time, unlike the engineer, who develops only pure functions. A designer must always account for a fragment of disorder, ruptures [...]. If we wanted to get to the bottom of the irrationality of the imaginary by way of another analysis, we must bear in mind that such research can only be conducted retroactively, whereas design is prospective.”¹⁵

With this insight Ravnikar cuts straight to the core of design, recognizing already then in design also the dimension that cannot be seen at first sight. He recognizes the rupture between speaking about what is (looking back) and imagining what could be (looking forward). At the same time he remains well aware of the fact that the designer works within a given context today for tomorrow. That is why an actual change can only be recognized retrospectively. What’s more, the change is most often recognized in the potential for a new aspiration, a different kind of knowledge.

This brings us to the points that Ravnikar proposed for the future development of the profession in Slovenia. Here too, he succeededed in laying the key milestones that fifty years later still offer space for their re-examination in the 21st century. Among other things, he correctly predicted the increasing power of information design,¹⁶ and recognized the need to integrate the psychological component as an additional and urgent aspect of design. In the last decades we have undoubtedly seen an increase in both, but in particular in terms of decision-making and behavioral¹⁷ changes it seems that this connection – despite previously described interdependence – remains on the surface only (at least in Slovenia). The potentiality of so-called behavioral design and of the nudge theory remains an open task for further research and positioning in the field of design. Similarly relevant is Ravnikar’s forecast that as concerns aspirations, design “would move between cybernetically differentiated serial production and the humanistic expression of culture. What we in Slovenia can and must do is prepare our own production for such a future.”¹⁸

Despite his remarkably insightful look forward Ravnikar remained firmly grounded in the 20th century, namely in two aspects: his anthropocentric approach to design and positivist understanding of growth. In their intersection he recognized the optimistic modernist maxim that demanded for our civilization to raise the bar for housing culture for all. Again, Ravnikar had the foresight, already at the time, to point to the urgency of establishing circular industrial production that would, as he correctly envisaged, enrich sustainability “with a new shade of meaning. By rotating adjacent elements we can ensure, always in a new way, that an object’s life cycle is unlimited.”¹⁹

If anything, Ravnikar’s treatise is proof that the breadth of thought and exceptional erudition are the foundations for quality design and architecture. He illustrated this point poetically as an urgent need for a common tree of knowledge and skills (also at the university level), from which (specialist) branches can grow in the subsequent stages. According to Ravnikar, we will only be able to transcend provincial standards once we have established a common ground with other sciences in the field of design and architecture. Only then will the foundations be laid for integration into the international criteria,²⁰ for the agency of a thinking individual that has the capacity to anticipate further aspirations and identify (new) possibilities.

- ↑ For more on the subject see: Metka Doleneč Šoba, *Šolanje slovenskih oblikovalcev in Ravnikarjeva »B smer«*, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, 2007, volume 43, no. 43, pp. 266–287.
- ↑ France Ivanšek (ed.), *Hommage à Edvard Ravnikar: 1907–1993*, Ljubljana, France and Marta Ivanšek, 1995, p. 18.
- ↑ Edvard Ravnikar, *Design*, Ljubljana: Pekinpah, 2017.
- ↑ The treatise was first published in 2017 by Pekinpah association.
- ↑ Brina Švigelj - Mérat, François Burkhardt. *Evropa, postmodernizem in Eifflov stolp*, *Ars Vivendi*, 1992, no. 14, p. 38.
- ↑ Ravnikar, *Design*, p. 11.

- ↑ Ludwig Wittgenstein, *Filozofske raziskave*, Ljubljana: Krtina, 2014.
- ↑ Władysław Tatarkiewicz, *Zgodovina šestih pojmov*, Ljubljana: Labirinti, 2000, pp. 33–34.
- ↑ Ravnikar, *Design*, p. 19.
- ↑ Ibid., p. 18.
- ↑ Ibid., p. 48.
- ↑ R. Buckminster Fuller, *Priročnik za vesoljsko ladjo Zemlja*, Ljubljana: Pekinpah, 2016.
- ↑ Tomás Maldonado, *New Development in Industry and the Training of the Designer*, *Ulm 2, Quarterly Bulletin of the Hochschule Für Gestaltung*, Ulm, October 1958.
- ↑ Clive Dilnot, *The Science of Uncertainty: the Potential Contribution of Design to Knowledge* (draft paper/proceedings of the Ohio Conference), 1998.
- ↑ Ravnikar, *Design*, p. 66.
- ↑ Ibid., pp. 70–71.
- ↑ Ravnikar discusses this in chapter 7, the Presence of Psychological Aspects in Design. Ibid., 55–64.
- ↑ Ibid., p. 67.
- ↑ Ibid., p. 62.
- ↑ Ibid., p. 92.

RAVNIKAR’S NOVA GORICA? VINKO TORKAR

Why a question mark in the title? A question mark signals doubt. Is there such a thing as Ravnikar’s Nova Gorica? Is it not just a hollow myth? Just another story in the time of stories? Or is it but two suggestive images, a perspective drawing and a photograph of a bronze cast model in the center of Nova Gorica?

It does not seem right to talk about Ravnikar’s Nova Gorica without hearing first what he has to say on the subject.

When he was 76, Ravnikar wrote a kind of “reckoning with the past” (“Nova Gorica 35 years later”, AB 68/69, 1983), an article in which he described the historical background and aspirations of the time that informed the innovative conceptual design of the new (socialist) city, and explained why and how it all began to crumble until it failed miserably.

Many years later, when I was 76 myself, I reread the article as I was writing the introduction to this round

table, and its bitterness nearly brought tears to my eyes. It is only when your entire life passes by that you can begin to understand how the professor must have felt when he wrote:

...“We were told to build something great, beautiful and proud, something that would shine across the border. And everybody, from peasants to those in the highest political offices, was exited about the prospect. Modern urban planning thus became our weapon in the national and political struggle...”

...“The concept has to emanate a kind of generosity and breadth without any significant errors in scale, an urban beauty without empty megalomania of built masses, and in the first place, it must include more greenery and planting areas for vegetation typical of the region. The concept we submitted was already resonating with Le Corbusier’s urban planning philosophy that we had encountered before the war through Slovenian architects who had worked in his studio...”

... “It was very simple and easy to apply Le Corbusier’s principle of the road cross that creates the critical areas of the city. According to Le Corbusier’s theory of the city, which was something we believed in at the time without reservations, the division of the city into four areas of the road cross overlapped with the city’s four main functions: the center, housing, industry, and leisure, as long as the scale is not excessive...”

... “The main road with north–south orientation was to be the backbone of the center, its upper part the recreation area, the left part housing and the right part the industrial area. Along this almost 2-km-long street, densely planted with plane trees, a Mediterranean type centre would emerge, with public buildings on both sides and shops opening out onto the pavements...”

... “The centre would have a wide and distinctly ceremonial scale, which could display some grandeur that we had promised, and which could have been achieved had the quality of the landscaping been better...”

Ravnikar’s work on the plans for Nova Gorica began in the autumn of 1947 and went on for nearly three years until the designs were submitted in 1950.

What came of it was a single “wide road”, as minister Matija Maček would call it (except that it was

not lined with an avenue of plane trees and had no resemblance to Aix-en-Provance’s Cours Mirabeau), six Ravnikar’s “Russian blocks” and architect Danilo Fürst’s four apartment blocks by the creek Korn, Vinko Glanz’s municipal palace, which is still the most beautiful and impressive building in the city, and the contours of Delpin, Gregorčič and Kajuh streets.

After 1953, there was not a trace left of Ravnikar’s plan for the city – it literally fell into oblivion.

... “Over the years the initial concept began to crumble fatally. This was the result of ever-new city administrators who were no longer familiar with the original intentions behind the scheme and lacked the necessary knowledge. Decisions and solutions changed hands, travelling from one forum to another until they were left in the hands of always changing planners and their arbitrary choices...”

... “At that moment we had a unique opportunity for a well-qualified entry into the world of modern urban planning that would, as we can see now, have proved useful for decades to come. However, the present situation in Nova Gorica tells another story, namely that we failed in making use of all the opportunities at hand. This is why it is so relevant today to consider whether there is a way to make up for what we failed to do then, and whether we can, at least in our minds, recreate the tensions that existed then...”

“Still, in the face of all those different points of view, we are left with at least one permanent and indisputable value: the concept of a new city, its practical usability and social usefulness...”

“It is with bitterness that we say today that Nova Gorica as a pioneering concept was a failure, which leaves us with a question of what it would take for it to be a success...”

It has been forty years since professor Ravnikar wrote these words.

Nobody asked “what it would take for it to” then and nobody asks that today.

Acqua passata.

Ravnikar’s plan and three years’ work on the emerging Nova Gorica can be seen as the first thrust, big bang, the primeval blast from which a new city was born and went on to expand intrinsically, just like the universe.

In the most simple terms the city’s urban development since its birth until today can be explained with “the principle of the second man” as formulated by E.N. Bacon in his book Design of Cities. It goes like this: it is the second man (urban planner) who decides whether the creation of the first man (urban planner) will be carried forward or destroyed. It is not difficult to see that beautiful cities are those where a certain design concept was carried forward as originally envisaged. Nova Gorica is not the only city where the second man destroyed the conceptual design of the first, the third the design of the second, the fourth the design of the third, and so forth. In our case, the result is a city as a conglomerate of fragments of different designs and various concepts that different architects and urban planners produced over seven decades.

The most fateful for Nova Gorica was the third man – the one who opened the Roulette Salon in Park Hotel in 1984. Today, Nova Gorica is known in the first place as a casino city in decline. If there is anything that shines across the border, it is the bright casino lights. We were to build something socialist, proletarian, righteous, moral ..., but instead we built the ultimate symbol of American capitalism, as embodied in Las Vegas.

Nevertheless: The border generated a new city next to the old one and created a unique urban phenomenon: a conurbation of two paradigmatically different cities.

There are many old cities in the world that are classical in origin and design, but very few new ones designed based on the principles of Le Corbusier’s modern urbanism. Conurbations that bring the two together are virtually none.

It was this phenomenon that secured the contact of both cities the title of the European Capital of Culture 2025.

Together, the confluence of the Soča and the Vipava rivers, the contact of two valleys, the transition from mountains to plains, the constant influence of the sea that reflects in people’s temperament, and the ambient provide what it takes to design a city as if “under the Provencal sky”, to borrow Ravnikar’s words. What professor recognized as the essence of the future city already in 1948 remains its key value (in addition to

its multiculturalism) and the most powerful basis for the future development of Nova Gorica and its identity.

Nature, greenery and open space, Mediterranean climate, olive trees, palm trees, green areas, the coat of arms bearing a rose as the symbol of the city ... are the most valuable legacy of Ravnikar’s urban design of Nova Gorica.

Nova Gorica may not be exactly “smart”, but it is as befits the spirit of our time – “green”.

ZAPS AWARDS 2023

Every year, the Slovenian Chamber of Architecture and Spatial Planning (ZAPS) organizes a survey exhibition and confers professional awards on its members for the most notable achievements in architecture, landscape architecture and spatial planning. The awards aim to stimulate creativity, promote quality architecture, open space design and spatial planning in the wider public, and raise awareness of the cultural and creative dimensions of design and spatial planning. The Chamber confers awards also for special organizational and other professional contributions to the development and promotion of both ZAPS and the profession. The award is conferred upon ZAPS members and/or companies or a group of authors with an active ZAPS member.

The awards are conferred on projects that make a meaningful contribution to the quality of the local environment, in accordance with ZAPS award rules. ZAPS Awards have been conferred annually since 2005.

HONORARY MEMBER OF ZAPS DR. ANDREJ GOLJAR, UNIV. DIPL. INŽ. ARH.

The Honorary Member Award is conferred by the ZAPS management board for the most significant organizational and professional contributions to the development and promotion of ZAPS and the profession.

Justification

Andrej Goljar is the longest serving president of ZAPS and the one that introduced by far the most open leadership structure to date. ZAPS members entrusted him with four consecutive terms of office, from 2009 until 2017, at the time when Slovenian architectural profession was the most united in its approach to the spatial planning and construction issues, while facing the consequences of the great recession.

Soon after he was elected president Andrej Goljar organized, in addition to the management board, also a board of experts to facilitate consultations on the situation in the discipline and practice, and along with ZAPS members invited other prominent colleagues to join the board, which thus provided for a very broad spectrum of professional practice and insights. At the time when the discipline was confronted with major political interventions into spatial and building regulations Andrej Goljar in his capacity as ZAPS president endorsed, without reservations, the profession’s initiative to tackle the new situation together with the Slovenian Chamber of Engineers, professional associations, faculties and other organizations. In 2010, he was actively involved in connecting organizations and launching the group Odgovorno do prostora! (Use Space Responsibly!), facilitating and supporting its efforts. In the years that followed the group systematically worked on developing coordinated positions on legislative proposals and various development documents, and produced independent proposals for systemic solutions. In the six years of operation and through tireless awareness raising, appearances at the National Council, with their responses to proposals for legislative changes, and by seeking new solutions the group established itself as an important actor in spatial planning; among other things, its members prepared the report on the situation in the spatial planning and construction system (Spatial culture and culture of construction now!) and participated in the shaping of the proposal for the simplification of the building permit granting process.

The Chamber is one of the key organizational structures for the spatial planning and design practice, but the majority of its work remains little known to the general public. Still, if it is well-organized and proactive the Chamber can nevertheless stand out and make known, on a daily basis, that it is aware of its mission, that it provides good service to its members, and builds the integrity of the profession and its reputation in the public eye. It is important for the profession to be aware that good organization and a well-functioning structure are not a matter of course. Throughout his eight years at the helm, our colleague Goljar succeeded in ensuring exceptional operation of ZAPS as it effectively supported its members while developing into an increasingly recognized and solid organization.

Architect Dr. Andrej Goljar has been involved in the organization and the development of an independent chamber of architects and spatial planners from the very beginning, going back to when the profession was still organized under the Slovenian Chamber of Engineers. At the invitation of Dr. Viktor Pust, the first president of the independent chamber, he set up the public authorizations service and was in charge of professional examinations for architects. At the time, members probably knew him best for the first organized collection of applicable legislation, which became an invaluable resource for all professional examination candidates and an important reference that most architectural offices keep on their bookshelves.

However, our colleague Goljar left the most important and indelible mark on the practice and the spirit of the Chamber during his four terms as the Chamber’s president. With his business experience, manner and approach to work he gradually established a well-functioning team, and built the atmosphere and formal structure that form the Chamber’s operational framework. Under his leadership, the Chamber developed its program and organization, and became a credible guardian of public interest, a respected partner at all operational levels and dimensions, and a successful promoter of the profession.

Some of Andrej Goljar’s most important projects as president of ZAPS include his efforts for proper evaluation of architectural design and the establishment of a modern “pricelist” for the designers’ work, which is based on minimum standard hours required for the performance of work. At the same time he was actively

involved in promoting cross-disciplinary collaboration within the Chamber and established excellent cooperation with the Slovenian Chamber of Engineers. The cooperation with the Chamber of Engineers resulted in much needed broader acceptance of Arhigram 2 manual and software.

Dr. Goljar brought together a well-tuned team of associates around the Chamber's bodies, and many continue to cooperate with ZAPS in providing additional training, assistance in public competitions, promotion and organizational support to the profession. The good tradition that he established is gaining new impact – the Chamber, in cooperation with partner organizations, reacts to the topical developments and thus ensures that the voice of the profession, demanding transparency, quality, and sound spatial interventions, is heard when new legislation is being drafted. It was through excellent cooperation between different professions under ZAPS and beyond within the spatial planning and construction system that the Chamber under the leadership of Andrej Goljar became our indispensable companion that supports our professional efforts. His commitment to the professional community, responsibility to space and public interests involved in its design and, last, but not least, team spirit, have rubbed off on the younger generations as well.

.....

For his responsible work through the years at the Chamber and important efforts that in many ways continue to shape our activity, the ZAPS management board confers, on behalf of its members, honorary membership on architect Andrej Goljar as a token of our utmost respect and appreciation.

PLATINUM PENCIL

The Platinum Pencil is conferred on ZAPS members for their extensive body of work and outstanding achievements in architecture, landscape architecture, or spatial planning. The award is conferred by the Platinum Committee.

In 2023, the committee conferred two platinum pencils upon the proposal of the jury.

The awards went to: Prof. Dr. Aleš Vodopivec for architecture, and Ass. Prof. Dr. Aleš Mlakar for landscape architecture and spatial planning.

PROF. DR. ALEŠ VODOPIVEC

ZAPS confers the Platinum Pencil on Prof. Dr. Aleš Vodopivec for his body of work in architecture. Aleš Vodopivec has left his mark on the architectural profession across the field, both with numerous realizations, winning competition solutions, extensive published work, including a number of books, and with his work on the preservation of architectural heritage and service as professor at the Faculty of Architecture in Ljubljana. He is probably one of our most well-read and insightful thinkers in the field of architecture as well as a writer whose critical view of the profession has often had a profound influence on the developments in architecture and urban design.

Prof. Dr. Aleš Vodopivec was born in Ljubljana in 1949. Having graduated under Prof. Edvard Ravnikar at the Faculty of Architecture, he started his career as a freelance architect.

One of his most notable projects is the Srebrniče cemetery complex near Novo Mesto, which stands out with the exceptional sensitivity reflected in the way in which architecture interacts with the surrounding natural landscape. The lyricism of architecture and the poetics of the interior are in such close contact with the surrounding nature that it is difficult to tell where architecture ends and nature begins.

Other projects worth mentioning include the renovation of the Festival Hall in Bled and Jezero Hotel in Bohinj. The Festival Hall was one of the first comprehensive renovations of Slovenian modernist architecture, with which Aleš Vodopivec preserved the memory of the work of Ivo Spinčič. Vodopivec was aware that important modernist works needed protecting already at a time when heritage conservators had not yet even begun to think about protecting edifices from our recent history with a monument protection status. Similarly pioneering in the Slovenian context was the

Jezero Hotel, in which we can clearly recognize the influences of what Kenneth Frampton called “critical regionalism”.

Aleš Vodopivec became active as a writer, theorist and architectural critic already as a student, and he channeled these interests also in his graduation thesis under the mentorship of Prof. Edvard Ravnikar (Architecture of Ljubljana). In 1987, he published the book *Iz arhitekture* [From architecture] with Prof. Janez Koželj. His text “Vprašanja umetnosti gradnje” [The issues of the art of building] from the same book is still a reference for discourses on the architectural profession. Not to be overlooked among his many articles, books and other written work are those in which he discusses the work of Prof. Edvard Ravnikar. He was the editor of the collection of Edvard Ravnikar's essays *Umetnost in arhitektura* [Art and architecture], and co-author (with Rok Žnidaršič) of the book *Edvard Ravnikar, Architect and Teacher*, published by Springer Verlag. This research and record keeping of Ravnikar's work raised awareness of the importance of this modernist architect's work and on many occasions helped to preserve his architecture. Aleš Vodopivec is also a regular guest in different discussions on the preservation of Slovenian architectural heritage.

A member of various editorial boards, he is also a long-time member of the AB magazine editorial board. For decades, the circle of people around it formed the heart of Slovenian architectural theory and criticism, and Aleš Vodopivec was one of its most notable and active members. He has remained committed to architectural theory and critique to this day, when he is indisputably one of the most prominent and respected figures in the field.

Vodopivec has left an indelible mark in the profession also with his work as a teacher. In the early 1990s, when he started teaching at the Faculty of Architecture, he took on the course Residential Buildings 2, and went on to teach History of Architecture 3. Through these courses and his seminar he educated and shaped generations of students, including architects who today rank among the central figures of Slovenian architectural practice, writing, and critique. For decades, his lectures were known as the most relevant, well-attended, and esteemed.

His work has received notable recognition with numerous awards and commendations: Prešeren Fund Award (1991), Piranesi Award (2000), Plečnik Award (2001), Plečnik medals (1990, 2008 and 2010), Ernst A. Plischke Award (2011), the Golden Plaque of the University of Ljubljana (2013) for his work as a pedagogue, and the Golden Pencil Award (2019). He has been an honorary member of ZAPS since 2012.

Aleš Vodopivec is an architect with a body of work that is too extensive to describe in such a short space, nor can the breadth of his intellectual horizon be captured in only a few sentences. He is, without a doubt, an architect who has already gone down in the history of Slovenian architecture and is sure to write still more chapters.

DR. ALEŠ MLAKAR

ZAPS confers the Platinum Pencil on Dr. Aleš Mlakar for his body of work in spatial planning and landscape architecture.

Landscape architect Dr. Aleš Mlakar is one of the most prominent and active Slovenian spatial planners. His body of work spans tens of bibliographic units, including numerous studies, spatial planning and environmental components of national and municipal spatial bylaws, detailed designs, research as well as lectures and papers for conferences, journals and books. Hardworking, professional and efficient, he is known for his environmental and social awareness and commitment to the highest professional and ethical standards.

Ever since he embarked on his professional career nearly 30 years ago, Aleš Mlakar has been actively and significantly shaping the development and good practice in spatial design, landscape architecture, and spatial planning. He is an active member (and award winner) of the Slovenian Association of Landscape Architects, Town and Spatial Planning Association of Slovenia, and ZAPS, where he also serves on the committee for the examination of candidates' qualifications for independent performance of spatial planning projects. In 2011, he received ZAPS diploma for his notable contribution to the development and realization of additional professional training between

2009 and 2011. In 2017, marking the 25th anniversary of the Slovenian Association of Landscape Architects, he received a commendation for his contribution to the development of the profession and the association as well as for his professional achievements.

He graduated in landscape architecture (and spent a semester at Utah State University in the USA in 1991), at the Department of Landscape Architecture of the Biotechnical Faculty of the University of Ljubljana, where he also obtained his PhD. He found his first employment at the Urban Institute of Ljubljana in 1994 and started his own practice in 2007. Between 1997 and 2012 he was an associate at the Department of Landscape Architecture at the Biotechnical Faculty, where he, with Prof. Dr. Ivan Marušič, developed and tested in practice the methods for comprehensive assessment of acceptability of spatial development trends. His profound insight into the spatial planning practice has reflected also in his lectures, which have been very popular with landscape architecture and spatial planning students and other professional audiences alike.

He is currently actively involved in various expert groups and business teams in Slovenia and abroad, working across a broad spectrum of spatial planning; his work spans design analysis and valorization, landscape and spatial planning, landscape design and environmental protection as well as related research, reviews and active participation in the updating of and amendments to legislative solutions and other regulations governing spatial planning, the environment and design. He has importantly shaped the construction of the motorway network and the siting of numerous other large spatial interventions that are potentially harmful to the environment. With his extensive and profound experience with working in interdisciplinary teams of civil engineers, water engineers, traffic specialists, energy professionals and different specialists in nature conservation and economics of infrastructure construction, he has been a valuable leader in preparing the most complex national spatial plans. More recently, he has served as an important link in developing the methodology for the concept and proposal for the landscape policy of Slovenia.

In addition to possessing outstanding experience and expertise, excellent interdisciplinary teamwork skills and high ethical standards, Aleš Mlakar is also an exceptional teacher who passes on his knowledge under various study programs of the University of Ljubljana and beyond. He regularly shares his knowledge and experience with young spatial designers and through professional training programs under ZAPS, Slovenian Association of Landscape Architects, and Town and Spatial Planning Association of Slovenia. His research, in-depth study and critical thinking have been an important impetus in the efforts to reach beyond the established practices and seek the best possible solutions in spatial planning by observing the highest professional and academic standards, and realistic possibilities to implement them in practice.

Aleš Mlakar is also an all-round active member of ZAPS, one of the founding and prominent members of the Odogovorno do prostora! (Use Space Responsibly!) project group, and the one who in 2009 introduced, as the representative of landscape architects in ZAPS, the practice of regular lectures for architects, landscape architects, and spatial planners. When he served as president of the spatial planners section, his efforts in promoting the profession and the role of spatial planning in the framework of ZAPS and in practice in general were invaluable. Active as ever, he remains an indispensable member in various professional projects involving spatial planning legislation and practice in the broadest sense of the word.

Today, at the time of climate risks and other challenges of the future, spatial planning is seen in a new light, gaining even more importance. As the calls for improvements in the efficiency of spatial planning development processes and demands for comprehensive and coordinated efforts for the common good and benefit are getting louder and we find ourselves forced to regain the awareness of the role of spatial planning in the protection of the quality of life, national identity, and our common development options, the knowledge and wealth of experience that our colleague Aleš Mlakar brings to the table are of exceptional importance both for the profession and society. The circumstances in the environment and spatial planning today are yet another

reason why the highest professional award goes to Dr. Aleš Mlakar for his body of work and contribution to the development of the profession and good practice in spatial planning as well as to the protection and development of the Slovenian landscape.

When we comment on buildings we tend to say (perhaps with surprise) that they “have stood the test of time”, or that “they have aged well”, but in this case these words just don’t sound right. Srebrniče does not age. As years go by it is only becoming more of its true self. There is more to talk about here than just durability of materials or a charming patina of time. It is with architecture and landscape gradually growing into one intimate embrace that the project begins to show its true nature. Other buildings may resist it, but Srebrniče – because it is more than a building – grows into time.

When we comment on buildings we tend to say (perhaps with surprise) that they “have stood the test of time”, or that “they have aged well”, but in this case these words just don’t sound right. Srebrniče does not age. As years go by it is only becoming more of its true self. There is more to talk about here than just durability of materials or a charming patina of time. It is with architecture and landscape gradually growing into one intimate embrace that the project begins to show its true nature. Other buildings may resist it, but Srebrniče – because it is more than a building – grows into time.

Going back to where we started – perhaps we also needed those twenty years. Not to recognize the indisputable mastery of the work, but to experience it the way it was meant to be. Only now that it is free of the shackles of the architectural “novum” can we look at it afresh, with tranquil eyes. The most talked about issue at the time of project realization, other than the clear, impressive concrete volumes of the cemetery structures that are embraced by forest clearings carved into the dark volume of the forest, was that Slovenia’s first “forest cemetery” represented a completely new model and typology, or a novelty in that it was designed, from the onset, as a secular rather than a religious space.

Now that the commotion has subsided we can make our way to the paved axis somewhere on the outskirts of Novo Mesto that takes us through the discreet gap between the entrance building and the steep terrain and into the forest. This first contact already intimates that the place suggests a new perspective on the end. It does not make a spectacle of death and it does not trivialize it. It takes it in with peace and dignity. As we continue our way – either straight down the axis or winding across clearings and through clusters of trees – we begin to feel, perhaps for the first time, the true meaning of “eternal rest”. Sturdy spruce roots emit a

takes years, even decades. Here, more than in any other project, landscape is not just a background for architecture or its surroundings. Professor Ogrin’s masterful design concept forms an equal part of the design in its own right. The half that has only become truly apparent today and is the key that reveals both the character and the lasting quality of the cemetery.

When we comment on buildings we tend to say (perhaps with surprise) that they “have stood the test of time”, or that “they have aged well”, but in this case these words just don’t sound right. Srebrniče does not age. As years go by it is only becoming more of its true self. There is more to talk about here than just durability of materials or a charming patina of time. It is with architecture and landscape gradually growing into one intimate embrace that the project begins to show its true nature. Other buildings may resist it, but Srebrniče – because it is more than a building – grows into time.

Going back to where we started – perhaps we also needed those twenty years. Not to recognize the indisputable mastery of the work, but to experience it the way it was meant to be. Only now that it is free of the shackles of the architectural “novum” can we look at it afresh, with tranquil eyes. The most talked about issue at the time of project realization, other than the clear, impressive concrete volumes of the cemetery structures that are embraced by forest clearings carved into the dark volume of the forest, was that Slovenia’s first “forest cemetery” represented a completely new model and typology, or a novelty in that it was designed, from the onset, as a secular rather than a religious space.

Now that the commotion has subsided we can make our way to the paved axis somewhere on the outskirts of Novo Mesto that takes us through the discreet gap between the entrance building and the steep terrain and into the forest. This first contact already intimates that the place suggests a new perspective on the end. It does not make a spectacle of death and it does not trivialize it. It takes it in with peace and dignity. As we continue our way – either straight down the axis or winding across clearings and through clusters of trees – we begin to feel, perhaps for the first time, the true meaning of “eternal rest”. Sturdy spruce roots emit a

sense of weight, while the gentle light seeping through the tree crowns breathes lightness and peace, almost making us wish the path was longer. As if the authors anticipated the sentiment, our pace, without us knowing why, slows down the moment we come out of the wood, long before the line of the building.

The experiential pathway was designed with a refined consideration of spatial sequences, light and shadow, forest and clearing. This pathway inevitably leads us to the building (and the moment) of farewell, where a line is laid on the ground, the only gesture of the stone paving that, like a doorstep that separates two worlds, inscribes into space (and us) the sublime and irreversible fact of the “last farewell”. Sunken into the still of the forest, the space responds to loss with peace, greeting sadness with beauty.

Patinum pencil committee:
Sergej Hiti, u.d.i.k.a.
Bor Pungerčič, u.d.i.a.
Denis Rovan, u.d.i.a.
Vesna Vozlič Košir, u.d.i.a.
Prof. Maruša Zorec, u.d.i.a.

When we comment on buildings we tend to say (perhaps with surprise) that they “have stood the test of time”, or that “they have aged well”, but in this case these words just don’t sound right. Srebrniče does not age. As years go by it is only becoming more of its true self. There is more to talk about here than just durability of materials or a charming patina of time. It is with architecture and landscape gradually growing into one intimate embrace that the project begins to show its true nature. Other buildings may resist it, but Srebrniče – because it is more than a building – grows into time.

GOLDEN PENCIL

the Golden Pencil is an honorary award conferred for outstanding realizations in architecture and landscape architecture, and every other year also for achievements in spatial planning over the previous five-year period. Projects running for the Golden Pencil Award for outstanding realization were realized over the last five years; the landscape design, garden and urban space category allowed also for projects realized in the period of the last ten years (from 2013), if the nature of the design was such that the final image could only take shape over a longer period. Only full ZAPS members are eligible for the award.

The Golden Pencil Award for outstanding realization in architecture and landscape architecture is conferred by the Golden Committee, consisting of three architects and a landscape architect. The Golden Pencil Award for spatial planning is conferred by the

Golden Committee for spatial planning, consisting of four spatial planning professionals and including at least one architect and one landscape architect, both of them licensed planners. At least one member of the committee is an internationally acclaimed critic or theorist in spatial planning.

The Golden Pencil Committee for outstanding realization reviewed the submitted proposals and visited the shortlisted projects. The Committee selected the award winners based on the criteria of complexity, innovation and excellence in design, regardless of the style, genre or size of the project, as long as the authors adhered to the sustainable construction criteria.

The award for an outstanding realization in architecture, landscape architecture and spatial planning can be conferred in the following categories:

- residential building (with less than five apartments)
- apartment building (with more than four apartments)
- commercial building (administrative and production buildings)
- public building (for education, tourism, health, commercial, recreation and similar purposes)
- interior design
- landscape design (parks, cemeteries, recreation areas, landscape designs for infrastructural projects)
- garden
- urban space (open public space design)
- a coordinated proposal or adopted spatial plan (for a local community, regional, national or cross-border projects, a plan or detailed plan of a similar nature)
- studies, expert groundwork and research in spatial planning

This year, 44 projects ran for the Golden Pencil Award for an outstanding realization in architecture and landscape architecture, namely 8 residential buildings, 7 apartment buildings, 3 commercial buildings, 18 public buildings, 4 interior design projects, and 4 urban space designs, among which the Golden Committee selected regional nominations. The nominated projects contended

for the Golden Pencil Award also as representatives of their respective regions.

Four projects ran for the Golden Pencil Award in spatial planning – two adopted municipal spatial plans and two spatial studies.

AWARD-WINNING PROJECT: RENOVATION OF TWO TERRACED HOUSES

Dans arhitekti, d.o.o.
In 1957, Marko Šlajmer and his colleagues designed a series of terraced houses in Teslova Street in Ljubljana, which introduced a host of new considerations in spatial planning of the time – green front gardens and backyard façades with the back door opening into the garden as well as an innovative concept of staggered sections with a closed central staircase. 66 years later, DANS arhitekti studio reconsidered the original concept.

The authors retained the original siting and façade cladding, and respectfully renovated all façade details and the garden. Especially noteworthy is the exceptional work on the joinery and the positioning of the new window, revealing not only that the authors consulted with expert conservation services, but also their respect for the contractors’ masterful craftsmanship, and good project management.

The project’s true value, however, becomes apparent inside. The architects reinvented the vertical division of the house – fluid, relaxed and open – so as to adapt the existing concept to the contemporary lifestyle. The internal “raumplan” captivates with the authors’ sensibility to proportions and connections through interior spaces, modesty of materials, absolute attention to light and shadow, and utter serenity of execution of this complex architectural category called home.

Under the baton of Dans arhitekti the previously truncated rhythm of vertically separated spaces turns into a light waltz of the ascent up the house, a gentle gradient of the transition from the public into the private. One cannot overlook the masterful vertical cuts that completely reconfigured the spaces and connected them anew across different levels, weaving the previously separated floors into a vibrant fabric of family life.

The project is an example of an excellent renovation of iconic 1950s architecture, one that does not let go of the fine thread that we recognize as true architecture for even a moment.

With utmost respect, the committee unanimously conferred the Golden Pencil to the Renovation of two terraced houses of the housing cooperative “Progres – Mirje” project.

AWARD-WINNING PROJECT: KOČEVJE KINDERGARTEN – UNIT BEE

Svet vmes, d.o.o.
The root of the word kindergarten is garden, the archetypal space of childcare and nurture. Rather than a house, a kindergarten is therefore basically a designed landscape. There may in fact have been a garden once on the site within the inner courtyard now surrounded by the municipal building, the printer’s house, apartment buildings and a shopping center with a large car park. Situating the new kindergarten into the space that called for much needed transformation was a logical decision. Not only because the new building stands on the site of the old kindergarten, but also because it so opportunely regenerated the city center with public programs.

The design is distinctly topological, conceived as a landscape that blends different interior spaces with the exterior. The program of the Bee unit with its 16 playrooms is situated in a two-story building that verges on a car park on the north-facing side. The staggered volumes are organized around atriums and gradually decrease on the south-facing side towards an open outdoor area with a playground. All playrooms open directly onto either the roof terrace or the playground, which is designed as an abstract playscape of hills and sinkholes.

The building unfolds the same way that children grow – from inside out. From a small building block to the larger, from a cocoon to the world outside. The result is a navigable world of spatial relations where each playroom mimics a house that shares its yard – changing room – with the adjacent one. The in-between spaces like hallways with their nooks and crannies, stairs, trenches and atriums turn into streets, squares and parks of this

the

tiny city in which children can pursue their interests and learn social interaction. The straightforward design concept successfully tamed the complexity of interacting spaces. Designed as a cluster of smaller structures, the building wears a unifying grey timber façade, which received a traditional textured plaster pedestal at the back.

The chosen materials with their tactile surfaces and woodsy smell that wafts through the building stimulate children’s senses. The serene, natural color palette contrasts with vibrant colorful accents of the furniture.

The choice of materials was in fact very logical. The entire load-bearing structure and most of the furniture are made of wood, the material that the Kočevje forests are sure to soon replace with new growth.

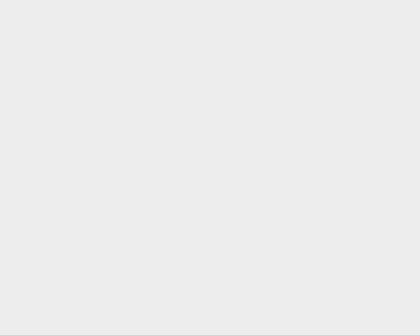
The project is meticulously executed down to the very last detail, which is both rare and highly commendable for public investments – especially those where, unlike in large urban areas, these investments claim the greater share of the municipal budget.

The authors obviously understand, recognize, and take into account the needs of the local community, parents, employees, and most importantly, the kindergarten’s youngest users. They designed a building that is carefully situated in the urban fabric, well-executed, pleasant to work and be in, and in the first place – dedicated to children. Rather than simulate life, this kindergarten teaches life lessons – in the best possible way.

AWARD-WINNING PROJECT: ROOF COVERING OF THE CHURCH OF ST. JOHN THE BAPTIST IN ŽIČE CHARTERHOUSE

Medprostor

It is no secret that architects entrusted with creating new built substance of social importance often clash opinions with art historians charged with the mission to preserve what those before us have created. This is neither new nor controversial. And it isn’t a problem either. Any profession (as well as any truly open and democratic society) should welcome

with open arms the opportunity to confront opposing opinions, exchange views and broaden each other’s horizons.

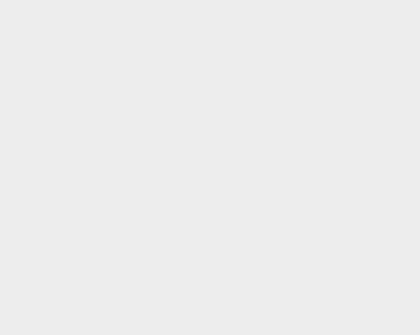
Nevertheless, it is always a pleasure to see an architectural realization that succeeds in bringing both professions together the way the covering of the remains of the church of St. John the Baptist in Žiče Charterhouse did. It may not seem like much of a feat that it brought together two professions with deeply divided views, but this is only so at first sight. Looking back on history, it doesn’t take long to see that the buildings we hold in high esteem today almost without exception caused a scandal of one kind or another when they first appeared.

But controversy alone is no guarantee for quality. So perhaps we should begin with facts. The government granted funding under the conditions that were contrary to the professional opinion and set an extremely short, fixed deadline for using these funds. The project team was selected based on references, experience and expert consultations.

On the other hand, five different solutions were submitted despite the short deadline and the selection was based both on expert consultation and participation of the local community and decision makers.

Boldness goes hand in hand with modesty in Medprostor studio’s project for the covering of the remains of the church of St. John the Baptist. Like its background, the project itself can be described as having two sides, two faces. The first is obvious from afar. After years of deterioration the church has a new roof covered with genuine slate that blends seamlessly with the restored image of the charterhouse. The other is revealed only as we begin to walk through the ruins. As we stand among the buried walls and gardens, the weight of the stone roofing is suddenly nothing but a shadow. A clearly delineated, yet nearly weightless line of the silhouette hovering above the volume of the past. And again, the church is one of the remains.

It would be easy for these two faces to collide in unskilled hands. But when we enter the nave and look at the sky above gazing at us through the space between the old and the new, both sides intertwine into a unique balance. If the southern façade is an open lace of Gothic

windows facing the closed plane of Zadnikar’s wall, the situation turns on its head above – the black monolith of the new roof in dialogue with the open, airy absence. If the old walls are marked and defined by their immobility, the new gesture consists in a mobile sculpture with dexterity that signals it has come from a new era. But as contemporary as it may be, its time cannot be measured in contemporary terms. Even with the engines on, its movement, hardly visible to the naked eye, evokes the length of time that has passed beneath it.

The listed dualities, however, serve a higher purpose. Like the voices of Gregorian chants they weave a melodic harmony of potentiality. The ruin is in fact marked by what it is missing. It is with this gap that it opens up a space of memory and imagination within us. Understanding this is perhaps the project’s greatest strength. Added new architectural details interpret the old ones, the selected new materials gain impact from the existing ones, new technical solutions forge a bond between the past and the future.

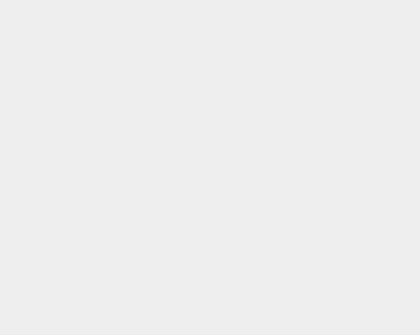
The covering of the remains of the church of St. John the Baptist in Žiče Charterhouse is a masterpiece and this year’s committee is unanimous in its decision to confer on the project the Golden Pencil for outstanding realization.

AWARD-WINNING PROJECT: SWIMMING POOL IN ČEŠČA VAS

Enota

All that a pool needs is a roof.

The authors of the new swimming pool complex in Češča Vas seem to have taken this credo seriously as they went for the most archetypal solution – a geometrically clear hipped roof mass clad in à la shingles. The mass that asserts itself already from a distance and unabashedly declares, even to the layest of eyes: “I am the roof.” From the moment we lay eyes on the white membrane of the velodrome, the building radiates the spirit that is hard to come by in Slovenian architecture. As if the simplicity of the concepts dispelled any doubts they might have had, the Enota team never shies away from their original idea, never stumbles over unnecessary additions or becomes entangled in expendable ambitions.

For an instant, the simplicity of the gesture may leave one under the impression that they understand the object a prima vista. But the closer we get the more it turns out how deceptive the impression is. Although the uniform mass of the hovering monolith stands as the main and the most notable line of the building it is in fact its antidote – the floor – that creates and opens up fresh vistas, spaces and situations as we walk move through the building. Even a quick round of the thin glass membrane on the ground floor, which only just separates the interior from the outside, establishes always new relations vis-à-vis the object and the space.

At first glance, the deep steel frame of the exposed roof structure could be said to draw its formal origins from Yugoslav modernism, but the parallels in fact extend beyond formal. The approach to public space, the buoyancy of registers and vibrancy of the color palette in the new swimming pool in Češča Vas effectively captures something far more beautiful and elusive – the optimism and ecstatic faith in bright future for all. It evokes the time when we still built good architecture for all, aware of our place in the arc of history and the broader, common project of the world.

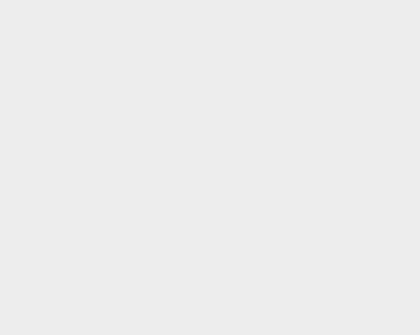
It is for the boldness of design and consistency of detail paired with unbridled audacity that emanates from the swimming pool complex in Češča Vas that the committee confers the Golden Pencil for recent realization to Enota architects.

AWARD-WINNING PROJECT: FOOT AND CYCLE BRIDGE IN IRČA VAS AT NOVO MESTO

Jereb in Budja arhitekti

The new foot and cycle bridge in Irča Vas is the eighth bridge to connect both sides of Novo Mesto across the Krka River, but with the consistent realization of its straightforward design concept, its innovative technical solution and restrained siting on the river it stands out on a substantially broader level.

The central idea of the winning competition entry is the subtle presence of the bridge and its structurally restrained form that discretely blends into the delicate landscape of the Krka River. With this in

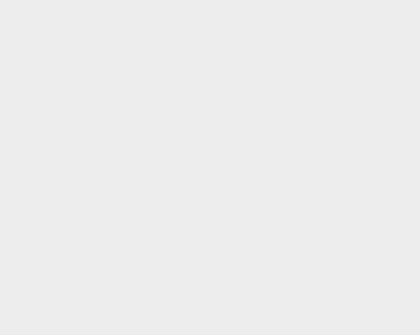
mind, the bridge was designed free of ground supports, as a suspended structure with a slender, formally refined and extremely rational structure that curves over the river as a thin line that connects both sides without encroaching on the riverbed, allowing the river to flow freely even during high water.

It was structural decisions that informed the visual impact of the bridge, ensuring that it is laid over the river as a sleek curve that blends seamlessly with both riverbanks, without noticeable supports or high embankments, leaving the characteristic local landscape intact. The observation deck on the urban side of the bridge forms an attractive urban space, whereas on the opposite bank the curve of the bridge subtly disappears between the trees, connecting with the cycle path that runs through the hinterland.

In keeping with the common thread of minimal intervention is the size and design of the load-bearing structure – spanning 130 meters, the bridge structure is 4 meters wide and the deck only 42 cm thick, shrinking to mere 17 cm in the central part. The span structure consists of 46 prefabricated reinforced concrete segments on fully tensioned steel bearing cables and is anchored on both ends in concrete block abutments that stand on well foundations.

The lowest point of the bridge is about 11 meters above the water level, but it seems that it is the difference in height between both ends of the bridge and the gentle curve of the structure that introduce additional dynamic to the space of the wide, quiet Krka River, adding even more impact to the solution.

With a convincing blend of architectural, engineering and landscaping approaches the authors introduced to the landscape one of undoubtedly the most stunning and beautifully situated bridges in Slovenia. The bridge not only pays due respect to the awareness and experience of architecture and nature, but also brings added value to both – a quality which the committee recognizes with the Golden Pencil Award.

GOLDEN PENCIL IN SPATIAL PLANNING:

AWARD-WINNING PROJECT: DEVELOPMENT OF ROMA ESTATE BREZJE – ŽABJAK

Jelka Hudoklin, Acer Novo mesto, d.o.o. et al.

The committee reviewed four proposals for spatial planning projects that deal with the situation within the existing built structures as well as the siting of new ones. In all proposed projects the committee recognized an approach that in its carefully planned search for solutions reaches beyond the established spatial planning practices in that it involves not only an analysis of the existing structures, activities and needs, but also actively engages various stakeholders and users through the different stages of the development process. This involves awareness raising and training in order to help less informed local people understand these issues and to encourage them to help shape a solution that will allow them to live together in better conditions.

The committee decided to confer the Golden Pencil Award for spatial planning to the Development of Roma settlement Brezje – Žabjak project developed by Jelka Hudoklin, Acer Novo mesto, d.o.o., with Igor Črnugelj, u. d. i. a., mag. Radovan Nikič, u. d. i. g., mag. Zoran Gajski, u. d. gosp. inž., Jernej Radovac, u. d. i. g., mag. Irena Hočevar, u. d. geogr., Tanja Jerin Jevnikar, i. g., Iztok Jerala, u. d. i. k. (MONM). The project was adopted as a spatial plan and represents a model for restoring a highly degraded area affected by unregulated development, no utility infrastructure, and a segregation problem that prevents the inhabitants to integrate into society. The specific situation – most of the buildings in the former military area of Žabjak are illegal – is one of the most extreme examples of degraded areas in Slovenia. Together with partly regulated Roma settlement Brezje it forms one of the largest Roma settlements in the country; it is situated next to the planned commercial zone and large, regulated green areas that will serve for various public programs. A distinctly interdisciplinary approach that involved active engagement of users of the space, the municipality and the competent ministry,

numerous consultations and marking of the parcels on site, led to a solution that was accepted by the local community. The solution took into account the existing structures and the pathway network, the organic blend of the new and the old, and the preservation of the existing elements. This meant that the project could be executed in several stages and allowed the inhabitants to stay in their homes even during the construction of roads and utility infrastructure.

It is becoming increasingly clear that generally speaking, one of the fundamental problems in our spatial planning is the lack of regulations – which is even more troublesome in degraded areas, be it industrial, commercial, occupied by holiday homeowners, or housing. In this case, the lack of regulation was even more blatant and establishing how and to what extent it could be resolved through spatial planning and interventions so as to bring attention to other problems in society and spatial planning as well was a huge challenge.

The committee confers the Golden Pencil Award on the project for its significant contribution to resolving said problems and the importance it placed on spatial planning in seeking the solutions to increase the quality of life and social progress, which in this case includes its potential to serve as a way to tackle the integration problem.

REPORT

of the Golden Committee for outstanding realization:

Sergej Hiti, u.d.i.k.a.

Bor Pungerčič, u.d.i.a.

Denis Rovan, u.d.i.a.

Vesna Vozlič Košir, u.d.i.a.

There is no need to tell us, architects, that there is always a place for good architecture, regardless of the context, program or scope. Or that our knowledge and experience can find fertile ground not only within our discipline, but in many others as well. Many of us have learned that from curiosity and ambition, others from necessity, when we were looking for a way out of the last economic crisis.

But when it comes to the situation in the general public, we can no longer pat ourselves on the

back as we despair over the overall lack of knowledge, understanding and respect. Slovenian visual culture in general, in all its aspects, is nowhere near as high as it could be, but after a quick look at this year’s proposals, the committee was happy to find that the situation was improving. The winning as well as nominated and other projects show the following: the awareness of the role and purpose of architecture – however late – has gradually begun to seep (again) into every pore of society. Step by step, the projects that only a few years ago remained but disheartened witnesses to random ad hoc solutions are increasingly recognized as tasks worthy of expert analysis and carefully planned, high quality solutions. This year’s Golden Pencil candidates submitted diverse programs, such as a sports pavilion, an industrial-commercial facility, a bridge, a museum exhibition design, a parking garage and a tourist trail. The awareness of the value of our expertise is growing after all.

But in parallel with this, a more careful eye reveals another, perhaps even the most important insight – that as a rule, the best projects, those that truly transcend or push the boundaries of the space and the discipline, are a result of efforts shared with other disciplines and participants. Be it landscape architects, art historians, technologists or designers from other construction fields, one project after another demonstrates that as architects we can be proud to still have the right to lead exceptional teams of experts who help us realize our visions. But this right also brings the responsibility to ensure that this vision is shared, not ours alone.

After a period of recessions and battles for competencies and recognition we can draw courage from these realizations, to have the nerve to tackle future projects not only with more audacity, but also with more modesty. Because we are not in them alone.

At its first session, the committee selected the most convincing proposals based on the criteria of architecture’s siting and its impact on the built and natural environment, selected architectural language, the mastery of detail, and innovation. Over four days it visited fifteen architectural projects in six regions across Slovenia and one abroad.

Initially, we were hoping for good siting and projects that were carefully thought-out and well-executed. However, five projects additionally impressed us with their finesse and their authors’ sensibility, for which the committee unanimously conferred the Golden Pencil Award 2023 on: Renovation of two terraced houses of the housing cooperative “Progres – Mirje”, Kindergarten Kočevje – Unit Čebelica, Covering of the remains of the Church of St. John the Baptist in Žiče Charterhouse, Swimming pool complex Češča Vas, and Foot and cycle bridge in Irča Vas near Novo Mesto.

The nominated projects also reveal excellent execution and significantly contribute to enhancing general culture and reinforcing trust in our profession: House Bled, Promotional pavilion in Planica, Sports park Brajda, Residential neighborhood Pod Pekrsko Gorco, and Varaždin Hospital.

Last, but not least, we have public competitions that pave the way for ideas, including those by young authors, which later often come up in exceptional solutions. As many as eight out of ten nominated and award-winning projects are a result of well-executed competitions.

Regrettably, this year’s award cannot do much to eliminate, or at least slow down the negative trends in urban planning. Travelling through the beautiful landscape of Slovenia we came across built up fertile fields, distasteful structures on dreamy hills, vineyard cottages turned into homes ...

The right things must be done in the right place at the right time. This is how graffiti artist Banksy’s work is frequently described. Although built architecture is not a graffiti on the wall, we believe that this year’s award-winning projects communicate to their clients what is and what is not acceptable.

REGIONAL NOMINATIONS

MARIBOR REGION: RESIDENTIAL NEIGHBORHOOD POD PEKRSKO GORCO

Jereb in Budja arhitekti (Golden Pencil)

Designing residential neighborhoods –especially social housing projects – is no easy feat. More often than not, the resources are modest. The problematic housing development rules read like rigid commandments and the information on end users is limited to the average 2.4 children family and the architect’s informed guess based on demographic trends.

The question that an architect is bound to ask is therefore how to approach such a project. The authors of the Pekrska Gorca neighborhood propose a simple design concept that fully exploits the principle of iteration of elements and introduces a minimum number of simple, yet high quality details throughout the design. This commendable consistency allowed them the leeway within the strict confines of the brief to focus on little achievements and take the project, against all odds, far beyond what the usual residential developments offer. Generously sized public and semi-public amenities such as bike garages, stroller storage facilities and lobbies that offer views of the greenery from each floor reflect the architects’ commitment to creating the common. A host of minute visual moments that one does not knowingly look for, but which nevertheless subtly enrich the residents’ day, demonstrates not only the masterful craftsmanship, but even more importantly, the empathy for every single user of the building.

While these elements should be a standard required for housing projects in general, in Slovenia the project shines with an aura of a small miracle, untamed by the conventional floor plans and a very conservative urban plan lacking a range of scales.

What makes the aura a bit paler is the fact that the project was underpinned by a concept and situated on a site that are problematic from the urban planning perspective. The neighborhood (like so many before it) swallowed up yet another green plot of land

on the very edge of the city, where it is cut off from all logistic, programmatic and cultural connections with the city.. As so many times before, we are again faced with a question of how much longer we will be forced to develop similar ghettoized projects and when the decision-makers above us will finally embrace a more city-forming mentality.

The committee has unanimously nominated the Jereb Budja team of architects for the Golden Pencil Award for their admirable efforts in difficult circumstances and an uncompromising realization, hoping that such accomplished projects will soon become a norm, rather than an exception also in Slovenia.

KRANJ REGION: HOUSE BLED

Genius Loci, d.o.o.

A visit to Bled inevitably brings expectations of what outstanding architecture and natural heritage awaits there. Whatever new building appears in Bled, it hardly has a chance to escape the scrutiny of the informed public. And yet we hardly ever recognize in these buildings a guidance, or even a message that would communicate how to build within this specific and delicate setting without disturbing it. One of few such realizations is the reconstruction of a typical family home from the 1970s, which the authors, through radical functional and visual reconstruction, transformed into a house for two sisters.

Without sentimentality, the authors cut the former conservative monolith of the kind that emerged across Slovenia at the time without any regard to their spatial context, down to the half-buried base of the ground floor. Then, like green-thumbed gardeners, they grew new offshoots from this root of the past – two fresh, new, now much better-attuned volumes, with their appearance clearly indicating the duality and connection between their identities.

Herein lies the excellence of this architecture, the well-measured size of the new volumes.

In addition to its formal qualities, a walk through the house reveals an equally important aspect, the social, psychological and emotional consideration

behind the form, which obviously informed the latter. The “first ground floor” – the only remains of the former house – is a space shared by all residents. The shared entrance and a terrace above it connect the “ground floors” of both volumes, connecting the two owners while at the same time individualizing them. As a soft spatial fabric they open up the opportunities for chance meetings, offering a space for a relaxed, cozy get-together while ensuring that either side enjoys its intimacy and peace.

Other than carefully designed details, one can recognize also the authors’ background in vernacular architecture and sensitivity for the complexity of simplicity. Especially impressive are also the tiny details that have intentionally been left unfinished.

We are looking at a house whose architectural language celebrates life and the memory of generations of a family, offering a very special reflection on how a building that no longer serves its purpose can be rebuilt, changed, and adapted in harmony with the environment and nature.

KRANJ REGION: PROMOTIONAL PAVILION IN PLANICA

dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a.,

Katja Cimperman, u.d.i.a.

At the beginning of 2023, Planica hosted the Nordic World Ski Championship. Set in a magnificent natural amphitheater on the edge of the Triglav National Park, the venue received a significant makeover for the event. Next to the carefully sited and designed Nordic Center Planica emerged a structure of generic tents, containers, marking structures and partitions that were completely out of tune with their spatial context, which put in motion the efforts for a better visual identity of the venue.

The promotional pavilion is a work that takes full account of the spatial context of this one-in-a-lifetime event. The quality of design and its striking appearance in space immediately catch the eye, which the authors turned into an opportunity to raise awareness of sustainable construction with natural and reused materials. Standing on the verge of an

The sports park in Brajda, Slovenia, designed by Maja Farol, MVRDV and IPOP

earthwork, the pavilion appears light and low from the east-facing side, while resting heavily on a pedestal of hardwood bleachers on the west. The oblong design takes the visitor on an easily readable path through the interior exhibition area, with the longer sides discretely separating the interior from the exterior like two folding screens that add dynamic to the space. The unevenly folded roof perched on top of the pavilion appears as a paraphrase of the mountain crests around it.

The added value of the project is the extremely carefully thought-out use of materials and elements. The pavilion was constructed from wood products produced by its sponsor. Most of the elements used came in modular measurements or as the most basic, least-processed components. All joints were designed for disassembly. The elements to be reused had the natural wood look, other elements wore a coat of white color. The visual character of the building thus clearly reflected also the future faith of its component parts. In general, it seems that organizers of large events have only two options to choose from – generic modular structures for repeated use or a one-off structure with a short expiry date. The authors of the promotional pavilion in Planica succeeded in bringing the best of the two worlds together. They designed a notable promotional facility that was completely disassembled after the event and its components used for another building.

NOVA GORICA REGION: SPORTS PARK BRAJDA

Arhitektura Krušec

The Brajda sports park is a new, central multipurpose facility with spectator stands that complements the overall design of the sports park in Tolmin. Situated on the outskirts of the town by the confluence of the Soča and the Tolminka rivers, the new facility reveals its added value in the context of its site, defined by panoramic views of the surrounding mountain tops.

The project developed from the existing sports park; the authors replaced the slope of the athletic stadium and a football ground with a new oblong and completely buried structure and installed the new stands, now partly protected by an attractive wooden

roof, on the new slope. Such a design allowed them to hide the utilitarian programs while blending the structure that houses them with the green areas that form the essence of the sports park.

On the one hand, the new green “fold” separates the athletics track from other sports fields and grounds, but at the same time forms the program’s central hub that carries the double-sided spectator stands with the wooden roof. The latter marks the athletic park with its structure, form and, last but not least, execution, defining it both with its elevated posture and with the rhythm of its support pillars and roof. The innovative structure of the elevated roof with a broken profile cuts into the Tolmin scenery, but keeps a discrete presence with the relatively thin horizontal of the roof and the rhythm of its pillars framing the view without segmenting it to the point where the silhouette of the mountains would no longer be clearly recognized.

In certain aspects, the solutions did not utilize the full potential of the space, but nevertheless impressed the committee with their complexity, which is why the project received the regional nomination.

INTERNATIONAL: VARAŽDIN HOSPITAL

Katušić Kocbek arhitekti

The Varaždin hospital complex is situated in a residential area on the city’s western skirts. The former Austro-Hungarian hospital stood in a park, with its support programs populating different spots within it. The original design of a hospital submerged in greenery that was shaped in the human scale and attuned to the scale of the city, was gradually lost with subsequent buildings. Despite the completely different spatial context, the new Varaždin hospital building found inspiration in the pavilion design of a park hospital. With only fragments left of the park, it made a green space for itself in the indoor atrium arranged on the axis of the new main entrance to the hospital grounds. The atrium, which is to become even more inviting with envisaged trees, divides the building into two wings. The larger, two-story building accommodates the emergency and surgical wards, and the smaller, single-floor building houses the day hospital. The volumes are connected by

The interior of the hospital, designed by Maja Farol, IPOP and MVRDV

an open outdoor hallway that unifies the building and makes it appear smaller than it actually is. The interior runs like a well-oiled machine, as dictated by the prescribed functional requirements that divide clean and dirty areas, separate public areas from private, and determine the movement of visitors, patients and staff. Most spaces receive natural light and provide outdoor views. The architects intelligently integrated the design, which adheres to the regulations and standards for health care facilities, into its site and created a composition that provides for an ambient-rich exterior space. The human-scale approach to designing this health care facility is apparent both in the context of open-closed areas and in the articulation of the building volumes. Similarly, materials like the fine-grained façade brick, which is more than an empty echo of the built character of the Pannonian Plain, add the warmth of a human touch to the building. The focus on the human scale and the dignity of patients, hospital staff and visitors, is evident throughout the design. The building has a calming effect, giving the patients a sense of reassurance that eventually everything will be all right.

The interior runs like a well-oiled machine, as dictated by the prescribed functional requirements that divide clean and dirty areas, separate public areas from private, and determine the movement of visitors, patients and staff. Most spaces receive natural light and provide outdoor views. The architects intelligently integrated the design, which adheres to the regulations and standards for health care facilities, into its site and created a composition that provides for an ambient-rich exterior space. The human-scale approach to designing this health care facility is apparent both in the context of open-closed areas and in the articulation of the building volumes. Similarly, materials like the fine-grained façade brick, which is more than an empty echo of the built character of the Pannonian Plain, add the warmth of a human touch to the building. The focus on the human scale and the dignity of patients, hospital staff and visitors, is evident throughout the design. The building has a calming effect, giving the patients a sense of reassurance that eventually everything will be all right.

INTERNATIONAL: PLATINUM COMMITTEE

LENA KRUŠEC, univ. dipl. inž. arh.

Lena Krušec graduated in 2001 at the Faculty of Architecture under Prof. Dr. Aleš Vodopivec. Since 2002, she has been running the Arhitektura Krušec bureau with Tomaž Krušec. She is a recipient of numerous notable professional and national awards. In 2017 she received a Plečnik Fund Award for architectural realizations of the last two years (with Tomaž Krušec and Vid Kurinčič). Other award-winning collaborations include the Biotechnical Faculty building in Ljubljana and Ptuj Market (Plečnik Award) and the Football Center Brdo, renovation of Linhart Hall in Cankarjev Dom cultural and congress center, and the Alpine hotel Celjska koča (Plečnik Medal). She is a four-time Golden Pencil winner – for House in Golo, Rock Villas, Teharje farewell chapel, and

The interior of the Alpine hotel Celjska koča, designed by Maja Farol, IPOP and MVRDV

Alpine hotel Celjska koča (all of them with Tomaž Krušec and Vid Kurinčič). In 2022, she received the Platinum Pencil (as co-author). The projects she co-authored include six nominees for the Mies van der Rohe Award, and two shortlisted projects – Celje and Ptuj markets. In 2018, she was nominated for CE ZA AR Award conferred by the Slovak Chamber of Architects.

DR. MAJA SIMONETI u.d.i.k.a.

Maja Simoneti is a landscape architect, spatial planner and urban designer, active member of the Slovenian Association of Landscape Architects, and honorary member of ZAPS. She works as project manager and researcher at the Institute for Spatial Policies. She graduated and obtained her Master’s degree at the Department of Landscape Architecture of the Biotechical Faculty in Ljubljana, and holds a PhD in spatial and urban planning of the Faculty of Civil Engineering and Geodesy in Ljubljana. For thirty years she worked as a project manager and associate in interdisciplinary groups at the company LUZ d.d., where she collaborated on tens of state- and municipal level spatial development projects of various nature and scale, and projects for various other clients. The group of landscape architects that she and her colleagues set up at the company was actively involved in preparing the methodology and drafting of expert groundwork for various projects, comparative studies and spatial acts, and contributed solutions for the Spatial Development Strategy of Slovenia and the Spatial Development Concept of the Municipality of Ljubljana. Her quality and above-standard solutions served as the basis for several successful realizations (Park Šmartinska, playground at Trg 9. maja in Ljubljana). Her research interests span different aspects of green and public space design as well as public participation and engagement of other actors in spatial design. In recent years she has worked with the Institute for Spatial Policies (IPoP) on expanding knowledge in green and open public space planning and management. In the context of climate change mitigation she explores new spatial planning and management practices, active mobility, and the relationship between public health and spatial planning, and has been actively

The interior of the sports park in Brajda, Slovenia, designed by Maja Farol, MVRDV and IPOP

involved also in training and public interest advocacy in spatial planning. She shares her insights and research findings through publications, including scientific and professional monographs (Urban green areas, Pot – the largest planned green area in Ljubljana, Ljubljana Marshes – my inspiration, City trees, The sustainable spatial management reader), and communicates them at various events and conferences in Slovenia and abroad.

MARIA ZLOBEC, univ. dipl. inž. arh.

Maria Zlobec is an architect and urban planner. In 1993, she graduated from the Faculty of Architecture under Prof. Vladimir Brezar, with the thesis on the revitalization of the historic core of Milje. After graduation she returned to her home city of Trieste, where she worked as a high-school teacher for a short period while she was gaining design experience at an architectural studio. In 1994, she passed the professional examination at the Faculty of Architecture in Venice, and was a member of the chamber of architects in Trieste for two years. Since 1996, she has been working at the City Studio d.o.o. After running its architecture and urban planning department for a time, she took over as director in 2017. She works mainly in spatial planning, architectural and urban designs, and detailed spatial plans. With her colleagues, predominantly traffic engineers, she is involved in the siting of traffic designs and in the design of civil engineering structures and noise barriers. She pays special attention to rational use of space and always puts the user and public interest first. She firmly believes that good spatial solutions are a result of active collaboration between different professions that each add a pebble to the mosaic of quality, human-friendly and sustainable spatial interventions.

GOLDEN COMMITTEE FOR OUTSTANDING REALIZATION AND PATINA PENCIL

DR. SERGEJ HITI, univ. dipl. inž. arh.

Sergej Hiti is a licensed landscape architect

The interior of the sports park in Brajda, Slovenia, designed by Maja Farol, MVRDV and IPOP

and spatial planner. After graduating in landscape architecture at the Biotechnical Faculty of the University of Ljubljana, he joined the Urban Institute of Ljubljana (LUZ d.d.) in 2007, where he has since been serving as director of spatial planning. As a project manager he is involved in planning and designing open space at the municipal, regional and national levels. He is the recipient of the Golden Pencil Award for the project P + R site study (LUZ, d.d. and IPOP with Maja Farol Society). His interests extend to graphic and industrial design. He is a member of the Slovenian Association of Landscape Architects, where he served on the management board between 2007 and 2009. Between 2015 and 2023, he served as a member of ZAPS general meeting, president of its landscape architects section, and member of ZAPS management board.

BOR PUNGERČIČ, univ. dipl. inž. arh.

Bor Pungerčič is an architect, writer and editor. Since 2019 he has worked as head of communications and public relations at Arcadia Lightwear company. In 2021 he became editor-in-chief of architectural magazine Pro Bauhaus. Architecture preoccupies his free time as well. Together with Petra Stojsavljevič he was conferred the Golden Pencil 2022 for an outstanding realization of their single-family house project in Podvrh.

DENIS ROVAN, univ. dipl. inž. arh.

Denis Rován graduated at the Faculty of Architecture in Ljubljana in 2008. As part of the student exchange program he spent some time studying at UTL in Lisbon. A licensed architect since 2012, he is registered in the ZAPS directory. In 2013 and 2014 he worked at the Faculty of Architecture as Prof. Jurij Sadar’s associate. He has been a member of ZAPS general meeting since 2023. Having graduated, he joined the design company Navor d.o.o. In addition to designing public buildings most of his work concerns architecture-aided siting and design of engineering structures. He is also a co-founder of Mismo, an architectural collective that seeks and explores new practices in building renovation. His extension and energy renovation project for Pedenjped

PERGOLA

Z ALUMINIJASTIMI LAMELAMI

Premium izvedba z integriranimi stranskimi roloji ter možnostjo zasteklitve.

 senčila bled

SALON V LJUBLJANI, Šmartinska cesta 52
Senčila Bled d.o.o., Pot na Lisice 11, 4260 Bled

”
Pri načrtovanju vedno izberem arhitekturno prilagodljiv sistem.
Je inovativen, sodoben in tehnološko dovršen.

NAJBOLJŠE STVARI SE POVEJO NAPREJ

JUBIZOL fasadni sistemi zagotavljajo **vrhunsko kakovost** in skrbijo za **večje bivalno udobje**. Zaradi kakovosti, napredne tehnologije in širokega nabora odtenkov najvišje obstojnosti so prva izbira arhitektov. Hkrati pa nudijo **občuten prihranek energije** in kar **do 25 let garancije**.

JUB | **JUBIZOL**
Fasadni sistemi s priporočilom

do **25** let garancije

do **40%** prihranek energije

jub.eu

M SORA
Imejte svoj pogled

www.m-sora.si

Engineering progress
Enhancing lives

Rehau Artevo - Brišemo meje med materiali v stavbnem pohištvu.

Moderen izgled ravnih linij z neprekosljivimi lastnostmi. www.rehau.si

ROLTEK®

NOVO!

ROLTEK d.o.o., Želodnik 19,
SI-1233, Dob pri Domžalah

Zip screen senčilo OLIMP

- ✓ Minimalistično elegantno oblikovan sistem
- ✓ Najmočnejši tip senčila proti vetru
- ✓ Možnost integriranega komarnika različnih tipov
- ✓ Visokokakovostno blago različnih barv in prosojnosti
- ✓ Najmanjša omarica od vseh senčil

OD NARAVE K NARAVI.
BREZČASNA ELEGANCA KREATIVNIH ARHITEKTURNIH REŠITEV.

 Terca Model opeke: Agora gedämpft silbergrau

Stanovanjski objekt: Step Level House, Ljubljana
Arhitekt: OFIS Arhitekti
Foto: Tomaž Gregorič

Wienerberger

GRAPHISOFT
Archicad®

**NAREDIMO
ARCHICAD
ŠKUPAJ
ŠE BOLJŠI**

PILON AEC

PILON AEC d.o.o.
Dunajska cesta 144, Ljubljana, Slovenija
tel: 0590 3 0590, e-mail: info@pilon.si
www.pilon.si

Prijavite se na preizkus

TEM

On | Off and everything in between

TEM Čatež, vodilni proizvajalec inovativnih, modernih in estetsko dovršenih stikal in vtičnic.

WICONA®

By Hydro

75 / **95**
recycled content / recyclable content

OUR OPPORTUNITY

75/95 means going one step beyond. The usage of 75% recycled and 95% recyclable content is maximising of our opportunities and allows us minimising the carbon footprint of our new products by at least 65%*.

BUILD BEYOND TOMORROW

* By using our recycled and low-carbon aluminium Hydro CIRCAL which has one of the smallest CO₂ footprints worldwide: 2.3 kg CO₂ per kilo of aluminium – compared to the average CO₂ emissions of aluminium used in Europe (8.6 kg of CO₂ per kilo of aluminium – European Aluminium Association study, 2018); and by using recycled polyamide for our thermal insulation strips – compared with the insulation strips previously used, made of conventional polyamide 6.6; glazing is not included in the calculation

S SISTEMSKIMI REŠITVAMI ZA NAJZAHTEVNEJŠE GRADBENE IZZIVE

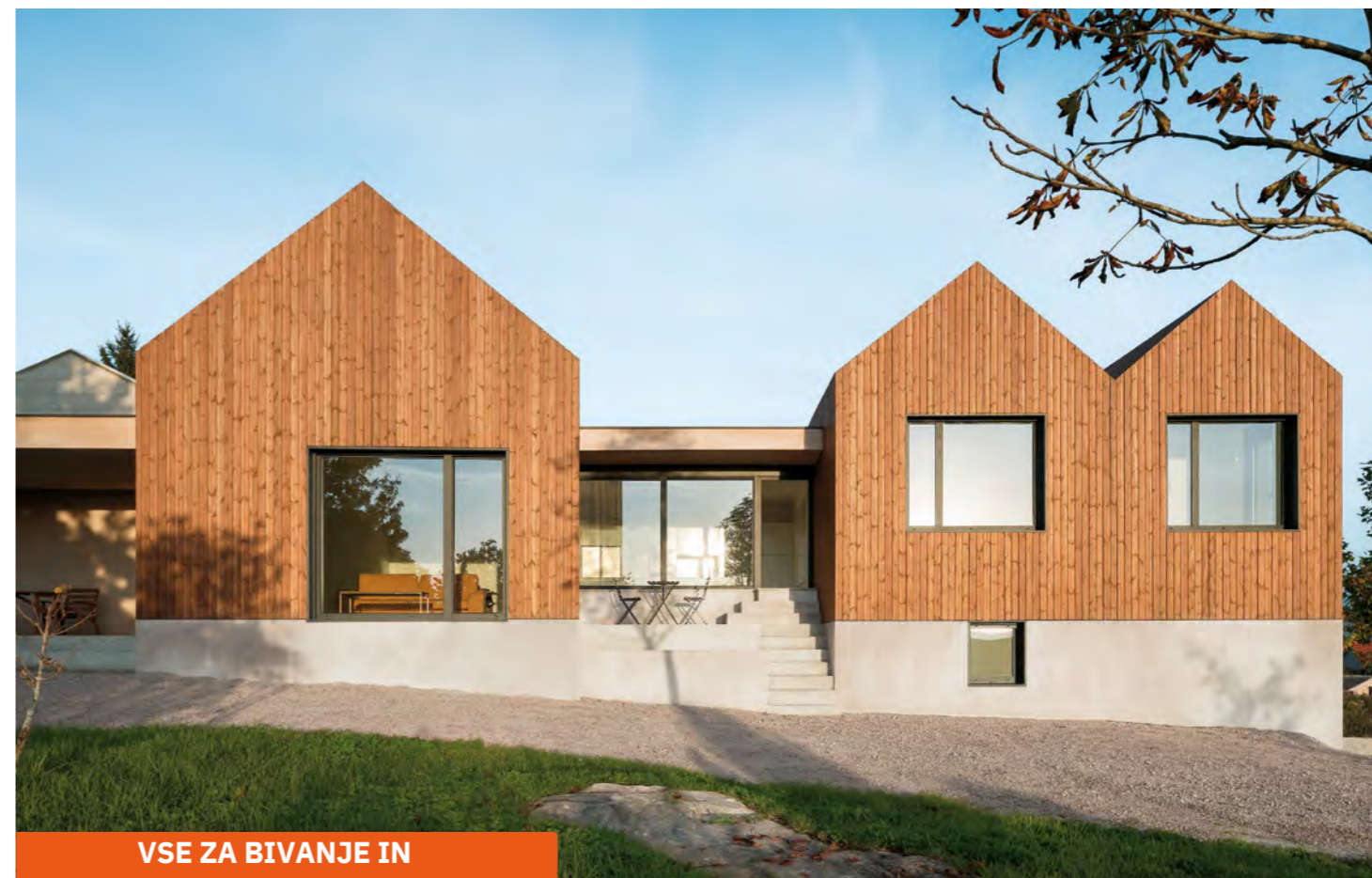
Notranje okenske police

Zunanje okenske police

Zidne obloge

EDER helopal d.o.o. | www.eder-helopal.si | office@eder-helopal.si

VSE ZA BIVANJE IN GRADNJO Z LESOM

FASADE, TERASE IN INTERIER IZ
TERMIČNO OBDELANEGA LESA
LUNAWOOD

Obiščite naš salon, ter si oglejte najnovejše
trende na področju bivanja in gradnje z lesom.
V ponudbi tudi talne obloge, notranja vrata,
dekorativne plošče delovni pulti in še mnogo več.

J.u.A. Frischeis d.o.o.
Celovška cesta 492, 1210 Ljubljana Šentvid

www.frischeis.si

LES JE NAŠ SVET

SLOVENSKA ARHITEKTURA IN PROSTOR 2023

SLOVENIAN ARCHITECTURE AND SPATIAL PLANNING 2023

Izdajatelj / Published by
Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije / Chamber of Architecture and Spatial Planning of Slovenia
Vegova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija
www.zaps.si

ISSN 2232-4046
Vse pravice pridržane / All rights reserved

Zbornik / Catalog ©2023 ZAPS

Prevod / Translation: Andreja Šalamon Verbič
Lektura slovenskih besedil / Proofreading of Slovenian texts : Katja Paladin

Fotografije nagrajencev, članov žirij in avtorjev prispevkov /
Photographs of award recipients, committee members and authors:
Mateja Jordovič Potočnik in osebni arhiv avtorjev/and authors'
personal archives

Pravice v zvezi s slikovnim gradivom predstavljenih projektov
pripadajo avtorjem, navedenim ob objavi. Dela so varovana z
Zakonom o avtorski in sorodnih pravicah ter objavljena z dovoljenjem
avtorjev.

Graphic materials are copyright of the projects' authors. Their works
are protected by Copyright and Related Rights Act and published by
agreement.

ZAPS ne odgovarja za pravilnost podatkov in navedb, ki so nam jih
ob prijavi posredovali avtorji, ter za pravilnost opisov projektov.

ZAPS shall not be held liable for the correctness of information or
any statement obtained from the authors upon their submissions,
nor for the correctness of project details.

Urednica / Editor: Mika Cimolini
Kustos simpozija / Symposium curated by: Aleš Vodopivec
Oblikovanje / Design: Kabinet 01
Skrbnica komisij / Jury Secretary: Dunja Šutanovac
Postavitev razstave / Exhibition setup: Andrej Petrovčič, Dunja
Šutanovac, Barbara Pungerčar, Mika Cimolini
Tiskarna / Printer: Collegium Graphicum
Naklada / Circulation: 200 izvodov / copies

Katalog je izšel ob Dnevu arhitektov 2023, pregledni razstavi
članov in članic Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS)
ter podelitvi strokovnih priznanj za največje dosežke na področju
arhitekture, krajinske arhitekture in prostorskega načrtovanja v
letu 2023.

The catalog was published on the occasion of Architects' Day 2023,
the exhibition of members of the Chamber of Architecture and
Spatial Planning of Slovenia (ZAPS), and the award ceremony for
outstanding achievements in the fields of architecture, landscape
architecture and spatial planning in 2023.

Dogodek so so-omogočili
The event was made possible with the support of:

Glavni pokrovitelj / Main sponsor

Pokrovitelji / Sponsors

